BIBLIOTECA NAZIONALE VITT. EMANUELE
12
1 M
3

Digitized by Google

INTRODVCTIO.

IN DIVINAM CHEMIAE ARTEM

INTEGRA MAGISTRI BONI LOMBARDI FERRARIENſis Phyſici.

Nunc primùm integra in lucem edita.

CVM GRAT. ET PRIVIL. CAESAREO ad Decennium.

BASILEAE.

APVD PETRVM PERNAM.

M. D. LXXII.

12-1-11-2

IN

INTRODVCTIONEM ARTIS CHEMICÆ BONI LOMBARDI FERRARIENSIS *Phyſici.*

AD

ILLVSTRISSIMVM PRINCIPEM *AC D. D. ALBERTVM, COMI-*tem Palatinum Rheni, ac Bauariæ Ducem, Dominum ſuum clementiſsimum Michaeli Toxitæ Medici Argentoratenſis Præfatio.

DVM *mecum ipſe cogitaui illuſtriſsime Princeps: quæ nam cauſa eſſet, cum tot tantiq́; in arte medica viri præſtantiſsimi eſsent: cur tam pauci ad ſecretioris Phyſicæ cognitionem, quam Chemiam appellamus, peruenerint. Veritatis enim amor ſtudium excitare, laborumq́; faſtidium tollere potuiſſet, vnde omnis ſcriptorum obſcuritas artisq́; difficultas ſublata eſſet. Quid igitur eſt, quod nobis obſtat, quo minus in ſacratiſsimos diuinæ huius ſcientiæ receſſus penetremus? Ego quatuor in primis impedimenta inuenio: aliquorum auaritiam, luxum, immanitatem, laborumq́; fugam. Neque enim vt alios opprimamus potentia, quòd multi in animo habent: genioq́; turpiter indulgeamus, qui error magnam orbis partem occupauit: multò minus, vt theſauros nobis inutiles colligamus, collectosq́ue abſcondamus, vt à*

pleriſque videmus fieri: ſed vt oppreſſos defendamus, pauperibus opem feramus, exulibus hoſpitium præbeamus, malè affectos ſanitati reſtituamus, hæc ſcientia nobis data eſt. quæ ſi propoſita nobis eſſent: laborumque nos non pœniteret: dei optimi max. beneficio facile ſacratiſſ. artis myſteria conſequeremur. Si enim Philoſophi veteres hanc ſcientiam perfectè tenuerunt: ſi potentiſſimi reges eam exercuerunt: ſi Aegyptijs olim ita familiaris fuit, vt eius freti auxilio Romanis ſemper repugnarint: quis nobis diuini muneris theſaurum ademerit? Cum igitur & ex ijs, quæ dixi, & ex Philoſophorum ſcriptis manifeſtò conſtet, Chemiæ artem eſſe certam, totis ſanè viribus à veritatis amatoribus inueſtiganda erat. Dicet aliquis, neminem ex ijs, qui hinc inde oberrantes totam penè Europam ſophiſticis in hac arte nugis impleuerunt, aliquid præſtitiſſe, quod laudari poſſit, ſed vana, ficta, & falſa omnia aſtutiſſimis fraudibus propoſuiſſe, vt à viris bonis pecuniam exugeretur: aurum argentumque è vaſis clàm eriperent, turpique tandem fugam omnibus illuderent. Quis non videt, vniuerſum mundum impoſtoribus plenum eſſe? non Cæſaribus, non Regibus, non Principibus pepercerunt: imò nullum hominum genus eſt, quod ab horum doloſis pollicitationibus tutum fuerit. quis propterea artem vanam eſſe dicit, qua nihil certius eſt? Gemunt orphani, propter eiuſmodi nebulonum fraudes, plorant viduæ, lamentantur mariti, conqueruntur coniuges miſeriam ſuam: hic agros, ille domum, alius reditus abſumptos deſiderat, nonnulli

ludibrio victi latere malunt, quàm errores ſuos fateri. Digna pœna eſt, & riſu magis excipienda quàm deploranda. Dum enim nugatoribus credimus, & ſanctiſſimæ artis ſcopum vtrinque conſideramus, non artem ipſam, ſed artis potius vmbram inuenimus. Duplex enim hæc ſcientia eſt: vera nempe, & falſa, quæ veræ quidem imaginem quandam refert: ſed quia fundamenta in natura non habet: fructus etiam nullos profert, ſed ſophiſmatum ſpe vana cupidorum hominum animos lactat. Hanc tractare ſolent ij, qui cæteris montes aureos, pollicentur: et ferreos quidem exhibere poſſunt. Quid igitur mirum eſt, ſi ab artis via aberrantes, plurimos ſecum in interitum ducunt? At vera Chimiæ ſpecies illa eſt, quæ ſcopum habet duplicem. Vel enim metallorum conſiderationem docet: vel medicinarum præparationem tradit. Sine hac medicus nullus eſſe poteſt: quia fundamentum medicinarum in vera earum præparatione conſiſtit: vt & aſtra fiant medicamenta, & aſtris ipſis, quæ morbos creant, accommodentur. Ex cœlo enim Medicinam eſſe, neceſſe eſt, quæ in arcanis continentur, in quibus aſtrorum virtus, ac poteſtas conſiſtit. Morbis deſperatis Chemia fert auxilium: & latentes rerum vires medico oſtendit, quæ ſine hac arte nullo modo pateſierent. Accedit huc quòd lapidem philoſophicum, medicinam vnicam à philoſophis omnibus, quæſitam diuina illa ſcientia nobis explicat, quam medicina nullus eſt vniuerſo orbe theſaurus præſtantior: cùm ad metallorum rationem, tùm ad humani corporis ſanitatem, ſine con-

ſeruandam, ſiue reparandam. Hæc cùm ab alijs, tùm inprimis à Bono Lombardo Ferrarienſi diligenter ſunt tractata, qui huius artis Introductionem ante ducentos quadraginta duos annos in Iſtria compoſuit: laboremq; ſuum Margaritam precioſam appellauit. Hunc authorem Ianus Lacinius monachus Calaber dilacerauit, ac re non intellecta in compendium redegit, dimidia operis parte omiſſa: quæ cauſa eſt, quòd eum in huius artis ſtudioſorum gratiam integrum in lucem edendum Typographo dederim, vt nihil in eo lectores eius deſiderarent. Nactus enim ſum antiquum exemplar, pergameno exaratum dignũ, quod ſolum extaret: ſed homines ſtudioſi magis digni, vt ſinguli ſingula habeant, quæ verò vno iſto antiquo monumento cõtinentur: id quod non alia ratione, niſi hac diuulgatione fieri potuit. Cum aũt ſæpenumero mecũ deliberaſſem, ſub cuius nomine aduerſus inuidorum calumnias tutus in publicum prodire poſſet: tu inprimis mihi in mentem incidiſti. Primùm enim optimarum artium omnium hactenus Mecœnas fuiſti: inter quas cum Chemia non poſtremum locum habeat, cum nihil humano generi vtilius exiſtat, non ſanè aſpernaturum eam eſſe, mihi perſuadeo. Deinde vtilitas ad te non exigua ex huius libri lectione redibit. Dum enim hic Bonus artem veram à falſa diſtinguit, argumenta etiam contraria explicat: & quare inuenta, & quibus data ſit: quibus verò minimè data oſtendit, facilè qua nam ratione à ſophiſtis cauendum ſit, quos in fine grauiter reprehendit, animaduertentes. Horum vitio ars omnium laudatiſſima in con-

temptum

temptum abijt. Præterea volui in admirando tuo illo ædificio, in quo quaſi rerum vniuerſitatis theatrum, ac theſaurus quidam erit (de quo vir clariſſimus Ludolphus Halnerus Iuriſconſultus, & amicus meus ſingularis multa ſæpe mihi commemorauit) hunc authorem mei erga te ſtudij pignus eſſe: quem vt benigno animo recipias, artemque præſtantiſſimam defendas, etiam atque etiam oro.

Illuſtriſſ. Clementiæ tuæ deditiſſ.
M. Toxites Medicus Argentoratenſis.

PETRI BONI FERRARIENSIS, IN SVAM AD ARTEM ALCHIMIAE introductionem.

PRAEFATIO.

ALCHEMIAM SVB PHILOSOPHIA *naturali comprehendi: eiuſq; materiam eſſe vnam, & determinatam.*

INQVIT Bonus Ferrarienſis Phyſicus: Entia realia ſunt in triplici gradu, ſecundum philoſophum ſexto Metaphyſicæ: Quia aut ſunt coniuncta motui & materiæ,& de iſtis eſt Scientia naturalis: aut coniuncta materiæ,& ſeparata à motu,& de iſtis eſt Mathematica : aut ſeparata à motu & materia,& de iſtis eſt Metaphyſica , id eſt diuina. Sed de ſeparatis à materia,& coniunctis motui,non eſt ſcientia, cum tale ens reale ſit omnino impoſſibiliter eſſe. Cum ergo ſcientia Alchemiæ ſit de ente reali, neceſſariò erit ſub aliqua illarum partiũ philoſophiæ; ſed non ſub mathematica, quia ſcientia Alchemiæ eſt de ente reali, coniuncto motui & materiæ: neque ſub metaphyſica,id eſt,diuina. quia non eſt de ente reali ſeparato à motu & materia,ſicut ſunt intelligẽtiæ. Oportet ergo neceſſariò , quòd ſub naturali philoſophia ponatur,cum ipſa ſit de ente reali, cõiuncto motui & materiæ.Similiter entia naturalia concipiunt ſibi materiã determinatam , vt ſimitas naſum , & viſus oculum. & ideo ſine ſua materia ſiue ſubiecto non poſſunt intelli-

gi. Entia autem mathematica non cernunt ſibi materiam determinatam, vt linea, triangulus, & numerus: quia talia entia poſſunt eſſe in qualibet materia, propter quod poſſunt intelligi circumſcripta qualibet materia Entia autem metaphyſica, id eſt, diuina: cum careant materia, nullam cernunt ſibi materiam, quare ſic ſpiritualiter intelligantur. Cum ergo ars Alchemiæ ſit ſub parte naturalis philoſophiæ, cum libro de Mineralibus ſubalternetur. oportet neceſſariò, quod cernat ſibi materiam determinatam. Et quia intentio artis Alchemiæ eſt, ſequi naturam omnino, & per omnia, vt faciat idem aurum quod ipſa: quæ, & qualis erit materia apud naturam, erit & neceſſariò apud artem, cum de potentia materiæ determinatæ extrahatur forma ſua, & non dē materia aliena. Si autem fuerit materia non eadem, ſed quodammodò ſimilis ſecundum genus, erunt & generata non eadem, ſed ſimilia ſecundum genus, & non ſecundum ſpeciem & formā omnino. Cum igitur materia ſit vna, & determinata omnino apud naturam, & nō multiplex: ergo neceſſariò illà vna eadem materia determinata erit ſimiliter apud artem Alchemiæ, & non multiplex. Hæc autem materia eſt argentum viuum ſecundum omnes philoſophos, tam naturales quàm Alchemiſtas: ergo & apud artem Alchemiæ materia erit ſimiliter argentum viuum. Et quia ~~materia nō producit~~ ſeipſam in eſſe ad generationem, & formam, ~~ſed ab agēte proprio digeritur~~, & dirigitur, & informatur: tunc neceſſariò oportet, quòd iſtud argentum viuum, quod eſt materia, digeratur, dirigatur, & informetur à ſuo agente proprio ad finem intentum naturæ, quæ eſt generatio metallorum, & auri, & aliorum quarundam, quæ nunc relinquemus. Hoc autem agens eſt ſulphur ſibi in proprijs mineris coniunctum, habens illud argentum viuum à propria virtute coagulare.

gulare & digerere per calorem naturalem mineralem ſecundum philoſophos naturales, ita vt in fine digeſtionis neceſſariò aliquod metallorum ex eo generetur,& vltimò aurum. Videtur ergo neceſſariò, quòd illud idem agens eſſe debeat apud artem coniunctum argento viuo,vt digerat,dirigat, & informet illud argẽtum viuum, ita vt in fine digeſtionis & complemente, generet idem aurum omnino, ſicut facit natura ex eo: neceſſariò ergo oportet, quòd idem argentum viuum & idem ſulphur, quod ſubijcitur operationi naturæ, ſubijciatur etiam omnino operationi actis, & nõ aliud quantumcunque ſimile videatur ſecundum genus,& apparentiam. niſi enim hæc eſſent ſubiecta actibus noſtris, impoſſibilis eſſet hæc ars omnino. Veruntamen modus agendi,& digerẽdi, & informandi artis,eſt diuerſus à naturali, & ſimiliter organum ſiue locus, & tempus,ſed æquipollent ad eundem vltimum finem. Propterea quòd ſicut natura generat aurum ex illa materia, ſic ars formam auri, eliciendo ex illa materia generat, cum qua forma omne metallum, cum ſit ſibi materia,per conflationem conuertitur in puriſſimũ compoſitum ſcilicet aurum. Omnis enim forma, adueniens materiæ ſuæ diſpoſitæ, informat eam neceſſariò, cum actus actiuorum non ſint niſi in patiente diſpoſito. Qui ergo laborant in mineralibus extraneis abſq; intentione naturæ, & in vegetabilibus & partibus ſuis, & animalibus & partibus ſuis,& ſuperfluitatibus,in vanum laborant:quia alterant alterationibus vanis & extraneis,non diſponentibus ad formam:quare nõ tranſformant,cum in talibus materiebus, & agentibus nulla ſit habitudo,nec proportio,nec diſpoſitio per eſſe informans metalla imperfecta forma auri, niſi fortè in primam materiam, id eſt, proximam,redigantur, quæ eſt, quæ dicta eſt. Dicere ergo plures materias poſſe

ſubijci naturæ & arti huic, eſſet quaſi entia naturalia dicere mathematica eſſe, vel econuerſo: quod eſt omnino impoſſibile.

Sic ergo patet, quòd ars iſta eſt naturalis, & quare, & quomodo: & in principijs naturalibus, & effectibus eſt imitatrix naturæ, & eius ſequela: & ex parte eiuſdem materiæ, & eiuſdem formæ omnino, tam ſubſtantialis quàm accidentalis cuiuſcunque modi: propter quod in examinationibus nullum iudicium ignis pertimeſcit, qualecunque ſit illud, ſed quieſcit in eo, & gaudet in ipſo ſine ſui diminutione & mutatione aliqua, ſicut minerale puriſſimum, & purificatū quod in experiētia verè patet: Si enim deficeret in examine aliquo, nō eſſet idem cum minerali. propter quod ſicut in forma, quæ eſt res diuina, non eſt inuenta hypocriſis, neque falſitas, neque malitia, ſed pura veritas in iudicio ignis, abſque vlla iniquitate: ſic & in compoſito, cum compoſitum contrahat ſuum eſſe tale, à forma ſua tali.

INCI-

INCIPIT TRACTATVS MAGISTRI *PETRI BONI LOMBARDI DE FERraria phyſici introductorius, ad artem Alchemiæ, compoſitus 1330. anno à natiuitate Domini noſtri Ieſu Chriſti in Ciuitate Polæ, de prouincia Iſtriæ.*

Capitulum primum, in quo introducit generaliter partem ſpeculatiuam veritatis eius..

OMNIS ars, & omnis ſcientia, aut eſt de rebus aut de accidentibus & proprietatibus rerum: aut de vtriſque. & de eorum vtilitatibus abſtractis ſunt & fiunt, & res quæ propriè finitæ ſunt: accidentia autem, quæ ingenioſè conſiderantur in rebus, ſunt infinita numero corpora. Et earum quædam ſenſu, illa autem intellectu cognoſcibilia, ſimiliter in entibus rationis hoc idem eſſe videtur. ad eas autem introeuntibus, quaſi omnia facilia eſſe videtur, & occurrunt dubia leuia, & ſuperficialia, & pauca: cum autem maturantur in eis, & radices & profunditates occultas prius intelligere incipiunt, emergunt dubia fortia, & obſcura, & plurima, quæ finem non habent. Et hoc eſt cauſa quare artium & ſcientiarum finis eſt infinitus, ſed eorum, quæ ſunt ad finem non infinitum, vt dicitur primo Politicorum. Et omnis ſcientia & ars inferior, accipit à ſuo ſuperiori ſubiectum ſuum, & continetur ſub eo, & contrahit ad ſe accipiendo de ipſo quantum ſibi ſufficit. Ideo plures artes & ſcientiæ poſſunt contineri ſub vna. & ſibi ſub alternari, propter diuerſas conſiderationes accidentium diuerſorum in eodem ſubiecto. Et ſic omnis ſcientia inferior, quia accipit ſua principia tradita à ſibi ſuperiori, eleuatur ad eam, & illa ad aliam ſibi ſuperiorem, quouſque principia omnium ſcien-

tiarum eleuentur ſecundum ordinem ad philoſophiam primam, quæ Metaphyſica nuncupatur, & ibi eſt ſtatus, & ibi ortus & principium. Et omnes quidem artes, exordium & originem contrahunt à ſcientijs, & manant ab eis ſiue mente, ſiue in mente. Scientiarum enim principium eſt intellectus, ſcilicet aut ſpeculatiuus, aut practicus: & eis ſubalternari videntur omnes, vel ſecundum quod, vel ſimpliciter. Et ideo ars cocorum partim ſubalternatur 4. Metaphyſicorum, & partim libro de artificijs ciborum. & artes transformationum rerum inanimatarum ſicut eſt ars vitrorum & ſalium artificialiũ, ſubalternãtur alchimiæ. & ars naualis partim ſubalternatur Geometriæ, & partim Aſtrologiæ. & ars ædificatoria Geometriæ, & muſica Arithmeticæ. Sed artium quæ ſunt de ente rationis principium eſt intellectus ſpeculatiuus. Et ſicut principium naturæ eſt intelligentia, ita principium rationis eſt intellectus: quia omnis ars & ſcientia eſt cum ratione, ideo principium artis & ſcientiæ eſt intellectus. Et quia intellectus ſemper eſt verorum, ideo omnis ars & ſcientia eſt verorum. Si ergo ponimus Alchemiam de genere artium vel ſcientiarum, neceſſariò ponemus eam eſſe verorum: ipſa enim ſubalternatur libro Metaphyſicorum, aut libro de Mineralibus propriè & per ſe: & liber de Mineralibus, libro Metaphyſicorum, & proprie quarto. Et ſi ſcientia ſubalternans eſt vera, neceſſariò & ſubalternatam dicemus veram: principia enim & priora ſemper ſunt cauſa veritatis, & origo poſteriorum, & ortorum à principijs, & non econtrariò. nam principia atteſtantur ortum & è conuerſo. Similiter, qui habent ordinem adinuicem ſecundum prius & poſterius, qualia ſunt priora in vero & falſo, talia ſunt & poſteriora. Quorum ergo principia & præmiſſa, & priora, vera ſunt, neceſſariò & quæ ſecundum ordinem conſequuntur: & quarum falſa, falſa: & quorum ſophiſtica ſophiſtica. propter quod natura ſemper eſt verax, et principia eius, & opera eius, cum ipſa oriatur ab intelligentia, & intelligen-

telligentia ab eſſe diuino,in quo veritas omnis relucet, & à quo veritas omnis manat,cum ipſum ſit ipſa veritas. Cum ergo naturam non poſſimus dicere falſam,nec ſophiſticam;ergo nec artem,nec ſcientiam.Ergo Alchemiam dicemus omnino verám. Quòd ſi qua falſa & ſophiſtica occurrant; tractabitur de eis in arte illa vel ſcientia neceſſariò, vt cognoſcantur & euitentur:quia contrariorum eadem eſt diſciplina,& aliter non poſſet fieri perfecta doctrina:quæ autem nullam veritatem omnino habent,ſed ſolàm apparentiã & fantaſiam,ſicut ars lapidum pretioſorum artificialium, non dicentur omnino artes,nec ſcientiæ,niſi abuſiuè:quia principia falſa ſunt:ergo non naturalia : propter quod in ſcientiarum & artium ſerie non numerantur, nec illis ſubalternantur omnino. Eſt ergo Alchemia primò & per ſe de rebus, quæ dicuntur metalla; & accidentibus eorum, & proprietatibus, prout ingenioſè poſſunt ad inuicem artificialiter transformari,& perfici, miniſtrando naturæ,vt ſequatur naturã:& eius principiũ videtur intellectus vterq; ſcilicet ſpeculatiuus primò,& practicus ſecundò. Pars enim,quæ docet modum inveſtigandi,eſt ſpeculatiua:ſed pars,quæ docet quomodo ſit miniſtrandum,neceſſe dicetur practica ſiue operatiua,ſicut patet veraciter in ſcientia medicinæ: ratione autem formæ, dicetur naturalis,quia ſequitur naturam omnino,tam in forma ſubſtantiali,quàm in accidentibus.& ſecundum hoc dicitur ars miniſtrans naturæ:ergo naturalis, non autem metaphyſica:quia non eſt factiua:nec de ente rationis, quia non eſt de ente intellectuali,ſed reali, ſicut eſt ſcientia medicinæ. Amplius animaduertendum eſt,quòd naturalis philoſophia, in ſcientia mineralium,docet de metallorum cognitione,ſcilicet quomodo ſint ſecundum eorum ſubſtantiam, & quot ſint numero,& ex quot principijs ſint, & ex quibus & qualibus ſint,& quomodo ſint,& vbi ſint,& de eorum generatione,& eorum adinuicem commixtione, propter generationem metallorum fiendam, & de cognitione metallorum, ſecundum

ſuas proprietates & paſſiones, & eorum ad inuicem trāſmutationem à natura in ſuis mineris, & de locis mineralibus diuerſis, in quibus generantur, quamuis locus in communi debeat dici vnus, & ſecundum ſui proportionalis ſubiecti exigētiam, ſcilicet in quantum ſunt ſubſtantia, ſoli operationi naturæ oſtendit, quæcunque dicta ſunt ſpeculatiuè, in generali & ſpeciali, & declarando omnem operationem naturæ in eis, non applicando ad operationem artis, cum hoc non ſit de conſideratione ipſius: vnde quidam.

Hæc ars optatur à pluribus ijs verò datur:
Quos Deus acceptat, dum tali munere ceptat.
Nec tu mireris ſub ænigmate talia dici,
Vilia ne fiant, iſta latere volo.

Ars autem Alchemia cum ei ſubalternetur, quantum ad hanc partem mineralium, recipit omnia hæc credita ab ipſa, & ponit inueſtigationem vlteriorem ſuper illa eadē, & altiorem perſcrutationem, & penetrat vſque ad vltimas profunditates, & primas radices illarum rerum, cum vltimata dearticulatione operationis naturæ in illis, ita, vt de naturæ arcanis in generatione & transformatione prædictorum nihil remaneat, quando ſit cognitum ſecundum eorum occultum, & manifeſtum. Et hæc conſideratio eſt omnino neceſſaria arti Alchemiæ, quia ſine ipſa, impoſsibile eſt vt ſciat, vtrum poſsit ſequi naturam, vel non: qua conſideratione habita, quia viſum eſt ei, quòd poſsit ſequi naturam, ingeniata eſt humano ingenio mirabili ac diuino ſimul vnitè ſequi naturam in earum tranſmutatione. Et tales ſcientiæ, ſunt de rebus, & earum accidentibus & proprietatibus. Sed ars foſſoria, quæ fodit ferrum, conſiderat loca in quibus generatur & reperitur, & ipſius electionem & purificationem à ſordibus ſuis per ignes, & bonitatem & malitiam: non autē conſiderat ex quibus, & quantum ſit, & qualibus, nec ex quibus principijs ſit, nec modū mixtionis & generationis ipſius, cum hoc ſit de conſideratione ſcientiarum ſuperiorum. hanc

autem

autem ſequitur ars, quæ per malleorum ictus, & concuſſiones ferra ignita extendit in virgas diuerſas, in magnitudine & paruitate. Et hanc ſequuntur artes plurimæ, accipientes de hoc ſubſtantiuo ſicut & quantum ſibi ſufficit: vnde quidam. Ars facit anchoras ex eis pro nauibus, quædam vomeres, quædam falces, quædam forpices, quædam enſes & gladios, quædam frena pro equis, quædam galeas, quædam clauos, & quædam in longiſſimis filis exilibus extendit, ex quibus quædam facit acus ad conſuendum, quædam hamos ad piſces hamandos, quædã loricas, & ſic plurimæ artes conſequuntur ad idẽ ſubſtantiuum ſecundum genus: & quædam variant, ſecundum diuerſam acceptionem ipſius in eis, ſcilicet conſiderando accidentia varia & diuerſa in ipſo ſubiecto. Et iſtæ artes ſunt de accidentibus diuerſis, conſideratis in rebus eiſdem. Similiter dicimus in metallis alijs, & in ligno, & in lapide, & lana, & lino: quia infinita ſunt accidentia, per quæ artes conſiderantur in rebus, ſimiliter in entibus rationis, talis diuerſitas accidentium reperitur omnino, ſicut patet in Grammaticis, Dialecticis & Rhetoricis, quæ ſunt de tali ente. Similiter ſubiectum ſcientiæ medicinæ & partes eius, ſubalternantur naturali philoſophiæ, & eſt ſcientia vera: quia oritur ex principijs veris, & ſubalternatur naturali philoſophiæ, quæ eſt ſcientia vera. Et ſicut ad ſcientiam de anima, ſequitur ſcientia vegetabilium, & de ſenſu & ſenſato, & de ſomno & vigilia, & de animalibus, & de ſanitate & ægritudine, & de intellectu & intelligibili, & de morte & vita, & de iuuentute & ſenectute, propter diuerſitatem animæ, & diuerſitatem partium eius, & diuerſitatem paſſionum ipſius: Sic ad ſcientiam de mineralibus, ſequitur ſcientia Alchemiæ, propter diuerſitatem metallorum, & tranſmutationem ipſorum ad inuicem, in ſuis mineris, & tranſmutationem ſuorum principiorum, diuerſam factam à natura, in generationibus diuerſarum rerum, in quibus ars mirabiliter adminiſtrata, conata eſt ſequi naturam, in tranſmutationibus metallorum, &

ſibi hoc nomen, ſcilicet Alchemiæ vendicauit. Si ergo ſcientia mineralium eſt vera, ergo & ſcientia Alchemiæ eſt vera omnino, & eius partes ſequentes eam. & ſic de omnibus artibus & ſcientijs. Cauſa autem eorum quæ dicta ſunt, eſt ſolum vt demus intelligere, quòd omnes artes & ſcientiæ ſubalternatæ, quantumcunque deſcendentes ſint, & in fine ſunt veræ: quia oriuntur ex principijs veris. ergo & ars Alchemiæ ob hoc eſt neceſſariò vera. Cum autem à principio introitus ad hanc artem, incepiſſemus guſtare aliquid, fuit ſtatim nobis viſa facilis ſicut ferè omnibus accidit prima facie, qui intrant ad eam, & dubia valde pauca & leuia, quæ quaſi ſpernebamus, occurrebant nobis: ſed cum valde vlterius guſtaremus, percepimus, quòd eramus decepti, & fueramus tanquam pueri lactantes, ignorantes maſticationem durarum rerum & difficilium, & non potentes: & ſicut cum iuuenes, imprudentes, volẽtes ambulare per ſemitas ſenum & ſapientum, credentes ſcire quod neſciunt, & ſenes antiquos ſapientes reputant ignorare. Conuerſi ergo vidimus quod oportet ſenum conſilio nos penitus adhærere, & ab eo non recedere: & tunc ceperunt emergere dubia plurima, & difficilia, & obſcura, quæ quotidie nos moleſtant ad ſolutiones inueniendas, tam ſpeculando quàm operando: & quanto magis ſtudemus & inquirimus, tanto magis de nouo incurrunt. ſic enim ſperamus finem huius artis verè attingere poſſe, diuina bonitate & clementia præpoſita, & ſui gratia reuelante, ſi ſit verax. Amplius dicimus, quòd ſicut res ſe habent ad eſſe, ita ſe habent ad intelligi & cognoſci: & per conſequens ad ſignificari: ideo ex hoc triplex modus in rebus repertus eſt, ſcilicet modus eſſendi, modus intelligendi, & modus ſignificandi. Et quia veritas nihil aliud eſt, quàm adæquatio intellectus ad res ipſas, ideo intellectus cognoſcendo res, concipit res prout ſunt, & verificatur de rebus ipſis: vnde dicitur tertio Metaphyſicæ, quod eadem ſunt principia eſſendi rerum, & cognoſcendi. Et quia conceptus rerum in intellectu, non ſuffici-

unt

unt niſi exprimantur, ideo modi ſignificandi conſequuntur illos, vt intellectus applicat conceptus ſuos ad res ad ipſas exprimendo, quomodo ſignificent: & ideo intellectus, in quantũ intellectus, ſemper eſt verorum. Ab oppoſito ergò patet, quòd ſi intellectus cognoſcit res, non prout ſunt, quod tunc eſt inadequatio & obliquitas intellectus ad res ipſas: ergo neceſſariò modus intelligendi non eſt verus ſed, falſus: & habent ſe ambo iſti intellectus, ſicut habitus & priuatio. propterea intellectus obliquus abuſiuè dicitur intellectus, & hoc ideo, quia caremus nomine proprio eius, ad exprimendum ipſum. Si igitur intellectus, ſiue modus intelligendi, eſt inæqualis & falſus, ergo & modus ſignificandi neceſſariò. Cum ergo eſſe rerum, ſemper ſit verum de ſe, ergo & intellectus, qui ſuper eas fertur, directè, ſemper erit verus: quia res directè intelligit & cognoſcit prout ſunt: ergo & modus ſignificandi neceſſariò erit verus. ſi autem obliquè & falsè, ergo obliquus & falſus, ergo & modus ſignificandi obliquus & falſus: neceſſariò, & veritate priuatus. Ergo & propoſitiones ex eis cõpoſitæ ſimiliter ſe habebunt, quia ab eo quod res eſt, vel nõn eſt, dicitur oratio vera vel falſa. Si ergo ponimus artem Alchemiæ realiter eſſe veram, ergo ad hanc veritatem habendam & cognoſcendam, oportet quòd intellectus directè ſuper eam feratur, & ſic intellectus & modus intelligendi eſt verus: ergo & modus ſignificandi eſt omnino verus. Eſt quia ens, & verum, & vnum, conuertuntur, vt patet ex quarto Metaphyſicæ: Ergo oportet neceſſariò vt intellectus & modus intelligendi, vno modo ſuper Alchemiam feratur. Ergo & modus ſignificandi realiter erit vnus. Pluribus ergo modis, & infinitis conuenit intellectui, ſuper ipſius cognitionem obliquari, & deuiare ab intellectu & cognitione iſtius vnitatis & veritatis, ſicut in operantibus & ſuis operabilibus quotidie patet. vnde vult philoſophus ſecundo Ethicorum, quòd bonum & rectum, vno ſolo modo ſit, malum autem & obliquum, modis pluribus et infinitis: quia bonum et rectum ſtat

in puncto,ſed malum & obliquum, modis infinitis à puncto deuiat & recedit. Et hoc eſt vna ex cauſis potiſſimis,quare ars Alchemiæ apud ignorantes dicitur falſa & ſophiſtica: ponunt enim ſe ad iudicandum de eo, quòd non habent potentiam iudicandi,cum ſint priuati in eo modo eſſendi, modo intelligendi & cognoſcendi,& modo ſignificandi, de hac ipſius inuariabili vnitate. Nam vnuſquiſque bene iudicat de ijs,quæ cognoſcit,& eorum eſt bonus iudex,vt dicitur primo Ethicorū.Ergo per oppoſitum, nullus bene iudicat de ijs, quæ non cognoſcit, nec eorum penitus eſt bonus iudex: præſertim cum iudicium operabilium in operibus cauſatur, vnde dicit philoſophus quinto Politicorum. Vnum enim,quod impoſſibilium aut difficilium eſt, eos,qui non communicauerunt operibus, iudices fieri ſtudioſos. Et eſt ſciendum, quòd ars iſta quaſi ſola inter omnes mundi,in ſui doctrina,vtitur nominibus proprijs,& extraneis, & inuſitatis, & allegorijs, & ænigmatibus,& metaphoris,& æquiuocationibus,& trāſſumptionibus,& inuolucris,& proſopopæis,& hyperbolis,& ironijs,tam practicè quàm ſpeculatiuè,cum ipſa omnes artes & ſcientias ad ſe trahat,& immiſceat ſe eis:propter quod neceſſariò eſt difficilis valde & occulta, nec non ardua & tenebroſa, ſicut patebit in tractatu inueſtigationis ipſius, & eius principium,vnde & cauſa.Notandum eſt ſuper hoc paſſu,quòd ratione eius,quod primò occurrit intellectui,practicus intellectus eſt,præcedit ſpeculatiuū:ſed ratione ordinis et doctrinæ tractandæ, vt poſſimus deuenire per inueſtigationē in cognitionem veram, & rectam operationem ipſius,ſpeculatiuus præcedit practicum,& hoc eſt ratione in omnibus operabilibus. Quæ enim priora ſunt in intentione et mente, poſteriora ſunt in doctrina ſpeculatiua,et modo operandi,per uenimus ad opus vltimò,et non aliter. Eſt tamen ſciendum quòd ſpeculatiuus intellectus et practicus ſecundum modū prædictum,dicuntur ſic largo modo etiam impropriè. Dicitur autem propriè intellectus ſpeculatiuus, qui verſatur

circa

circa philoſophiam & theoricam,id eſt,ſpeculatiuam.Practicus autem qui verſatur circa philoſophiam practicam,id eſt moralem.vnde dicitur ſexto Ethicorum, quòd intellectus ſpeculatiuus eſt ſubiectum ſcientiæ & ignorantiæ: practicus autem virtutis & vitij. Ideo per intellectum ſpeculatiuum, dicitur quis ſciens & ignorans:per practicum autem, dicitur bonus & malus: propterea quòd finis ſcientiæ ſpeculatiuæ propriè eſt veritas,practicæ verò opus,vt dicitur ſecundo Metaphyſicæ. Ideo ſpeculatiuus eſt in affirmatione & negatione:practicus autem in electione & fuga,vt patet ſexto Ethicorum.Et hoc modo intellectus ſpeculatiuus,non precedit practicum,nec econuersò,ſed ambo æqualiter diuidunt intellectum,& continentur æqualiter ſub intellectu. Et hoc modo philoſophus diuiſa philoſophia,prima ſui diuiſione,in actiuam & contemplatiuam, diuiſit in ſexto & nono Metaphyſicæ contemplatiuam, id eſt ſpeculatiuam,ſiue theoricam, & naturalem,mathematicam & metaphyſicam,quæ eſt theorica.Et alibi diuidit actiuam,id eſt practicam,ſiue moralem in monoſticam,id eſt,Ethicam Oeconomicam, & Polyticam.Omnes autem aliæ, quæ dicuntur practicæ: non dicuntur actiuæ,ſed practicæ,id eſt factiuæ.Ideo artes ſunt habitus factiui ſolum,vt dicitur ſexto Ethicorũ.Earum enim operatio,tranſit in materiam exteriorem,& facit formas artificiales: & hoc propriè artibus mœchanicis pertinere videtur. Aut ſunt factiui,id eſt miniſtrãtes naturæ,& ſequitur forma naturalis,non artificialis,vt eſt ars medicinæ & Alchemia,propterea quod ſanitas introducta per artem medicinæ, non eſt artificialis,vt habetur ex altero Metaphyſicæ. quia ibidem dicitur ſic: Quædam fiunt ab arte & caſu,vt ſanitas,quia in ea eſt aliqua pars, quæ eſt principium motus generationis: quædam ab arte ſolum,vt domus, quia in eius materia non eſt principium motus generationis,ſed in alio, propter quod quædam erunt ſine habente artem,vt ſanitas:quædam verò non,vt domus.Ideo dicitur libro eiuſdem,quòd poteſtas ædifi-

catiua non exiſtit in ædificio: ſed poteſtas artis medicinalis exiſtit in ſanato, ſed non quantum ſanatum. vnde in ſecundo eiuſdem dicitur, quòd principium motus in actiuis & factiuis eſt in agente & faciente exteriori, in naturalibus autem eſt in ſeipſis. Cum ergo principium motus generationis, in materia Alchemiæ ſit intrinſecum, quamuis adminiſtratio ſit extrinſeca: ergo ipſa eſt naturalis, & non factiua, nec actiua. Et quamuis potentia artis ædificationis, non ſit in ædificato, & potentia artis medicinalis ſit in ſanato, non in quantum ſanatum eſt, tamen in arte Alchemiæ eſt aliud, quàm potentia artis Alchemiæ eſt in metallo ſanato, in quantum ſanatum eſt. & hoc idem eſt, quia ſua potentia fundatur in forma ſubſtantiali, quæ datur, & infunditur, & permiſcetur metallo ſanato, & permanet ſicut perfectibile cum ſuo perfectibili, cum principium generationis & transformationis ſit intrinſecum. hoc enim potentia tranſmutationis, & virtus non eſt naturæ ſolius, cum non reperiatur in rerum natura: nec etiam artis ſolius, cum non ſit forma artificialis, ſed opus naturæ, prout miniſtratur & dirigitur ab arte voluntate diuina.

Capitulum ſecundum, in quo introducit generaliter in partem practicam veritatis artis Alchemiæ.

P*Oſtquam ergo declarauimus ſecundum rationem, modum ſpeculatiuum generalē veritatis iſtius artis, nunc modum practicum generalem narrabimus, qui eſt eius finis, in cuius acquiſitione ars ſeruit & miniſtrat naturæ. Dicimus ergo, loquendo ſecundum naturam rerum & rationem, quæ ex earum natura propria poteſt dici ſecundum ſapientes, ad cognitionē eſſentiæ quarūlibet rerū, quod nō procedūt, neque generantur aliqua, niſi ex ſuis principijs proprijs & vniuocis, vt patet ex altero Metaphyſicæ. Non ergo naturalia,*

lia,niſi ex ſuis principijs naturalibus: nec ſciētia alia,niſi ex ſuis principijs ſcientialibus:nec artificialia,niſi ex ſuis principijs artificialibus procedunt,nec generantur. Dico autem principia, cauſas,partes, & elementa proxima ſuorum compoſitorum, eſſe ex quibus ſunt, vel ſiunt, vel manant. Vnde dixit philoſophus octauo Polyticorum, Eorum quæ conſiſtunt,illæ ſunt partes conſiſtētiæ,ſine quibus totum non erit: & quemadmodum principia inter ſe ſunt differentia ſic & principiata. Ex diuerſitate ergo principiorum naturæ, accidit diuerſitas naturalium. Idem etiam eſt in ſcientijs,& in artibus. Vbi ergo deficiunt principia, neceſſariò deficit proceſſus & generatio eorum, quæ videntur debere poſſe oriri à principijs: quare ex eis non poterit eſſe natura, neque ſcientia, neque ars. Ergo vbi reperiuntur principia naturæ, & ſcientiæ,& artis: ibi videtur poſſe eſſe natura, & ſcientia,& ars. Ergo & naturalia, & ſcientialia, & artificialia, quæ poſſunt ab illis oriri. Quia ergo principia naturæ mineralia,in generatione corporum metallorum apud ſapientes reperiuntur,& poſſunt ſubijci regimini & miniſtrationi artis Alchimiæ: ergo poſſibile eſt, vt ex eis procedant ſiue generentur res naturales metallicæ: ſed res naturales Metallicæ ſunt, aut materia earum, aut forma, aut compoſitum ex eis: Ergo videtur poßibile, aliquod iſtorum per artem Alchemiæ poſſe generari ex illis: ſed non materia,neque compoſitum,ſiue perfectum ſit ſiue imperfectum, cum ipſa ſint ſubiecta ſoli operationi naturæ, vt alibi iam oſtendimus. Ergo forma naturalis ex illis principijs mineralibus naturæ, videtur poſſe generari ab arte Alchemiæ, ſcilicet miniſtranti naturæ, quo generatio talis formæ, quia nullo modo viſa eſt, poſſe pertinere naturæ ſoli,cum ipſa nuſquam viſa fuerit generata in aliqua minerarum. Ergo arti Alchemiæ propriè pertinere videtur. Et quamuis principia mineralia corporum metallorum ſint eadem,vel omnino ſimilia apud artem, & apud naturam,tamen ea quæ procedunt & generantur à

principijs, ſunt diuerſa, ſed tēdentia ad vnum finem ſcilicet: quia ſicut natura generat ex ſuis principijs mineralibus, principia corporum metallorum mineralia, ex quibus facit compoſitum perfectum & imperfectum: ita ars Alchemiæ, ex eiſdem principijs corporum metallorum, elicit & generat formam compoſiti perfectam, vt perficiat compoſita imperfecta ad vnum finem, ſcilicet ad aurum. Neque mirandum eſt, ſi ex eiſdem principijs mineralibus corporum metallorum, ars generat aliud quàm natura, ſcilicet ars formam, & natura compoſitum: quia eo modo quo regimen artis eſt diuerſum à regimine naturæ in eiſdem principijs, & ſimiliter: eodem modo et principiata ex illis procedentia, vel generata erunt diuerſa & ſimilia neceſſariò. Nam omne quod fit, neceſſariò fit ex ente in potentia ſcilicet propinqua, & ſic quod erat in potentia, fit in actu ab aliquo exiſtente actu. Et quia hæc principia ſunt in potentia, vt ex eis fiat compoſitum vel forma, ergo ſecundum diuerſitatem agentis generabitur forma, vel compoſitum. Generatio autem talis formæ ſcilicet nudæ à materia ſua perfectibili & compoſito, eſt difficilimæ inquiſitionis & conſiderationis: ergo & difficillimæ operationis vt habeatur operatum. Ergo & tota ars difficillimæ inuentionis, vt talis finis conſequatur. Si ergo ars Alchemiæ ratione, miniſtrauerit naturæ modum agendi in principijs naturalibus, & mineralibus corporum metallorum, videtur, quod principatum procedet & generabitur omnino ex eis, ſcilicet Elixir, quod eſt forma auri: quod quidem proiectum ſuper imperfecta metalla, ſicut ſuper materiam fiet ex eorum cōmixtione compoſitum, quod eſt aurum, & ſi non, non. In principijs autem non naturalibus, ſicut ſunt reliqua mineralia, ab eis aut naturæ contrarijs, ſicut ſunt animalia & vegetabilia, & eorum partes, & quæ ab eis procedunt, quis erit qui poſſit naturam ſequi, in generando aliquod naturalium metallorum, ſcilicet materiam aut formam, aut compoſitum, cum nullus veterum ſapientum potuerit

tuerit hoc, nec voluerit: & ſic proculdubio à ratione, & à veritate, & experientia, & principijs, & intentione naturæ ſemotum omnino, & quantumcunque, & quomodocunque, & qualicunque ingenio vnuſquiſque voluerit miniſtrare naturæ. Sic ſimiliter eſſe videtur in entibus rationis, vnde conſtructiones, & ſillogiſmi, & argumentationes omnes, & ornatus, & ordines tractandi & loquendi, non niſi ex ſuis principijs, & proximis, & vniuocis, et elementis ſuis procedere poſſunt, non autem ex extraneis & alienis: vnde maxima pars in acquiſitione omnium artium & ſcientiarum, eſt in omnibus introeuntibus, informari à principio principijs veris. Ideo dicitur primo Ethicorum: Videtur enim plus quàm dimidiũ totius eſſe principium, & multa manifeſta fiunt per ipſum eorum quæ quæruntur. Amplius omnium rerum cognitio noſtra incipit à confuſis & indeterminatis, & completur in cognitione eorũ quæ ſunt diſtincta et determinata, & in cognitione cauſarum et principiorum ipſarum rerum, & eorũ ex quibus ipſæ res conſtituuntur: propterea quòd prior eſt cognitio totius, quàm ſuarum partium: quia non poteſt haberi perfecta cognitio rerum, niſi reſoluantur vſque ad ſua principia, ex quibus conſtant. Et hoc eſt verum in omnibus naturalibus & ſcientijs, & artibus. Cognitio enim hominis primò occurrit nobis, poſt reſoluitur in partes ſuas, quouſque vltimò veniamus in cognitionem ſuarum cauſarum, & ſuorum principiorum, & ſuarum partium, ex quibus conſtat, vſq; ad elementa ſua: & ibi completur perfecta cognitio hominis, & ſecundum naturam per ſe, & ſecundum moralem per ſe, & ſecundum medicinam per ſe, & ſecundum Theologiam per ſe. Similiter cognitio conſtructionis & ſyllogiſmi, & ornatus loquendi, occurrit nobis primò, pòſt reſoluitur in partes ſuas ordinatè, vſque ad ſua principia & elementa ex quibus cõſtat. Similiter & cognitio domus ſe habet: propter quod dicit philoſophus primo Politicorum, ad cognoſcendum quid ſit ciuitas, minimè eſt compoſitus vſque ad incompoſitũ diuidere:

hæc enim minimè partes totius. Sic & ciuitatem. ex quibus corpora conſiderantes, videbimus, &c. Eandem etiam ſententiam ponit in primo Phyſicorum. Et hæc eſt cognitio & doctrina reſolutiua. Eſt & alia quæ dicitur cōpoſitiua ſcilicet quæ componit quæcunque illa diuiſit, incipiendo à principijs & elementis, & finit ad compoſita. Et ſic artem iſtam oportet procedere & procedit. cognitio ergo naturæ rerum vera, neceſſariò ſumenda eſt à natura rerum, & à principijs ſibi proprijs, & non alienis, vt patet per philoſophum primo de Anima. quoniam eadem ſunt principia eſſendi rerum & cognoſcendi, vt dicitur tertio Metaphyſicæ. Cognitio enim equi non ſumitur à cognitione lapidis, nec principiorum lapidis, ſed à cognitione principiorum equi ſimiliter & in alijs. Videtur ergo ex ijs, quod cognitio auri & aliorum metallorum circa quæ verſatur ſcientia Alchemiæ, & cæterorum Mineralium, cum primo occurrat nobis, ſint confuſa & determinata. Ergo ſi velimus eam diſtinctam & determinatam ſcire oportet, quòd reſoluamus ea in ſua propria principia, & elementorū, ex quibus conſtant: quia ab eis habent eſſe ſuum: ergo ab illis eorum perfecta ſumetur cognitio, & ex ijs procedemus ad compoſita, vt habeamus perfectam cognitionem compoſitorum, ſcilicet metallorum. Si ergo volumus aliquid operari in tranſmutationibus corporum metallorum, ſcilicet vt perficiamus omnia ipſa in aurum, cum hoc minimè fieri poſsit abſque cognitione ſuorum principiorum, & ſuarum partium ex quibus conſtant: Ergo oportet neceſſariò habere certam & determinatam cognitionem principiorum ſuorū, & ſuarum partium. Et quia nulla res perficitur, niſi ab eo, quod ſuæ naturæ eſt: Ergo oportet metalla tranſmutari, & perfici ab eo, quod ſuæ naturæ eſt, cum ab extraneis ſit impoſsibile ſic enim facit ſapiens natura. Cum ergo non reperiatur in vniuerſo aliquid, quod ſit de ipſorum natura, niſi eorum propria principia, quæ ſunt apud naturam, ex quibus cōſtat, ſicut notum eſt, in ipſis & in ſuis mineris: Ergo per illa eadē

principia tranſmutabuntur,& perficientur apud artem,ſicut apud naturam. Sed cum ſcientia mineralium, det nobis confuſam & indiſtinctam cognitionem principiorum naturæ,in generatione corporum metallorũ: quia dicit quod ſunt ſulphur & argentũ viuum,& non dicit articulatè hæc principia, ideo oportuit hanc artem neceſſariò habere diſtinctam et determinatam cognitionem ipſorum, ſcilicet qualia ſint illa principia,et quomodo ſint: et qualiter ſe habeant in mineris metallorum:et quomodo omne metallum ex eis fiat: & quomodo ad inuicem tranſmutentur: et quomodo et quare tendant ad vnum finem,ita vt ex eiſdem principijs,vel omnino quaſi ſibi ſimilibus, poſſit ſequi naturam,de articulando omnia hucuſque ad vltimam ſimplicitatem, quod ſcientiæ mineralium pertinere non videtur: aliter enim impoſſibile eſſet,vt ars hæc poſſet finem,quem deſiderat,adipiſci. Et quia natura,in generatione corporum metallorum obſeruat modum vnum quendam agendi determinatum in illis principijs,oportuit neceſſariò artem illum modum agendi inueſtigare,et ipſum obſeruare,quantum poſſibile eſt: quia aliter non poſſet ſequi naturam. Et quia natura generat compoſitum,et ars formam,ex eiſdem principijs,ideo quanta eſt ſimilitudo eorum & differentia, tanta ſimiliter eſt ſimilitudo & differentia regiminis. Non ergò debuit regimen artis & naturæ eſſe omnino idem: poſtquam generata nõ ſunt eadem. Poſtquam ergo oſtendimus in hoc tractatu introductorio generaliter modum introductionis ad artem Alchemiæ,tam ſpeculatiuæ partis,quàm practicæ,ſecundum id quod videtur poſſibile eſſe de veritate ipſius credenda,& pluribus validis rationibus repugnantiam patiatur: idcirco diſpoſuimus ipſam exquiſitiſſimè ventilare, et componere tractatum nouum, prolixum, qui diſcutiat vtramque partem, & per modum exquiſitum oſtendat cognoſcere partem veram,qui intitulabitur,Pretioſa Margarita Nouella,quam ſecundũ ordinem iſte præcedit,ſicut Præfatio vtilis & præambulũ. donec enim

memoria fuerit, oportet interrogare, & reſpondere inuicem, vt dicit philoſophus tertio Rhetoricorum.

Incipit modus diuidendi pretioſam Margaritam nouellam, in omnibus capitulis ſuis ſecundum ordinem, factus per Magiſtrum Bonum Ferrarienſem phyſicum, qui ædidit librum iſtum.

POſtquam compleuimus Dei fauente gratia, miſericordis, excelſi, glorioſi, cum difficultate non modica, ſcribere ſecundum diſtinctionem congruam & ordinem, librũ iſtum, diligentius inquirere ſecreta & ardua arcana naturæ: ideo ne quis temerariè præſumat, eum compoſitum eſſe à caſu ſiue fortuna, & abſque ordine, aſſignabimus diſtinctionem ordinariam capitulorum & colligantiam, quam ſecundum ordinem habent à principio vſque ad finem. Cui autem cura & mens fuerit atque diſcretio, poterit capitulum quodlibet diuidere, & ſecare in partes ſuas, & partes in particulas, ſecundum exigentiam cuiuſlibet capituli, quam curam illi relinquimus. Fuit enim viſum nobis, hoc eſſe conueniens, quia propter magnam nouitatem, corporis huius tractatus, fuiſſet difficile poſteris ipſum ordinatè diuidere, & diuiſum in vnum colligere. Diuidetur ergo liber iſte in duas partes. In prima ponetur proemium, in quo dat intentionẽ ſuã, cauſam intentionis, & cauſam proceſſus. In ſecunda exequitur intentum, ibi: Et quia mos. Secunda diuiditur in quatuor partes: In prima arguit ad quæſtionem, in ſecunda dat ſolutionem generalem, ibi: In hac admirabili. In tertia ſpecialem, ibi: Quoniam quidem diſpoſitiones. In quarta concludit omnia dicta in fine, ibi: Quia finis, Prima diuiditur in duas. In prima arguit ad partem negatiuam, in ſecunda ad affirmatiuam. ibi: Ad contrarium autem, Pars, in qua ponit generalem.

generalem ſolutionem, diuiditur in duas: quia primò tenendo cum affirmatiuis rationibus dictis, affirmat, & dicit in genere, hanc artem eſſe veram. In ſecunda reiterato aggreditur, & nititur probare eam eſſe veram, ibi: Poſtquam determinauimus & probauimus abiuramus, &c. Pars prima diuiditur in duas, quia primò facit quod dictum eſt, dicendo, quæſtionem difficilem eſſe, & cauſas difficultatis eius, & modum introductionis, inueſtigando veritatem ipſius. Secundò oſtendit modos omnes, & cauſas difficultatis iſtius artis, introducendo amãtes eius ad ſemitã per varias autoritates philoſophorum, ibi: Dicimus ergo. Iſta pars, Dicimus ergo, diuiditur. Secunda, eſt primò ſciendum, quòd ſicut quælibet ſcientia & ars, alia eſt de ſe vna non multiplex, cum ſit vnius generis ſubiecti, quamuis partes, in quibus diuiditur, ſint plures & diuerſæ, & inſtrumenta & adminiculantia ſint plura & diuerſa, quibus fit introitus ad complendam doctrinam fiendam, ſic & iſta. Et quia non fit completa nec perfecta doctrina, niſi aperiantur introitus & meatus cum ſuis clauibus, quibuſlibet dignè intrare volentibus, ad illuminandas tenebras, et referendas difficultates veterum, exiſtentes in terminis & propoſitionibus ſuis: ideo hæc omnia dilucidè aperire cupiẽtes, dicimus, quòd prius hæc diuiditur in tres: In prima oſtendit omnes modos difficiles iſtius artis, quibus fit impedimentum, cuilibet intranti ad hanc artem, ne verùm adipiſcatur finem ipſius. Secundò apponendo quæ dixit, tractat de quibuſdam magnis obſcuritatibus, pertinentibus magis ad ſpeculationem iſtius artis, ibi: Narrauimus ſufficienter. Tertiò tractat de quibuſdam obſcuritatibus alijs, pertinentibus potius ad practicam & operationem, ibi: Poſtquam narrauimus terminum. Secunda pars, ibi, Narrauimus ſufficienter: diuiditur in partes ſex. In prima, ne quis putet hanc ſcientiam eſſe multiplicem, & diuerſis modis, & in diuerſis rebus operationem ſuam impendere, oſtendit eam eſſe vnam, vnimodè per omnem modum: In ſecunda

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

oſtendit,ſcientiam hanc,& eius operationem,partim eſſe naturalem,& partim diuinam,ibi: Amplius ars. Tertiò oſtendit hanc ſcientiam non pro ſapientibus omnibus eſſe,propter errorem,qui fit in complemento operis,ibi:Cum naturalia & eorum cauſæ. Quartò oſtendit cauſam,quare ſic obſcurè ſcripſerunt eam philoſophi,& quibus data ſit,& quibus non,ibi: Nunc dicimus & naturæ. Quintò oſtendit quòd philoſophi tetigerunt eam miſticè in omnibus artibus & ſcientijs, & quòd eorum lapis ſimilatus eſt omnibus rebus mundi: & ſoluit antiquorum opiniones, quas Ariſtoteles quaſi vbicunque reprobat,ibi: Antiquiſſimi philoſophorum. Sextò improbat Sophiſtas & omnes alios, dicendo artem de ſe eſſe leuem,breuē & nobilem,ibi: Moderni autem.Illa pars:Poſtquam narrauimus: diuiditur in quatuor partes. In prima tractat de fermento, & quid ſit,quomodo ingrediatur in cōpoſitionem lapidis philoſophorum:& ſimiliter de corpore,anima,& ſpiritu,qualia ſint,& quomodo ibidem ingrediantur in compoſitionem lapidis philoſophorum, ibi: Et quia diximus.Tertiò tractat de Theriaca & veneno,quòd ſint,& quomodo ingrediantur in compoſitionem lapidis philoſophorum, ibi: De coagulatiuo quoque. Illa pars: Quoniam quidem diſpoſitiones: In qua incipit ſoluere in ſpeciali,ſciendū eſt,quòd nō poterant ſolui argumenta,niſi præcognitis quæ dicta ſunt: & ſimiliter quæ dicta ſunt, nec introitus etiam operiri ad ad artem. Solum enim Geberum inter philoſophos, quos vidimus,huius artis inuenimus tradere modum inueſtigandi & intrandi ad artem,in Summa ſua,quamuis valde difficilem. Ibi enim tenet,ſtilum & ordinem tradendi ſcientiam Alchemiæ, per modum doctrinæ, tam ſpeculatiuæ partis quàm practicæ. Suum autem librum de inuentione perfectionis,quem dicit præcedere, nondum vidimus. Diuiditur autem hæc pars in partes tres:In prima,ſoluit maiorem partem argumentorum: In ſecunda quia vltima ratio philoſophi videbatur difficilis ſolutionis,cum quibuſdam alijs præmittit

mittit quædam naturalia neceſſariò præcognoſcendá,ad illorum ſolutionem,& poſt ſoluit, ibi: Rationi autem vltimæ. Tertiò tractat de modo generationis auri, & aliorum metallorum ex ſuis primis principijs,ſecundum naturam:& quomodo ars debet ſequi naturam in hoc, ibi: Cum omnis generatio. Prima pars diuiditur in quatuor, quia primò ſoluit decimamquartam rationem ex argumentis: ſecundò roborat ſolutionem decimæ quartæ rationis, tractando de materia & proprietatibus & paſſionibus metallorum, ibi: Dicimus ergo. Tertiò ex dictis mouet quandam dubitationem, & remouet, ibi: Dubitabunt tamen aliqui. Quartò ex dictis mouet aliam dubitationem, & remouet, ſoluendo ſcilicet rationes, ibi: Amplius idoneæ. Illa pars ſcilicet. Rationi autem vltimæ: Diuiditur in tres, quia primò facit quod dictum eſt: ſecundò ex dictis mouet quandam dubitationem,et remouet,ibi: Dubitabit autem aliquis. Tertiò ex dictis aliam dubitationem mouet et ſoluit, ibi: Adhuc autem. Illa pars ſcilicet. Cum omnis generatio: Diuiditur in tres, quia primò, vt omnia dicta comprobentur, reducit ea ad naturales cauſas, oſtendendo in generali, quod dictum eſt,et ſoluendo alias rationes: ſecundò oſtendit hoc idem in ſpeciali,ſcilicet quomodo,et in quibus determinatè ars poteſt et debet ſequi naturā, demonſtrando ſigna artis,quomodo ſunt ſimilia ſignis naturæ in generatione iſta,ibi: Dicamus denuo quòd. Tertiò roborat hæc dicta à proportione et ſimili,oſtendens ſimilitudines pulcherrimas, decoras & mirabiles de generatione fœtus ex vtroque ſpermate, & auis ex ouo comparando generationem auri,et lapidis philoſophorum,ex ſulphure & argento viuo ad generationem illorum, ibi: Quia locus ſumptus à ſimili.

Explicit.

INCIPIT NVMERVS ET ORDO omnium pretioſæ Margaritæ nouellæ in arte Alchemiæ.

Capitulum primum, in quo diſputat & probat, artem Alchemiæ non eſſe veram. Capitulum ſecundum, in quo diſputat et probat, artem Alchemiæ eſſe veram. Capitulum tertium, in quo ponit determinationem generalem, quā declarat poſt, et oſtendit cauſas, et modos difficilis iſtius quæſtionis: et oſtendit cauſam et modum proceſſus de tali ſolutione quæſtionis iſtius. Capitulum quartum, in quo oſtendit omnes modos et cauſas difficultatis iſtius artis. Capitulum quintum, in quo oſtendit, quòd ars hic ſit tantum vnica, non ſolùm quo ad materiam, ſed per omnem modum. Capitulum ſextum, in quo oſtendit, quòd hæc ars partim naturalis, et partim diuina, et quòd per ipſam philoſophi antiqui fuerunt vates de futuris miraculis diuinis. Capitulum ſeptimum, in quo oſtendit errorem omnium deſiderantium rectè operari, quæ eſt in fine operis, ſcilicet in compoſitione Elementorum, et quòd hæc ars non eſt pro omnibus ſapientibus. Capitulum octauū, in quo oſtendit, quomodo ars hæc inuenta ſit, et quibus data ſit; et quibus non, et quare ſic obſcurè ſcripſerunt eam philoſophi. Capitulum nonum, in quo oſtendit hunc lapidem ſimilari omnibus rebus mundi, et quot, et quæ ſint nomina eius, et quòd philoſophi huius ſcientiæ; tetigerunt eam, cum omnibus alijs ſcientijs, et ſoluit operationes antiquorum, quas Ariſtoteles in philoſophia reprobat. Capitulum decimum, in quo reprobat ſophiſtas et deceptores, et cōtradictiones, et oſtendit artem de ſe eſſe breuem et leuem, et nobilitatem et veritatem eius oſtendit. Capitulum vndecimum de fermento, et modis, et conditionibus, et proprietatibus eius, et conuerſione, quam facit ſecundum philoſophos huius artis. Capitulum duodecimum, in quo oſtendit quot ſint elementa lapidis philoſophorum, & quomodo in ipſo conue-

conueniant, & in auro, & in omnibus mixtis, & ſimiliter in cœleſtibus, ſecundum antiquos philoſophos huius artis. Capitulum decimumtertium, in quo oſtendit quid ſit Tyriaca & venenum in hoc lapide, ſecundum antiquos philoſophos huius artis. Capitulum decimumquartum, in quo oſtendit, quid ſit coagulum, & quid lac in lapide philoſophorum, & quid maſculus & fœmina, ſecundum antiquos philoſophos. Capitulum decimumquintum, in quo probat hanc artem veram eſſe tripliciter, ſcilicet primò autoritatibus: ſecundò rationibus: tertiò à ſimili & exemplis. Capitulum decimumſextum, in quo ſoluit rationes contrarias, dictas cum quæſtionibus intercidentibus & notabilibus. Capitutulum decimumſeptimum incidentale, in quo roborat ſolutionem dictæ rationis oſtendendo materiam metallorũ, cum cauſis ſuis & proprietatibus & paſſionibus, & ex qua materia ſit lapis philoſophorum. Capitulum decimumoctauum incidentale, in quo ex dictis probat, quòd ſulphur ſit pars materialis, cum argento viuo auri, & lapidis philoſophorum, & ſoluit. Capitulum decimumnonum incidentale, in quo probat quòd ſulphur ſolum ſit materia lapidis philoſophorũ & auri, ſecundum antiquos philoſophos, & ſoluit. Capitulum viceſimum, in quo præmittit quædam ad ſolutionem vltimæ rationis philoſophi, & aliarum non ſolutarum, prius loquens de actu & potentia, & perfecto & imperfecto in rebus, & ſoluit rationem. Capitulum vigeſimumprimum incidentale, in quo probat, quòd ex ære & ferro non poſſit fieri aurum & argentum per Alchemiam, & ſoluit. Capitulum vigeſimum ſecundum incidentale, in quo probat metalla imperfecta non conuerti in aurum à natura in mineris, & ſoluit. Capitulum viceſimum tertium, in quo tractat de principijs metallorum in generali, & eorum generatione & tranſmutatione ad Metalla, ſecundum naturam: oſtendens quomodo ars poſſit ſequi naturam, & ſoluit ex ijs rationem 18. et 19. etc. Capitulum viceſimum quartum, de principijs

metallorum in ſpeciali, & metallorum generatione ſecundum intentionem naturæ, et de ſignis generationis, oſtendens quomodo ars debet ſimili modo ſequi naturam, & ſimilibus ſignis, & ſimilibus principijs in generatione lapidis. Capitulum viceſimum quintum, de ſimilitudinibus generationis fœtus ex ſpermate, & ſanguine menſtruo, & artis ex ouo, comparando generationem auri ex ſulphure & argento viuo, & lapide philoſophorum ad generationem ipſorum. Capitulum viceſimum ſextum & vltimum, in quo imponens finem tractatus, concludit & expilogat vera eſſe quæ dixit.

Significat poſteris æditor & aggregator quæſtionis iſtius, quòd plura notabilia ſcripſit in marginibus iſtius libri, ad declarationem quorundam dictorum maiorem, quæ ſub certo numero ſigillauit per capitula infra ſcripta, ad hoc, ne aliquis exiſtimet, quòd alter addiderit & ſubſcripſerit. Sunt autẽ omnia numero 26. In proemio notabilia et in capitulo 2.1.

	3.1.	*Quòd ſi quæ alia ſuperaddita fuerint, hu-*
	4.1.	*ius autoris non eſſe cenſentur. Et quia qui-*
	6.2	*libet ſapiens tenetur addere in ſciẽtia quod*
	7.1.	*deficit, vt vult Ptolemæus in Centiloquio: I-*
	9.2.	*dea compoſuimus tractatum hunc mirabi-*
	10.1.	*lem, cum notabilibus dictis: quia ignotus e-*
	11.3.	*rat modus inueſtigationis & inquiſitionis*
In Ca-	12.1.	*veritatis, ſcilicet huius quæſtionis, & iſtius*
pitulo.	13.1.	*occultæ artis. vnde philoſophus primo Ethi*
	15.2.	*corum dicit: Omnis eſt apponere, quod defi-*
	16.2.	*cit naturæ & artium facta ſunt additamẽ*
	19.2.	*ta, &c. Neque deficiebant de eſſe artis omni*
	20.2.	*no, ſed ſolùm modus inueſtigationis et intro*
	23.2.	*ductionis illis, qui eius veritatem et finem*
	24.3.	*deſiderant adipiſci. neque ſimiliter ob proli*
	26.1.	*xitatem tranſiuimus metam, cum natura*

eius hoc requirat, vt patet procedendo ſuis in locis: vnde Ariſtoteles primo Ethicorum: Diſciplinati enim eſt in tantum

certitu-

certitudinem inquirere, ſed vnumquodque genus in quantum natura eius recipit, &c. Docet etiam ſimiliter difficiliũ, & occultorum magnæ facultatis & ſpeculationis autorem, plura dicere et definire, quàm ſciat in opus ponere, vt elicitur ex verbis philoſophi ſecundo Ethicorum: propter quod, quamuis ab operatione etiam, & finali adhuc vſque ſimus ſuſpenſi & immunes, tamen occulta, & difficilia, & ardua ad ipſius introitum & inueſtigationem aperuimus: de quibus enim ne ſcimus, tamen accepimus exiſtimationem quandam, vt dicit philoſophus tertio Rhetoricorum.

INCIPIT PRECIOSA MARGARITA NOVELLA, QVAE EST INueſtigatio artis Alchemiæ, ſcilicet, Vtrum ſit omnino apparens & exiſtens, aut ſolùm apparens & non exiſtens.

Procœmium, in quo aperit intentionem & cauſam dicendorum.

QVIA conſueuit, non ſolùm apud antiquos ſpeculatores & inquiſitores veritatis arcanorum naturæ, ſed etiam modernos, inquiri & diſputari, Vtrum ars Alchemiæ, miniſtrans naturæ, ſit omnino apparens & exiſtens, aut ſolùm apparens & non exiſtens: Ideo gratia huius ipſam inquiramus, & diſputemus, nõ ſuperficialiter, vt conſueuerunt, ſed profundè & exquiſitè valde: ita vt quilibet doctus, ſecundum rationem cognoſcat quæ pars tenenda ſit, & vtrum ipſius operationi vel non, debeat inſudare. In iſtius tamen quæſtionis difficilem & obſcuram veritatem eliciendo, & annexorum ſuorum, quæ cum ea inſurgunt, ſæpius dubitamus, temporibus anniculatis, donec nunc viſum eſt nobis, vt ipſius inueſtigationem & dubitatorum ſolutionem aggrediamur, quod prædeceſſores nõ ſit

fecerunt. vnde philoſophus, hunc modum inquirendi veritatem in rebus inſinuans, in principio tertij Metaphyſicæ, ſic dicit ad literam: Ineſt autem inueſtigare volentibus, præ opere bene dubitare, poſterior enim inueſtigatio, priorum eſt ſolutio dubitatorum. Soluere enim non eſt ignorantis vinculum, ſed mentis dubitatio. Hac de re demonſtrat: in quatum enim dubitat, in tantum ligatius eſt paſſus, impoſsibile enim vtriſque procedere ad quod eſt antè, propter quod oportet difficultates omnes ſpeculari prius, harumq; cauſas. Et quia quærentes ſine dubitatione, primò ſimiles ſunt, quò oportet ire ignorantibus, & adhuc neque cognoſcit quando quæſitum inuenit, aut non, finis enim huic non eſt manifeſtus, prædubitanti verò manifeſtus. Amplius neceſſe eſt habere ad iudicandum eum qui audiuit, velut aduerſariorum & dubitantium omnis rationis, &c. Dicimus denuò, quòd non contingit demonſtrantem deſcendere de genere in genus, nec aſcendere, vt dicit philoſophus primo Poſteriorum. Quælibet enim ſciẽtia habet proprium genus ſubiectum, de quo propriè paſsiones demonſtrantur per ſuas dignitates & principia. Similiter paſſiones debent oſtendi de ſubiecto, cui primò & per ſe inſunt, et non de alio, vt vult idem. Vnde ſubalternans ſcientia & generalis, oſtendit paſsiones generales de ſuo ſubiecto generali: quia primò & per ſe inſunt ei ſubalternata autem & ſpecialis, hoc idẽ facit de ſuo ſubiecto ſpeciali. vnde paſsiones lineæ, in quantum linea Geometria oſtendit: Linea autem viſualis, in quantum viſualis perſpectiua, & non conuertitur. Per quod patet, quòd declarantes aliquid in aliqua ſcientia, debent ſcire paſsiones ſubiecti, cui primò inſunt, & dignitates, & principia in illa ſcientia, & ex ijs declarare, & non cũ omnibus & extraneis. Similiter eſt in artibus. Et hanc eandem ſententiam declarat nobis Auicenna in medicina capitulo ſecundo libri de Subiectis medicinæ. Ex quibus liquido innoteſcit, quòd non poteſt philoſophus naturalis, in quãtum naturalis, nec philoſophus Mineralium, hanc inueſtigare quæ-

ſtionem:

ſtionem:ſolus ergo Alchemiſta,quia philoſophiæ de Mineralibus ſubalternatur in mente,hoc eſt, poteſt inueſtigare,cum ipſe ſolus de hoc dubitet & ſciat, tanquam ſuæ propriæ conſiderationis:forſitan etiam quod Metaphyſicæ pertinet inueſtigatio hæc,ſed non ſimiliter ſicut huic. Naturales tamen quãplurimi ſapientes,non bene dubitantes, neque idoneæ,ſed in ſuperficie inueſtigantes, diſputauerunt & determinauerũt eam quidam veram omnino,& quidam ſophiſticam iudicauerunt:quorum nullus ſciuit,nec potuit hoc aggredi, etiamſi verum iudicauerit. Quidam etiam Alchemiſtarum, ſicut Geber & Morienus. in ſuis Alchemicis, ipſam diſputauerunt,tanquam potentes hoc,ſed valde breuiter & obſcurè,arguentes ad partem negatiuam, & ſoluentes : ad affirmatiuam autem, ſolum quædam exempla adducentes, & ſermonibus typicis & figuris affirmantes,& docentes,artem eſſe omnino veram. Nos ergo,cum in Alchemia aliqua ex terminis eius & dictis ſapientum veridicorum veterum nouerimus,hanc dubitationem cum auxilio Dei aggredientes, ſicut docentes, cum explanatione prolixa aperiemus eam ordinatis capitulis diſtinguendo.

Quia conſueuit,&c.) Notandum eſt, quòd cum ſubiectũ alicuius artis vel ſcientiæ, & eius propriæ paſſiones fuerint notæ & manifeſtæ omnibus, vel pluribus ſapientibus, non egent inueſtigatione primò et probatione,poſtea declaratione, vltimò autem experimentatione , ſi fuerit finis eius ad opus, quantum experimentum rationem certificat præcedentem. Cum ergo ſubiectum huius artis,ſi ſit verum , vel falſum,ſit ignotum,vel immanifeſtum,cum ſuis proprijs paſſionibus,et extraneum apud plurimos ſapientum , neceſſariò eget inueſtigatione,probatione,& declaratione,vt veritas medullitus diſcernatur,& ſi quid contra hoc apparentiæ vel falſitatis occurrat,diſcutiatur et reprobetur:quia vnaqueq. ſcientia & ars,ſiue medicina ſit,ſiue non , habet in ſui doctrina proprias dubitationes & reſponſiones , ſine quibus non poteſt fieri per-

fecta doctrina. Eſt autem artium triplex genus, vt dicitur ſecundo Phyſicorum. Quia aut eſt diſpoſitiua materia, aut efficiens formæ, aut vſualis. Sub ijs autem non ponitur Alchemia, cum ipſa non ſit Mechanica, quod ſi concedatur, ipſa erit diſpoſitiua & efficiens ſimul, non autem vſualis. Ipſa enim veraciter docet cognoſcere materiam, quæ eſt de intentione naturæ, omnes alias excludendo, & præcipit ſuper illam modum diſpoſitionis & informationis, ſecundum aptitudinem materiæ, quod totum cognoſcit vnus artifex, & efficit, & poteſt vti, & non. Sunt & aliæ artes ab ijs non abſolutæ, id eſt, artificiales, ſed potius naturales, ſicut ars medicinæ, & ars plantationis, & inſertionis plantarum, & vzifur, & vitrorum: quia ex parte miniſtrationis ſunt artes, ex parte autẽ formæ ſunt naturales, quia quorumcunque formæ & operationes ſunt naturales, ipſa ſunt à natura: Et ars Alchemiæ talis eſt. Eſt & aliud genus artium, de non entibus in rerum natura, ſed de entibus factis ab intellectu, ſicut Grammatica, Logica & Rhetorica. Et ſub hoc genere non eſt hoc. Et quia in omnibus artibus ſpeculatio & inueſtigatio operationem præcedit neceſſariò, ideo hic tractatus præcedit omnes. Speculatiui enim intellectus finis eſt veritas, quam nunc inquirimus & primò. Practici verò opus, quod eum ſequitur, vt patet ex ſecundo Metaphyſicæ, & ſexto Ethicorum, quod poſt deſideramus: quia poſterius non abſoluitur à priori. Et quia cuiuſlibet artis & ſciẽtiæ finis eſt in infinitũ et eorũ quæ ſunt ad finẽ, nõ in infinitũ, vt dicitur primo Politic. Ideo hic tractatus neceſſariò prolixius fuit. vnde philoſophus in hunc modũ.

Notandum quod philoſophus primo de Anima, docet hunc eundem modum inueſtigandi, & ratio eſt: quia ſic deuenimus in cognitionem cauſæ, vnde in ſecundo Poſteriorum dicitur, De eo quærunt omnes quæſtiones: quo cognito, ceſſat omnis quæſtio. Hoc autem quod quæritur, eſt cauſa ſiue mediũ, vt ibi dicit. Ergo cognito medio quæſtionis vnius artis, ceſſabit quæſtio. Ergo ſolum apud ſcientes ipſum, aut per inueſtigationem

gationem appropinquantes ad ipſum: quia hoc non ceſſat; quamuis tamen congrue & inutiliter conentur ipſam definire & determinare: quia non poteſt aliquis quæſtionem aliquam determinare, niſi cognoſcat medium primò, aut per inueſtigationem appropinquet ad eius cognitionem. Videtur ſimiliter irrationabile, aliquem ponere ſe in opus eius, niſi inueſtigatione cauſæ, ſiue medij præcedente. Eſt autem cauſa ſiue medium multiplex, ſcilicet intelligibile, reale, ſiue ſenſibile, naturale & artificiale. & quia, cuius eſt dubitare, eiuſdem eſt inueſtigare: ergo Alchemiſtæ pertinet hæc inueſtigatio, ipſius etiam eſt operatio, & non alterius: ergo & inueſtigatio & dubitatio. Non ergo, ignorante hoc, temeraria ex abrupto prorumpant, affirmando vel negando artem hanc, cum hoc non poſsint, niſi dubitatione congrua præcedente, ad quam inueſtigando conſequatur. Vltimò verò, operatio propoſita, ſi ſit poſsibilis, quia qualis operatio talis & inueſtigatio comprobatur: ergo et talis dubitatio. qui enim dubitat bene, inueſtigat bene, ergo operatur bene, & qui malè, malè, in impoſsibilibus rebus: impoſsibilia autem non inueſtigantur.

Caput I.

IN QVO PROBAT ARTEM Alchemiæ non eſſe veram.

Q*VOD debeamus arguere primò deſtructiuè ſiue negatiuè, patet ex ſecundo Topicorum iuxta principium: Et quia mos antiquorum fuit arguere primò deſtructiuè, ergo ſequemur eos.*

1 Nam quicunque ignorat certam & determinatam quantitatem vniuſcuiuſque elementorum in aliquo mixto, ignorat efficere illud mixtum. ſed Alchemiſtæ ignorant hoc in metallis, & eorũ componentibus; ergo, &c. Maior eſt nota, cum talis notitia ſit determinata & certa,

ſolum quo ad naturam,& non quo ad nos,niſi valde confuſè & in communi,& hoc in omnibus mixtis. Minor ex habitis nota videtur,cum metalla & eorum componentia ſint de genere mixtorum,circa quæ Alchemiſtæ laborant.

2 *Item quicunque ignorat determinatam proportionem elementorum ad inuicem, cum veniunt ad mixtionem,& modum mixtionis eorum,& digeſtionis, quibus adipiſcitur forma mixti,ignorat componere illud mixtum: ſed Alchemiſtæ ſunt huiuſmodi:ergo,&c. Maior patet ex hoc:quia vnaquaque res in ſpecie habet formam ſuam ſpecificam, ad quam ſequuntur virtutes & proprietates & operationes determinatæ, per quam formam ab omni alia ſpecie ſeparatur: & forma hæc ſequitur determinatum modum mixtionis,& proportionis,& digeſtionis in debitis menſuris elementorum: quia ratione materiæ,& quantitatis materiæ, & qualitatis materiæ,ſpecies non ſeparatur à ſpecie, ſed ratione formæ ſequentis,vt dictum eſt. Minor patet, quia hæc ſunt nota ſoli naturæ, non ſolùm in metallis & eorum componentibus, ſed in omnibus naturalibus, modo autem confuſo & communi ſunt quoquo modo longinquo nota arti. Talis autem cognitio,non eſt ſufficiens,vt ars verè ſequatur naturam.*

3 *Item quicunque ignorat proprium inſtrumentum naturæ, quo mediante agit in materiam, ad introductionem formæ in aliquo mixto,ignorat efficere illud mixtum: ſed Alchemiſtæ ſunt huiuſmodi:ergo,&c. Maior patet,cum nullum agens,ſiue naturale ſiue artificiale,agat ſine inſtrumẽtis proprijs determinatis. Minor nota eſt,quia natura in generatione cuiuſcunque rei,agit cum calore digerente & alterante,modificato tanquam cum inſtrumento, ſicut natura cuiuſcunque rei exigit,ſiue ſit res habens calorem in actu,vt in animalibus perfectis,ſiue in potentia,vt in rebus alijs: Vnde in generatione auri & argenti,& aliorum metallorum,agit in cauernis terræ profundiſſimis,cum calore quodam ſuauiſſimo & temperatiſſimo,per mineras multiplicato digerente,*

alteran-

alterante, ſubtiliante, & inſpiſſante. Talis autem calor penitus ignoratur à nobis: quia non eſt calor ſolis, neque ignis abſolute, ſed calor quidam ex ijs miro modo mixtus, & à natura confuſus.

4 Item, illud ad cuius generationem non ſufficit vita, non poteſt fieri per artem: ſed ad generationem metallorum non ſufficit vita, &c. Maior eſt nota, quia omnis generatio & corruptio determinato tempore menſuratur, vnaquæque enim res habet tempus præfinitum in generatione ad receptionem formæ propriæ, per quam recipit eſſe completum. Minor patet: tempus enim generationis & perfectionis auri & argenti ſecundum naturam, ponitur apud Alchemiſtas eſſe in millibus annorum, ſicut ponit Geber in Summa ſua, & Raſis in libro perfecti Magiſterij. Cum ergo nullus hominum tale ſpacium attingere poſſit, imò vix ferè 100. annorum attingit, fatuum videtur dicere, quòd per artem Alchemiæ fiat verum aurum & argentum. Et ſi ad hæc reſpondere vellent quòd abbreuiatur tempus: quia quod natura facit in millibus annorum, cum calore ſuaui & temperato, nos facimus in menſe vno, aut tempore breuiori, aut longiori, cum calore ignis forti: quia tantum facit fortè agens in breui tempore, quantum debile agens in longo. Et quia ars imitatur naturam, & eius opera accelerat & feſtinat, dicimus, quòd impoſſibile eſt quòd hæc faciant, & ſpecialiter in metallis. Quoniam metalla ſunt ex fumis ſubtiliſſimis, reſolutis ab argento viuo, cum ſubſtantia ſulphuris, & calore humido & ſicco, temperato, in cauernis terræ profundiſſimis, habentibus humiditatem, quæ ſuper omnes eſt humiditates, quæ à ſiccitate terrea tenuiſſima occulta temperatur, & inſpiſſatur: calor autem temperatus, illos fumos conuoluendo reſoluẽs, ſublimans et inſpiſſans, vſque ad locum alicuius refrigerij illam humiditatem conſeruat, digerit, ſubtiliat & inſpiſſat, quæ eſt cauſa metallicæ fuſionis: & ſic in fine conuertitur in metallum. Si ergo tempus decoctionis abbreuiare voluerit in illa nota

materia : ergo per exceſſum caloris ignis, diſſipabunt humiditatem; quæ eſt neceſſariò cauſſa metallicæ fuſionis. Ergo non generabitur forma ſpecifica metalli : quare ſolutio nihil valet.

5 *Item vbi deficit locus proprius generatiõis rei, deficit eius generatio: ſed in arte Alchemiæ eſt ſic: ergo,&c. Maior patet, quia ſicut locus facit ad conſeruationem rei, ſic & ad generationem. vnde dixit Porphyrius, quòd locus eſt principiũ generationis ſicut & pater. Et Plato Muniuit natura naturans loca terræ virtutibus, vt in eis ſigillentur proprietates diuerſæ, vt in plantis & in rebus alijs, quales merentur ſecundum genus ſuum,&c. Et hoc eſt verum, inducendo in ſingulis, tam animalibus quàm vegetabilibus & mineralibus: propterea non vbique locorum generantur vegetabilia quælibet, nec mineralia quælibet, nec animalia quælibet, nec ſimiliter habitant, propter diuerſam naturam locorum, ſicut diſpoſuit natura naturans præcepto & ordinatione glorioſi Dei. Minor ex habitis nota eſt, & experientia: quia ſuas decoctiones & digeſtiones & mutationes faciunt in locis extraneis ab intentione naturæ, ſcilicet in vaſis vitreis, lapideis, metallicis & figulinis, natura autem in ſinu terræ proprio & occulto ipſa efficit.*

6 *Item effectus qui ſunt naturæ ſolius, non poſſunt fieri ab arte: ſed generatio metallorum eſt effectus naturæ ſolius: ergo,&c. Maior eſt nota, quia generatio & corruptio ſunt à principio intrinſeco: principium autem intrinſecum eſt natura, quæ efficit formas ſubſtantiales in rebus: ars autẽ eſt principium extrinſecum, quæ ſolum in ſuperficie operatur per motum alterationis. Similiter, quia natura generat res, per mixtionem elementorum: Talis autem mixtio eſt ſolum ex opere Dei benedicti & ſummi, & opere naturæ, vt dicit Galenus primo de Complexionibus. Minor patet; cum metalla fiant à principio intrinſeco, ſcilicet à natura, per generationẽ & corruptionem, mediante mixtione.*

7 *Item ſi id de quo magis vedetur ineſſe, & non ineſt, nec id de quo minus: ſed in debilibus mixtionibus videtur, quod ars magis poßit ſequi naturam, & non poteſt: ergo multo minus in fortibus. Maior patet per locum à maiori, Minor eſt ſenſui manifeſta: quia per facilem vel difficilem corruptionem rei, arguimus fortem & debilem mixtionem eius: vnde equus, & canis, & piſcis, & omne viuens, facili corrumpi poteſt: ergo ſunt debilis mixtionis. aurum autem & argentum de difficili: ergo ſunt fortis mixtionis. Cum ergo in generatione equi & piſcis, quæ ſunt debilis mixtionis non poßit ſequi ars naturam, ergo nec in generatione eorum, quæ ſunt fortis mixtionis, vt auri & argenti.*

8 *Item impoßibile eſt vnam ſpeciem in aliam tranſmutari: ſed metalla differunt ſpecie: ergo, &c. Maior eſt nota per philoſophum quarto Metaphyſicorum. Minor ſimiliter patet. Quia enim non habent eaſdem proprietates nec operationes: ergo per conſequens, nec formas. conueniunt enim ſolum in genere, quod eſt, eſſe metallum. Sic homo & equus conueniũt in hoc genere, quod eſt eſſe animal, ſed per proprias differentias vnum ab altero ſeparatur. ſicut ergo ex homine non fit equus, nec econuersò: ſic ex metallo vno non fiat aliud, nec econuersò.*

9 *Item quicunque ignorat prima principia mouentia ad generationem & introductionẽ formæ in aliquo mixto, ignorat efficere mixtum illud: ſed Alchemiſtæ ſunt huiuſmodi, ergo, &c. Maior eſt nota: quia prima principia mouentia ad generationem & introductionem formæ in vnaquaque re, ſunt ſtellæ, & corpora ſuper cæleſtia, per motum & lucem, vt vult philoſophus in libro Cæli et Mundi, & in libro de Cauſis proprietatum elementorum. ipſa enim ſunt, quæ primò mouent mota ab intelligentijs, ad naturam generationis & corruptionis perficiendam, ad conſeruationem ſpecierum: & ab ijs datur forma & perfectio. & hoc fit in inſtanti, ſcilicet cum peruenerit vna ſtella aut plures ad ſitum determinatum in*

firmamento, & ex influentiali determinata introducitur for'ma in inſtanti & momento. Minor patet ex confeſſione eorum, & abſque confeſſione: ignorant enim determinatos ſitus & aſpectus ſtellarũ, à quibus datur forma auri et argenti in materia determinata: ergo hæc ars friuola eſt & vana.

10 *Item ſicut ſe habet ars ad naturam, ita artificialia ad naturalia: ſed ars non eſt idem quod natura, nec poteſt eſſe: ergo artificialia non erunt idem quod naturalia, nec eſſe poſſunt: ergo aurum artificiale & naturale non ſunt idem. Maior eſt nota. Minor patet: quia natura informat, compoſitum in inſtanti, ars autem ſucceſſiuè: & naturam præſupponit materiam, ars autem facit eam; vt dicitur ſecundo Phyſicorum. Similiter quia omne artificiatum eſt opus deſideratiuũ & voluntarium ſicut eligibile & volitum, vt patet ex ſexto Metaphyſicæ. Et variatur idem opus pluribus modis iuxta voluntatem artificis: natura autem eſt ordinaria, & vniuſmodi ſemper: Aurum ergo artificiale non erit idem quod naturale.*

11 *Item facilius eſt res deſtruere quàm conſtruere: ſed aurum deſtruere vi poſſumus, vt ipſius forma ſubſtantialis corrumpatur: ergo non poterit tam cito conſtrui ſicut dicunt. Maior & minor notæ ſunt ad ſenſum.*

12 *Item ab experientia hoc patet: quia mos philoſophorum eſt, ſine inuidia ſcientias diſcipulis ſuis & poſteris alijs in ſcripturis tractare vel oretenus: ſed nullum antiquorum philoſophorum in arte iſta reperimus feciſſe hoc: Ergo videtur quòd ipſam ignorauerũt: ergo videtur ars hæc impoſſibilis. Videmus enim in alijs ſcientijs, vnumquemq; philoſophorum antiquorum viſum eſſe, quicquid ſciuit in aliqua ſcientia, verè tradere; quia philoſophi deſiderabant in ſcientia ſibi reliquos ſimilari. Vnde philoſophus primo Metaphyſicæ, ſignum ſcientis eſt poſſe docere. Quia igitur ſolum cartas antiquas, et fabulas extraneas poeticas, & deriſoria quadam ficta, & verba plena ambagibus inuenimus, in quibus mendacia pura,*

&

& errores, ſicut in operatione videtur apparenter, Ideo ſatis patet ex hoc, hanc artem non eſſe veram: imò quod deterius eſt, eorum ſequaces adhuc errores ſuper illos multiplicāt quotidie, & in infinitum extendunt.

13 *Item ad oculum hic videmus: tamdiu enim eſt à ſapientibus antiquis & philoſophis cum ſumma induſtria perquiſita & non inuenta, quòd ſi eius inuentio eſſet poſſibilis, jamdudum adinuenta eſſet. Similiter à regibus & principibus infinitum theſaurum poſſidentibus, & magnorum philoſophorū copiam habentibus, eſt inquiſita, & non inuenta: quamuis eā deſiderauerint, & expenſas plurimas interpoſuerint, ſicut omnibus apparet. Ergo inanis videtur ars iſta.*

14 *Item adhuc fortius ex datis eorum. Dicunt enim quòd eſt lapis vnus ſolus in arte maior, qui ſit albus & rubeus, ſecundum quòd ipſi volunt præparare, qui metalla mollia indurat, vt Saturnum & Iouem conuertendo in aurum & argentum, & metalla dura mollificat, vt æs & ferrum conuertendo in aurum & argentum. Sed contra eos ſic arguitur. Impoſſibile eſt alicuius vnius rei duas operationes eſſe contrarias per ſe, ſed hic lapis eſt ſolum vnus, ergo, &c. Maior apparet ex hoc: quia cum vniuſcuiuſque rei ſit forma vnica tantùm, & vnica perfectio per ſe: ſic ſimiliter erit vnica operatio, procedens per ſe ab illa forma, vt patet ex ſecundo de Generatione & corruptione: ſed ſi ſunt duæ operationes contrariæ procedentes ab vna forma, oportebit neceſſariò quòd vna illarum operationum procedat ab illa forma per ſe et primò, alia autem per accidens & ſecundariò: quia impoſſibile eſt duo contraria æqualium eidem ineſſe. Minor patet. Cum enim ſecundum eos hic lapis ſit vnicus, vnica etiam erit eius forma, & per conſequens, vnica eius operatio per ſe & primò ab ipſo procedet. Quomodo ergo eſſe poterit, quod quædam metal la mollificet, & quædam induret per ſe. Et primò non videtur hoc eſſe poſſe, Ergo videtur quod vnum faciat per ſe, & aliud per accidens. Et ſic quoddam non erit verum aurum & ar-*

gentum,poſtquam mutatum eſt per accidens,ſiue quod mollificatum eſt,ſiue quod induratum. Videmus quòd aqua non habet potentiam infrigidandi & calefaciendi primò & per ſe,nec ignis ſimiliter: ſed vnum per ſe & primò, & aliud per accidens. Vel oportebit eos ponere, quod ſint duo lapides in arte Alchemiæ,quorum vnus indurat per ſe & colorat,& alter per ſe mollificat & colorat,quod eſt contra eos:quia dicũt, eos eſſe tantùm vnum. Et ſimiliter, quia qualis diuerſitas erit lapidum inter ſe, talis erit & diuerſitas formarum intro ductarum ab eis in metallis: Ergo non erit eadem forma introducta in hoc auro & in illo, nec in argento hoc & in illo. De mutatione autem colorum, quod fiat primò albus & pòſt rubeus,& quòd alijs coloribus multiplicibus coloretur,ſecundum quod volunt præparare,concedimus vtique: quia bene ſcimus poſſibile eſſe res, & maximè minerales liquefactiuas, per decoctionem & ad inuicem mixtionem poſſe mutari de colore in colorem,ſed facere illas duas operationes contrarias, hoc impoſſibile reputandum.

15 Item ſi id de quo magis videtur ineſſe & non ineſt, neq; id de quo minus:ſed magis videtur,quod ars Alchemiæ poſſit reperiri in rebus propinquis ſubſtantiæ auri & argenti,et non reperitur:ergo nec in remotis reperietur: Ergo nec in remotiſſimis: Ergo nuſquam. Maior nota eſt per locum à maiori. Minor probatur:quia res propinquæ auri & argenti ſunt, quæ ſunt eiuſdem materiæ & naturæ cum eis,quod cognoſcitur ex hoc,quod ſunt eorum principia, vel ex eiſdem principijs. Et quia omne ſimile ingreditur magis in ſimile,per mixtionem & liquefactionem,quàm in extraneum,ideo inuenimus res quaſdam minerales, quæ dicuntur ſpiritus metallorum,ex quibus metalla generata ſunt tanquam ex principijs,& in ipſis ingredi,& ſunt argentum viuum & ſulphur ex quibus metalla omnia originem contraxerunt,ſicut patet ex quarto Meteororum,& per Alchemiſtas. Sunt etiam auripigmentum & ſal armoniacum ſpiritus:ſed auripigmẽtum

tum eſt de natura ſulphuris, ſal verò armoniacus de natura ſalis. Et ſicut ſapor vel ſapo metallorum dicitur à quibuſdam, quamuis non ſit de ſubſtantia eorum. Sunt autem alij ſpiritus ſecundarij, ſcilicet Marcaſita, Magneſia, & Tutia, ſed magneſia & marcaſita ſunt ſpiritus, facti à natura, commixti de ſulphure & argento viuo: Tutia autem eſt fumus metallorum ſubtilis, reſolutus ab eis, quæ omnia ſunt aut principia metallorum, aut ex eiſdem principijs præterquam ſal armoniacus. Sunt ergo ſeptem Alchemici ſpiritus, ſcilicet quatuor principales, videlicet, argentum viuum, & ſulphur, auripigmentum, & ſal armoniacum, & tres ſecundarij & compoſiti, ſcilicet marcaſita, magneſia & Tutia: ſulphur tamen & argentum viuum ſunt ſicut elementa, & primum obtinent principatũ. Ex dictis ergo nihil aliud volumus, niſi quòd ſola metalla & ſpiritus ſunt operi neceſſaria: quia vnum in aliud ingreditur, & ſe inuicem combibunt, & miſcentur in cõflatione, & ſunt ad inuicem ſicut principia & principata: quod ipſa ſola in materia & natura propinquitatem habere videantur. Ergo ex metallis ipſis, aut ſpiritibus, hunc lapidem prædictum colligere neceſſe eſt, aut per eorum commixtionẽ, vel omnium, vel plurimorũ, vel ex vno ſolo: ſed ex ipſis metallis hoc impoſſibile videtur, quia ſecundum philoſophos Alchemiæ, hic lapis ſe habet ad metalla, ſicut forma ad materiam, & ſicut anima ad corpus: ergo oportet ipſum eſſe ſubſtantiæ ſubtiliſſimæ. Cum ergo metalla ſint ſubſtantiæ groſſæ per totum, non videtur ex eis poſſe elici. Ideo dicit Geber in Summa ſua, Capitulo de Præparatione Saturni: Redeuntes ergo in nos ipſos, noſmet torquentes, in menſa cogitationum meditationis afflictionibus: reſpeximus à perfectione corpora diminuta in profundo ſuæ naturæ fœda exiſtere, & nil in eis fulgidum inueniri, cùm in eis ſecundum naturam non ſit. Ideoq́; ex illis ſubſtantiam fulgidam elici non contingit, &c. ſimiliter nec ex corporibus perfectis, ſcilicet auro et argento: quia quod de vltimò perfectum eſt, non eget perfici, &

ſimiliter, quia non ſunt ad finem alium ordinata. Et ſi dicant quòd hæc corpora calcinant et ſoluunt, deſtillant & coagulant, et multas alias præparationes faciunt, ita quod illud, quod eſt corporale & groſſum, fit ſpirituale & ſubtile, & poſt alterant metalla cum ingreſſu eorum, & faciunt verum aurum & argentum. Dicimus quòd eorum experientia eſt firmiſsimè contra eos, quia quale ſit opus eorum, ignis declarat. Quæcunque enim alterauerunt per ignis violentiam, & rerum vrentium examinationes, euaneſcunt & non permanent: fantaſticè ergo ſunt alterata. Similiter nec per ſpiritus hoc poſſe fieri videtur: quia per experientiam inueniunt, ſpiritus poſſe figere & non figere, quamuis eorum natura ſit fugitiua ab igne. Sed ipſos non fixos viderunt, corporibus inutiliter adhærere: quia in igne non perſeuerant. Imò fugiunt paulatim ab eis, & ipſa corpora relinquunt immunda magis quàm prius, vel quandoque eleuant corpora ſecum in fumum, & euaneſcunt ſimul. Ipſos autem fixos eſt impoſsibile ingredi: quia autem non funduntur cum ſint terra lapidea vel ſaxum: & ſic non ingrediuntur nec miſcentur, & per cõſequens non alterant aut funduntur fuſione vitrificatoria, ſicut omnis res vltimò combuſta & incinerata, quæ poſt per fortem ignem fit vitrum, & nullum viuificatum ingreditur metalla: quoniam fuſio metallica fit per conſeruationem humiditatis naturalis argenti viui in metallo, fuſio autem vitrificatoria fit ex vltima conſumptione radicalis humiditatis vniuſcuiuſque rei aduſtibilis, quæ ex aduſtione incineratur, & ideo ferè ex cinere cuiuſlibet rei fieri poteſt vitrum. Propter quòd nos videmus, quòd cum ſtannum & plumbum fuerunt calcinata per ignem & combuſta, quod poſt ad ignẽ congruum conuertuntur in vitrum, ſicut faciunt qui vitrificant vaſa figuli: et ideo impoſsibile eſt, quòd tale vitrum, nec etiam aliquid aliud reuertatur in metallum, nec in fuſionẽ metallicam, cum ſit conſumpta radicalis humiditas argenti viui, quæ erant cauſa metallicæ fuſionis, ſecundum partem

&

& ſecundum aliam partem derelictam ſit conuerſa in humiditatem vitream. Ex quibus etiam dictis patere poteſt, quòd ſermo quorundam idiotarum, ignorantium principia naturæ, dicentium, quòd vitrum poteſt fieri malleabile ſicut metallum, eſt inanis. Nam illa eadem humiditas, quæ eſt cauſſa metallicæ fuſionis, eſt etiam cauſſa malleationis, & extenſionis ſub malleo, per omnem diuiſionem. Cum ergo in vitro, & re quacunque viuificata, illa talis humiditas non reperiatur, aut conſumpta ſit, tunc ſicut impoßibilis eſt fuſio metallica in eis, ita & malleatio. & quia impoßibilis eſt reditio vitri, & vitrificatæ rei ad ſubſtantiam metallicam, ſic etiam ad malleationem. Nulla enim res de mundo habent humiditatem talem, vt metalla: aut ſi habent, habent eam indigeſtã vt elementa metallorum, aut alio modo terminatam per ſuas form.as, vt marcaſita, antimonium & alia ſimilia: quoniã diuerſitas formarum, facit illam eandem humiditatem diuerſimodè terminatam, & diuerſimodè paßibilem. Et hoc accidit propter diuerſam proportionem mixtionis, & diuerſam habitudinem, quæ eſt in menſuris mixtionis ſuorum elementorum propinquorum componentium, prout reguntur à cæleſtibus, quamuis elementa ſint eadem. Similiter hoc patet per aliud: quia ſicut proprietates & propriè paßiones ſpecierum non reperiuntur extra ſpecies ſuas, ſic proprietates & propriæ paßiones generum non reperiuntur extra genera ſua. Cum ergo extenſio per omnem diuiſionem ſub mallei percuſſione ſit propria paßio huius generis, quod eſt metallum, quia ſolo metallo ꝓpriè cõuenit: ergo alicui alterius rei de mũdo non conueniet: aut ſi conuenit vitro, ſic artificioſè præparato, vt dicunt, oportebit eos neceſſariò confiteri, illud vitrum eſſe metallum, & ſub aliqua ſpecie metalli, ſcilicet quòd ſit aurum, aut ferrum, aut æs, aut aliquod aliorum, quod eſt omnino falſum: aut oportebit eos dicere, quòd hæc nõ ſit propria paßio metalli, quod ſimiliter eſt falſum, & penitus contra ſenſum. Similiter quia ex proprijs paßionibus metalli eſt, quod

in conflatione omnia ad inuicem commiſcentur, propter ipſorum ſimilitudinem in materia propinqua: vitrum autem, & qualibet res vitrificata, non commiſcetur in conflatione metalli, ſed ſupernatat ſicut oleum, & omnis pinguedo aqua: ergo hoc vitrum artificioſum nõ communicabitur, ſed ſupernatabit quod ſi commiſceretur, nõ diceretur vitrum, ſed metallum, & eſſet in numero alicuius metallorum, quod eſt omnino falſum. Similiter quia ſi aliquod aliud, quàm metallũ, eſſet dignum habere hanc proprietatem, & propriam paſſionem dictam, dignus eſſet illud, quod eadem humiditate participat, quàm quod aliena, ſicut eſt marcaſita, magneſia, tutia, antimonium: ſed hæc non habent: Ergo multò minus vitrum, & qualibet res vitrificata, cum ſit exſpoliata humiditate tali. Et propter hanc ſingularem & ſpecialem humiditatem ſic digeſtam, quæ eſt cauſſa malleationis, & liquefactionis, accidit, vt lapidi nigro, confricando metalla abradendo adhæreant, quod non poteſt accidere marcaſitæ, nec ſibi ſimilibus: quanto ergo minus vitro? Et propter eandem cauſam ex quadam ſimilitudine in ſubſtantia humiditatis fit, vt argẽtum viuum metallis adhæreat omnibus, marcaſita autem & ſibi ſimilibus non: quanto ergo minus vitro, ſiue artificioſum ſit ſiue non. Omne ſimiliter vitrum & vitrificatum ſcinditur, comminuitur, & frãgitur, cum poſt ignitionem ſubitò in aere frigido infrigidatur, vel aqua: nullum autem metallorum hac paſſione participat, propter cauſam dictam. Omnis præterea imago, ſiue ſit excuſſa ſiue exarata, fieri poteſt in frigidis metallis & calidis, & per ſculpturam & per inciſionem: in vitro autem non, niſi ſit ignitum, vel liquefactum, et hoc tantum per ſculpturam, quod eſt propter humidum diuerſum in tali paſſione recipienda. Soli ergo metallo, & omni ſemper, hæc propria paſſio malleandi ineſſe videtur. diuerſificantur tamen metalla inter ſe in malleatione, fuſione, ignitione, & reliquis paſſionibus, ſecundum diuerſitatem ſuæ digeſtionis & ſulphuris mixtionem. Vitra autem inter ſe diuer-

ſifican-

ſiſicantur in cita & tarda fuſione, & perſpicuitate & opacitate, & coloratione diuerſa ſecundum magis & minus, & alijs ſuis paſsionibus, propter diuerſitatem cinerum ex diuerſis materijs aduſtarum. Similiter metalla quando liquefacta ſunt, ſunt de natura argenti viui: & ſicut lapides ſupernatant argento viuo, ſic ſimiliter ſupernant metallis liquefactis, et non cedunt. ſed vitrum liquefactum cedit eis propter ſui viſcoſitatem tenacem & alienam. Non eſt tamen aliquid liquabile præter metalla, quod hanc habeant paſsionem, niſi vitrum ignitum & liquefactum, propter viſcoſitatem ſuam actualem magnam, infrigidatum autem, non propter ipſius actualem priuationem. Metallo enim infrigidato, aut ignito, valde maior ineſt viſcoſitas quàm liquefacto, propterea in malleatione ipſius extendantur partes, in liquefactione autem ſeparantur, ſi expandantur. In vitro aũt eſt econuerſò. Quicunque ergo operans fecerit opus vitrificatum aliquod caſuale, ab ipſo manum ſuſpendat, & ſibi finem imponat. Sic ergo patet, quòd ſpiritus viuificati non ingrediũtur, ergo non alterant. Similiter igitur per ipſorum commixtionem ex dictis cauſis hoc fieri non poſſe videtur. Cum igitur in ſubſtantia magis conſimili & affini ſubſtantia metallorum, hæc ars reperiri non videatur. Ergo per conſequens nec in remota, ergo neq; in remotiſsima, ergo nuſquam.

16 Item quia videntur dicere, ſe non generare metalla de nouo, ſed ſolùm quæ imperfecta ſunt, perficere: dicentes perfecta ſolum aurum & argentum, reliqua autẽ imperfecta dicimus hoc eſſe non poſſe: quoniam omnis materia, quæ habent, eſſe in aliqua rerum naturalium permanente, eſt completa per ſuam formam ſubſtantialem: ſed materia ſtanni, plumbi, æris & ferri habet eſſe in eis, eorum eſſe ſic permanẽte, ſicut materia auri et argẽti: ergo materia eſt cõpleta in eis per ſuã formã ſubſtãtialẽ, ſicut materia auri et argẽti. Maior eſt nota, qa ea q̃ ſunt in motu, ad aliquã formã, nõ permanẽt in natura, niſi quando ſunt in fine motus, in quo acquirunt form

ſuam ſubſtantialem completiuam, potius enim corrumpuntur & cito, quàm permaneant. propterea non permanent abortiui fœtus: quia nondum habent formam completiuam, aut quia fortè organorum non habent complementum deſeruientium ſuæ formæ. Similiter in ſeminibus abortiuis hoc idẽ ſe habet, quia nec permanent, nec ſpeciem multiplicant, cum careant ipſa. Similiter & in alijs. Minor nota eſt ad ſenſum. Videmus enim ſtannum & plumbum, & reliqua per ſe habere permanentiam in natura, ſicut aurum et argentum per ſe. hoc autem non eſſet, niſi eſſent completa per ſuam formam ſubſtantialem. Falſum ergo dicunt, hæc metalla eſſe perfecta, & illa imperfecta, & ex hoc hæc eſſe conuertibilia in illi, & ordinata ad illa. Non ergo magis erit ordinatum, nec magis conuertibile ſtannum in aurum quàm econuersò.

17 Item quæcunque multiplicantur à natura in ſua ſpecie per continuam generationem & perſeuerantiam, ſunt completa per ſuam formam ſubſtantialem: ſed metalla iſta, quæ dicuntur imperfecta, ſunt huiuſmodi, ſicut etiam aurum & argentum: ergo, &c. Maior eſt nota: quia nulla res naturales de mundo aliter à natura multiplicantur, niſi compleantur per ſuam formam ſubſtantialem. Minor patet ad ſenſum. Non igitur hæc dicentur imperfecta metalla, illa verò perfecta, ſed potius hæc nobilia, & illa ignobilia. Ignobilia autem non ſic nobilitantur, vt credunt. Non enim videmus caprum nobilitari in equum, nec equum in hominem: ergo nec illa metalla ignobilia ſic nobilitabuntur, vt dicunt. Non igitur conuertẽtur hæc metalla in illa, propterea, quia hæc ſunt imperfecta, illa verò perfecta, ſicut dicunt.

18 Item quæcunque non diſponuntur eadem vltima diſpoſitione, non poſſunt habere eandem formam ſubſtantialem et & ſpecificam: ſed aurum & argentum Alchemicum non diſponuntur eadem vltima diſpoſitione, vt naturale: ergo, &c. Maior patet: quia forma ſubſtantialis, ſiue ſpecifica eſt quæ vltimò adueniens rei diſponit rem vltima diſpoſitione, et ipſum

ipſam complet. vbi ergo non erit eadem vltima diſpoſitio, non erit eadem forma ſubſtantialis & ſpecifica: ergo nec eadem ſpecies. Minor patet ad oculum: quia ars fundit metalla ad ignem, & imponit ſuas medicinas exteriores, informantes vltimò: hoc autem non facit natura.

19 Item quorumcunque generationes non ſunt eadem, ipſa non ſunt eadem, & quorumcunque ipſa ſunt eadem, & ipſa ſunt eadem, vt dicit philoſophus ſeptimo Topicorum. Sed generatio auri & argēti à natura, & ab arte non eſt eadem, ergo nec generata erunt eadem. Similiter & de corruptione idem eſt argumentum: ergo ars Alchemiæ non eſt vera, ſed fantaſtica. Maior & minor ſunt per ſe nota.

20 Item de entibus à fortuna non poteſt eſſe veritas, nec ſcientia: ſed Alchemia eſt huiuſmodi, ergo, &c. Maior patet per philoſophum primo Poſteriorum, qui dicit, quòd omnis ſcientia, eſt de neceſſarijs & perpetuis, & incorruptibilibus, & impoſſibilibus aliter ſe habere, talis autem non videtur Alchemia. Similiter quia ſi vera naturā ſequitur, hoc erit ſemp vel frequenter: qa naturalia ſunt, vt dicitur 2. Phyſicorū. Minor patet, qa rarò, imò rariſſimè accidit hoc, vt ipſi cōfitētur, ſc. vt artifex imitetur verè naturā: Quæ aūt rarò contingūt, fortuita ſunt, vt dicitur ſecundo Phyſicorum, ergo, &c.

21 Item Ariſtoteles in fine quarti Metaphyſicorum, ſecūdum tranſlationem veterum, Alchemiam eſſe veram, expreſſè negat, ſed eam eſſe ſophiſticam & fantaſticam affirmat: quamuis quidam dicant, illa verba fuiſſe Auicennæ, qui ipſa addidit, quod nō credimus. Quia Auicenna in principio ſuæ Epiſtolæ, quam facit de hac arte ad Alten regem de Retiæ philoſophum, allegat de hac contradictione, dicens ſic: Et fuit ſententia, quam affirmant Alchemiam profitentes, vna rerum quibus ille ſcilicet Ariſtoteles, qui ad bonitatem & ſcientiam cooperatur plurimum, contradixit, & illorum ſententiam annihilauit, &c. vnde ſic inquit philoſophus ad literam: Sciant autem ſemper Alchemiſtæ, ſpecies verè per-

mutari non poſſe,id eſt, formas ſubſtantiales rerum, manente re.*Sed ſimilia illis facere poſſunt, id eſt,* in accidentibus communibus. *& tingere, id eſt,* colorare, *rubeum,id eſt,*æs. *Citrino,id eſt,*colore ſimili auro. *vt videatur aurũ, id eſt,*ad aſpectum. *& album,id eſt,*Argentum, ſtannum vel plumbum:*tingere colore,id eſt,*citrino,*quo volunt, donec multum ſit ſimile auro vel æri, id eſt,* ad viſum in accidentibus communibus.*Poſſunt quoque plumbi immunditias abſtergere,id eſt,*vt videatur aurum vel argentum:*veruntamen ſemper erit plumbum,id eſt,*vt prius erat in forma,etſi videatur argentũ. *Sed obtinebunt in eo,id eſt,* plũbo ſic mutato,*qualitates ſic alienæ,id eſt,*ſimiles qualitatibus auri vel argenti,*vt errent homines in eo,vt qui accipiunt ſalem,id eſt,* communem, *& ſalem armoniacum, id eſt,*quia videntur idem & non ſunt. *Cæterùm quod differentia ſpecifica, id eſt,* ſubſtantialis,*aliquo tollatur ingenio, id eſt,* Alchemiæ,*non credo poſſibile,id eſt,* vt forma prima ſubſtantialis corrumpatur. *& non eſt quod complexio, id eſt,*forma ſubſtantialis ſequens complexionem, *vertatur in aliam,id eſt,*formam, *quia iſta ſenſibilia, id eſt,* accidentia ſenſibilia,*non ſunt differentiæ,id eſt,*formæ ſubſtãtiales,*quibus permutatur ſpecies,id eſt,*forma,*ſed ſunt accidentia & proprietates,id eſt,*quæ ſenſu apparent. *differentiæ verò eorum,id eſt,* formæ ſubſtantiales conſtituentes ſpeciem,*non ſunt cognitæ,id eſt,*quia non poſſunt ſentiri. *Cum verò non ſit differentia cognita,ſcilicet* ſenſu,*quomodo ſciri poteſt, vltimò tollatur nec ne?id eſt,* nullo modo q̃ non ſentitur,*vel quomodo tolli poſſit? Sed expoliatio, id eſt,* quia illa ſunt accidentia quæ ſentiuntur,*vaporis,coloris, ponderis,vel ſaltem diminutio,id eſt,* occultatio accidentium non eſt impoſſibilis, *quia contra hoc ratio non conſtat:ſed confitetur ſic.Proportio compoſitionis, id eſt,* proportio mixtionis, ad quam ſequitur forma ſubſtantialis *iſtarum ſubſtantiarum non erit in omnibus eadem,id eſt,*ſci-

ſolum

ſolum ſimilis. *Hæc igitur in illam permutari non poterit, id eſt,* verè ſecundum formam, ſed ſolùm apparenter, *niſi fortè in primam reducantur materiam, id eſt,* nudam à prima forma ſub qua erat, & ab omni alia, *& ſic in aliud quàm prius erant permutentur in aliam formam. Hoc autẽ id eſt,* reductio in primam materiam & nudam, *per ſolam liquefactionem non fit, ſed accidunt eis ex hoc, id eſt,* liquefactione, *res quædam extraneæ, &c. id eſt,* apparentes & ſophiſticæ, &c.

Hæc ſunt verba philoſophi ad literam. Per ea autem verba philoſophus viſus eſt, & conatus probare, artem Alchemiæ non poſſe eſſe ſecundum veritatem, puram & certam, ſed ſolùm ſecundum fantaſiam & deceptionem. Et ex dictis ſuis quinque elicimus rationes, quarum prima ſumitur ex parte accidentium communium, & eſt talis.

Quicunque mutant res ſecundum accidentia ſolùm, non mutant eas verè de ſpecie in ſpeciem: ſed Alchemiſta ſic mutant metalla adinuicem: ergo, &c. Maior nota eſt, quia differentia ſpecierum adinuicem, eſt ſecundum formam: ſed differentia ſecundum accidentia, eſt indiuiduorum in eadẽ ſpecie. Minorem probat. Metalla enim differunt ſpecie adinuicem: quia non habent eaſdem formas, ſed habent quædam ſimilia accidentia in colore & pondere, & alijs accidentalibus: talis autem mutatio in accidentibus eſt alteratio, et non tranſmutatio. vnde quamuis abſtergant immundicias plũbi, & ipſum colorent, vt videatur aurum vel argentum, tamen ſecundum formam ſubſtantialem eſt plumbum vt prius: quia in eo ſunt qualitates alienæ introductæ, & non forma alia: & propter hæc accidentia alienantur homines aſpicientes, & errant, & dicunt, ipſum eſſe aurum vel argentũ, cum tamen in rei veritate non ſit: ſicut qui aſpiciunt ſalem communem, & ſalem armoniacum: quia enim vtrumque habet naturam ſalis, & communificant in genere ſalis, credunt ob hoc eſſe idem, cum tamen differant ſpecie.

Secunda ratio ſumitur ex parte corruptionis formæ præexiſtentis: & eſt talis: Quicunque non tranſmutat rem per corruptionem formæ ſubſtantialis & ſpecificæ præexiſtentis, non tranſmutat eam in aliam ſpeciem: ſed Alchemiſtæ hoc non faciunt: ergo &c. Iſta ratio ferè reducitur ad primam, & probatur maior & minor ſicut in prædicta.

Tertia ratio ſumitur ex parte noſtri Iudicij ſcilicet: quòd non poſſumus verè cognoſcere & iudicare, vtrum ſint verè tranſmutata in aliam ſpeciem, vel non. & eſt talis: Illud quod eſt nobis ignotum in aliqua re, non poteſt ſciri, vtrum per aliquod artificium poſſit tolli vel non, vel quomodo tolli poſſit ab illa re: ſed differentiæ ſpecificæ metallorum ſunt huiuſmodi: ergo, &c. Maior eſt nota, quia de ignotis exiſtentibus non poteſt haberi ſcientia, neque ars, nec modus ad introducendum vel corrumpendum ea in re. Minor ſimiliter patet, quia differētiæ ſpecificæ in rebus naturalibus metallicis, ſunt ignotæ nobis, non ſolùm in metallis, ſed etiam in omnibus rebus naturalibus, præterquam forſitam in homine: quæ autem ſunt nobis nota, in eis ſunt accidentia, & proprietates, et paſſiones ſolùm: quia ſubiacent ſenſibus noſtris. Ideo hæc corrumpere ſcimus, & alia introducere. Ideo non poſſumus verè cognoſcere & iudicare in metallis mutatis, vtrū verè ſint mutata in aurum vel non: quoniam vnuſquiſque bene iudicat de ijs, quæ cognoſcit, & eorum eſt bonus iudex, vt dicitur primo Ethicorum.

Quarta ratio ſumitur ex parte mixtionis, & proportionis & miſcibilium in compoſito. Quæcunq. non habent eandem proportionem mixtionis, & miſcibilium in compoſito, non poſſunt eadem eſſe in ſpecie: ſed Metalla, mutata per Alchemiam, ſunt huiuſmodi: ergo, &c. Maior eſt nota, quia determinata proportio mixtionis, & miſcibilium in mixto ad inuicem diſponunt mixtum ad talem formam determinatam, ſequentem illam determinatam proportionem, & non ad aliam, per quam differret ab alijs: Minorem

ſuppoint

nit probatam ex prius dictis. Cum hac igitur tali igno rãtia, quomodo efficiet ars hæc verum aurum & argentum? Quinta ratio ſumitur ex parte materiæ primæ, mediãte qua fit omnis generatio & corruptio, & tranſmutatio de ſpecie in ſpeciem, & eſt talis. Omne quod tranſmutatur de ſpecie in ſpeciem, debet reduci in materiam primam, id eſt, nudam à forma prima, vt illa ad quam diſpoſita erat introducatur: ſed Alchimiſtæ non ſic faciunt: ergo, &c. Maior eſt nota: Quia reducendo in materiam ſuam primam, fit generatio & corruptio, non aliter, quia talis motus eſt ad formam ſubſtantialem, & hic talis motus eſt ad formam ſubſtantialem, & hic talis motus, propriè dicitur mutatio (ut dicitur quinto Phyſicorum) & non motus. In alteratione autem & augmentatione & diminutione eſt propriè motus, vt dicitur ibi: propterea generatio eſt de non ſubiecto in ſubiectum, & corruptio econuersò, & ſunt ambo in oppoſitione contradictoria: reliqui autem motus ſemper ſunt de ſubiecto in ſubiectũ, & in contraria oppoſitione. Minor patet ad oculum. non enim reducunt metalla in materiam primam: ergo nec generant, nec corrumpunt, ſed ſolùm alterant. Liquefaciunt enim metallum ad ignem, & ipſo ſic exiſtente metallo, projiciunt ſuas quaſdam medicinas, prius per artem Alchemiæ factas, alterantes ipſum, vt ſimiletur auro & argento. Per ſolã enim liquefactionem non reducitur in primam materiam, ſed accidunt res quædam extraneæ & fantaſticæ: ergo quia non faciunt primò metallum nudum à forma prima, quomodo poterit in aliam ſpeciem tranſmutari? nullo modo. Et ſi vellent dicere, quòd ſuas medicinas, & ſuum lapidem philoſophicum faciunt propriè per generationem & corruptionẽ & proportionem mixtionis, & mixtorum determinatam: & cum hoc tranſmutant metalla de ſpecie in ſpeciem, dicimus, quòd quamuis faciant medicinas per generationem & corruptionem & proportionem mixtionis, & mixtorum determinatam, & tranſmutent ſpeciem in ſpeciem, tamen per pro-

iectionem ipſarum, ſuper metalla, conflata in igne, non accidit corruptio & generatio alterius metalli: ergo per conſequens, nec mutatio ſpeciei in ſpeciem, ſed alteratio ſola: quoniam non expoliant materiam, nec denudãt à forma prima ſub qua erat: ergo aut oportebit ponere duas formas ſubſtantiales in eadem materia, quod eſt impoſsibile: aut oportebit ponere hanc introductam accidentalem: ergo eſt idem metallũ vt prius. Vel poſſumus aliter formare hanc rationem vltimã, quia poſſent dicere, quòd philoſophus non accipit ibi materiã primam, prout eſt ſubiectum generationis & corruptionis, ſed intelligit materiam primam, id eſt, propinquam ad ſuſceptionem formæ in aliqua ſpecie, & ſanguis menſtruus. Similiter et in alijs, quamuis vt plurimum materiæ propinquæ ſint nobis ignotæ. Arguemus ergo ſic. Nulla res poteſt tranſmutari in aliam ſpeciem, niſi reducatur in materiam primam, ex qua generatur illa res: ſed Alchemiſtæ non ſic faciunt: ergo, &c. Maior eſt nota: deficiente enim materia prima, propinqua alicui rei, deficit & generatio illius rei: quia non introducuntur formæ, niſi de potentia materiæ determinatæ. Minor patet per ipſam, quia materia prima & propinqua auri & argenti, et aliorum etiam metallorum, eſt argentum viuum & ſulphur, vt patet ex quarto Meteororum, & per omnes philoſophos Alchemiæ, ſed ipſi per ſolam liquefactionem, non reducunt nec reducere poſſunt illa, quæ tranſmutare intendunt in argentum viuum & ſulphur: ergo nunquam verè tranſmutant metalla ad inuicem, ſed ſophiſticè. Nam ſicut ex aliqua re debet fieri homo, vt ex carnibus & olcribus, quæ comeduntur, & ex alijs cibis, oportet quòd prius fiant ſanguis & ex ſanguine ſperma. Ita ſi aliqua debent fieri aurum & argentum, oportet quòd prius fiunt argentum viuum & ſulphur. Et hæc ratio non ſic videtur conſona dictis philoſophi, vt prima. Vel poſſumus dicere, quòd accipit pro materia prima quatuor elementa, quoniam omne mixtum generatur ex eis, & in ipſis eſt omne mixtum in potentia confuſa, cum

ſint

ſint materia prima mixtorum omnium, & hoc modo ex quolibet fit quodlibet, & poteſt formari ratio, & probari præmiſſa, vt in ratione præcedenti dictum eſt, quãuis hæc ratio, non videntur conſonare dictis philoſophi. Et ſi adhuc vellent dicere, metalla non differre ſpecie, ſed ſolum per accidentia quædam, vt plures eorum extimant, etiam ſicut ſanum & ægrũ: vnde, ſicut homo æger, per ſolum motum alteratiõis fit ſanus, abſque motu generationis & corruptionis: Item metalla ægra per ſolam alterationem, & accidentium eorũ ægritudinem, in ipſis facientium remotionem ſanantur & perficiuntur, et remanent aurum & argentum verum. Dicimus, quòd poſito hoc in magnum incidunt inconueniens, ſcilicet quia oportet eos ponere omnia metalla eſſe aurum actu, quòd eſt impoſſibile. Et ratio eſt, quia quæcunque differunt ſolum ſecundum accidentia, habent neceſſariò eandem formam ſubſtantialem actu. Si igitur ita eſt, vt dicunt, oportet eos neceſſariò confiteri, omnia metalla ægra, habere eandem formã ſubſtantialem actu cum auro & argento: ergo plumbũ & æs, & metalla reliqua, ſunt actu aurum & argentũ. Et quia, quæcunque habent eandem penitus formã ſubſtantialem, actu habent eaſdem proprietates & paſſiones, cum proprietas, & propria paſſio, immediatè procedat à forma ſubſtantiali: ideo oportet, quòd omnia metalla habeant eaſdem proprietates & paſſiones actu cum auro, ſiue ſint actiuæ ſiue paſſiuæ: ſed hoc non habent, quia neque tolerãt examinationes ignis omnes, vt aurum, nec cor confortant, vt aurum: ergo ipſa neceſſariò differunt ſpecie, & non accidente ſolùm. Oportet ergo, quòd per motum generationis & corruptionis tranſmutẽt, & non ſint ſolum alterationis, ſed hoc non faciunt: ergo fantaſticè tranſmutãt. Et ſi adhuc ipſi vellent dicere, confitemur, quòd omnia metalla ſunt actu aurum, et habent formã ſubſtantialem auri actu, non tamen eſt neceſſe vt habeant eaſdem proprietates & paſſiones actu cum auro: quia ægritudo ipſorum hoc occultat, ſicut verbi gratia: Si quis enim

homo laboret epilepſia, aut apoplexia, aut mania, aut freneſi, planum eſt, quod non poteſt exercere operationes hominis. Similiter mulier, cum patitur ſuffocationem matricis, aut ſyncopin, omnes tamen habent formam ſubſtantialem hominis actu, non tamen proprietates aut paßiones hominis habent actu, nec eas exercere poſſunt, nec actiuas nec paßiuas. Simili modo ſic dicimus, poſſe eſſe in metallis ægris, quantum ſunt actu aurum, & habent formam ſubſtantialem auri actu, ſed eorum ægritudo ipſorum proprietates & paßiones occultat, vt non actu appareant operationes auri vel argenti. Et ideo, ſicut homo æger adhibita medela, per alterationem ſolã fit ſanus, & manet idem homo formaliter vt prius, ſic & in metallis per artem Alchemiæ poſſe fieri eſt extimandum. Dicimus eos loqui, vt mente capti, & veritatem naturalium penitus ignorare: quia talem differentiam non poſſunt habere metalla ad inuicem. Et ratio huius eſt: Quæcunque habent eandem formam ſubſtantialem, actu peruenerunt in ſui generatione ad terminum motus, in quo acquiritur forma: ſed metalla reliqua, præter aurum & argentum, non peruenerunt ad illum terminum motus, ad quem peruenit aurum & argentum: ergo non habent actu formam auri & argenti. Maior eſt nota; quia non acquiritur, nec generatur forma ſubſtãtialis in aliqua re, niſi in termino motus. In toto enim motum præcedunt diſpoſitiones habilitantes ad formã ſuſcipiendam, & in termino generatur forma: ergo non poſſunt alicui ineſſe proprietates, & propriè paßiones, quæ ſequuntur formam aliquam, niſi rei, quæ fuit in termino motus. Non enim poteſt aliquid habere proprietates & proprias paßiones hominis, niſi ſit informatum forma hominis. Similiter & in alÿs. Minor patet ad ſenſum: quoniam terminus motus eſt in expoliatione ſulphuris ab argento viuo, facta digeſtione, hoc autem ineſt ſoli auro & argento: Imò propriè & per ſe auro ſoli, ſicut in determinatione oſtendemus. Cum igitur cætera metalla nondum ſint expoliata ab ipſo: ergo nondum

dum

dum peruenerunt ad illum terminum motus, quamuis ſint in continua potentia ordinaria ad ipſum: ergo non poſſunt ineſſe, nec occultari in eis proprietates, & propriæ paſſiones auri & argenti, propterea quia ſunt ægra. Sed homo ſanus et æger fuerunt & ſunt in termino motus, & acquiſiuerunt formam, per quam ſunt homines: ideo habent proprietates et proprias paſſiones, quæ poſſunt ineſſe homini, ſiue per ſe ſiue per accidens inſitum eis, & poſſunt manifeſtari & occultari in eis, non autem ſic in metallis. Falſum ergo dicunt quidam ſapientes naturales, talia in ſuperficie conſiderantes, ſcilicet quòd Alchemiſtæ operantur, ſicut periti medicorum, qui dant ægro medicinas digeſtiuas, & purgantes humores corruptos, & pòſt medicinam confortatiuam, & fiunt ſani: quia ſecus eſt in ijs & in illis. Sic igitur ars iſta & operatio eius friuola & vana & impoſſibibilis videtur, quia ſiue ponant metalla omnia differre ad inuicem ſpecie, ſiue accidente, hæc ratio ponit tam artem quàm eius operationem impoſſibilem. Aliæ adhuc rationes adduci poſſunt: ſed quia dictæ ſufficere videntur, ideo ſilemus eas.

CAPVT II.

In quo diſputat & probat, artem Alchemiam eſſe veram.

AD contrarium autem arguentes, dicemus primò, ſecũdum Ariſtotelem ſecundo Poſteriorum, quòd primò quærimus de re, ſi eſt: & ſcientes ſi eſt, quærimus pòſt quid eſt. Aliquando tamen manifeſta ſunt ſimul vtraque. Nunquam tamen cognoſcere ipſum quid eſt, ante ipſum ſi eſt. vnde quærere ipſum quid eſt, non habentes ipſum ſi eſt, nihil eſt quærere. Quapropter dicimus, quòd volentes oſtendere de hac arte ſi eſt, oportet quòd ſimul oſtendamus quid eſt. Et cauſſa eſt hæc, quia termini quibus oſtenditur ſi eſt, ſunt ijdẽ cum terminis, quibus oſtẽditur, quid eſt, quãuis illi ijdem ter-

mini, ſint de ſe priores ad inueſtigandum ſi eſt, quã quid eſt, ſecundum rationẽ: Ergo nunquam poteſt verè probari, ſi hac ars ſit, niſi ſimul oſtendatur quid ſit quodammodo, non tamẽ conuertitur. ferè enim mediũ cuiuſlibet rationis oſtendentis de hac arte ſi eſt, neceſſariò oſtendit quodãmodo quid eſt, & etiam quomodo eſt. Similiter & in rationibus negatiuis oſtenditur negatiuè. Et ideo philoſophi huius artis nolentes oſtendere manifeſtè, ſed occultè, de hac arte quid eſt, difficilè accidit probare ſi eſt. Non facto enim manifeſtò quòd cõpoſitum eſt, difficilè eſt arguere, vt dicitur octauo Topicorum. Similiter quia vix probari poſſunt, quæ proxima ſunt principijs, tamen principia probari non poſſunt. Non enim contingit plures inuenire rationes, cum ſunt pauca media, vt ibidem dicitur. In hac autẽ principia & principiata vſque ad vltima, ſunt valde proxima, & non ſunt definita ſiue manifeſta, vt in determinatione patebit. & niſi differatur, principia poſita difficile eſt argumentari, & fortaſſe omnino impoßibile, vt ibidem dicitur. Ipſa enim vtitur nominibus alienis & obſcuris ſemper, vt infrà patebit, abſque definitione ipſorum vera. Arguimus ergo: Sicut eſt poßibile, ſic. Omne imperfectum et incõpletum, quòd alteratur ſecundum aliquid verſus perfectũ rem eiuſdem generis, & cõpletam à ſuis cõponentibus & perficientibus, poteſt etiam alterari magis, & iterũ magis, & per conſequens maximè, ſcilicet vſque ad vltimum, cum tranſmutatione eius, in rem perfectam & cõpletam eiuſdem generis: ſed metalla imperfecta ſunt huiuſmodi in arte Alchemia, in cõparatione ad aurum & argentũ: ergo metalla imperfecta, poſſunt conuerti in perfectũ & cõpletum aurum & argentũ: ergo Ars Alchemiæ eſt poßibilis & vera. Maior eſt nota per philoſophũ de Generatione et corruptione, & primo Metaphyſicorum, & ſeptimo Topicorum: quia ſi ſimpliciter ad ſimpliciter, & magis ad magis, & per conſequens maximè ad maximè, vt ibi dicit: Vnde dicimus, quòd tranſmutatio alicuius rei in aliam, non fit niſi ordinatè. Non enim fit

n. ſi

niſi alteratione paulatiua, & ordinaria præcedente: quia natura non facit ſaltus, vt patet ex ſecundo Phyſicorum: ſed in omnibus ſuis operibus ordinata. Et ideo dicit ibidem: Neceſſe eſt enim primò fieri ſemen, ex facto ſemine non ſtatim ſunt animalia, ſed per proceſſum temporis in ſe ordinatè fiunt animalia. Et in decimoſexto de Animalibus dicit: Nos dicimus, quòd anima cibantia, eſt principiũ in ſemine animalis, potentia & non actu, antequã cibus adueniat, & faciat operationem animæ: quia in principio videtur, quòd conceptũ omne viuat, ſicut viuunt arbores, quando nutrimentũ fit à ſanguine menſtruo: & cum creuerit, erit in eo anima ſenſibilis, per quã dicitur animal, ſed cõplementũ erit in vltimò, ſupple, in anima rationali. Similiter in plantis & ſeminibus, & rebus alijs hoc videmus: quia motus naturæ omnes, ſunt ordinati & regulati vſque ad finem. Minor patet ad ſenſum: Videmus enim Alchemiſtas quotidie facere alterationes metallorũ imperfectorũ verſus perfecta, cum ſuis cõponentibus & perficientibus alteratis, imò etiã cum pluribus extraneis, quãuis ſit penitus vanum & diuinũ, quãuis valde pauciſſimi perficere ſciant, & quidã plus, quidã verò minus alterant, & quidã fortius, quidã verò debilius. Quia igitur adultimè alteratum, ſequitur introductio forma futura, diſpoſita per generationem & corruptionẽ: ergo vltimò alterando metalla, ſic generabitur forma futura, ſcilicet auri & argenti, ſed propriè auri: ergo poſſibilis eſt cõuerſio & mutatio, metallorũ imperfectorũ & incõpletorum per artem Alchemiæ, in verum aurum & argentũ. Volentes aũt oſtendere per ſimile, quòd ita ſit, accipimus exemplũ à philoſopho in quarto Metaphyſicorũ, Capitulo de corporib. mineralibus, et de atramentis. Natura enim in mineris atramentorũ generat atramenta, in quibus eſt virtus ferri vel æris innata, & quandoque in mineris illorũ, per modum ſtillicidij & generoſitatis. Vnde dicit ibidem, quòd atramenta conceperunt vim mineralẽ aliquorum corporum liquabilium, & quòd ceperit vim ferreã, erit

rubeum vel croceum, vt colcothar: quòd autem ceperit vim æream, erit viride, vt calcanthum, aliorum autem corporū nihil. Colcothar eſt atramentum album criſtallinum, vt eſſet ſalis petra: calcanthum ſecundum ſynonima, eſt vitriolū viride. Quorum cauſam dicimus, quia aqua mineralis, tranſiens per venas mineræ vel mineralis, diſſoluit, digerit & cōmiſcet ſubtilitatem quandam ſulphureitatis eorum, cum ſubſtantia ſubtile lapidum mineræ, cum quadam virtute ſalſuginoſa & aluminoſa, & fluit ſtillat inde paulatim, & iſta inuicem per virtutem mineræ commiſcentur, alterātur & digeruntur: & ſe inuicem alterant & alterantur, quouſque ex ipſis per proceſſum temporis, per coagulationem generetur atramentum in termino motus: quia tota materia compoſitionis atramentorum eſt ex ſubſtantia tenuiſſima ſulphuris, ſalis & lapidum, cum virtute aliquorum corporum liquabilium reſoluta, vt dicit philoſophus. Et dico, quòd ibi eſt etiam virtus aluminoſa, quæ in ſapore manifeſtè patet, cum ibi ſit ponticitas. Ars autem cum ipſa ſit imitatrix naturæ, vt dicitur ſecundo Phyſicorum, & quarto Metaphyſicorum, aſſumit ſibi ſubſtantiam æris aut ferri, & ſecundum ingeniū artis miniſtrat naturæ ſicut expedit, & facit, vt ſulphureitas aluminoſa cum rubedine, aut viriditate floreſcat: pòſt ſoluit, deſtillat, & congelat, & reiterat plurieſ inginiosè, ſicut vult, permiſcendo cum eis quæcunque permiſcet natura, ita vt in termino motus generentur eadem atramenta omnino, in omnibus proprietatibus & paſſionibus, & operationibus, tam actiuis quàm paſſiuis, quæ diſcerni poſsint, in mineralibus atramentis. Teſtificatur autem nobis hoc philoſophus ibidem, qui dicit, Quòd iſta duo atramēta, ſcilicet calcanthum & colcothar, per artem fieri & componi poſsint. Similiter experientia Alchemiſtarum demonſtrat hæc ad oculum, vt ſcimus & vidimus. Similiter ſcimus, quòd in partibus Conſtantinopolis, lapides quoſdam mineræ calcinant, poſtea in aqua ſoluunt, & decoquunt in vaſis, donec fiat alumen,

men, quod dicitur alumen de alumine de rocha, & de dlap Si ergo a. s miniſtrando naturæ, generat tales res minerales quales ſola natura in ſuis mineris omnino in breui tempore, & in alio loco, & præter determinatum modum quantitatis componentium, & mixtionis, & proportionis: quia hæc ſunt nota ſoli naturæ, & metitur hæc omnia abſque conſideratione artis, & ars cognoſcit propinquam materiam, ex qua facit natura, & modum agendi. Eodem modo erit poſſibile arti, quia cognoſcit materiam auri & argenti propinquã, & modum ſecundum quẽ operatur in ipſis natura, vt ſumat materiam propriam, & agat in imitando naturam in illa materia, ſed in alio loco, & generet idem aurum & argentum penitus, ſicut eſt naturale de minera, habens omnes proprietates & paſſiones, & operationes omnino vt illud: quia niſi haberet differentias omnes, non eſſet idem cum illo: & niſi ſciremus materiam propinquam, & modum agendi naturæ, nunquam poſſemus peruenire ad artem, vnde philoſophus primo Phyſicorum dicit: Sic enim compoſitum cognoſcere arbitramur, cum cognoſcimus ex quibus, & quantus ſit. Et in quarto Metaphyſicorum. Ita enim cognoſcimus vnũquodq;, propter quid, & quid ſit, ſi materiã vel cauſam habuerimus. Neq; video rationem qua coartemur, propter hoc ſimile confiteri, artem Alchemiæ non eſſe omnino veram, ſed tamen ad remotionem cuiuſdam dubij potentis inſurgere eſt ſciendum, quòd ars Alchemiæ alium modum aſſumit in generatione auri & argenti, & alium in generatione atramentorum, ſemper tamen mutando naturam. Nam ſicut aurum & argentum differunt ab atramentis, ratione materiæ, & formæ, & mineræ, & modi agendi ſecundum naturam: ita etiam conueniens videtur, vt ſecundum artem & operationem Alchemia differant in eiſdem. In generatione tamen auri & argenti, natura ferè tenet penitus eundem modum, cum ipſa ſint quaſi idem, & vnum ad aliud ordinetur ſicut ad finem. Ars igitur reſpicit naturam, & perpendit, quòd

h

ex eadem materia facit vtrunque, & quod ferè eundem modum agendi tenet in vtroque, & ideo aſſumit ſimiliter eandem materiam ad generationem vtriuſque, & tenet eundem modum: ſed in generatione calcanthi, & colcothar, ars ſimiliter reſpicit naturam, ex qua materia illa facit, & modum etiam operandi. Et quia videt modum operandi in eis. ferè eundem, ideo ars ſimiliter ferè eundem modum aſſumit. Et quia videt materiam iſtorum eſſe ſimiliter ferè eandem, & non diuerſificari, quia niſi ſecundum genus, quia calcanthum ſumit de materia mineræ æris, & colcothar de materia mineræ ferri: ita & ars diuerſificat ea, nec plus nec minus. vt natura. ſed ſicut natura aſſumit modum valde diuerſum & extraneum in generatione auri & argenti ex vna parte, & generatione calcanthi, & colcothar ex alia parte, ita ars Alchemiæ imitans naturam, tenet eundem modum diuerſum in ijs et in illis. Similiter ratione materiæ. Et ideo non valeret argumentum, ſi diceretur, Quia natura non tenet eundem modum in generatione auri et argenti, ſicut in atramentis: Ideo quamuis faciat atramenta, non tamen faciet aurum et argentum. ſolutum autẽ eſt ex dictis. Et cauſa diuerſitatis agendi in ijs et in illis eſt, quia in generibus atramentorum, non reperitur aliquod imperfectum, quod valeat perfici per artem, ſed ſunt omnia perfecta, quamuis quædam ſint alijs meliora, ſicut in omnibus rebus de mundo reperitur: quia in eadem ſpecie vnum melius alio reperitur. quare atramenta de nouo componimus, & efficimus: metalla autem non, ſed ſolùm imperfecta reperta perficimus. Propter quod ars generat formam, ſi vult generare aurum: in atramentũ autem non formam, ſed compoſitum: oportet igitur quod diuerſus modus agendi conſurgat neceſſariò. Item ex hàbitis, aliam rationem formare poſſumus fortem, & talem ſic cognoſcère cauſam materialem, determinatam & propinquã in aliquibus corporibus mineralibus liquabilibus, & modũ agendi, qui ex intentione naturæ conſiſtit in illis, eſt totalis cauſſa imi-

imitandi naturam, vt faciamus eadem mineralia liquabilia penitus, vt natura: ergo ſimiliter & in alijs mineralibus liquabilibus: ſed ſic eſt in quibuſdam: ergo, &c. Maior patet per locum à proportione. nam eo modo quo cognitio materiæ determinatæ & propinquæ, & modi agendi naturæ determiti ſe habent ad vnum: quia conferet nobis modum poſsendi omnino imitari naturã in illo, vel non: Eodem modo ſe debet habere ad alia mineralia liquabilia proportionaliter. Minor eſt nota per philoſophum, in exemplo atramentorum prædicto. Quia igitur in auro & argento, quæ ſunt mineralia liquabilia, ſicut & atramenta & homogenea, per totum magis cognoſcimus materiam, determinatã, propinquã, ſcilicet argentum viuum cum ſulphure coagulatũ, & modum agendi, qui ex intentione naturæ conſiſtit: quia cum calore ſuauiſſimo digerit, & ſuauiter decoquit argentum viuum, cum ſulphure ſibi commixto, & in fine motus ſeparat de commixto ſulphur, & hoc propriè in auro. Ergo ſimiliter erit poſsibile, vt imitemur naturã in generatione auri et argenti. Et ſi quæratur, quare in ſulphure & arſenico, cum ſint mineralia liquabilia, & cognoſcamus materiã, quia ſunt pinguedo terræ, non etiam poſſumus imitari naturam? Reſpondemus per nunc dicta, ſcilicet: quia materiã propinquã & determinatã non cognoſcimus, nec inuenire poſſumus, niſi in genere, & confuſo valde, ſcilicet quia ſunt pinguedo terræ. & hoc non ſufficit arti: quia non qualiſcunque pinguedo terræ, imò talis pinguedo, apparata & determinata ad hoc, & non ad aliud. Modum agendi in eis ſatis cognoſcimus: quapropter ſi materiam dictã reperimus, cum fortè ſatis modum agendi ſciamus, vtique ſciremus ea formare per artem, & ſequeremur naturã naturæ, ſecundum modum generationis atramentorum, ſed non metallorum. Eſt autem potiſsima cauſſa, vt natura nõ poſsit generare aliquid ſimile alteri, non reperire materiam ſimilem illi, vt dicit philoſophus primo Cæli & Mundi, quomodo dicit quòd cælum eſt factũ ex tota materia ſua,

nec eſt ex ea extra ſe aliud, & ideo non poteſt fieri cælum aliud. Vnde dicit ibi, quòd omnis ſubſtantia compoſita ex materia, non eſt poſſibile vt ſit alia ex ea ſimilis ei, quando non eſt materia alia ſimilis illi materiei ex qua cõponitur. Quodlibet enim naturalium comparatur ad propriam materiam, cum ipſa ſit radix ipſorum, & ſubſtantia, & prima natura, & quæ habet in rebus perpetuari, vt dicitur ſecundo Phyſicorum. Modò dico, quòd carentia materiæ eſt potiſſima cauſſa in aliqua re, vt non generetur alia ſibi ſimilis. Ita & inuentio materiæ eiuſdem, debet eſſe potiſſima cauſſa, vt poſſit generari res alia ſimilis illi: quia ſi oppoſitum in oppoſito, & propoſitum in propoſito, vt dicitur quarto & ſexto Topicorum. Nam ſi negatio eſt cauſſa negationis, & affirmatio erit cauſa affirmationis, vt dicitur primo Poſteriorum. Si igitur apud naturam accidit potentia potiſſimè eſſendi & non eſſendi, aliud ſimile alteri ex parte materiei, ſic ſimiliter erit in arte ſequente naturam. Quia igitur ars reperit materiam illã eandem auri & argenti, quæ eſt omnino naturæ: ergo ex parte materiæ ars erit poſſibilis. Similiter etiam ex parte agentis, ſicut oſtenſum eſt in exemplo atramentorum, & iterum aliter: quia ars approximat illi materia, agens naturale, ſed aliter quàm natura, quia non vt aurum vel argentum, vel aliud metallum generet, ſed formam auri & argenti ex illa eadem materia elicit, vt in determinatione patebit. Ergo alio agente vtitur, ſcilicet igne, cum qua forma omnia metalla imperfecta, conflata, ad ignem perficit in momento. Et quia eiuſdem eſt cognoſcere materiam & formam, vt dicitur ſecundo Phyſicorum, & ſeptimo Metaphyſicæ, neque eſt ſermo propter materiam tantum, ſed propter formam, vt dicitur vndecimo de Animalibus: quia non eſt inuenta materia, niſi propter formam: tam etiam in artificialibus quàm naturalibus, & ambo propter compoſitum, & compoſitum propter operationem, vt dicitur ſecundo Cæli & mundi. Ideo cum ad Alchemiſtam ſpectet conſiderare materiam auri, & aliorũ me-

metallorum, ad eundem etiam ſpectabit conſiderare formam ipſorum, & cognoſcere: quoniam ſi cognoſceret formam auri, ſicut & materiam, nunquam poſſet verè ſequi naturam quibus cognitis, debitus modus agendi in debita materia, eſt totalis cauſſa generandi formam auri ex illa materia: & dicitur ſolum forma, quæ coniuncta metallis imperfectis ſicut materiæ, ſtatim fit compoſitum, ſcilicet aurum. Et hoc ſatis patet in operantibus ſophiſticè: quia ſuas medicinas de ſpiritibus & corporibus faciunt, quæ ſunt in comparatione ad imperfecta metalla, ſicut formæ ad materiam, quãuis forma ſit ſophiſtica; ſcilicet alterans ſolùm, & non tranſmutãs, & nullum mixtum de mundo conuenit cum metallis in hoc. Adduximus autem quæſtionem hãc contra nos, nunc & iterum adducemus alias cum inſurgent, ſequentes ritum philoſophi, et ſtylum in ſecundo Cœli & mundi, qui dicit: Oportet igitur, qui vult inquirere rem, & de ea perſcrutari, vt contradicat ſibi contradictione ſana, conuenienti aptationi rei quæſitæ. et poteſt hoc facere, quãdo inquirit, & ſcit omnes differentias, &c. Et iterum in eodem dicit: Nam quãdo inuenit aliquas neceſſitates puras, ſubtiles, ſufficientes, oportet tunc vt laudetur inuentor earũ & remuneretur, &c. Et iterum in eodem dicit: Cum ergo inquirimus quæſtiones Topicas, & poſſumus ſoluere eas ſolutione parua ſubtili, tunc conuenit auditori, vt vehemens ſit gaudium eius, & delectetur per pectus eius, &c. Et ſi de metallis imperfectis quæratur, quare non poſſumus ea informare per artem mutando naturã, poſtquã fecimus perfecta, cum habeamus materiã, & præciſum modum agendi, ſicut in perfectis, et ſicut liquabilia, vt perfecta. Nam ſi poſſumus generare res perfectas, multo magis videtur quòd imperfectas, maximè eiuſdem generis, præſertim cum ſint ſicut via, & ſemita, & medium ad perfecta, & non poſsit fieri trãſitus de extremo ad extremum, niſi per medium, dicimus, quòd natura non expoliat metalla imperfecta omnino à ſulphure, ſicut aurum ſolum, vt in determinatione oſten-

demus. Imò dimittit quandã partem ſulphuris adurentem in eorum cõmixtione, diuerſam in vno & in alio, per quam imperfecta ſunt, & diſsimilata ab auro & argento. Immiſcere autem hanc partem ſulphuris determinatã in eis, & diuerſam in quãtitate & qualitate, penitus ignoramus, ſed nõ miſcere ſulphur abſolutè, quãuis Geber dicat, Capitulo de ſublimatione Mercurij, & Capitulo de coagulatione, quòd accidit iſta fieri per non rectam depurationem argenti viui à ſulphure: hoc autem adhuc vſque ignoro. Sed quia expoliatio argenti viui à ſulphure ſibi commixto, quod ipſum decoxit totaliter, eſt poſsibilis, ita vt remaneat argentum viuum purum, ſolum, mortificatũ: Ideo poſsibile eſt, vt imitemur naturam, vt faciamus verum aurum & argentum. Non dico tamen quod impoſsibilis ſit cõmixtio, & remanentia ſulphuris in decoctione cum argento viuo: imò eſt neceſſaria in magiſterio decoctionis, vſque ad cõplementum decoctionis, ſecũdum quantitatem & qualitatem diuerſam, mixtam argento viuo, ſecundum proceſſum dierum: ex qua diuerſitate poſſibile eſt fortè, quòd illa medicina mutet metalla imperfecta ad inuicem, vt omnia fiant æs, aut plumbum, &c. Sed quòd hoc ſtudioſè poſſit accidere, iuxta voluntatem artificis, non cognoſco: ſed rationabiliter cognoſco, quòd tota expoliatio, eſt ſtudioſa iuxta voluntatem artificis, quæ ad oculum perpendi poteſt. Similiter cum ars non intendat, nec poſsit generare aliquod metallorũ omnino de nouo, ſed ſolum imperfecta perficere, incongruum & irrationabile videtur, vt perfecta mutetur in perficere: quia neque natura hoc facit in ſuis mineris: Similiter nec vnum imperfectum, in aliud imperfectũ: quia nec natura facit hoc, niſi fortè Saturnũ in Iouem, quòd tamen ignotum eſt: quia imperfecta ſunt in via & ſemita ad formam perfectorum, & non econuersò, abſque tranſitu alicuius imperfectorum ad aliquod imperfectum primò. Et quamuis natura generet aurum, ex ſuis primis principijs, abſque tranſitu, per diſpoſitiones & ſemitas alicuius alterius metal-

metallorum, & ſimiliter generet idem aurum, trãſeundo per diſpoſitiones & ſemitas alicuius illorum, non tamen videtur, niſi quod ars poſſit ſequi naturam, realiter ſcilicet, vt generet elixir tale, quod conuertat metallum aliquod in æs, aut Saturnum aut Iouem, vel Martem, ſed ſic ſecundum ſimilitudinem & anologiam: quia non credo artem poſſe tranſire per illas diſpoſitiones & ſemitas tales, realiter ſcilicet, quòd poſſit occultare in argento viuo ſulphur taliter & tantum, & tale, ad ſuum Elixir componendum: quod talis conuerſio & mutatio fiat: Et ſic patet ſolutio. Sed eſt aduertendum, quòd aurum, quod per Alchemiam fit, eſt melius & purius et perfectius minerali. Et ratio eſt: quia Alchemicum eſt omni ſulphure ac ſuperfluitate mundatum, minerale autem, quodcunque ſit illud, habet ſulphuris alicuius adhærentis commixtionem. Et hæc eſt cauſa, quare ſulphur ingreditur, & adurit ipſum; & ob hoc in igne minuitur: Cum autem illud ſulphur per ingenium artis etiam minoris auferetur, remanet purum, ſimile quaſi auro, & de cætero non minuitur, cum ſulphur adurens non ingrediatur in ipſum: aurum autem Alchemicum, eſt æquali minerali, quod iam ad vltimam perfectionem deuenit, vt eſt aurum oborizon, id eſt obradians & puriſſimum. Dixi autem, quòd iam ad vltimam perfectionẽ deuenit propter aurum, ab illius colore remiſſum: hoc enim tale, etſi habeat formam perfectam auri, tamen accidentia ſequentur formam, vt color totalis, non ſunt omninò completa in ipſo. Et quia natura in illo perfecto, poſuit vltimos gradus perfectionis, vltra quos non poteſt eſſe tranſitus, ideo ſimiliter aliquis vltra tranſcendere non conatur, cum ſit impoſſibile. eſt ergo vtrumque æquè perfectum, quamuis poſſit ars ſuum colorare eodem colore, magis intenſo, quam natura ſuum, & minus ſicut vult. Sed quia hoc eſſet deuiare à recto tramite naturæ, & intentione ipſius perfecta, & nõ eſſet ſimile operibus mineralibus, ideo ars colorat in gradu naturæ. Cognoſcere igitur hæc duo principia in natura, ſcilicet mate-

riam determinatam propinquam,& præciſum modum agendi,qui ex intentione naturæ conſiſtit in illa materia, dirigit & extra tollit artem, vt ſequatur omnino naturam, & hoc propriè in liquabilibus mineralibus, vt dictum eſt: vbi autem vnum illorum principiorum, aut ambo defuerint, impoſsibile erit artificem imitari naturam, ſiue illa principia ſciri & haberi poſsint,ſiue non. Ignorans igitur principia naturæ, non adhæreat huic arti, quoniam potius erit ſophiſta quàm Alchemiſta. Nam per illorum cognitionem, artifex deuenit in cognitionem principiorum artis, & ſine cognitione illorũ, eſt impoſsibile. Vnde Geber in Proœmio Summæ ſuæ dicit: Scias Chariſsime fili, quòd qui principia naturalia in ſeipſo ignorauerit,iam multum remotus eſt ab arte,quoniam non habet radicem veram,ſupra quam fundet intentionem ſuam,&c. Omnis ergo eius labor eſt vanus,& in deſperationem adducens,& inopiam. Cum igitur ita ſit,expreſſe patet veritas cuiuſdam, de quo non eſt facta mentio,ſcilicet,quia impoſſibile eſt per artem,prætioſos lapides veros fieri vt naturales, nec gemmas, cum ambo illa principia ibi deficiant, quæ ſunt naturæ: non habitis autem naturæ principijs, impoſsibile eſt artem ſequi naturam. Quia igitur ſumunt alia principia,ſcilicet de via ab intentione principiorum naturæ, ergo faciunt alia opera diuerſa ab operibus naturæ,& ſophiſtica: quia quorum principia ſunt diuerſa,oportet opera eſſe diuerſa. ſumunt enim arte illa vitrum aut Criſtallum,quod ingenioſe fundunt, & ingenioſe colorant,ab extraneis rebus exterioribus. Naturales autem lapides prætioſi non ſunt facti ſubtiles à natura,ab arte autem ſic violando naturam & reducendo eos ad ſubſtantiam & formam vitri,& tunc non ſunt quod prius erant. Et ſimiliter natura introducit colores,& diuerſitates colorum,de potentia materiæ ab intrinſeco, artifices autem ab extrinſeco dant: neque ſumit natura pro materia vitrum, ſicut iſti, ſed materiam quandam ex quatuor elementis commixtam, quam ignoramus præciſe.

Quæ

Quæ ambo principia, ſi ſciremus adhuc deficeremus in generatione illorum lapidum, ſcilicet quia nullo modo poſſemus imitari naturam verè. & cauſſa eſt: quia non ſunt res liquabiles, & ideo hanc rationem, quam fecimus, ſolùm mineralibus liquabilibus adaptauimus, vt patuit, & non alijs. Et ſi non poſſumus imitari naturam in ijs, quorum materiam propinquam habemus, & ignoramus modum agendi, vt in generatione marcaſitæ, magneſiæ, tutiæ & antimonij: quorum materia eſt argentum viuum & ſulphur, multo minus in ijs lapidibus, in quibus ignoramus vtrumque. Et ſi dicatur, quòd imitamur naturam in generatione mineralium non liquabilium, vt lapidum: quia ex terra viſcoſa cum aqua ars facit lateres crudos, quos in fornace cum digeſtione decoquit, aſſatiua in lapides: ergo non ſolùm in mineralibus liquabilibus ars imitatur naturam, vt dictũ eſt, ſed etiã in non liquabilibus. Reſpondemus, quòd quamuis ars miniſtrando naturæ lapides generat iſtos, non tamen natura ſola generat tales alicubi. Nuſquam enim viſum eſt, natura lapidum aliquorum naturalium, nec omnibus ſimiles iſtis artificialibus, nec conueniunt cũ naturalib. aliquibus, nec in genere: diuerſitas enim proprietatum & paſſionum hoc declarat.

3 Itẽ poſſibili poſito, nullũ ſequitur impoſſibile. Sed poſito, artẽ Alchemiæ eſſe veram, imitantem naturam, omnino ponitur poſſibile: ergo nullum ſequitur impoſſibile: ergo ars Alchemia eſt poſſibilis. Maior patet ex hoc, quia poſſibile & impoſſibile ſunt in contraria oppoſitione, vt dicit philoſophus ſecundo περὶ ἑρμηνείας. *Poſito autem vno contrariorum, remouetur reliquum: & ideo dicit ſeptimo Phyſicorum, Cõtingenti enim conceſſo, nullum inconueniẽs accidere oportet, vt dicitur in octauo eiuſdẽ. Similiter ſi ponamus poſſibile eſſe, nullum impoſſibile accidit. Minor patet ſic, quia metalla imperfecta, & argentum viuum ſunt in potentia propinqua ad aurum & argentum, quod ad naturam: & in propinquiori, quo ad artem: ergo poſſibile eſt artem, & per naturam reduci*

in actum illum, aliter enim eſſet fruſtra talis potentia, quod totum declarabitur in determinatione, vbi opera natura in mineralibus, & eorum ad inuicem tranſmutationibus occultis, cum inſtantia veraciter inquiremus. Adhuc etiam probari poſſet minor per antecedentia de atramentis, quoniam perſcrutatio ſuper ſubſtantiam eorum ſecundum naturam, & eorum ſimiliter ſecundum operationem, & adminiſtrationem artis directam ſuper eandem materiam naturalem, valde confert ad probandum, hanc autem eſſe veram, & oſtendunt eam apertè poſſibilem.

4 Item quorumcunque cauſæ propinquæ ſunt ſimiles, eadem & modus mixtionis idem ipſa ſunt, vel eſſe poſſunt de facili idem: ſed metallorum omnium eſſentiæ propinquæ ſunt huiuſmodi ergo, &c. Maior patet per philoſophum ſecundo Cœli et mundi, qui dicit, Quòd cauſæ ſimiles eadem, ſunt ſimiles ſimilibus cauſatis. Et in decimo de Animalibus dicit, Quæcunque habent eaſdem cauſas, habent eadem accidentia. Minor patet inducendo per omne genus cauſarum. Materia enim ipſorum eſt vna, ſcilicet quæ dicta eſt: ſimiliter agens eſt vnum, ſcilicet ſulphur accenſum calore ſuaui, mixtum argento viuo: ſimiliter forma eſt vna, ad quam ordinantur, ſcilicet ad formam auri, vt oſtendetur: Similiter finis eſt vnus, ſicut & forma. Similiter conueniunt in modo mixtionis, propter quòd funduntur ad ignem, & inuicem permiſcentur ſola, & ſub mallei percuſſione per omnem dimenſionem extenduntur, quod eſt magnum ſignum, & probabile, quòd ſint ſimilia, & ad inuicem ordinata ad vnum finem vltimum antedictum, propter quod marcaſita, & ſibi ſimilia, quamuis ex eiſdem cauſis proximis ſunt, tamen quia modus mixtionis eſt valde diuerſus, prædictas non ſubſtinet paſſiones, & ideo non videntur ordinata ad finem illum.

5 Item omne indigeſtum, ordinatum ad digeſtionem, & omne impurum, habile ad purificationem poteſt compleri, digeri & depurari: ſed metallorum imperfectorum quædã ſunt indigeſta

digeſta & impura, vt Iupiter & Saturnus, & quædam impu-ra tantum, vt Venus & Mars, & ſunt habilia ad digeſtio-nem & purificationem completam: ergo ipſa poſſunt digeri, & purificari completè: ſed completè digeſtum & depuratum, eſt eſſe aurum & argentum, & propriè aurum: ergo ipſa poſſunt conuerti in aurum & argentum. Maior patet per philoſophum quarto Meteororum Cap. de Digeſtione. Opteſi & epſeſi: quia dicit, quòd cum indigeſtionem patiuntur, ſcilicet moleníim, quæ contrariatur epſeſi, & ſtateli, quæ contrariantur opteſi, ex indigentia caloris. Et ſi calor digeſtiuus ſufficiens ex[illegible] decoquuntur & digeruntur completè. finis enim digeſtionis eſt natura, vt ibi dicitur, id eſt generatio [illegible] materiam in fine digeſtionis. Et cum in omni digeſtione [illegible], oportet quod per digeſtionem fiat ſeparatio eius: quia calor homogenea congregat, & ſegregat heterogenia, vt ibidem dicitur, et 2. de Generatione et corruptione. Vnde calor digerens res indigeſtas, generat ſpeciem nouam. propter quod dixit philoſophus 4. Meteororum, quod ſimplex generatio & ſimplex permutatio harum virtutum, ſcilicet calidi & frigidi, eſt opus digeſtionis, & generant cum ſunt vincentia materiam, id eſt humidum & ſiccum. Calor etiam exterior æquipollet naturali, iuuando ipſum, vt completè digerat, & citius & melius. vnde dicit philoſophus 4. Meteororum: Quotiens id eſt quandocunque enim digeritur materia completè, & ſit, & principium complectionis à calore proprio accidit, quamuis per aliquod extrinſecorum adminiculantium compleatur: quemadmodum cibus, partim digeritur per balnea, & per alia ſimilia: & principium eſt caliditas, quæ in ipſo eſt, &c. Et dicit Auicenna, Capitulo [illegible] complexionum, quod cum calor naturalis fuerit debilis, [illegible] & [illegible]entes, viuant ambo [illegible]. Propter quod videmus in maturatione fructuum, quòd deficiente calore exteriore ſcilicet ſolis, non maturantur fructus. Minor patet etiam, quòd dige-

ſtio & indigeſtio in metallis, eſt opteſis & ſtateſis, vt dicitur quarto Meteororum, capite de corporalibus mineralibus: opteſi autem paſſum eſt aurum ſolum, ex completa actione caloris: reliqua autem metalla ſtateſim, ex indigentia caloris non digerentis, & non depurantis complete. ita quod etiam argentum quandam ſtateſim paſſum eſt: in comparatione opteſis complete exhuberatur eis per artem, vt iuuet natura [illegible] calorem degeſta & depurata complete erunt, ergo erunt aurum: ſed talis calor poteſt ſic haberi, [illegible] & locus etiam ſecundum philoſophum ibidem, qui dicit ſcilicet. Et nihil differt in organis naturalibus ſiue artificialibus: ſi autem propter eandem nimirum cauſam, vniuerſa erunt, &c. Et poſt dicit: Opteſis ergo & op[illegible]ſis ſiunt quidem arte, qua [illegible] diximus ſpecies vniuerſaliter iſtae et natura, & ſimiles [illegible] dem paſsiones ſiunt. ca[illegible] innominabiles, imitatur e[illegible] ars naturam. Sic igitur ſit generatio metalli noui ex [illegible] tallo: & transformatio per digeſtionem completam i[illegible] no artificiali: quia quod incipit gene[illegible] per digeſtionem, debet complere illud per digeſtionem: qu[illegible] diſponit ad formam, & dat formam. hac autem eſt natura, ſiue ſola, ſiue auxiliata per artem, non autem eſt nec[illegible] in eodem loco, & maxime in mineralibus [illegible] quabil[illegible] p[illegible] tuit. Nonne videmus plumbum, & aurum, & metalla omnia, generari in mineris à natura, ex ſuis principijs, quae ſunt ſul[illegible] argentum viuum? ſed neceſſe eſt primo c[illegible] ti[illegible]nem [illegible] principiorum ad inuicem fieri ad [illegible] nem omnium metallorum, [illegible] ut fiat ex [illegible] tura media, quae [illegible] ſicut via & tra[illegible] à mollitie arge[illegible] viui, ad duri[illegible] metallorum malleabilem. haec autem media natura ſi[illegible] coagulata, & non depurata e[illegible] ex [illegible] propter [illegible] diuerſam [illegible] proportionem, [illegible] & qual[illegible] re [illegible] metallorum [illegible] propter [illegible] ſun, qu[illegible] ſines o[illegible] [illegible]antur, & terminantur ad vnum, à natura

à natura, ſcilicet ad aurum: ars ergo volens ſequi naturam ad talem finem, inquirit & inuenit hæc principia congelata à natura in hanc naturam mediam, & non depuratam: & conatur digerere & depurare talem materiam, cum calore ignis, vt ex ea eliciat formam auri, cum qua omnia metalla perficiat in aurum, cum ordinata ſint à natura ad hunc finem. propter quod, ſicut differt forma, quam generat ars à compoſito quod generat natura, quàm, niſi ad vnum finem vltimum ordinentur, ſic conueniens videatur, vt regimen artis differat à regimine naturæ, non in materia, ſed in digeſtione, & calore, & loco, & tempore, & habitudine, & proportione miſcibilium. Videtur ergo, quòd digeſtio, & locus, & ortus generationis metallorum, id eſt forma metallorum, ſcilicet auri, cum alijs circumſtantijs, ſit penitus poßibilis apud artem. Si igitur digeſtio, quemadmodum dictum eſt, & locus, ſiue organum artificiale æquipollet naturali, ergo neceſſariò, quo ad digeſtionem, & locum, ars Alchemiæ eſt poßibilis. Et cum digeſtio compleatur à calore naturali intrinſeco, & calor extrinſecus æquipolleat naturali, iuuando ipſum: ergo calor exterior in Alchemia iuuabit naturalem, vt complete digerat metalla, quæ indigeſta ſunt. Ergo ars Alchemiæ neceſſariò eſt poßibilis. & ſi dicatur: Conſpicimus ſatis, quòd per ſuum Elixir debent tranſmutari imperfecta ad perfecta ſufficienter, digerat in multo tempore, vel pauco, quoniam omnis digeſtio requirit ſibi tempus ſufficiens, ſed tamen quando veniunt ad proiectionem eius, ſuper imperfecta liquefacta & perficiantur, cum hæc digeſtio completiua digerens imperfecta fiat in momento, aut in parua hora valde, non videtur quod ſit tempus ſufficiens talis digeſtionis completiuæ imperfectorum: quare talis tranſmutatio nulla erit, ſed erit fortè alteratio ſimilis ei. Et nos reſpondemus, quòd digeſtio ſolius auri & Elixir, eſt completa, aliorum autem metallorum incompleta & imperfecta, in diuerſis gradibus imperfectionis, & differt valde digeſtio auri à digeſtione Elixir,

quoniam digeſtio auri, eſt ſicut compoſiti, & ſufficiens ſibi ſoli. propter quod, ſi cum aliquo indigeſtorum commiſceatur in conflatione, non poteſt digerere illud, nec de ſua digeſtione ſibi conferre, ut transferent illud in aurum, ſed digeſtio Elixir eſt ſicut formæ, & non ſolum ſibi ſoli ſufficiens, ſed exuberans, ut diffundi & extẽdi & multiplicari poſſit per alia: ꝓpter quod, ſi cum aliquo indigeſtorum commiſceat in cõflatione, extenditur indigeſtionem ſuperfluã, quam habet uſq; ad terminum certi numeri, taliter, ut ex ambobus fiat compoſitum, ſcilicet aurum ſicut ex materia et forma in momento vel parua hora valde: non tamen in tali proiectione fit digeſtio in momento, ſed in ſufficienti tempore, iam facta in ipſo Elixir, quando ingenioſe ad ignem decoquebatur, propter quod digeſtio ſuperflua & abundans ipſius Elixir, ſunt indigeſtio imperfectorum, quæ dicuntur ſemidigeſta, habent proportionem ad inuicem in certis numeris & ponderibus, quibus obſeruatis, fit aurum puriſſimum in momento. Si enim de imperfectis deberet extrahi forma ſua, ſcilicet auri, egerent digeſtione omnino in tempore ſufficienti, ſed hoc non eſt ſic: immò forma digeſta, ut dictum eſt, aſſociatur materia, & fit aurum puriſſimum: & ideo aurum Alchemicum non plus habet de potentia tranſmutandi, nec minus, niſi ſicut minerale, cum ſint compara. Et ſi de argento viuo obijciatur quòd non ſit ſemidigeſtũ ut illa alia, ſed omnino crudũ, & indigeſtum: quomodo ergo in tali momento perficietur, ut illa? Dicimus quòd tota perfectio conſiſtit in ſolo argento viuo, ut in determinatione oſtendemus expreſsè. Quare cum imperfecta perficiuntur, expoliantur omnino a ſulphure corrumpente, & ſolum argentum viuum eorum perficitur in aurum in ipſo momento: quare cum eorum argentum viuum ſic expoliatum ſit eiuſdem naturæ cum iſto, & econuerſo, & eodem momento recipiunt digeſtionem & perfectionem æqualiter, ſcilicet: quia diffunditur & multiplicatur per ipſa Elixir, & perficit & complet ea in eodem momento, vel tempore æqualiter.

Item

6 *Item quicquid eſt in medio motus, ad aliquam formam ſuſcipiendam, poteſt duci ad terminum motus, niſi impediatur: ſed metalla imperfecta ſunt huiuſmodi, aurum autem in termino motus: ergo, &c. Maior eſt nota, quia ſi exiſtens in principio motus, eſt in potentia ad terminum motus, multi magis quando eſt in medio motus, cum medium magis propinquum ſit extremis, quàm extremum extremo: unde philoſophus ſecundo & octauo Metaphyſicæ dicit, quod aliquid fit ex aliquo dupliciter: aut tanquam ex medio & imperfecto fit extremum & perfectum, vt ex puero vir: aut ex vno extremo ad extremum, vt ex aqua aer. Minor probabitur infrà in determinatione, vbi oſtendemus, argentum viuum & ſulphur eſſe principia metallorum omnium, & exiſtere in principio motus: aurum autem in termino motus, & reliqua metalla in medio, imò iuxta finem motus.*

7 *Item omne quod eſt in potentia ordinaria ad aliquã formam, ſicut ad finem, poteſt duci ad finem illũ: ſed metalla imperfecta ſic ſunt in comparatione ad aurum: ergo, &c. Maior eſt nota, quia ad hoc, vt aliqua res recipiat formam, oportet quòd ſit in potentia ordinaria ad eam: natura enim ducit res de potentia ad actum ſecundum ordinem: ſic & ars. Minor probabitur in determinatione.*

8 *Item in ijs, quæ habent ſymbolum & conuenientiam in materia, facilis ad inuicem permutatio & tranſitus: ſed metalla ſunt huiuſmodi: ergo, &c. Sed congruentius eſt, vt imperfecti permutatio fiat ad perfectum, quàm econuerſo: ergo, &c. Maior patet per philoſophum ſecundo de Generatione & corruptione, vbi dicit, quòd elementa, quæ tantùm in vna qualitate contrariantur, & in alia conueniunt, facilius propter ſymbolum poſſunt conuerti, quàm quæ in ambobus contrariantur, ſcilicet in paſſiua: Quia ignis eſt ſiccus, & aer humidus. Ignis autem & aqua non ſic ad inuicem facilè tranſmutantur: quia in ambabus qualitatibus contrariantur, ſcilicet actiua & paſſiua: quia aqua frigida eſt & humida, &*

ignis calidus & ſiccus. Vnde dicit ibidem, quòd facilius eſt vnum quàm multa tranſmutare. Et cauſſa tranſmutationis ipſorum ad inuicem eſt, quia valde modicum diſtant à materia prima, ex qua generata ſunt, cum materia prima recipit diuiſionem & partitionem in ipſa quatuor Elementa. vnde propinquitas vltima in materia prima, eſt maxima cauſſa, vt vna res facilè in aliam tranſmutetur. Minor ſatis patet: quia metalla omnia ſunt ex eadem materia prima propinqua, quæ eſt ſulphur & argentum viuum: & propterea ſola in conflatione ad inuicem commiſcentur. vnde qualis eſt proportio & ſymbolum elementorum ad inuicem, propter mixtorum compoſitionem, in qua conſtant in tranſmutatione, talis etiam eſt metallorum: propter quòd dixit Hermes Triſmegiſtus, quòd generatio & tranſmutatio & conuerſio metallorũ ad inuicem, eſt ſicut elementorum. Similiter locorum propinquitas, in quibus ſunt, multum confert: vtrum tamen hæc ſimilitudo ſic differt: quia elementum vnum non eſt ad aliud ordinatum, ſicut imperfectum ad perfectum: quia vnumquodque per ſe in ſua ſpecie eſt in vltima perfectione, ideo nõ tranſmutatur vnum in aliud vt perficiatur, ſed vt perpetuetur in mundo generatio & corruptio continua & reciproca: & ſimiliter mixtorum. ſed ſecus eſt in metallis: quia ſolum vnum inter cætera metalla perfectum & completum eſt, ſcilicet aurum, ad quod omnia alia ordinantur, tanquã ad finem. Si igitur elementa ſic ad inuicem tranſmutantur, propter conuenientiam ac qualitatem: & quia parum diſtãt à materia prima, ex qua ſunt, nec eſt vnum ad aliud ordinatum ſicut imperfectum ad perfectum, quantò magis erit hic in metallis, in quibus eſt quaſi totalis conuenientia? Sic enim conueniunt in materia, quòd eorum materia eſt eadem penitus, & eodem modo digeſta, ſiue ſic maneant ſiue verſus aurũ alterentur: quod ſic non eſt in elementis, & perpenditur hoc viſu: quia in conflatione, & ante & poſt conflationem, videntur ſimilia in ſua materia prima, & proxima prædicta: ergo

valde

valde conformia & habilia, ad vltimam formam. Similiter nullum mixtorum eſt, quod ſeruet naturam propriam materiæ ſuæ primæ & propinquæ, ad accidentia & proprietates, ab exordio eius vſque ad informationem qualemcunque, niſi metalla ſola: quod patet in liquefactione. In elementis autem non ſic. Magna enim differentia ipſorum ad inuicem apparet in viſu, & auditu, & tactu, & guſtu, & odoratu: neque ante ipſorum commixtionem ad inuicem, nec in mixtione, nec poſt neque ante tranſmutationem ipſorum habent ſimilitudinem illam quam metalla habent, nec illo modo miſcentur ad inuicem: ideo non debent habere tam bonam tranſmutationem ad inuicem, ſicut metalla. [illegible]rum enim tranſmutatio eſt, ſicut de contrario in contrarium: quia dominatũ trāſfertur in dominans: metallorum autem eſt ſicut imperfecti verſus perfectum. Quia igitur ars Alchemiæ habet ſymbolũ & conuenientiam in metallis, & vidit ea tranſmutari à natura in ſuis mineris verſus aurum, et fieri aurum: ideo ars ingeniata eſt ſequi naturam, modo mirabili extra mineras, vt ea tranſmutet in tale aurum, ſicut facit natura ſola. Sufficiant igitur nunc hæ rationes, affirmantes, artem Alchemiæ eſſe omnino veram, quamuis nunquam audiuerimus aliquam affirmatiuam, nec in Scripturis aliquorum viderimus: quia ſemper conſuetudo fuit, facere rationes ad hanc artem deſtruẽdum, ad conſtruendum autem nemo conſueuit propter difficultatem: & hanc difficultatem aperuimus nũc ſufficienter & bene, & fortè determinationẽ, ſi contingat, addemus alias.

Opteſin autem paſſum eſt aurum, &c. Notandum eſt quòd digeſtio opſeſis, & oppoſitum eius, ſcilicet molinſis dicitur elixatio, & fit à calido & humido, extrahendo de materia, quæ digeritur, multum de humido naturali: cum autem non completur hæc digeſtio, dicitur molynſis. ſed digeſtio opteſis, & eius oppoſitum, quæ eſt ſtateſis, dicitur aſſatio, & fit à calido & ſicco, cum conſeruatione humidi naturalis materiæ, quæ

digeritur, vt dicitur quarto Meteororum, propter quod aſſa ſunt humidiora elixis, vt ibi dicitur. Cum igitur metalla ſemi digeſta & indigeſta, cum conſeruatione propriæ humiditatis, à caliditate & ſiccitate ſulphuris, quæ eſt flammabilis & aſſatiua, per longa tempora, quæ caliditas etiam eſt mulcebris, & ſuauis propter aſſationem leuiſſimam, ad conſeruationem talis humidi, Ideo facta ſunt liquabilia, à calido igneo ergo neceſſariò coagulata à frigido aqueo. Quod ſi aſſatio fuiſſet rigida & aſpera, et fortis, diſſipaſſet humiditatem naturalem ante tempus, aut aliud, quod metallum generaſſet in breuiori tempore valde, ſicut fortè eſt magneſia & marcaſita: propter quòd non liquatur ſicut metalla, quamuis ſint ex ſimilibus principijs. Quæcunque verò coagulantur per priuationem humidi, ſcilicet aerei, aut per priuationem calidi, quæ ſunt per priuationem humidi, liquantur à frigido aqueo vt vitrum et ſal quia à calido igneo coagulata ſunt, Quæ autem per priuationem calidi coagulata ſunt, liquantur à calido igneo, vt glacies, plumbum, & aurũ. coagulata enim ſunt à frigido aqueo. Omnia igitur coagulantur & ſoluuntur neceſſariò à contrarijs. Non igitur videtur digeſtio & indigeſtio, quæ in metallis fit epſeſis & molynſis. Ad hoc deterius videtur mihi, quòd quidam ponunt, ſcilicet, aurum paſſum eſſe digeſtionem, quæ pepanſis dicitur: cuius oppoſitum dicitur homotes. Hæc enim digeſtio & indigeſtio propriè eſt in fructiferis, vt videtur quarto Meteororum. aurum autem & metalla reliqua, non ſunt ex illis. Secundum metaphoram dicũtur ſuperfluitates in corporibus animalium eſſe paſſa pepanſin, & eius oppoſitum, vt ibi dicitur: vnde catarrhi & vrinæ receſſus, & apoſtemata & flegma, dicuntur digeſta & indigeſta iſtis nominibus, cum propria nomina non ſint eis impoſita, ſed aurum & alia metalla non ſunt talia. Digeſtio autem alimenti in corporibus animalium ſimilantur epſeſi, vt ibi dicitur. per quod patet, quòd non ſolùm ars ſimilatur naturæ, ſed etiã natura arti. Vnde ſi natura deberet facere domũ

faceret

faceret etiam ſicut ars: & ſi ars deberet facere naturalia, faceret ea ſicut natura. hoc autem eſt propter finem, vt dicitur ſecundo Phyſicorum. Propter quod ibi dicitur, Omnino quidē aliqua ars aliqua quidem perficit, quæ natura non poteſt operari, alia verò imitatur, &c. Cauſa autem fortè, quare ars imitatur naturam, & econuerſò, videtur quod ſicut natura eſt opus intelligens, & ab ea dirigitur ſicut à cognoſcente, ſic & ars eſt opus intellectus, & ab eo dirigitur ſicut à cognoſcēte: quare ſic agit ꝓpter finem. Sicut ergo intellectus imitatur intelligentiam, & econuerſò, ſic ars imitatur naturam, & econuerſò. Ita quòd ab arte refulget opus intelligentiæ & influxus, & econuerſò. In intelligentia enim & mente diuina, ſunt ideæ omnium naturalium, in intellectu autem, ideæ artificialium. Quare cum intellectus recipiat ab intelligentia, ab intellectu de Ideis naturalium, intelligētia ab intellectu, de ideis artificialium, ſecundum quòd eſt poſſibile: ſequitur, quòd ars imitetur naturam & econuerſò: & quod ars perficiat aliqua, quæ non poteſt natura, & econuerſò, iuuādo ſe.

CAPVT III.

In quo ponit determinationem generalem, quam declarat pòſt: & oſtendit cauſas & modos difficultatis iſtius quæſtionis: & oſtendit cauſam & modum proceſſus, de tali ſolutione quæſtionis iſtius.

IN hac admirabili, excellenti, & diuina, & occultiſſima arte, quæſtio quæ de ipſa ſit, ſcilicet, Vtrum ſit omnino apparēs & exiſtens, aut ſolum apparens & non exiſtens, eſt valde difficilis, quamuis prima fronte propter dicta philoſophi, & alias intermixtas rationes, quampluribus facilis videatur. Non enim facilis eſt apud nos: eam tamen, quia pro & contra diſputauimus exquiſitè conueniens videtur, vt ipſam etiam exquiſitè elucidemus, & enucleemus, & veritatem determinemus. Non modicum autem admirandum

occurrit, quod nulla ars, nec ſcientia probat ſuum ſubiectum eſſe, nec probare poteſt, ſed ipſum præſupponit: quia eſt, et quid ſignificat, vt dicitur primo Poſteriorū. & ſimiliter vndecimo Metaphyſicorum, oſtendens, quòd ea quæ nota ſunt, non debent probari, ſed præſupponi. Dicit, quòd ridiculum eſt probare, naturam eſſe. Ideo dicimus & in artibus, quaſi autem ſola iſta eſſet hoc, & eſt ſubiectum eius, hoc ſcilicet, tranſmutatio metallorum omnium, in verum aurum & argentum per ingenium artis. Conſiderat enim metalla & ſibi ſimilia etiam non ſolùm in ſe, & in relatione ad ſua principia, & ſuas cauſas, & proprias paſſiones, & tranſmutationes eorum à natura in ſuis mineris, in verum aurum & argentum, vt liber de Mineralibus: ſed etiam prout tranſmutantur à natura, ſimiliter extra mineras, per artis ingenium & miniſtrationē. Vnde ars hæc quærit, propter difficultatem inquiſitionis eius, & quid eſt, ſiue quid ſignificat: & hoc habito, vtrum ſit verū vel non: quia talis erit ipſa ſimiliter. Ideo bene dicitur ſecundo Poſteriorum, ſcilicet, quando medium eſt ſenſibile, & non ſentimus, quærimus. Nam impoſſibile eſt ſcire, quid eſt, ignorantes ſi eſt, vt ibidem dicitur. Et quia definitio eſt forma definiti, vt dicitur ſeptimo Metaphyſicæ. Ideo huius gratia expoſitoriè nos Alchemiam ſic definimus. Alchemia eſt ſcientia, qua metallorum principia, cauſæ, proprietates & paſſiones omnium radicitus cognoſcuntur, vt quæ imperfecta, incompleta, mixta & corrupta ſunt, in verum aurum tranſmutentur. Ex qua ſubtiliter colligi poteſt, quòd proportionatur & ſubalternatur hæc ſcientia, libro de Mineralibus naturalis philoſophiæ: ſicut ſcientia medicinæ, de Sanitate & ægritudine, naturalis philoſophiæ. Nam ſicut medicina contrahit genus ſubiectum commune illius ad corpus humanum tantum, tam Theoricè quàm Practicè, ſic & hæc contrahit genus ſubiectum commune iſtius ad metalla tantùm, tam theoricè quàm practicè. Ideo hæc ſcientia eſt operatiua, ſicut & medicina, & forma naturalis in ſubiecto naturali intro duc-

cta

quid sit alchemia

ſta à natura per miniſtrationẽ artis, vt in illa: & agens naturale, ſcilicet ignis, modo debito approximatus, quamuis agens artificiale & voluntas aliud regat, modificet & coaptet in ſuis proprijs organis cum ſedulitate, vſque ad tempus prorſus ſtabilitum & præfinitum. Veruntamen medicina duas partes habet, practicæ ſcilicet, ſanitatis conſeruatiua, & curationis ægritudinis. hæc autem non habet niſi curatiuam, id eſt completiuam, et differt valde hæc curatiua ab illa, quia illa manente eadem forma ſubſtantiali, ſanitatem inducit, ita quod vtitur ſolo motu alterationis: hæc autem tranſmutat, & curat, & ſanat, & formam nouam ſubſtantialem inducit: & non eguit hac parte conſeruatiua, vt illa: quia metalla non ſunt ſic diſpoſita, vt viuentia, nec ſic formata in forma vna. Amplius difficultates huius quæſtionis in duobus comprehenduntur generibus, primò ſpeculationis ſcilicet propter ſapientes diuerſa rationis intuita opinantes & maximè, quia hæc quæſtio ab antiquo ſemper habuit rationes. Ad deſtruendum quamplures, ad conſtruendum autem nullus ferè dedit iuuamen, niſi fortè autoritatibus & exemplis. Vidimus ergo magnos philoſophos & ſapientes, contraria de hoc adinuicem opinari: & cum diſcordant ſapientes, neceſſariò magna arguitur difficultas in illius rei cognitione, ſicut elicitur ex verbis philoſophi, primò de Anima: & ſicut dicit Galenus, in commento primi Aphoriſmorum. Secundò practicæ: hæc quæſtio manet difficilis ſcilicet in experientia & in operatione. nam cuiuſcunque artis veritas & experientia ad oculum debet videri. Vnde philoſophus tertiò Cæli & mundi dicit, Quòd complementum artis, & complementum naturæ, eſt per rem ſenſibilem cadentem ſub viſu, & ſic per ſenſum viſus iudicamus in operibus artis & naturæ. Quia igitur pura veritas non videtur in operibus huius artis, ſed ſophiſtica ſolum ſunt, quæ quotidie videntur & fantaſtica: Ideo arguunt ab effectu, eam non eſſe veram. Et quia vident alterationes magnas & fortes verſus aurum & argentum,

non complet.us. Arguunt ex hoc alij, eas poſſe compleri, & per conſequens artem veram eſſe poſſe: ſi enim nulla alteratio in eis fieri videretur, tunc nulla eſſet quæſtio. Compellitur tamē neceſſariò vtraque pars confiteri, alterationes prædictas fieri poſſe. Vnde quaſi dicere poſſumus, quod dicit philoſophus primo Phyſicorum, quòd omnes antiqui abſque ratione principia naturæ contraria, tanquam ab ipſa veritate coacti poſuerunt, quamuis ignorarent principia ipſa, & quibus contrarietas ineſſet: ſic eodem modo coguntur ambæ partes ponere has alterationes in metallis fieri poſſe quamuis tranſmutationem alterationes ſequentem vltimas, ignorent ferè omnes. Non enim diceretur ars, ſi ſophiſtica eſſet tantùm: quoniam ars imitatur naturam: & ſicut natura non eſt ſophiſtica in operibus ſuis, ſic nec ars. Cum igitur Alchemia ponatur in numero artium, non videbitur ſophiſtica. Et cum artiſta ipſius non reperiatur aliquis: ergo nec ars erit, cum ſint ſicut relatiua. Ideo diuerſi diuerſa ſentiunt. Non tamen eſt ſtandum vtrique iudicio aliquorum contraria iudicantium: quia oportet alterum iudicium eſſe corruptum, ſcilicet ex parte ſenſus vel intellectus: & illius iudicio non eſt acquieſcendum, vt dicit philoſophus vndecimo Metaphyſicæ. Si igitur quæſtio iſtius artis eſt ita difficilis, quid dicemus de ipſius inuentione & inueſtigatione reperienda? Poſito quòd ſit vera: dico ergo, quòd ars Alchemiæ eſt omnino apparens & exiſtens, & naturam imitans, faciens penitus idem aurum & argentum ſicut eſt minerale. quòd enim à minerali deficit in aliquo, non eſt idem cum eo, & hoc in capitulis ſequentibus oſtendemus apertè, ſecundum quod eſt poſſibile apud volentes intelligere, & rationes omnes, tam Ariſtotelis quàm aliorum, euidentiſſimè deſtruemus: & oſtendemus eas veritatem aliquam non continere, ſed apparentiam ſolam, quāuis difficilem. Vnde dicitur ſeptimo Ethicorum: Si enim ſoluantur difficilia, & aſſumantur probabilia, oſtenſum vtique erit ſufficienter & in eodem, non ſolùm oportet verum dicere,

ſed

ſed & cauſam falſi. hoc enim confert ad fidem: Ergo in ipſius operatione eſt inſudandum, ſed ſolum ab habente ingenium callidum, ſublime & perſpicuum, & valde profundum. Et quia contra negantes ſua principia, non poteſt quis diſputare, vt patet ex primo Phyſicorum: contra autem confitentes principia, & propter ignorantiam concludentes falſa, diſputari poteſt. vt patet ibidem. Et ſicut ex bonis principijs oriuntur mala, ſic ex veris principijs concluduntur falſa: Ideo contra confitentes principia, & concludentes ex eis falſa, dirigimus noſtram diſputationem, & quæſtionis ſolutionem. Veruntamen ad iſtius quæſtionis veritatis cognitionem, primò ſequemur autoritatem, & verba antiquorum philoſophorum, in hac arte famoſorum, vt introitus fiat apertus, ijs qui hoc ignorant etiam reliquis, oſtendendo ſemper quomodo intelligimus eos & dubia plurima mouendo, quæ cum hac quæſtione inſurgunt: & rectè ſoluendo, & rationes noſtras aſsignando ſemper ad quodcunque quod dicimus, credere nos inducunt: Secundariò autem, ſcilicet in ſolutione vltimæ rationis philoſophi, roborabimus omnia dicta prius rationibus naturalibus, tunc veridicis penitus inhærentes. Amplius, vt verum fatear, dico, quòd quicunque veritatem alicuius artis vel ſcientiæ, aut alicuius difficultatis in illa radicitus videre intendit, debet cognoſcere terminos in illa arte, & differentias proprias & quid dicatur per nomen. Si enim hoc ignorauerit, radicem & veritatem, quam quærit aut diſputare intendit, nullo modo perpendit, ſed arguet ex extraneis & ignotis, & paralogizabit ſeipſum, & in hac ignorantia ſtabit, & quieſcet. Sed impòſsibile eſt, ex ignotis peruenire ad nota, Ideo vidimus quamplurimos ſapientes, huius artis terminos ignorantes, hanc quæſtionem inueſtigare volentes, arguentes ex extraneis, hanc artem non eſſe veram, & ſic in fine concludunt, & determinat, et ignorant. Vnde philoſophus in principio vndecimi de Animalibus, hanc inſinuans ſententiam, dicit ſic. Ex operatione auditorum, docti eſt iudicare ſuper

ſermones dicentis, et locutiones loquentis, vtrum inueniatur in ſermone ſuo veritas, aut erretur, & fortè eſt doctrina docti in cognitione naturarum, alicuius rei ſcientia ſingularis, & alter eſt doctus & ſapiens naturarum alterius rei propriæ: & omnis ſcientia habet differentias notas, & quælibet partium ſcientiarum etiam. Et in primo Poſteriorum dicit, quòd non contingit, vnumquemque interrogare de vnoquoque interrogato, neque reſpondere. Et ibidem, In qualibet ſcientia ſunt propriæ interrogationes & reſponſiones, & deceptiones. Et ibidem dicit, quòd non geometra non poteſt diſputare in geometria. vnde primo Topicorum dicit, quòd non ex extraneis ſed ex proprijs doctrinis ſermocinabimur. Ex quibus verbis patet, quòd qui ignorat proprios terminos huius artis, & differentias, ignorat ipſius diſputationem & veritatem, & nihil arguit. Vnde philoſophus primo Poſteriorum, & decimoſexto de Animalibus dicit, quòd ſermo Geometricus eſt ex principijs & terminis geometricis: ideo benè dicetur primo Elementorum, ſcilicet imperiti, velut longè diſtantes, ſpeculantur. Cogitur ergo neceſſariò, hanc quæſtionem diſputare, radicitus ad intellectum intendens, vt terminos huius artis immiſceat quæſtioni: quibus ignotis ignoratur diſputatio eius & veritas, & procedit tanquam cæcus ad colores, & ſicut carens potentia ad obiectum potentiæ. Vnde dicitur ſecundo Poſteriorum. Impoſsibile eſt ſcire differentias ad vnumquemque, non cognoſcentem vnumquodque. Hoc autem in vnaquaque arte & ſcientia numerando, & ſingulariter inducendo, eſt notum ad intellectum & ſenſum planum. Et quia termini huius artis, apud plurimos valde extranei ſunt & ignoti: ideo hæc quæſtio neceſſariò multam requirit dilatationem ſermonis. Quia igitur aliqualiter ex eius terminis nouimus, plures libros magnorum philoſophorum antiquorum vidimus, & ſtuduimus, determinabimus ipſam vt promiſimus.

Alchemia eſt ſcientia, &c. Ad expoſitionem & notitiam huius

huius deſcriptionis eſt notandum, quòd per hoc, quod dicitur ſcientia, datur intelligi genus ſuum, cui ſubijcitur: quia ſicut medicina eſt ſcientia, ſic & iſta. Per hoc autem quòd dicitur, metallorum, datur intelligi, quòd non de omnibus mineralibus tractat, ſed ſolum de metallis primò & per ſe. Per hoc autem quod dicitur, principia, cauſſæ, proprietates & paſsiones, &c. dantur intelligi differētiæ metallorum, quæ additæ huic quod eſt metallum, datur integra cognitio cuiuſque metallorum. Dixit ergo quatuor, ſcilicet principia, cauſſæ, proprietates & paſsiones. Per principia enim intelligit cauſſam efficientem & finalem, quæ ſunt cauſſæ extrinſecæ: nam efficienti propriè debetur ratio principij: quia mouet rem in eſſe. ſimiliter fini debetur ratio principij. quia eſt cauſſa cauſſarum, & imponit neceſsitatem ijs, quæ ſunt ad finem, vt dicitur ſecundo Phyſicorum. Per cauſſas autem intelligit materiam & formam: quia ſunt cauſæ intrinſecæ, & de ſubſtantia rei, & ſunt elementa rei. Per proprietates autem, intelligit proprias operationes metallorum in agendo, ſicut in auro confortare cor. Per paſsiones autem, intelligit proprias operationes in patiendo, ſicut in auro, pati ignem abſque aliqua ſui læſione & mutatione & diminutione: & ſicut in ferro, non liquefieri ad ignem. Et ſciendum, quòd quia propriæ differentiæ rerū ſunt nobis ignotæ, loco differentiarum nos aſsignamus in definitionibus proprietates & paſsiones, & ſic facimus deſcriptiones, non definitiones. Per hoc autem quòd dicit, vt quæ imperfecta incompleta, &c. datur intelligi tota finalis intentio iſtius ſcientiæ, per quòd ſcitur quis eſt finis, & quæ materia huius ſcientiæ. Ad cuius expoſitionem notandum eſt, quòd nullū agens naturale deſiſtit ab actione in materia ſua, nec ſeparatur, niſi cum introductione formæ in illa materia: Ergo donec agens eſt coniunctum materiæ, vel agit in materiam, res eſt imperfecta quoniam perfectio rei non eſt, niſi per introductionem formæ. Cum igitur in metallis omnibus, argentum viuum ſubijciatur loco materiæ: ſulphur verò loco agentis, &

introducentis formam in illa materia: ergo nullum metallũ eſt completum & perfectum, niſi à quo ſeparatũ eſt ſulphur. Et quia ſolum aurum eſt expoliatum omnino ab ipſo, ideo ſolum aurum eſt perfectum & formatum, ſecundum primam & veram intentionem naturæ. Et quia alia metalla omnia habent admixtionem ſulphuris in materia: ergo ipſa non ſunt formata, ergo nec completa. Dicuntur ergo omnia alia metalla ab auro imperfecta: quia nondum adepta ſunt formam, qua perficiuntur & dicuntur incompleta: quia nondũ peruenerunt ad finem, in quo complentur. Et dicuntur mixta: quia agens adhuc eſt immixtum materiæ, & non ſeparatum. Et dicuntur corrupta: quia hoc agens, id eſt ſulphur, eſt vna ex magnis cauſis corruptionis metallorum: quia per ipſum interficiuntur, denigrantur, euaporant & comburuntur. Et ob ſolum aurum ab iſtis paſſionibus eſt immune, tam in igne quàm extra ignem. Quicunque ergo nititur transformare metalla reliqua in aurum, oportet neceſſariò, quod hoc faciat cum ipſorum expoliatione ab illo ſulphure, & non aliter, ſi vult verè ſequi naturam. tunc enim fiunt aurum penitus, & tunc ſunt perfecta completa ſimplicia, & non corrupta. Et fit hoc in inſtanti per ſolum lapidem philoſophorũ, qui generatur per ingenium artis valde extraneum & profundum (dixit tranſmutentur) quia non ſufficit alteratio ſola, ſed oportet vt alterationem ſequatur tranſmutatio, & generetur forma auri. Conſueuerunt autem Alchemiſtæ aliter definire. vnde Morienus & Lilium: Alchemia eſt ars miniſtralis, ſeptem Metallorum eſſentiam continens, qualiterque formæ eorum, à diminutione ad complementum naturale deducantur, oſtendens. Item Lilium, Alchemia eſt ſubſtantia corporea, ex vno & per vnum compoſita, pretioſiora ad inuicem per operationem, cognitionem & effectum coniungens, & eadem naturali commixtione in genus melioris, naturaliter conuertens. Et ſicut hoc nomen medicina eſt æquiuocum, ad ſcientiam medicinæ, & ad inſtrumentum ſuũ,

&

& ſic dupliciter definitur. Sic & hoc nomen Alchemiæ. Prima iſtarum definitionum & noſtra eſt eius, prout eſt ſcientia: ſecunda autem prout eſt inſtrumentum, ſcilicet ipſum Elixir, ſiue lapis philoſophorum, complens & perficiens.

CAPVT IIII.

In quo oſtendit omnes modos & cauſas difficultatis iſtius.

Dicimus ergo, quòd non eſt mirandum apud aliquem ſapientum qui terminos in libris philoſophorum huius artis nouit, ſi non appareat aliquis hanc artem actu habens, ſed potius mirandum, quomodo quis poſſit peruenire ad ipſam: huius enim artis inquiſitio, & veritas, & experientia, aliarum rerum omnium inquiſitione fortior, difficilior, & occultior, & longioris temporis eſſe videtur. Quia non ſolùm hæc operatio per viam naturæ procedit, imò veriſſima aſſerendo, ars ipſa & eius inquiſitio, & regimen operationis, cum complemento ſupra naturam, exiſtit per modum miraculi: quoniam diuinis operibus, ſupra naturam exiſtentibus, huius artis finem ſimulatur omnino, ſicut dixit Hermes. Vnde Barſeus in libro qui dicitur Turba philoſophorum, artis iſtius difficultatem inſinuans, ſic ait: Quod enim quæritis, non eſt parui pretij. heu vobis, vos quæritis theſaurum Dei maximum & remunerationem, nonne ſcitis, quod pro minimo huius mundi propoſito, mundani ſe inuicem neci dant? Quid igitur agerent pro hac excellentiſſima oblatione, ſei è impoſſibili? regimen enim eius maius eſt, quòd ratione percipiatur, vbi inſpiratione diuina, &c. Et Roſinus, Nullo modo poſſunt ſtudentes ea, quæ philoſophi ambigua poſuerunt, à vero ſeque ſtrare, niſi Deo inſpirante, vel aliquo docente. Et Raſis in Lumine Luminum: Ex hoc ergo in quantum diuina voluerit reuelare clementia perpendes. Et Hermes: Nullo modo ratio & intellectus aliud percipiunt, quàm rubiginis ſublimatio-

ſis modis,& circa res diuerſas & extraneas eos quotidie operari videmus:& vtroque modo attribuitur error arti. Vnde Galenus in commento Regiminis acutorum iuxta principium ait:Ex diuerſitate,qua eſt inter illos,qui exercent aliquā artium,quæcunque fuerit,dubitat homo neceſſariò,ita quod facit eum haſitare quod non eſt de ipſa ſcientia,ſed error:conuenientia autem eorum in ea eſt ſignificatio magna ſuper ſcientiam illam. Similiter ratione inſuetudinis arguitur difficultas:quia rariſsimè reperitur aliquis actualiter,per experientiam ipſam habens. vnde philoſophus ſexto Topicorum: Omne quod inſuetum eſt,obſcurum eſt. Similiter ratione verborum ſuorum;quibus vnuſquiſque contradicere ſibi ipſi videtur & alijs, vt non perpendat quilibet legens quòd dicunt,fortis arguitur difficultas. Vnde Raſis in Lumine luminum,In Alchemicorum libro,perfectum inſinuaui fermentum,annotatione planum,in inquirendo facile,quòd non eſſet fermentum in eodem aſſerui:ſed qui diſcretione viget,& ſapientia floret,ſi noſtri ſermonis interiora perſcrutari voluerit, tam ipſius locum,quàm exordium ſe inueniſſe gaudebit. Idem in eodem:Cuius negocij ſi qua reſtat expoſitio, ſacerdotum liber tibi pulſanti monſtrabit. ſi quid enim in eodem minus dictum eſt,hoc in loco dilucidè aperitur,&c. Idem etiam in eodem: Quod ſi aliqui;in libro duodecimo Aquarū tranſuerſè accepti,tu dum operatus fueris ab ordine non declines;&c. Similiter ratione pretij arguitur difficultas in arte:quia quandoque dicunt,hunc lapidem nullius pretij, aut viliſsimi;vt Geber, Morienes & Haly, & quod in via proiectum inuenitur,& in ſtercore. Et quandoque dicunt, quòd abſque multis ſumptibus non poteſt homo peruenire ad artis complementum, & quòd natura precioſiſsima eſt & chariſsima. vnde dicit Zeno in Turba philoſophorum: Lapis quem quæritis; palàm viliſsimo venditur pretio. Et Barſeus in eodem,Quod enim quæritis,non eſt parui pretij. Et Zeno iterū in eodem:Philoſophi etiam fecerunt in hac arte vulgus erra-

re, cum dixerunt quòd natura vilis eſt, quæ pauca re venum datur. Et dixerunt, naturam omnibus naturis eſſe pretioſiorem: quare inſipientes in ſuis libris fefellerunt. Scitote ergo quòd ars duabus eget naturis: Non enim fit pretioſum abſq; vili, nec vile abſque pretioſo, &c. Et Daucus, Caue ne in hoc Magiſterio quicquam expendas, & maximè in auri magiſterio. Similiter ratione tranſumptionis eius & æquiuocationis, & allegoriæ, & metaphoræ, maxima accidit difficultas. Ipſa enim ſic tota tradita eſt, vt expreſſè patet in libris philoſophorum. Et quod in talibus traditionibus ſit difficultas, oſtēdit philoſophus ſexto Topicorum, qui dicit: Contingit enim in nominibus ſecundum tranſlationem, dictis calumniari. Et in octauo eiuſdem dicit, Quòd ꝑpoſitio difficilè probabilis eſt, quia vtitur nominibus obſcuris, ſiue ſimpliciter, ſiue multipliciter dicantur: aut quia non facit notum, ſi principaliter vel ſecundum tranſlationem de definito dicantur: vel quia proxima eſt principijs, ideo eget definitione: Imò quod difficilius & obſcurius eſt, ipſa tradita eſt ſecundum nomina inuſitata. Et hæc traditio adhuc eſt peior tranſlatione, vt patet in ſexto. Vnde dicitur ibidem, Quædam ſunt quæ non dicuntur ſecundum tranſlationem, nec ſecundum æquiuocationem, Et ſunt peiora tranſlatione, vt, Lex eſt menſura, vel imago eorū, quæ naturaliter iuſta ſunt. Et ideo ſunt peiora tranſlatione: quia tranſlatio facit notum per ſimilitudinem eius quod dicitur: nomina autem inuſitata non Et quia ipſa vtroque modo tradita eſt, ideo difficilis eſt ipſius inquiſitio, & per conſequens operatio, Imò ipſi etiam volentes exponere, exponunt ignotum per aliud ignotum, aut per ignotius, qui modus exponendi & intelligendi eſt peſſimus, vt ibi patet. Vnde philoſophus in eodem dicit: Definitio debet eſſe cauſſa innoteſcendi. Qui ergo definit, veſtem nigram eſſe coloratam, non malè definit. Et in quinto dicit, Omne quod eſt extra morem, indiget determinatione ſemper. Non eſt ergo mirandum, ſi in hac ſcientia ſtudentes & operantes, errent valde: quia non

poſſunt

poſſunt determinatè aſſerere, certam & determinatam intentionem fuiſſe philoſophorũ hanc vel illam, niſi cum actu habent hanc artem, vel ſunt iuxtà. Ideo verba eorum ſunt aſpera & mordacia. Vnde philoſophus ſecundò Elenchorum dicit: Eſt autem acris oratio, quæ dubitare maximè facit, mordet autem, & maximè. Talis autem eſt oratio philoſophorum Alchemiſtarum. Eſt tamen etiam ſciendum, quòd cum ab aliquo philoſophorum hæc ſcientia ſcribitur in terminis ſuis proprijs ipſa eſt valde difficilis ad inueſtigandum & operandum directè, & cum multiplici fallacia precedente, ita vt paucißimi valde ſapientes poſſunt attingere finem eius. Et hoc ſolus Geber fecit in Summa ſua, inter omnes philoſophos quos vidimus. Cum igitur ipſa apud alios omnes, ſcribatur in terminis alienis, & ænigmatibus, & figuris extraneis, & impoſſibilibus, quid dicemus de inquiſitione finis, inueſtigatione, & operatione, & adeptione finis ipſius, ex talibus traditionibus? Videtur ergo mihi eius adeptio quaſi impoßibilis, niſi aut per vocem viuentem, aut per inſpirationem diuinam, quamuis interpretationem plurimarum figurarum, quis bene & verè cognoſcat.

Similiter ratione modi tradendi hanc artem plurima accidit difficultas: quia omnis ars & ſcientia procedit rhetoricè, præter iſtam ſcientiam: quia docet ordinatè per capitula principia ſua & terminos, cum definitione & expoſitione nominum, & inſtrumenta quibus peruenitur in cognitionem & notitiam concluſionum ipſius, & ſui operis in quibus eſt finis, & nititur omnia omnibus modis docere & explanare quibuſlibet iuxta poſſe: Sola autem iſta facit contrarium: quia abſque notitia principiorum ſuorum, & terminorum, & inſtrumentorum aggreditur tradere eſſe ſuum, & opus ſuum, intermiſcendo modo hæc modo illa, & diminutè tradendo, & ſuper abundanter, & ſine ordine, & præpoſtero ordine: quia incipiendo à fine ſuo abſque expoſitione finis, & nititur omnia obſcurè tradere, & occultare in quantum poteſt.

Vnde Anaxagoras in Turba philoſophorum dicit: Scitote quòd inuidi in hoc opere, perfectionem prius quàm initium narrauerunt. Et Roſinus: Scito quòd philoſophi non poſuerũt in ſuorum operum initio, medietate vel fine, niſi arcanum occultis, vnde nunquam cælare diſtiterunt, &c.

Similiter ratione vaſis decoctionis, videtur nobis non modica difficultas. Quia quamuis doceant plura vaſa facere & diuerſa, propter diuerſas operationes quas docent, tamen vnum ſolum vas eſt, in quo omnes operationes fiunt in vna decoctione: quod quidem vas eſt vnum tantùm, tam ex parte materiæ, quàm figuræ, & quàm numeri, ſicut patet in vaſis generationis animalium perfectorum. Ideo dicit Lilium: Scias quòd non niſi vnicum vas huic noſtræ operationi attribuunt. Similiter omnes hoc idem ſentiunt. Omne tamen vas cum operculo ſuo, aut cum operculis ſuis, dicitur ſolum vnũ vas ex ſuis partibus conſtitutum. Difficile tamen valde eſt imaginari hanc figuram vaſis & compoſitionem: cum tamẽ quis veritati appropinquat, iſtius artis modus operandi, aperit ſibi hãc vnitatem vaſis inuariabilem, ante autem quàm appropinquet veritati, eſt impoſſibile.

Similiter ratione prognoſticationis ſuper determinatum tempus, & diem & horam Criſis natiuitatis, & generationis huius lapidis, ars iſta difficilimè comprobatur: quoniam non eſt niſi vnum tempus determinatum ortus ipſius, in cuius ortu obſeruatur tota natura, & elementorum ſimplicium depuratorum coniunctio, & radix totius operis, & pondera ſapiẽtum: quibus ignoratis, & totum magiſterium ignoratur. Vnde Tebith loquens ad Hamec interrogatiuè, ſicut diſcipulus in proœmio ſcolia Platonis dicit: Scientia namque tua philoſophiæ eſt infinita, & opus terminatum termino, & tempore terminato: Et Haly in ſuo libro Secretorum: Qui hunc lapidem honoratum cum germinauerit non inueniet, non ſurget alius loco ſuo: & qui neſciuerit & non fecerit, & non certificabitur, quando naſcetur, iam parauit ſe morti, & pecuniam

niam ſuam perditioni,&c. Et Raſis in libro ſeptuaginta Præceptorum libro primo, ſcilicet Diuinitatis, Animalia habent ordinem, quorum quædam addunt ſuper alia. Lapis verò philoſophorum ſemper eſt ſecundum vnum terminum, quem nunquam tranſcendit, & ſecundum vnam habitudinem. Item idem in Lumine luminum: Amplius omnia ſub definito tempore & diſpoſitione certa conſiſtunt,&c. Item idem in libro 70. Præceptorum libro Ludorum: Qui ſciuerit conuertere aurum in argentum, ſciet etiam conuertere argentum in aurum. Ad hoc autem ſunt pondera & termini, quæ præparator ſtudeat ſcire. Cum enim ſciuerit pondera, ſciet totum magiſterium, & qui ignorauerit pondera, non laboret in ijs noſtris libris. Philoſophi enim nihil ſuarum rerum poſuerunt, niſi ſecundum hoc, nec aliud occultauerunt niſi hoc,&c. Et ideo philoſophus quarto Phyſicorum, & in ſecundo Cæli et mũdi, vult, quòd determinatum tempus ſit cuilibet actioni naturali, in quo minori vel maiori compleri nõ poteſt illa actio. Et Galenus in ſecundo de diebus Criticis dicit, Quòd motus & opera naturæ adhærent ſemper viæ vni. hunc autem terminum temporis philoſophi ſcientes, concorditer in eorum verbis variauerunt ad errorem idiotarum. Vnde quidam ponunt hunc terminum vno anno, vt Roſinus & Plato, qui dixit in Scolijs. Et ſcias quòd pauciores dies præparationis, eſt circuitus & reuolutio luminarium maiorum. Raſis autem ponit in nouem menſibus, in libro Trium verborum. Alij in diebus ſeptem. Alij in 40. Alij in 80. quidam alijs modis infinitis, cum tamen in rei veritate non ſit niſi vnus terminus. propterea, quia ſola vna eſt decoctio à principio vſque ad finem, ſicut patet de generatione infantis & pulli. Sub tempore autem concluditur ſecretum ignis, quòd eſt maximum in arte. Ad hanc autem diem Criſis & partus & ortus lapidis qui eſt terminus totius conſumationis operis cognoſcendam, oportet diem præcognoſcere indicantem, cum ipſa ſit ſicut ſignum, & indicata ſicut ſignatum, & habeant ad inuicem

quandam naturalem colligantiam, determinatam & ordinatam. Sicut patet in febribus putridis, in quibus oportet medicum ſcire dies indicationis, & dies Criticos indicatos ab illis, vt rectè regat infirmum. Et ſicut in generatione fœtus: quia quando ſcimus tempus motus eius, ſcimus & tempus partus eius, & non aliter. Sed hic multo fortius, prædictis enim non permiſcetur voluntas, niſi valde per accidens. Huic autem voluntas neceſſariò permiſcetur, cum totius operis complementum ſit à voluntate, regente naturam, quæ ſi tunc nõ affuerit, annihilatur opus. Hos autem dies indicationis & præſertim Criticos nunquam narrare præſumpſerunt per ſe, & purè. Imò ſemper myſticè, tanquam ab indignis celare cupiẽtes. Ibi enim eſt operis perfectio, et ipſius annihilatio quoniam in ipſa die, imò hora, oriuntur elementa ſimplicia, depurata ab omnibus inquinamentis, quæ egent ſtatim compoſitione, antequam volent ab igne, & conuertantur in terram, id eſt fixionem, & non prius nec poſterius. Cognitio autem huius compoſitionis, reddit totam artis operationem vigilem & difficillimam, cum ipſa ſit diuina, & incredibilis, & quaſi impoſſibilis credatur & iudicetur.

10 Similiter ratione materiæ, ex qua fit hic lapis, ars videtur difficilis. Ipſi enim loquentes metaphoricè vt duræ ceruicis ſeducant ignaros, nominant quaſlibet res de mundo, docẽtes ex eis diuerſis modis operationum, poſſe fieri lapidem philoſophorum, ita quod quidam in arſenico, quidam in ſulphure, quidam in argento viuo, quidam in ſanguine, quidam in ſpermate, quidam in vrina, quidam in ouo, quidam in capillis, quidam in ſtercore, quidam in fermento, & ſic in rebus alijs infinitis intentionem & opus ſuum applicant, & adhuc in eadem re diuerſi ſunt ad inuicem, & diuerſimodè operantur, & ſimpliciter & commixtè. Sed tamẽ in rei veritate materia, ex qua fit hic lapis eſt tantùm vnica, nec poteſt in aliqua alia re de mundo, hic propinqua potentia inueniri, & eſt illud, quod magis ſimile eſt auro. Eſt autem illud ex quo genera-

materia est illud quod magis simile est auro

generatum eſt, & eſt argentum viuum ſolum purum, ſine alicuius alterius rei commixtione, ſicut infrà probabimus in ſuis locis expreſſe. Quia igitur materia huius lapidis eſt vnica tantum, ſed in arte & magiſterio Alchemiæ eſt infinitis nominibus variata, & modus operandi eſt ſolum vnus ſed à philoſophis multipliciter variatus, ideo non eſt mirandum, ſi ars eſt difficilis, & operatores errent valde. Nam ſi plures res poſſent ſubijcere pro materia in arte iſta, & eſſent planè traditæ ſicut in arte medicinæ, vbi ad eandem ægritudinem plurimæ medicinæ pro materia ſubijciantur, & ſine allegoria traditæ, tunc ars hæc eſſet facilis, imò facillima. Et ſi in arte medicinæ eſſet tantùm modo vnica medicina ad ſanandas omnes ægritudines non ita facilè ab alijs reperiretur, & maximè ſi ſimilitudine eſſet tradita, vt eſt medicina ſiue materia Alchemiæ. Sed quia medicinæ plures & diuerſæ, & quaſi infinitæ repertæ ſunt, ideo non ſic potuerunt occultari & abſcendi, ſed plano ſermone omnes traditæ ſunt. Et cauſſa profectò huius & illius eſt: quia materia Alchemiæ eſt ſolum illud, quod eſt materia naturæ: aliter enim ars non poterit imitari naturam, & ipſa eſt materia metallorum. Et eget hæc materia, cum fuerit perfecta mixtione cum eis per liquefactionē, vt vnum fiant omnino, abſque diuerſitate, ſicut eſt ſubſtantia auri: ſed materia ſcientiæ medicinæ non eſt ſic. non enim fit vnum cum corpore hominis, nec cum ſanitate, nec cum ægritudine, imò exiſtens in corpore ſeparata agit in ipſum, & ſanitatem per alterationem inducit. Quia igitur non niſi res vnica reperitur, quæ ſit origo & materia metallorum, & de eorum ſubſtantia, vt diximus, ideo vna ſola materia erit Alchemiæ. Et quia in arte medicinæ plurimæ & quaſi infinitæ medicinæ reperiuntur, ſcilicet, quæ non ſunt de ſubſtantia humani corporis, quæ agunt in ipſum per motum alterationis, abſque tranſmutatione, ideo infinitæ poterunt reperiri medicinæ, ſiue materiæ, ad corpus humanum conſeruandum in ſanitate, aut curandum, tam in mineralibus quàm in ani-

forma

malibus & vegetabilibus. Et non ſolùm plures ad vnam ægritudinem ſed etiam vna ad plures ægritudines: quia de medicina non fit ſanitas, quamuis ſit cauſa ſanitatis. Similiter cum forma ſubſtantialis cuiuſcunque rei extrahatur de potentia ſuæ materiæ propinqua, & non extranea, tunc cum ſit tantùm materia vna propinqua auri, ex qua ipſum facit natura: ergo & ars illa vnicam materiam tantùm recipiet neceſſariò, ſi veram formam auri generare debet: ex materia autem medicinæ non fit in homine generatio, ſed alteratio, ideo quamplures ſunt. Iam iſtius artis tot & tantas difficultates enumerauimus, quòd ſi plures ſint, proſequendo patebunt.

Similiter ratione materiæ: Notandum eſt ſecundum Ariſtotelem primo Poſteriorum, quando comparat demonſtrationem vniuerſalem ad particularem, quæ ſit potior: quia quãto aliquid magis diuiditur in partes, magis infinito appropinquat, & ideo minus ſcibile: Ergo quanto minus diuiditur in partes, magis finito appropinquat, & ideo magis ſcibile. Cum ergo de eſſentia vniuerſalis ſit, eſſe vnum in multis, & de multis, vt in eodem dicitur: de eſſentia autem particularis ſit eſſe multa: ergo quod vniuerſale eſt, vnum eſt & magis ſcibile, & econuerſo. Similiter qui cognouit vnum, & vtile, cognouit plura & particulare, non autem econuerſò, vt ibi dicitur: quoniã vnum & vtile eſt in intellectu, pluralitatas autem & particulare in ſenſu. Quamobrem cum ars Alchemiæ per omnem modum ſit tantum vna, abſque pluralitate: ergo maximè eſt finita & vtilis, & maximè ſcibilis de ſe: ergo cognita hac vnitate & vtilitate, cognoſcetur omnis pluralitas certitudinaliter, quæ ponitur ſibi ſubiecta, & non econuerſò. Quia ergo Sophiſtæ pluralitatem & diuerſitatem materiæ, ſcilicet generis ſubiecti, huic ſupponunt arti, recedẽtes ab vnitate, & mixtiones varias ex eis, & operationes in infinitum extendunt & multiplicant, quod eſt contrà intentionem naturæ: ergo ab hac vnitate & ab hoc vtili maximè recedunt: ergo per conſequens, de hac arte minimè ſciunt: vnitas

nitas enim eſt pluralitatis & ſcientia eius, non autem econuerſò: ergo Alchemiſta cognoſcet omnes illorum pluralitates & non econuerſò. Adhuc ſimiliter, quia dicit Ariſtoteles ſecundo Ethicorum, Peccare quidem multis modis dicitur. malum enim infiniti, bonum autem finiti, dirigere autem vno modo: ideoq; hic quidem facile, illud autem difficile, facile quidem non contingere ſignum, difficile autem contingere, &c. Per quod patet, quod illud quod eſt bonum, fit vno modo, malum autem fit multis modis.

CAPVT V.

In quo oſtendit, quòd ars hæc ſit tantùm vnica, non ſolùm quo ad materiam, ſed per omnm modum.

NArrauimus ſufficienter, probando cum ratione, quòd ars Alchemiæ ſit tantùm vnica ratione materiæ, nūc etiam dicimus, quòd per omnem modum ſimiliter eſt vnica, ita quòd omnia, quæ ſunt in hac arte neceſſaria, quocunque modo tradita ſint, ſemper reducuntur ad vnum, tāquā ad genus ſuum, non recipiens diuerſitatem: ſignum autem huius vnitatis prædictæ eſt, quòd omnes philoſophi huius artis, quocunque modo extraneo & figuratiuè loquantur, mutuò ſe intelligunt, quaſi vna lingua, & loquela extranea ab omnibus alijs, et nota ſolis eis, quaſi ſibi inuicem loquerentur, quod nullo modo eſſe poſſet, ſi ars hæc eſſet multiplex & varia, & diuerſa, ſiue ex parte materiæ, ſiue modi agendi & operationis. Quomodo enim aliter ſe mutuò in omnibus, quæ dicunt, intelligere poſſent? Sicut enim Græci mutuò ſe intelligūt, & Arabes ſe, & Latini ſe, propter vnitatem loquelæ ad rem eandem, non autem Græci Arabes, nec econuerſò propter variationem ab vnitate: ſic & in propoſito ſe habere videtur. Vnde Raſis in Lumine luminum: Diuerſas diuerſi nominando protulere ſententias, nuſquam tamen oberrare videntur.

Et dicit Senior: Sapientes non ſunt diuerſi in intellectu, ſed in nominibus & ſimilitudinibus, & per omnia idem intelligunt. Et huic ſententiæ concordat Galenus primo de Ingenio ſanitatis, qui dicit: Non poſſumus de ſcientia alicuius rei tractare, niſi prius qualis ſit eius intentio, & vbi ſit, cognoſcamus: tamen intentionem intendo, in qua omnes vnius concordiæ ſint. nam niſi tales fuerint, non debet conſtitui fundamẽtum & initium, &c. Ideo pro principio veritatis huius ſcientiæ, & fundamento, & initio firmamus, quòd omnes antiqui philoſophi huius artis, ſunt & fuerunt in vna & eadem intentione, & natura concordes: nunc autem ſpeciebus auctoriſamus. Dicit Lilium: Vna via, vna re, vna diſpoſitione, vno actu totum magiſterium terminatur. Et Alphidius: Non indiges niſi vna re, ſcilicet aqua, & vna actione quæ eſt coquere, & non eſt niſi vnum vas ad album & rubeum ſimul faciendum. Et Hamec in commento primi Scolicarum Platonis, Cum enim res iſta ſit difficilis, & via applicandi ad eam ſit tantùm vna, non poterit reduci ad ſimplex, niſi poſt magnum laborem animæ, & elongationem inquiſitionis. Et dicit Hermes Triſmegiſtus in ſuis Secretis: Sicut res omnes natæ fuerunt ab vno meditatione vnius, ſic res omnes natæ fuerunt ab hac re, aptatione vna. Et Mahometus: Vnum vas in albo & rubeo, & vnus ignis, & vnum tempus determinatum in albo & rubeo. Et Morienus: Licet ſapientes ſua nomina & dicta mutarent, tamen ſemper intelligere voluerũt vnam rem, & diſpoſitionem vnam, & viam vnam. Idem in eodem: Qui alium lapidem ad hoc magiſterium quæſierit, aſſimilabitur viro per ſcalas abſque gradibus nitenti aſcendere. Qui cum nequierit pronus ſuper faciem ſuam in terrã decidit. Idem in eodem: Sapiẽtes hãc rem cognouerũt, & eam rem eſſe vnam ſæpius probauerũt. Idem in eodem: In mũdo alius lapis nõ reperitur, qui huic aſſimiletur, vel qui ipſius habeat effectum. Quicunque ergo alium lapidem in hoc magiſterio quæſierit, eius opus omnino fruſtrabitur. Et Teſmudrus

in

in Turba philoſophorum: Omnia nomina ſunt vera, ficta tamen ſunt, eo quòd vnum ſunt, & opinio vna, & vnum iter. Et iterum Morienus: Eius ſubſtantia atque materia eſt vna, & de ea, & cum ea vnum fit, nec aliquid ſibi addunt, vel ex caminuunt. Et Geber in Summa ſua: In rerum multiplicitate ars noſtra non perficitur. eſt enim lapis vnus, medicina vna, in qua totum magiſterium conſiſtit: cui nō addimus rem extraneam aliquam, nec minuimus, niſi quia in præparatione ſuperflua remouemus. Et Raſis in Lumine luminum: Album item & rubeum ex radice vna, nullo alterius generis interueniente pululat. nam ſeipſum diſſoluit, & copulat ſeipſum, albeſcit, & rubore decorat: ſeipſum croceum facit, & nigrum: præterea ſeipſum deſponſat, & à ſeipſo concipit, quouſque operis finem acceleret. Idem in libro trium Verborum: Huic lapidi nullus eſt ſimilis in mundo, qui ſeipſum impregnat, de ſeipſo concipit, & ſeipſum parturit. Et Salomon filius Dauid: Nemo habet in ſulphure niſi vnū iter. Et Senior: Natura cognoſcit naturam & natura congaudet natura, & tamen non eſt niſi vnica natura, & genus vnum, & ſubſtantia vna, & eſſentia vna. Et mundus in Turba philoſophorum: Natura natura lætatur, natura namque ſuperat, & natura naturam continet, & tamen non ſunt diuerſæ naturæ, nec plures, verum vna ſola, habens in ſe ſuas res, quibus cæteris rebus imminuit. Et Haly in ſuis Secretis: Scias frater, quod hoc officium eſt huius lapis, ſuper quem non intrat garip, id eſt, aliquid aliud, & cum eo operantur ſapiētes, & de eo exit quod quærunt, & nō commiſcetur cum eo aliquid, nec in eius parte, nec in toto, & vocatur origo mundi; & oritur ſicut germinantia. Et Hercules rex ſapiens: Hoc autem magiſterium, ex vna ſola prima radice procedit, & poſtmodum in plures res expanditur, & iterum in vnum reuertitur. Vnde ſubtiliter inſpiciendo philoſophi, ſemper dicunt vnum, & circa ipſum verſantur, & illud vnum idem repetunt, ſub diuerſis verbis, & talis diuerſitas & multitudo facit errare valde.

Vnde philoſophus quinto Topicorum: Conturbat autem audientem, quod frequenter dicitur. Et dicit Caſtes in Turba philoſophorum: nimius ſermo omnis doctrinæ filij intellectum habentium, intellectus errorem augmẽtat. Sed videtur quòd plures viæ ſint ad hoc, & non vna ſola. Nam dicit Geber in Capitulo de Natura ſulphuris: Qui etiam ipſum ſcilicet ſulphur in præparatione commiſcere & amicari corporibus nouit, ſciet vnum de ſecretis naturæ maximum, & vnam viã perfectionis, cum multæ ſint viæ ad vnum effectum, & vnũ intentum, &c. Et dicit Raſis, in libro perfecti Magiſterij, loquẽs de corporibus & ſpiritibus, & eorum purgatione, & compoſitione diuerſa & multiplici quàm prius narrauit, & diuerſis vijs. Ego autem nouiſſimè tibi dico, quòd vnumquodq; prædictorum corporum & ſpirituum, ſi præparatione perfecta fuerit præparatum album vel rubeum, eſt elixir per ſe ſolum, &c. Ergo plures viæ perfectionis, & plures materiæ poſſunt eſſe in hac arte. Et nos reſpondemus vt prius, quòd ſola vna via eſt et vna materia. De vnitate materiæ ſatis patuit, & infrà patebit. Ad illud autem, quod dicit Raſis, dicimus, quòd in ſubiecto realiter loquendo, ſpiritus & corpora ſunt idem, ſed ſolùm ſecundum rationem differunt, ſicut infrà patebit. Ideo ſiue corpus ſiue ſpiritus ſit, quod perfectè præparatur, eſt elixir per ſe ſolum. De pluralitate autem viarum, dicimus vt prius. Nam ſicut patet de nutrimento & nutribili, quod vna ſola via eſt & vna vltima diſpoſitio, vt nutribile nutriat, ſed multæ diſpoſitiones præcedentes hanc, ſiue viæ ſunt ex diuerſitate alterationum præcedentium, & quaſi infinitæ ad illam: quæ tamen etſi multæ & diuerſæ ſint ad inuicem, nunquam tamen ſecundum ordinem propter finem ab inuicem variantur. Et ideo vna ſola via à principio vſq; ad finem eſt per ſe: ſic eodem modo hic eſt: quia intentio & finis, et modus eſt vnus ſolus, & ideo vna ſola via ad ipſum: ſed quia multæ diſpoſitiones ſunt, neceſſariò præcedẽtes hanc vltimã, ideo dici poſſunt multæ viæ, ſed ſunt habẽtes ordinem & colligan-

gantiam naturalem ad illam viam finalem,& ideo nũquam variantur,nec diuerſantur ab inuicem. Imò Geber hanc vnitatem affirmans,dicit ſic Capitulo de Differẽtijs omnium medicinarum:Tertij autem ordinis medicinam appello omnem præparationem,quæ quando corporibus aduenit,omnem corruptionem cum proiectione ſua tollit,& cum omnis complementi differentia perficit.Hæc autem eſt vna ſola,& ideo per illam excuſantur à laborum inuentione decem medicinarum,&c. Et dicit ſimiliter de Medicinis tertij ordinis: Eſt autem huius tertij ordinis medicina duplex, Lunaris ſcilicet & Solaris:eſt tamen in eſſentia vna,& agendi modo ſimiliter,& ideo à noſtris veteribus medicina vnica nuncupatur,&c.Et Pythagoras in Turba philoſophorum: Aliam gubernationem ponamus,quæ non eſt alia radice,verùm nomine. Et Florus in eodem:Natura enim vna eſt,à qua ſi quis errat peritum tendit,ac vitam amittit. Hanc igitur vnam habeatis naturã,alienam verò dimittite.Idem in eodem:Huius artis fundamẽtum,propter quod multi periere,vnum eſt.Et Lucas in eodem: Pluribus autem rebus non indiges,niſi vna re.Et Morienus:hoc totum non eſt niſi res vna, quæ ſcilicet habet patrem & matrem,& eius pater & mater eam nutriunt atque paſcunt: neque ipſa à ſuo patre atque matre aliquo modo differre poteſt,&c. Quia igitur res ſiue materia iſta,eſt tantùm vna, tam ad tincturam albam, quàm ad rubeam,& diſpoſitio vna,& via vna, & vas vnum,& terminus & finis vnus,& modus operandi vnus, & omnia vnum ſed pluribus modis et infinitis quaſi tradita,tunc planum eſt, quod pluribus modis & quaſi infinitis ab vnitate & veritate,& tramite directo artificem deuiare cõtinget. Cum enim omnia hæc ſint, & reuertãtur in vnum in operatione, tunc in principijs iſtius artis & magiſterij,quæ ſunt modi operationum,quibus artifex applicatur ad hoc magiſterium, multipliciter loquuntur,& deceptoriè,ita vt nunc dicant rem debere ſolui,nunc ſublimari,nunc deſcendi,nunc deſtillari,nũc

coagulari, nunc cerari, nunc fixari, nũc calcinari: & ſic ſi quæ modi operationum ſunt alij, quas tamen operationes omnes faciũt ſimul & ſemel in vno vaſe: Deuiates autem diſtinguũt & ſeparãt opus ab opere, & variãt & multiplicant, & quod facile eſt, fit difficile & impoſſibile. Vnde Raſis in libro trium Verborum dicit: Scias quòd in ſolo igne, ſine aliqua ſeparatione, poſſunt fieri omnes deſtillationes, & ſublimationes, & calcinationes, & dealbationes, & rubificationes, & mortes ipſius Mercurij mortui, & fuſiones cum omnibus reſolutionibus & congelationibus, ſicut debent eſſe, &c. Et Morienus: In vna diſpoſitione mutãtur omnes colores, ſed quãto ignis magis eius colores innouat, tãto plura nomina ſibi imponũt. Et Barſeus in Turba philoſophorum: Oportet vos opus coquere, ſimilare, aſſare, calefacere, dealbare, terere, rigare, & rubiginem facere & tingere. Hæc igitur plura nomina ſunt, quorũ regimẽ vnum eſt. Et Pythagoras in eodem: Quicquid dixerũt philoſophi in libris ſuis, funde, aſſa, decoque, deſcende, reitera, &c. nõ eſt niſi vna operatio in igne. Et Raſis libro trigeſimo verborum, verbo 21. Regimẽ enim eſt vnum, & operatrix vna, operatio verò atque tranſmutatio nõ ſunt vna. Poſſunt etiam ijs adaptari verba philoſophi ſecundo Mundi et Cœli, qui dicit, Quòd rectificationes rei vnius, fœliciores et leuiores ſunt rectificationibus rerum multarum: & rectificationes rei ſemel, ſunt faciliores & fœliciores rectificationibus eius multotiens: & quando res recipitur operatione vna, & operationibus duabus eſt facilior, quæ autem ſuſcipitur operationibus multis, vehementior eſt & difficilior. Similiter quod bene fit, vno modo fit, vt dicit philoſophus ſecundo Ethicorum.

CAPVT VI.

In quo oſtendit, quòd hæc ars ſit naturalis, & ſit diuina, & quòd per ipſam philoſophi antiqui fuerunt vates de futuris miraculis diuinis.

AMplius ars hæc cogẽs nos, tum propter difficultatem eius, tum propter inſuetudinem dilatare ſermones: dicimus quòd ipſa partim eſt naturalis, & partim diuina, ſiue ſuprà naturam. Si enim conſideretur ex parte proiectionis lapidis ſuper imperfecta metalla: quia perficit omninò ipſa aurum, ſicut facit natura, ſiue vna pars ſuper cẽtum, ſiue ſuper mille proijciatur, ſic eſt naturalis. Si autem conſideretur ex parte digeſtionis, & generationis, & germinationis, & ortus lapidis, hoc eſt dupliciter: quia aut ex parte ſublimationis, in cuius fine germinatur anima candida mediãte ſpiritu, & cum ſpiritu ipſo volans ad cælum. Et hic eſt lapis patens & manifeſtus, & in iſto etiam modo eſt naturalis. germinatio enim nihil aliud eſt, quàm redictio rei ad id, quod erat tempore præfinito, & hoc eſt naturale. & hoc apud nos eſt ſatis mirabile, quamuis non apud philoſophos: aut ex parte fixionis & permanentia animæ & ſpiritus in fine ſublimationis, & hoc fit per adiectionem lapidis occulti, qui ſenſu non comprehenditur, ſed intellectu ſolum per inſpirationem, vel reuelationem diuinam, aut per doctrinam ſcientis. Vnde Plato in ſcholicis: Cognoſce illud ad quod perueniſti, deinde conſidera per intellectum, quæ acquiſiuiſti. Et dixit Alexander: Duo ſunt in hac arte ordines, ſcilicet aſpectus oculo, intellectuſq; corde. Et hic lapis occultus eſt, qui propriè dicitur donum Dei, de quo dicit Ariſleus, in ſuo ſomnio: Munus magiſtri noſtri occultum eſt non patens. Et hic eſt lapis diuinus occultus, ſine cuius commixtione lapidi patẽti annihilatur Alchemia, cum ipſe ſit ipſa Alchemia, & perditur opus eadẽ hora, & hic lapis diuinus eſt cor & tinctura auri, quæſita à

philoſophis, de quo dixit Hermes: Neceſſe eſt vt in fine Mundi, cælum & terra coniungantur: quod verbum eſt philoſophicum. Et de hoc dixit Raſis in Lumine luminũ: Occulti lapidis natura, eiusq́; diſſolutio omnino cognoſcenda eſt, ea vbi ad imaginem cognita fuerit, ab opere ceſſandum moneo. Et Pythagoras in Turba philoſophorũ: Hoc autem Deus celauit Apollo, ne mundus deuaſtaretur. Et hoc modo Alchemia eſt ſuprà naturam, & eſt diuina. Et in hoc lapide eſt tota difficultas iſtius artis, neque poteſt aſsignari ſufficiens ratio naturalis, quare hoc ita eſſe poſsit. & ſic cum intellectus non poſsit hoc comprehendere, nec ſatisfacere ſibi, ſed oportet ipſum credere, ſicut in miraculoſis rebus diuinis, ita vt fundamẽtum fidei Chriſtianæ, quod ſuprà naturam exiſtit, à non credentibus primò exiſtimetur verum omnino, quoniam ſinis eius miraculosè, & ſuprà naturam completur. Ideo tunc ſolus Deus eſt operator, quieſcente natura artifice. Vnde Morienus: Poſt putredinem verò, ad hoc deueniet, quod omnipotens Deus, & omnium creator altiſsimus & magnus, perficiet hanc quæſitam compoſitionem, &c. Et Raſis libro trium Verborum dicit: Caliditas & ſiccitas, deſtruit frigidum & humidum, aquoſum & aduſtum, ratione diuina. Et præterea antiqui philoſophi huius artis, in quibuſdam futuris, hãc artem diuinam ſcribendo, quoquo modo prophetauerũt. Vnde Raſis in epiſtola quadam dicit: Cum hoc autem ſcilicet lapide rubeo, magnificauerunt ſe philoſophi ſuper omnes alios, & vaticinati ſunt futura. Et in Turba philoſophorum, reſpondens Turba Pythagoræ dicit, Remuneret tibi Deus pro diſciplinis tuis philoſophe, qui futurorum dicendorum cauſſa à regionibus noſtris nos congregaſti, cuius premium apud futurum iudicem non perdes. Specialiter autem non ſolùm generaliter prophetauerunt, ita quòd cognouerũt diẽ iudicij et conſummationis ſæculi debere venire, & mortuorũ reſurrectionem in ipſa, in qua vnaquæque anima ſuo primo corpori coniungetur, et de cætero ab inuicem non ſeparabuntur in perpetuum: & erit

tunc

tunc omne corpus glorificatum, ad incorruptibilitatem trãſlatum, & luciditatem, & ſubtilitatem ferè incredibilem, & penetrabit omne ſolidum: quia eius natura tunc erit natura ſpiritus, ſicut et corporis: reliqua autem damnanda reſurgẽt, vt illa quod ad perpetuitatem & incorruptibilitatẽ, paſſibilia tamen erunt, & cum tenebris & obſcuritatibus & oppoſitione illis. Vnde Bonellus in Turba philoſophorum: Omnia viuunt & moriuntur nutu Dei. Et eſt natura, cui cum humiditas vel combuſtio accidit, & cum ea dimittitur per noctes, tunc ſimilis videtur mortuo, & tũc res illa igne indiget, quouſque illius corporis ſpiritus extrahatur, & per noctes dimittatur, vt homo in tumulo ſuo, et puluis fiat. Iis peractis, Deus reddet ei animam ſuam & ſpiritum, ac infirmitate ablata, confortatur illa res, & poſt coruſcationem emendatur, quemadmodum homo poſt reſurrectionem fortior fit & iunior, quã fuerat in mundo hoc. Et dicit Milneſcidus: Creator animarum, cum has mortificat creaturas, poſtquam ſequeſtrat animas à corporibus, reddet eis animas ſuas, vt iudicet & remuneret. Similiter oportet nos ijs adulatione vti animalibus, &c. Et Hermes in primo: Porrò niſi iudicij diem timerem, huius ſcientiæ nihil pateſacerem, nec vlli prophetarem, &c. Quia igitur viderunt diem nouiſſimam in hac arte, ſcilicet, germinatione, & natiuitate, huius lapidis miraculoſam potius, quàm rationalem: quia fit coniunctio animæ beatificandæ cum ſuo primo corpore, mediante ſpiritu, & eorum perduratio in æternum glorioſa: Ideo ex hoc iudicauerunt diem iudicij domini nouiſſimam huius ſeculi debere venire, quæ erit ſuprà naturam et miraculoſa. Ideo Pythagoras in Turba philoſophorum dicit: Intelligite omnes ſapiẽtes, quòd omne quod ex vna eſſentia Deus creauit, non moritur, niſi in die iudicij. Similiter per hanc artem cognouerunt & iudicauerunt antiqui philoſophi huius artis, virginem debere concipere & parere: quia apud eos hic lapis concipit, & impragnatur à ſeipſo, & parit ſeipſum: vnde eſt conceptio ſimilis conceptioni

virginis,quæ abſque viro concipit, quod eſſe non poteſt niſi miraculosè, ſcilicet per diuinam gratiam: & in partu iſtius lapidis, fit partus ſimilis partui virginis: quia poſt partum manet virgo,vt prius ante conceptum,quod etiam eſſe nō poteſt, niſi diuino miraculo mediante. Quia igitur viderunt conceptionem,impragnationem,& partum,& nutricationē iſtius lapidis ita miraculoſum, iudicauerunt mulierem virginem debere concipere abſque viro,& impragnari,& parere miraculosè, & manere virginem vt prius. Vnde Alphidius: Hic lapis in vijs proiectus eſt, in nubibus exaltatus, in aere habitat, in flumine paſcitur, & in cacuminibus montiū quieſcit: cuius mater virgo eſt,cuius pater fœminam neſcit. Adhuc etiam nouerunt, quòd Deus fieri debebat homo: quia in die nouiſſima huius artis,in qua eſt operis complemētum, generans & generatum fiunt omnino vnum, & ſenex, & puer, & pater, & filius, fiunt omnino vnum: ita quòd omnia vetera fiunt noua.Vnde quia hanc rem ſic miraculoſam viderunt, iudicauerunt etiam, creatorem cum creatura fieri debere vnum. Quia igitur creatori nulla creatura vniri poteſt, niſi homo ſolus, cum ſit ad imaginem & ſimilitudinem creatoris factus ratione animæ intellectiuæ,iudicauerunt, Deum cum homine fieri debere vnum. Et hoc factum fuit in Chriſto Ieſu, & virgine matre eius. Vnde Balgus in Turba philoſophorum dicit: O quàm miræ naturæ, quæ animam ſenis in iuuenile corpus transformauerunt, ac pater filius factus eſt.Benedictus igitur ſit Deus creator optimus,&c. Similiter Plato ſcribens in Alchemicis, ſcripſit Euangelium, quod poſt eum per tempora longa valde ſcripſit Ioannes Euangeliſta & compleuit. Scripſit enim Plato, In principio erat verbum,continuò vſque ad locum illum fuit homo miſſus à Deo,&c.Sicut recitat Beatus Auguſtinus, in ſumma Confeſſionum: & oſtendit Deus hoc exemplum miraculoſum philoſophis in hoc lapide, vt oſtenderet potentiam ſuam,vt ipſi ſcirent, & cognoſcerent eum, opera quæ ſuprà naturam conſiſtunt

ſunt, quæ noſter intellectus non poteſt comprehendere, poſſe efficere quando vult. Vnde Morienus: Scias quòd hoc magiſterium non eſt niſi Secretum ſecretorum Dei altiſsimi & magni. Ipſe enim hoc magiſterium ſuis philoſophis vel prophetis commendauit, quorum animas in ſuo paradiſo collocauit, &c. Et hoc modo Alchemia, &c. Notandum eſt quod operationes naturales, in quibus natura ſua non videtur ſufficiens, ſicut in alijs; ſed quaſi modo quodam mirabili & diuino fieri videntur, debent reduci ad potentiam diuinam, regentem eas ſuprà naturam rei, cum naturalis ratio ſufficiens ibi deficiat. Vnde Auicenna in tertio, Fen vigeſima prima capite ſecundo, ſcilicet de Generatione embrionis, dicit ſic: Et quando ſeparatur fœtus, aperitur matrix apertione tali, cuius ſimilem efficere nõ valet in ſuo ſimili, & neceſſarium eſt, vt ſeparentur iunctura quadam, & ſuſtententur adiutorio Dei excelſi poſt illud, & propter illud redeunt in proximo ad continuationem naturalem: & eſt operatio illa de fortibus operationibus naturalibus, & formatiua quidem appropriata eſt, cum re continuata à creatione, vt ſit præparata, non ceſſans comprehendere cum augmento fœtus, quæ non comprehenditur. & hoc eſt de ſecretis Dei. Sit ergo Deus exaltatus, qui eſt Rex verax & benedictus, &c. Iſta ſunt verba Auicennæ. Dico ergo, quòd natura non ſeparat aliquas iuncturas corporis propter neceſsitatem aliquam, niſi hanc, ſcilicet oſſa femorum tempore partus: neque aliquas ſeparatas reſtaurare poteſt, niſi hanc ſolam tali tempore, quod eſt mirabile valde, ſed ſola Chirurgia illas alias reſtaurat. Ergo expreſsè videtur, quod diuina potentia immiſceat ſe ſecretè huic tali operationi naturali, & regat naturam ſuprà conditionem naturæ, quaſi modo ſupra naturam, cum vltra naturam rei hæc talis operatio fieri videatur. Natura enim rei, de ſe hoc pati non poſſe videtur, & ratio eſt: quia ſi alio tempore fiat ſeparatio illius iuncturæ, non poteſt reddi ad diſpoſitionem naturalem, niſi per opus Chirurgiæ, ſic nec aliæ iuncturæ. Sic eo-

dem modo dicimus, in hoc ope diuino: qa nec ex parte naturę tantùm, nec artis miniſtrantis, iuuantis naturam, videtur hæc talis compoſitio lapidis in fine operis fieri poſſe, vt ſuper ignem perpetuò perſeueret: ſed potius in diuina potentia reſeruari videtur hoc, mediante cognitione artificis: ergo quàm difficile, quàm occultum, quàm mirabile, quàm arduum eſt exiſtimandum, hunc punctum artificem attingere poſſe? De hoc autẽ mirabile verbum dixit Socrates, ſcilicet, Quòd virtus ſuprà virtutes exiſtens, eſt res impoſſibiles redigere ad poſſibilem facilitatem præclarè. Rectè ergo dicendum, hoc opus eſſe diuinum, & ſecretum diuinum, & ſuprà naturam: & ſicut formatiua informat ſuprà noſtrum intellectum, & vltra noſtram cognitionem, quaſi ſuprà naturam: ſic & in hoc opere accidere videtur.

CAPVT VII.

In quo oſtendit errorem omnium deſiderantium rectè operari, qui eſt in fine operis, ſcilicet in compoſitione Elementorum: & quòd hęc ars non eſt pro omnibus ſapientibus.

CVm naturalia & eorum cauſæ ſint difficilia ad inueſtigandum & ſciendum: ergo quæ ſunt ſuprà naturam, erunt difficilima, cum in eis cauſas penitus ignoremus. Omnis enim res dicitur difficilis ad ſciendum, propter paucitatem cognitionis cauſarum ipſius, aut quia non habet cauſas, & tunc non debet inquirere eas, vt dicitur decimo de Animalibus: Ex parte ergo, qua ars iſta eſt naturalis, & ſimiliter dubitatiua, eſt difficilis. Ergo ex parte, qua eſt diuina, erit difficilima, propter quod non eſt mirandum de difficultate inuentionis veritatis ipſius, apud deſiderantes ipſam & operantes in ipſa: quia non ſufficit ratio ad ipſius inueſtigationem, ſed oportet credere finẽ eius ſic eſſe poſſe, & fidem penitus adhibere.

bibere. Neque in hoc prodeſt fortuna, ſed gratia Dei, rationi coniuncta, aut gratia diuinæ reuelationis ſola: non enim eſt res ſecundum fortunam aut caſum procedens et adueniens. Propter hoc igitur, quàmplures antiqui ſapientes ſolummodo naturaliter operantes, primam partem operationis compleuerunt directè, ſed ſecundam partem, cum ſit ſupra naturam, ignorantes & non credentes, ſine qua prima permanere non poteſt, prætermiſerunt, & vacui à propoſito remanſerunt. Non enim permanet prima pars, niſi alligetur ſecundæ in eadem hora: quia hæc ſecunda eſt clauis totius operis. Vnde dicit Balgus in Turba philoſophorum: Vidi enim tempore noſtro quendam, qui elementa ſciebat, quemadmodum & ego. Deinde Medens hãc erexit diſpoſitionem, ad cuius lætitiam non peruenit, propter triſtitiam ſuam in regendo, et impatiẽtiam nimiámque feſtinationem ad propoſitum. &c. Et dicit Gregorius in eodem: Vidi enim tempore meo quendam, qui hoc incepit opus, & veritatis naturas eſt operatus, rubore autem aliquantulum morante, putauit ſe erraſſe, & ſic dimiſit opus, &c. Iſti duo qui ſic errauerunt, ſciebant elementa ſimplicia artis, & depurata, & ipſorum ad inuicem mixtionem, & ſigna apparitionis ipſorum, & omnia neceſſaria huic arti, neque deficiebat eis aliquid, niſi cognitio certa determinata diei. Imò horæ ortus & partus lapides, in qua fieri debet cõiunctio elementorum ſimplicium, & finis totius operis. Propterea igitur, quòd non fuerunt attenti in viſione hora illa, euanuit totum opus de manibus eorum. Lapis enim tunc ortus eſt candidus, & volans ab igne propter perſeuerantiam ignis, & euaneſcit in fumum ſimul cum lapide fixo, cum ſumma volatilis tunc ſuperet ſummam fixi. Sed ſi per ingenium artis, tunc ſumma fixi ſuperat ſummam volatilis, quod fit per compoſitionem elementorum ſimplicium ad inuicem, retinebit lapis fixus volatilem, & permanebunt inuicem in æternum, & non aliter. Et hic eſt tota fortitudo Alchemiæ, & ipſa Alchemia: quæ Deo glorioſo, & non naturæ ſoli, nec

arti pertinere videtur. Vnde Geber in Summa ſua: Ars noſtra in potentia Dei reſeruatur, qui cui vult eam largitur & ſubtrahit, qui eſt glorioſus & ſublimis in omni iuſticia, & bonitate repletus, &c. Et iterum idem ibidem: Miſerrimus enim & infœliciſſimus eſt, quem Deus poſt operis ſui atque laboris finem, in veritatem denegat conſpicere: quia vitæ ſuæ ſpatium, ſemper in mœrorem concludit & terminat, &c. Et Raſis in Lumine luminum: Adhuc etiam cura obſeruata eadem, ſuperna mente recedit: eius quoque ſigna & veſtigia penitus omnino pereunt. Et Alexander in Epiſtola ſua. Mundus maior creatus eſt naturis quatuor diuerſis et contrarijs, ſcilicet appetitiua, digeſtiua, retentiua, & expulſiua, ſiue mũdificatiua. Eſt quoque vis altera, ſcilicet ab eis vita, quæ vires his coniungit quatuor, quas tibi narraui, ac deſcripſi, & eſt ſicut clauis ad arcam, quam ſi ab eis perimas, tota diſſoluitur, cum eius ſic nexus, eiusq́; latera continens, &c. Et Lucas in Turba philoſophorum: Ego notifico vobis omnia, quæ Deus creauit, ex quatuor eſſe naturis, id eſt quatuor elementis, & quæ ex eis creata ſunt, ad eas reuertuntur, in quibus creaturæ generantur & moriuntur, prout Deus prædeſtinauit. Et Alphidius: Scias fili, quod ex vitio ſuæ creationis, omnia corrumpuntur: vnde tam homo, quàm omnis creatura, ex accidenti ad corruptionem tendit. Ideo idem ibidem: Omnis enim creatura poteſt augeri, quouſque perficiatur: Cum autem ad finem perfectionis deuenerit, in detrimentum diminutionis deſcendit, per eiuſmodi viam iter ſuum dirigunt, quæ in mundo ſunt vniuerſa. Et huic ſententiæ concordat Albumazar, introductor iudiciorum, dicens: Res in quibus eſt initium, ſunt in initio inceptionis ſuæ, in profectu & augmentatione, & in medio eius fortiores quàm poſſint eſſe, in fine verò, imperfectione & debilitate. Et philoſophus octauo de Animalibus in fine dicit: Caliditates & frigiditates temporum, conueniunt modis generationis, & poſt hoc conueniunt corruptioni. Eget igitur lapis iſte in ortu ſuo auxilio artifi-

artificis, vt ſit tunc vigilans, & oculata fide videat quod germina ait, & cum volũtate ſociata naturæ perficiat ipſum retinendo, & non vltrà eat. Vnde dixit Morienus: Vide ne hanc radicem prætereas, nec aliquam eius quæras mutationem: quoniam neque proficuum, nec bonum tibi quæſitum inuenire poteris. Sicut verbi gratia, fœtus in vtero à principio conceptionis perficitur continuò, vſque ad tempus partus, & tempore natiuitatis perfectus eſt de ſe, & ſi tunc non egreditur, ſuffocatur & moritur: quia tunc eget auxilio expulſiuæ virtutis, & cum ortus eſt, tunc eget vltimè perfici: quia motus ambulationis deficit ei cognitio, loquela, fortitudo, vt dicit Milueſcindus. Eodem modo quando hic lapis oritur, eſt perfectus per ſe: ſed deficit ei tinctura, & fixio ſtans, & coniunctio matrimonialis: Ideo eget auxilio artificis extrahentis tunc ſtatim ipſum complentis eum, vt dictum eſt. Hoc idem etiam eſt in auibus, quando in ouo generatæ ſunt: perfectæ enim ſunt de ſe. quòd ſi tunc non egrediantur, ſuffocantur & moriũtur: & ſi egrediantur, perficiuntur vltimè, & non aliter. Et de hac tali imperfectione loquens philoſophus in octauo de Animalibus dicit: Non eſt differentia inter animam pueri, & aliorum animalium, neque ſunt ſine cognitione omnino. Ideo hic lapis ita eſt occultus, quòd à nemine inueniri poteſt, niſi Deo volente, à cognoſcentibus ipſum tempore ſuo. Et hoc eſt, quod dixit Hermes in quarto, ſcilicet: Intelligite filij ſapientum, quòd hic lapis pretioſiſſimus eſt, & clamat, protege me, et ego protegam te. Largiri mihi vim meã, vt te adiuuem. Sol enim meus, & radij mei intimi ſunt in me, &c. Et in primo eiuſdem dicit: Scito quòd vultur ſuprà montem exiſtens, in cacumine clamat voce magna, inquiẽs: Ego ſum albus, citrinus & rubeus, &c. Vnde Parmenides cõſulit nobis bene in Turba philoſophorum, dicens: Notis omnibus conditionibus lapidis & naturis, in hoc opere manus veſtras imponite ſi vero veritatis naturas ignoretis, nolite huic appropinquare, quo totum noxium eſt & infortunium, &

triſtitiæ. Et Raſis in Lumine luminum: Occulti lapidis natura, eiusq́; diſſolutio, omnino agnoſcẽda eſt. ea enim, niſi ad vnguem cognita fuerit, ab opere ceſſandum moneo. Idem in libro trium Verborum: Nihil enim eſt huius noſtræ ſcientiæ radix, niſi cognitionis, & cautelæ erroris bonitas. Idem in Lumine luminum: Cauendum etiam ſummo opere moneo, ne vnquam id aggredi præſumas, elementorum admixtione incognita. Et hæc pars operis eſt, quæ ſuprà naturam, quæ terrena cum cæleſtibus coniungit, quam dicunt diuinam, cæleſtem, ſpecioſam, mirabilem, pulcherrimam, difficilimam, cum eius inuentio in diuina potentia reſeruetur. Vnde dixit Hermes, in principio lib. ſeptimi Tractatuum: Huius autem artis ſcientiam, ab vnius tantùm Dei habeo inſpiratione, &c.

Propter hoc igitur quamplures, &c. Notandum eſt, quòd philoſophi antiqui appellauerunt primã partem operis, principium operis: Principium autem operis appellauerunt, lapidis natiuitatem & germinationem: & hoc fit in die complementi, decoctionis, & digeſtionis, & ſublimationis perfectæ. Non autem appellauerunt principium operis, vt quidam in ſuperficie imaginantur, principium digeſtionis vſq; ad complemẽtum digeſtionis, ſed ipſam digeſtionem iam perfectam, & ipſum digeſtum iam perfectum, vt patet ſubtiliter enucleanti verba ipſorum: Finem autem & complementum totius operis, appellauerunt retentionem lapidis ſic digeſti. Si igitur principium fuerit inuariabile, et impermutabile, quicquid fuerit de eſſentia principij, & pertinebit ſubſtantialiter ad principium, erit inuariabile & impermutabile: Si autem principium recipit variationem & permutationem, quicquid erit de eſſentia principij, & pertinebit ſubſtantialiter ad principium, variabitur & permutabitur. Vnde philoſophus vndecimo & decimooctauo de Animalibus oſtendens, quòd teſticuli ſub vna particula principali noſtri corporis dicit, quòd principio modicum permutato, mutata ſimul permutari conſueuerunt eorum, quæ ſunt circa illud principiũ.

Et

Et primo Cœli & mundi, quòd paruus error in principio, maximus eſt in fine. Et primo Phyſicorum dicit: Vno inconuenienti dato, alia plura ſequuntur. Quapropter ſi principium Alchemiæ fuerit inuariabile, & ſteterit impermutabile, quæcunque pertinebunt ad iſtud principium, erunt neceſſariò inuariabilia & impermutabilia. Si autem permutentur, & illa neceſſariò permutabuntur: & ſi in illo principio fiat error, in fine & toto opere neceſſariò erit: & iſto inconuenienti facto, quicquid fiet poſt, erit inconueniens. Ideo penitus cauendum, & præcauẽdum à permutatione aliqua huius principij, & ſic nec error, nec inconueniens aliquod adeſſe poterit. Cum igitur principium recipiat perfectionem & complementum, propter attingere finem ſuum, & amplecti, & econuerſò: ergo oportet quòd iſtud principium includatur in ſuo fine: finis autem eſt fixio principij immediatè, & abſque mora. Vnde dicit Morienus: Oportet quòd finis reſtituatur ſuper ſuum principium, & principium ſuper ſuum finem. Et hoc eſt compoſitum, quod ſic perpetuabitur nutu Dei, & non aliter. Eſt autem totius operis initium dealbatio. rubor autem perfectio, vt dicitur in Turba philoſophorum. Et eſt rubedo in albedine, quemadmodum minium in ceruſſa: ita quòd finis & principium ſunt ſimul eadem hora. De hoc autem tali principio dixit Raſis in Lumine luminum: Nunquam igitur ſpiritui in corpora patebit ingreſſus, quouſque eadem munda & purgata ſubiaceant. hac autem præcipua & dignior, notanda & attendenda iſtius negocij radix atque principium, &c. Et dicit Lilium: Dealbatio ſemper expectanda eſt, quæ operis dicitur initium & firmamentum.

CAPVT VIII.

In quo oſtendit, quomodo hæc ars inuenta ſit, & quibus data ſit, & quibus non: & quare ſic obſcurè ſcripſerunt eam philoſophi.

NVnc dicimus, & verè firmamus, quòd nullus antiquorum, à primo homine vſque ad vltimum, potuiſſet ſecretum iſtius artis diuinum adinuenire ſuo ingenio naturali, ſecundum rationem naturalem ſolam, nec ſecundum experientiam, cum ipſum ſuprà rationem & experientiam conſiſtat, vt quid diuinum occultum: Sed Deus glorioſus, gratiarum largitor, ipſum ſuis fidelibus ſapientibus, eum timentibus, aperuit & probauit. Vnde Alphidius: Non ignores fili mi, quòd filijs Adæ rationalibus, Deus hunc ſcientiæ theſaurum aperuit: demum pauperibus proprium eſſe voluit. Et Raſis in libro Trium verborum: Hoc eſt donum Dei. Vnde Ariſtoteles in libro de Secretis ſecretorum ad Alexandrum dicit, Capitulo de Medicina magna, & ſecreto philoſophorum: Dignum itaq; eſt, vt ſcias medicinam magnam, quæ dicitur gloria inexiſtimabilis, & Theſaurus philoſophorum. Ego ſiquidem nunquam percepi, nec veraciter noui, quis eam inuenerit. Quidam enim dicunt, quòd Adam fuit eius inuentor, Alij quòd Aeſculapius, &c. Quidam autem affirmant, quòd Enoch nouit hoc ſecretum per viſionem. volunt etiam dicere, quòd iſte Enoch fuit magnus Hermogenes, id eſt Hermes, quem Græci multum laudant & commendãt, & ei attribuunt omnem ſcientiam ſecretam & cæleſtem, &c. Idem in eodem, in Epiſtola quam ſcribit in principio, reſpondens Alexandro dicens: Præterea quod interrogaſti, & ſcire deſideras, eſt arcanum tale, quod vix humana pectora poterunt tolerare. Quomodo ergo in mortalibus pellibus poteris depingi? Ad illud itaque, quod te decet quærere, mihi licitum

citium eſt tractare, & me oportet, & teneor ex debito reſpondere, ſicut tu teneris ex debito tuæ diſcretionis, non exigere à me amplius ex hoc ſecreto, quàm quòd tibi tradam in hoc libro, &c. Et quamuis dicant aliqui, hunc librum non fuiſſe Ariſtotelis, cum non redoleat eloquentiam eius, vt in naturalibus & Metaphyſicis, tamē quia fama teſtatur eius fuiſſe: & quia materia libri magis eſt narratoria, quàm inquiſitiua, ita quod ſtilus facilis fuit vtilior: & quia inuenimus autoritates eius libri allegatas à Ioanne Meſue, Capitulo de Aegritudinibus oculorum, & ab Haly, in libro ſuo de Secretis ſecretorum, ideo credimus ipſum fuiſſe ſuum. Amplius ſciendum eſt, cum mos philòſophorum ſit non inuidere, quoniā ſignum ſcientis eſt docere poſſe, ideo hoc arcanum diuinum à Deo primis philoſophantibus reuelatum, poſteris tradiderūt in ſcripturis, timore & praecepto Dei coacti. Et quia arcana, præſertim hoc, non quibuſlibet, ſed ſolis ſapientibus dignis, à Deo dilectis, non ſunt reuelanda, ideo ſolis illis ſcripſerunt. Si enim omnibus indifferēter hoc ſcripſiſſent arcanum, ſicut in alijs ſcientijs omnibus, plano ſermone & ordine omnem ipſius modum, & circunſtantias omnes, quibus peruenitur ad ipſum, abſque figura & ænigmate reuelaſſent. Ergo volentes hoc ſolis aperire prædictis, & ab inſipientibus occultare, tradiderunt ſermonibus obſcuris illis, & obſcuriſſimis iſtis, neque potuiſſent philoſophantes ſequentes aliter ad eius notitiam perueniſſe. Vnde Morienus: Si ſapientes qui poſt illos fuerūt, de qualitate vaſis in quo conſicitur, expoſitiones ſuas non inueniſſent, nunquam ad eius notitiam peruenire potuiſſent. Idem dicit: Eſt autem Yſir medicina ex pluribus confecta, quam philoſophi non funditus celant, & tamen aperiunt nō niſi ſub inuolucro, & operimento detegunt. Idem in eodem: Philoſophi alligorizauerunt dicta ſuper vulgus, non ſunt tamen mentiti, ſed locuti ſecundū quod bonum videbatur eis. Et ſecundum hoc, quod ad inuicem ſe intelligerent, vt alios latéret hoc, &c. Vide Geber in Summa ſua Capitulo, de Ne-

gantibus artem à datis, dicit ſic: Hac enim ars occulto ſermone non eget omnino, neque penitus manifeſtè, trademus igitur ipſam ſermone tali, quem prudentes latere non accidit. hic autem mediocribus profundiſſimus erit. fatuis autem vtroſque terminos miſerabiliter concludit in hac vna & eadem traditione noſtra. Idem in eodem Capitulo de Adminiſtratione ſolaris medicinæ: Sed ſiquidem hanc ſcientiam palliamus, non miretur doctrinæ filius: nō enim illi palliamus, ſed malis & improbis: & eam tali ſermone tradimus, quòd latere inſipientes neceſſariò accidet, & eo ad illius inuentionis perquiſitionem prudentes alliciet. Filij igitur doctrinæ perquirite, & hoc excellentimum Dei donum vobis ſolis ſeruatum inuenietis. Filij inſipientes, nequitiæ & maleuolæ prauitatis immenſæ, ab hac ſcientia fugite: quia vobis inimica eſt & aduerſaria, & vos in miſeriam paupertatis conſtituet, quoniam vobis penitus hoc Dei donum eſt occultum, & à diuina prouidentia denegatum omnino. Idem in eodem Capitulo vltimo: Non enim tradidimus ſcientiam noſtram, ſermonis continuatione, ſed eam ſeparauimus in diuerſis Capitulis: et hoc ideo, quoniam tam quilibet improbus, quàm probus, ſi continuatione fuiſſet tradita, vſurpaſſet ipſam indignè, &c. Idem in eodem: Solum igitur prudentes ad artem allicimus, & per ingenia à nobis tradita, viam inueſtigationis eiſdem expoſuimus, non autem eam inuentam, niſi ſolis nobis ſcripſimus, ſed inueſtigationis modum & modorum ingenij, &c. Et Alexander: Scias quòd hunc meum librum, nullis niſi philoſophis poſui. Et Raſis libro 70. Præceptorum, libello Ludorum: Non enim fecimus libros noſtros, niſi nobis & filijs noſtris, et quiſquis ſit, qui peruenit ad intelligendum eos, erit ex nobis; & qui non peruenerit, erit contrarius nobis. Idem in Lumine luminum: Si enim omnia prout ſe habent, vellem enodare, nullus vltrà prudentiæ eſſet locus, cum inſipiens ſapienti æquaretur, neque ſublimari circulo quiſquam mortalium, paupertate nouerca, inediarum vlterius defleret anguſtias.

ſtiæ. Et Hermes in primo: Scito fili, quòd philoſophi non inuident morigeroſis, neque legitimis, neque religioſis, nec ſapientibus: Veruntamen ignaris & vitioſis à lege, & benignitate priuatis, ne mali potentes fiant: quoniam penitus indigni ſunt ſapientia. Vnde deprecor vos filios philoſophorum, vt nemini fatuo, nec ignaro, nec cuiquam ad hoc inepto, huius ſcientiæ quicquam narretis. Et Alphidius: Philoſophi autem timentes Deum, non adeo illud pretioſum habuerunt, quin alijs philoſophis arcanum lapidis patefacere vellent: Ideoq́; patens opus lapidis, alijs in lucem non poſuerunt, timentes ne luce manifeſta, totus mundus vergeret ad occaſum, metēdi, ſeminandi, plantandi, agriculturæ periret exercitium. Quòd propalare volentes, poſuerunt in ſcripturis & figuris, & ænigmatibus velata tenuerunt. maluerunt enim ſuam ſcientiā ſic abſcondere, quàm per eam patefactam mundi conditionē debere. Item ibidem: Hanc artem tibi aperui, & ſicut aperui, ita abſcondi, ne cuicunque pateſiat niſi peritis: quoniam in imperitam animam non introibit ſapientia Dei, cui adeſt rationis imbecillitas. Et Roſinus, potius namque philoſophi mori volunt, quàm ea patefacere, quæ alienis nominibus nūcupauerunt. Idem in eodem: Scito quòd non inuidiæ cauſſa hanc artem philoſophi celauerunt, vt alij ditarentur, verùm timuerūt, ne quis deuaſtator, aut malefactor, hoc habito illicita ageret, & abominabilia, & eſſet ad ſuum detrimentum. Idem in eodem: Dei namque iudicium eſt, hanc rem ſcientibus inuidiam inuenire, non propter mundi auaritiam, ſed ne mali percipientes hoc, ad prophana agenda fiant promptiores, & de eorum peccatis reddituri ſint philoſophi rationes. Et Dyomedes in Turba philoſophorum: Si ignorantes eſtis, Deus celauit vobis veritatē: nolite ergo ſapientes reprehendere, ſed vos ipſos. Et Pythagoras in eodem: Hoc autem Deus celauit Apollo, ne mundus deuaſtaretur. Et Alfritus in eodē: Iuro vobis, quòd ſi reges hanc artem ſcirēt, nemo veſtrum vnquam ad eam perueniret. Et Bonellus in eodem: Hunc igitur

lapidē, reges quærētes, nō inuenerunt, exceptis quib. Deus annuit. Et Morienus: Si apertè eam docerent, omnes eam ſcirent, vilisq́; efficeretur: vel fortè qui primus legiſſet, eam poſt eos ob inuidiam, ne ad poſteros peruenirent, libros deſtruxiſſent, &c. Patet igitur ex ijs, quod non eſt ſcientia hæc pro quolibet, nec ſcripta pro quolibet. Et hæc ſimul ſententia ſcribitur libro de Proportione, et proportionalitate ſic, ſcilicet Plato prohibuit, ne ſcientia omni loco, & omni demonſtretur diſcipulo & huius ſignificationis hæc verba protulit. Si quis ſciētiam demonſtrauerit in loco, vbi cupiditas & timor vincūt inquirendi voluntatem, & exiſtimauerit eam ab inquiſitoribus recipi, ſemetipſum deludet. Rationabiliter etiam ſubtiliati fuerunt philoſophi, obſcurè & difficulter ipſam ſcribere, vt vnuſquiſque ſapiens, cum ſumma diligentia ſtudere nitatur, vt cum ipſam inuenerit, magis diligat, & gratias innumerabiles agat altiſſimo largitori. Vnde Roſinus: Voluerunt enim philoſophi, vt perſcrutatores ſuis in libris frequentiſſimè inueſtigent. Et Barſeus in Turba philoſophorum: Iubeo ergo vos frequenter legere, & ſuper ijs, quæ narrauimus, plurimùm meditari. Legere namque ſermo mortuus eſt, labijs autem proferre ſermo viuus. Idem ibidem: Heu vobis, qualiter vultis habere hāc nobiliſſimam oblationem, lecto ſemel libro, vel primo regimine experto? Et Raſis in libro 70. Præceptorū: Liber enim librum aperit, & ſermo ſermonem explicat. Idem in libro Perfecti magiſterij: Vnde, cum de huius rei experientia nemo poſſit per ſe prima fronte eſſe diſcretus, tibi ſuadendum prouidi, vt actione incepta, ab ipſa non ceſſes, ſi prima vice non rectè fueris operatus, ſecundo, tertiò, & etiam amplius ſi opus fuerit, reiterando, quouſque quod appetis, perfectiſſimè deprehendas, neque te ab hac re, labor manuum reramue impenſa dimoueat: quia cum inſtantia vinces, & cum patientia ſuperabis, & ad id, Deo duce, deuenies quod optaſti, & de manuum labore mercedem & lucrum de rerum ſumptiptibus, rehabebis. Sic igitur propter dictas cauſſ.us, hanc

artem

artem taliter philoſophi tradiderunt.

CAPVT IX.

In quo oſtendit, hunc lapidem ſimilari omnibus rebus mundi, & quot ſint nomina eius, & quod philoſophi huius ſcientiæ tetigerunt eam, cum omnibus alijs ſcientijs. Et ſoluit opiniones antiquorum, quas Ariſtoteles in philoſophia reprobat.

ANtiquiſſimi philoſophorum viderunt hunc lapidem in ortu, & ſublimatione ſua, & coniunctione Elementorum eius, omnibus rebus mundi, tam realibus quàm intellectualibus, et eorum accidentibus poſſe in ſimilitudinibus conuenire. Vnde quæcunque dici & tractari poſſunt de virtutib. & vitijs, de cælo, & omnibus cæleſtibus, tam corporeis quàm in corporeis, de mundi creatione, & eius principio, & fine, & de Elementis omnibus, et eorum qualitatibus, tam primis quàm ſecundis, & eorum locis, & eorum confuſione in materia prima, & ipſorum diſtinctione, & aſcenſione ipſorum, & depreßione, & eorum proprietatibus & paßionibus omnibus, & de Elementatis omnibus, tam animalibus quàm vegetabilibus & mineralibus, & de corruptibilibus & incorruptibilibus, & viſibilibus & inuiſibilibus, & de ſpiritu, & anima, & corpore. & ipſorum vnione, & ſeiunctione, & de vita et morte, & bono et malo, de veritate & falſitate, de vnitate & multitudine, de paupertate & diuitijs, de volante & non volante, de bello & pace, de victore & victo, & labore & requie, de ſomno & vigilia, de conceptione & partu, de puero & ſene, de maſculo & fœmina, de forti & debili, de albis & rubeis, & quibuſlibet coloribus coloratis, de inferno & abiſſo, & eorum tenebris, ac etiam ignibus ſulphureis, et de paradiſo et eius celſitudine, et claritate, ac etiam pulchritudi-

ne, et gloria eius inextimabili. Et breuiter de ijs quæ ſunt, et de ijs quæ non ſunt, et de ijs quæ loqui licet, et quæ loqui non licet, poſſunt omnia dici de hoc lapide venerando. Vnde philoſophi huius artis, in omnibus ſuis ſcientijs et operibus, tetigerunt ſcientiam huius lapidis; myſticè loquendo: Ita quòd ſcientia iſta nihil dimiſit, quin ad ſe traheret, et ſibi componeret. Neque eſt hoc inconueniens, quoniam omnia quæ ſunt, et quæ non ſunt, ars iſta diuina ſibi pro terminis ſuis aſſumit, et loquitur de omnibus ſecundùm analogiam in ſuis libris, et omnes aliæ de ipſa hoc idem poſſunt, tam philoſophia, quàm Aſtrologia, et quàm Geomantia, et quàm ars imaginum, vt dicit Balgus in Turba philoſophorum, et Morienus. Et hoc confirmans Albumazar, in Introductorio iudiciorum, dicit: Inueniemus quoque quoſdam antiquorum retuliſſe; quòd ſint imagines in circulo, et res aliæ diuerſæ ab hac, quod diximus, et locuti ſumus ſuper eas multas locutiones figuratiuè, quaſi per Allegoriam: ſed dimiſimus hoc, quia incongruũ erat huic noſtro libro, etc. Non ſolùm autem ſicut eſt, ſed etiam tota poetica facta eſt, et hiſtorialis et fabuloſa: ſicut patet in libris Vergilij et Ouidij. Vnde, quicquid eſt de creatione mundi, et transmutationibus rerum, tam extraneis quàm impoſſibilibus, in libro Ouidij Metamorphoſeos, et in alijs; qui hoc ſciuerunt, eſt de hoc. Legẽtes autem eos, et in ſuperficie conſiderantes; habent fabulas mirandas, et de radice nihil guſtant. Quod ſi fidem noſtram, etc. Non fuerunt hanc artem antiqui prophetæ perſequuti, propter argentum et aurum habendum, ſed ideo, quia viderunt inquiſitionem eius, et inuentionem per ſuos terminos, miraculoſam et ſuper naturam, et ideo diuinam et myſticam: quocirca terminos eius, cum ſuis diuinis intermiſcere potuerunt, et voluerunt, principali propoſito et radice manente, cum ipſorum termini ſint diuini et myſtici etiam; neque hoc principale propoſitum derogare videtur, nec remouere intentionem eorũ ab inquiſitione ipſius. Non enim propter bonum vtile, neq; delectabile inquiſierũt,

ſed

ſed ꝑpter honeſtũ, q̃a dilexerũt rẽ propter ſeipſam. Et legimus in libro Auicennæ de Circulo animæ, Ioannem Euangeliſtam in numero philoſophorum huius artis. Quod ſi fidem noſtram Chriſtianam non offenderem, neque legem, auderem dicere; quoſdam antiquorum prophetarum habuiſſe; (ſi fas eſſet) artem, vt Moyſen, Dauid, Salomonem, et quoſdam alios, et ſimiliter Ioannem Euangeliſtam, et eam dictis domini intermiſciuerunt et occultauerunt, ſicut perpenderunt ſapientes. Vnde Raſis in Lumine luminum: Seria adminiſtratione dignum iudicaui, vt id ad propriam reduceret naturam. Vnde ſententiam huius ſermonis, in lege Moyſi, &c. Et Roſinus: Deus tribuit rectè Moyſi, &c. Et Alphidius in libro Malachiæ prophetæ: Huius autem rei purgandæ, per prophetam bene prædictum eſſe legimus; Tota die ſedebit conflans, & mũdabit argentum, ac purgabit filios Leui, qua purgatione peracta, erit cœlum nouum & terra noua; & videbit omnis caro ſalutare ſuum, cum ſe cognouerit ab omni corruptione fore mundatam, et ad priſtinam ſanitatem, in qua condita fuerat redire, &c. Ideo in Libris philoſophorum plures prophetarum vidimus allegatos; qui in ſuo principali propoſito hanc artem intermiſcuerunt. Iſta enim ſcientia eſt diuina, & cum reliquis myſticè patitur implicari. Ex dictis igitur verè patere poteſt; quòd iſtius lapidis infinita nomina conſurgere neceſſe eſt, quæ omnia ſunt vera apud philoſophos Alchemiæ, quamuis ficta ſint, id eſt ſimilitudines. Vnde Raſis in Lumine luminum: Hæc enim quæ dicimus, ad imagines referũtur. Et ideo primo 70. Præceptorum: Hæc omnia quæ dicimus, ſunt typica, quæ ſubtiles in hac arte intelligere debent. Idem in eodem libro: Mihi eſt neceſſariò dicere; ſicut dixerunt antiqui, ipſi namque ſunt, quibus innitendum eſt. Et Pythagoras in Turba philoſophorum: Scitote quòd res quam multipliciter narrauerunt, ſuum abſque igne ſocium conſequitur, prout magnes conſequitur ferrum, quàm vbique inueniũt, quæ eſt lapis & nõ lapis, vilis & pretioſa, obſcura, celata, & à quo-

libet nota, vnius nominis & multorum nominum. Et Alphidius: In eo enim omnis ſimilitudo, & omnis deſcriptio inuenta eſt: omnium animalium genera, & lapidum ſunt in ipſo naturis, coloribus, omnibus odoribus: operibus eſt ſimilis, cui nihil eſt ſimile, in actione, in deſcriptione, in tranſitu, in dominatione, &c. Et Miluescindus? Si ſpirituale nuncupes, probabile quid agis: Si corporale, verum dicis: ſi cœleſte, non mentiris: ſi terreum, certum refers, &c. Et Morienus: Ego veritatem vobis dico: quia nihil aliud huius artis operatores in errorem detruſit, niſi varietas, & nominum multitudo. Sed ſi quis rectè cognouerit, quòd hæc nomina non ſunt, niſi colores in coniunctione apparentes, in huius magiſterij via non deuiabit. Et dicit Lilium: Noſtri lapidis tot ſunt nomina, quot res vel rerum notabilia. Et Roſinus: Philoſophi namque millibus millium legionum nominum ipſum nuncupauerunt, vnde homines in eo errare fecerunt, & ad eum peruenire non potuerunt. Et Raſis in Lumine luminum: Antiquis enim tot nominibus, & tam diuerſis iſtarum rerum ſignificantiam libuit occultare, vt vix aut nũquam vlterius noua poſſent inueniri notabilia: vnde non niſi ſtudioſa aſſiduitate, vel multiplici exercitio, cui parti faueant, quis aduertere poterit. Et Alphidius: In hoc opere eſt parabolarum diuerſitas, & nominum & actionum, vt ab imperitis celent, & intelligentiæ capitibus aperiant & demonſtrent. Et Morienus: Sapientes huius magiſterij, eius diſpoſitiones alia de cauſſa non multiplicauerunt, niſi vt ſapientes in hoc magiſterio inſtruerent, & inſipientes penitus excœcarent. Et Roſinus: Caue ne ſis de illis, qui aliter libros noſtros legunt, quàm intentio noſtra in eis extiterit. Quare cæci memoria remanent à vero ſequeſtrati, & eorum imputant ignorãtiam philoſophorum eſſe peccatum, ac philoſophos mentiri teſtantur, cum ipſi ſint potius mẽtiẽtes. Amplius quamuis hæc nomina infinita ficta ſint, non eſt mirandum: quoniam hic lapis Orphanus proprio nomine caret, nec proprium nomen aliquod

habere poteſt,niſi lapis philoſophorũ.Ergo cum hoc in ipſius cognitione non ſit ſufficiens, attribuerunt ei nomina aliarum rerum omnium,vt per tales ſimilitudines,ſapientes deuenire poſſint in cognitionem ipſius. Propterea igitur omnia eius nomina vera ſunt apud philoſophos,& nota ſolis eis: quia intelligunt quid ſignificant. Quamuis enim materia ex qua ſit lapis,ſit tantùm vna,& ipſe lapis tantum vnus, tamen ſecũdum diuerſos colores & varietates, qua in decoctione apparent, & ortum eius et cõiunctionẽ in magiſterio diuerſam nomina imponunt ad libitum.Similiter vulgus hoc idem facit, ſcilicet qa imponit nomina diuerſa vni rei,propter diuerſas formas accidẽtales.Nã ex auro & argẽto fit annulus, cyphus, armilla,nũmus,corona,& tamẽ omnia ſunt aurũ et argentũ. Similiter in alijs metallis,et in cera,et in ligno,et argilla et vitro,q̃ tamẽ omnia ſunt aurũ et argentũ. Similiter in alijs metallis & in cera,et in ligno,& in argilla & vitro:q̃ tamẽ oĩa, ſecundũ materiã & formã naturalẽ,ſunt idẽ & vnius nominis,et ratione accidentiũ multorum nominũ.Et ſicut hæc nomina plura vnius rei,ſunt nota vulgo & omni populo, cum ſit omnium; ſic & lapis philoſophorum; cum ſit de ſe vnicus, & ipſius nomina plurima & infinita,ſunt nota philoſophis ſolis,cum ſit res ipſorum,& non aliorum. Et cum vulgus procedat prouerbialiter & figuratiuè, in ſermonibus ſuis, ſcilicet vnum dicens,& aliud occultè intelligens,vt ſapiens vulgus, ab inſipienti diſcernat quod occultum eſt, quanto magis hæc ars diuina hoc facere debet,præſertim cum ipſa ſit Secretum ſecretorum Dei altiſſimi & magni,vt dicunt philoſophi huius artis? Vnde Ariſtoteles in Epiſtola libri Secretorum ad Alexandrum dicit: Cauſſa quidem, quare tibi reuelo ſecretum meum,figuratiuè loquens tecum exemplis, ænigmatibus atque ſignis,eſt: quia timeo nimium,ne liber præſentium,ad manus deueniat infidelium,& ad poteſtatem arrogantium, & ſic perueniret ad illos vltimum bonum, & arcanum diuinũ, à quo ſummus Deus iudicauit immeritos & indignos. Ego

etiam ſanè trãſgreſſor diuinæ gratiæ, & fraudator cœleſtis ſecreti, & occultor reuelationis: ea propter tibi ſub atteſtatione diuini iudicij iſtud, detego ſacramentum, eo modo quo mihi reuelatum eſt, &c. De ijs ſimilitudinibus etiam, & allegorijs loquens, quas dixerunt antiqui, dicit decimoſexto de Animalibus, quòd quædam monſtra aſſimilauerunt capræ ſufflanti ignem, & quædam porrò præconizanti. Et dicit ibidem: Eſt autem nihil eorum quæ dicunt, ſed aſſimilata ſolùm. Et dicit iterum duodecimo Metaphyſicæ, quòd talia quæ dixerunt antiqui, non deriſoriè dixerunt. Ariſtoteles contra antiquos, & ſolutio contradictionum. Antè tamen quàm Ariſtoteles perueniret ad intellectum talium ſermonum antiquorum, improbabat eos, maximè Platonicos & Pythagoricos, qui tractando philoſophiam, & artes, & ſcientias, loquebantur myſticè & metaphoricè, & non quo ad veritates rerum. Vnde primo Phyſicorum improbat Anaxagoram, qui dicebat, omnia fieri ex ſimilibus. Et in principio de Generatione & corruptione, Democritum, qui dixit, quòd actio & paſſio fit à ſimili, & quòd generatio fit per congregationem atomorum, & corruptio per ſegregationem ipſorum. Et in primo de Anima, improbat eundem de eo quod dicit: quod omne ſimile cognoſcitur ſuo ſimili, & animam ingredi quodlibet corpus, cui primo obuiat, & quamlibet animam, ingredi quodlibet corpus. Et ideo dicit ibi: Hæc dicta, eſſe Pythagoricas fabulas. Et ſecundo Metaphyſicæ dicit: Quòd propter conſuetudinē audiendi fabulas, multi negligunt veritatem. Et ſecūdo Cœli & mundi, dicit contra illos, qui dicebant, cœlum eſſe corruptibile, ſed propter animam, quàm habet, ſcilicet intelligentiam, eſſe ſempiternum. Volo autem nunc dimittere iſta antiqua & fabuloſa, &c. Et in ſecundo Perigeneos, Platonem improbat, qui dixit, primam materiam eſſe planitiem & ſuperficiem. Et in eodem ſimiliter increpat Empedoclem, qui dicit, omnia moueri per litem & amicitiam, & per amicitiam fit generatio, & elementorum coniunctio, & per litem corruptio,

& elementorum ſegregatio, & quod in circulo ſunt elementa conjuncta vera amicitia, ideo non poteſt ibi eſſe lis, & ideo eſt incorruptibile. Et in tertio Cæli et mūdi ipſum improbat: quia dicit, quòd dilectio & amicitia aggregauerunt elementa quædam, & generata ſunt capita multa ſine collis. Et ibidem, Quòd elementa omnia ſunt ſimilium partium, & quòd omnia ſunt ex ſimilibus. Et iterum, Quòd omnia ſunt generata ex ſpiſſitudine vnius elementi, quod tamen dictum, eſt veriſſimum. Imo neceſſarium, & reliqua. Vnde philoſophus improbat eos, quia non inquirebant cauſſas proprias rerum. Ideo dicit ſecundo Cæli & mundi contra illos, qui dicunt, quòd ignis ſit in medio mundi, & terra vna ex ſtellis ſit. & non dixerunt hunc ſermonem, niſi quia non inquirebant cognitionem propriam earum rerum: ſermo enim in terra eſt per viſum, verùm ipſi pertranſierunt viſum ad quaſdam voluntates, deinde ſtudent ad affirmādam illam voluntatem, &c. Et in tertio eiuſdem contra illos qui dicunt, Elementum vnum eſſe commune alterationi & permutationi, dicit: Accidit autem eis illud, quoniam non acceperunt principia rerū acceptione bona, ſecundum veritates ſuas: Sed loquuntur de rebus cadentibus ſub viſu, quod non teſtificatur eis viſum: elementa autem omnia cadunt ſub viſu, &c. Sed quamuis hæc talia dicta extranea non ſint vera apud Ariſtotelem: quia non inquirunt proprius cauſas rerum, ſicut requirunt res: tamen omnia ſunt vera in Alchemia, & ei correſpondentia, & in libris Alchemiæ tradita, & narrata in ſimilitudibus dictis, & alijs quaſi infinitis. Vnde omnes in ſuis libris naturalibus, & alijs volentes artem hanc intermiſcere, & inſipientibus occultare, & ſapientibus aperire, videbantur opinari falſa, cum tamen naturalium veritatem non ignorarent. Propter quod dixit Morienus: Quod omnes philoſophi in ſuis libris paſſim eam tetigerunt. Nam qui dicebant, omnia eſſe vnum, & principia corporum lamina & atomi, & alia talia dicebant referendo ad Alchemiam. Quis enim phi

loſophorum tam fatuè locutus fuiſſet, vt naturaliter ſolum loquendo, diceret omnia eſſe vnum, & nil moueri, & alia ſimilia. Et ideo philoſophus primo Metaphyſicæ dicit, Quòd dicere exemplaria eſſe, & eis alia participare vaniloquium eſt, & metaphoras dicere poeticas: ideo volens definire ſcientiam, quid ſit, ſexto Ethicorum dicit, Certificari oportet de ea quid ſit, ſi non velimus ſequi ſimilitudines: ſignum autem, quòd dictum hoc quod dictum eſt, reprehendat eos, eſt quia tertio Metaphyſicæ inquirens, vtrum eadem ſint principia rerũ corruptibilium & incorruptibilium, dicit ſic: Ponunt enim antiqui principia eſſe Deos, & ex elementis, & finxerũt quod principia, quæ non guſtauerunt de amaricio, & non potauerunt de ſublimatione, moriuntur. Alia tranſlatio ponit nectar & manna, vbi hic ponit amaricium & ſublimationem. Et poſt dicit: Sed de fabuloſe ſophiſtantibus, non eſt dignum cum ſtudio intendere, & cætera. Ipſi enim dixerunt iſta, & ſunt nota apud eos, ſed hoc quod poſuerunt de iſtis cauſis, quãtum guſtant & potant, eſt extra noſtras rationes, & ideo non oportet perſcrutari de ſermonibus ipſorum, quorum philoſophia eſt ſimilis picturæ, &c. Patet igitur ex omnibus dictis, quòd omnia nomina huius lapidis ſunt ficta. Quòd ſi contingat, vt quandoque verò nomine hunc lapidem nominent, ſi aliquid habet, multa talia extranea intermiſcent, vt indignè quærentes errent. Vnde Roſinus: Scias quòd philoſophi nũquam merum & verum verbum poſuerunt, quando quamplurima cum eo falſa poſuerunt, vt ſimilatis nominibus illa transfigurarent. Quare neminem inuenimus merum verbum poſuiſſe, à falsò denudatum, excepto Hermete, cum inquit, Scitote, quòd nulla tinctura verax ſit vnquam, niſi ex lapide rubeo. Quia igitur cum vno vero verbo, multa & extranea commiſcent falſa, & regimen in operatione, & terminum, & reliqua variant & multiplicant, ſolus vir excellentis ingenij, potentis intelligere figuras & analogias veterum cum diuturna inquiſitione, & labore magno & prolixo, anima &

mæ & corporis & pluribus ſumptibus, & multiplici fallacia præcedente, & admiratione deceptionis ſuorum operum, & difficultate plurima eorum conſortium poterit adipiſci. Quo modo ergo libros ipſorum ſuperficialiter, & ſecundum ſonum literæ tantùm conſiderantes, & prima fronte accedentes ad operationem ipſius veritatem, & profunditatem attingent. Vnde Raſis hoc inſinuans, dicit libro Perfecti magiſtery: Iſti enim ſeptem ſpiritus ſuper ignem non perſeuerant, ſed ſenſim paulatim ab eo fugiunt & euolant, niſi ad ipſos perficiendos quibuſdam inenodabilibus vinculis, & artificioſis gumphis, indiſſolubiliter conſtringantur, quæ diuturna cõſtãtia, ſub tili meditatione, indefeſſa ſimul inſtantia & operatione, poſt multiplices laborum fallaciis, & operationum diuerſa ſophiſmata, eſt philoſophia perfectiſſime conſecuta, & eorum arcana ſuis reliquit filijs, &c. Sic ergo patet: quare tanta eſt varietas & multitudo nominum, introductione occulta iſtius occultæ artis & diuerſitatis, cauſa intẽtionis philoſophorum in omnibus artibus & ſciẽtijs, propter quod oportet eum, qui vult fructus iſtius ſcientiæ adipiſci, derelinquere nomina, cũ ſint infinita, & ſicut ſigna imaginata, & deſcendere ad ſignificata, & res ipſas, cum res ſint finitæ & paucæ. Et hoc conſilium dans Plato dixit: Contemnere oportet nomina eos, quibus tantarum & tam magnarum rerum praiacet inueſtigatio, &c. Non eſt ergo vtilitas, ſed cõfuſio, ſpeculatio in nominibus, ſed per eorum diſtinctionem trãſire ad ſignificata ꝓpria, quod eſt difficile valde. Vnde dicitur primo Topicorum, Quæ habent fantaſiam, id eſt apparentiam in ſuperficie, & nõ in profundo videntur probabilia, & non ſunt. Et dicitur primo Elenchorum: Philoſophi non ſunt, ferẽtes res ad diſputãdum ſed nominibus vtuntur pro rebus notis. Ideo qui ſunt ignari virtutis nominum, paralogizãtur, & ipſi diſputantes & audiẽtes, vt ibi dicitur. Diſtinguere ergo nomina multiplicia, eſt vtile, ad manifeſtãdum propoſitum, et ſyllogizare ad rem, & nõ ad nomẽ, vt dicitur primo Topicorum: Et debet inter-

rogãs & reſpondens ferre intellectum ad idem, vt ibidem dicitur. Adhærendum eſt ergo rebus per ſe, & non nominibus.

Sed quamuis hæc talia, &c. Notãdum eſt, quòd ſicut prius eſt eſſe rerum, et veritas ſecundum naturam, quam earum ſimilitudo et allegoria, ſcientiæ et artes, prius tractare dicũtur eſſe, & veritates rerum, ſecundariò autem ſimilitudines, & allegorias, quoniam veritas nihil aliud eſt, quàm adæquatio intellectus ad rem: Similitudo autem & allegoria ſunt, ſicut figmentum in accidentibus rerum, ſiue ſint, ſiue non ſint, factum ab intellectu ſolo. Maximè ergo fefellerũt antiqui philoſophi, qui fuerunt ante Ariſtotelem, qui volentes tradere cognitionem veritatis rerum, & alijs communicare, vt cum eis participarent: quia ſemper ſub allegoria & ſimilitudine loquebantur. Solus autem Ariſtoteles, videbatur incepiſſe à traditione propriæ veritatis rerum, & ordine tradẽdi, quem Alexander philoſophus, & Auerroes, & Auicenna, & plures alij ſunt ſecuti. Ideo quantum ad hoc, iuſtè Ariſtoteles increpauit eos. Poſtquam autem Ariſtoteles tradidit eſſe & veritatis rerum, & cauſas ſuas locutus fuit, ſicut & ipſi: quia hoc requirebat rerũ natura, & ordo, & modus. et hoc irreprehenſibile eſt. Similiter philoſophus eſt locutus, & docet loqui metaphoricè, ſimilitudinariè & allegoricè in tertio Rhetoricæ: quia hoc requirit ars illa, & ex ænigmatibus acquiruntur etiam metaphoræ conuenientes, vt ibi dicitur: Sed poetæ non ſic vtuntur, ſed faciũt ridiculoſitatem & obſcuritatem, vt ibi dicitur.

CAPVT X.

In quo improbat Sophiſtas, & deceptores, & contradictores: & oſtendit, artem de ſe eſſe breuem & leuem, nobilitatem eius & veritatem oſtendit.

MOderni autem ferè omnes, alterationes ſolas, abſque tranſmutatione facere curantes, propterea quia haſitant

tiunt;finem hunc arduum attingere nunquam poſſe,aut pluribus modis alijs & rebus hoc idem poſſe perficere, aut quod nunquam fieri poſſit;alterant metalla pluribus modis & pluribus rebus,tam ſimilibus quàm extraneis,vt videantur aurum & argentum.Cumq́; non appareat alicui,niſi opus ſophiſticum,meritò omnes tales ſophiſtæ iudicabantur,non tamen ob hoc ars hæc ſophiſtica dicitur. Deceptores etiam & Barattores quamplures reperiuntur,dicentes,ſe poſſe facere verum aurum & argentum;& quam plura commiſcent,& imponunt aurum, vel argentum verum, puluerizatum & denigratum,vt non noſcatur,& qui diſcere volunt, hoc non perpendunt,& in conflatione remanet aurum vel argentum verum, quod impoſuerunt,& extorquent pecuniam ab eis: & ob hoc,cum ſentiunt ſe deceptos, arguunt artem hanc eſſe Baratatoriam.Conantes autem veritatem inquirere,& cupientes,non potentes autem conſequi hunc glorioſum finem, præſertim propter errorem radicis: præfinito tempore orientis, quam oculo non conſpiciunt ex ignorantia, euaneſcit ab igne:quam iterum expectant, quæ nunquam eſt regnatura, quaſi deſperati arguunt hoc eſſe non poſſe, & contradicunt. Habuerunt enim quod quærebant in ſua poteſtate: ſed quia non viderunt,non præparauerunt, & euaſit de manibus eorum.Non enim loris & retinaculis ſuis ligauerunt eum.Omnes ergo contra arguentes, ſiue prædicti, ſiue alij,errores ſuæ imperitiæ indignè huic imponũt arti. Nõnne videmus,quòd Aſtrologia eſt ſcientia in ſemetipſa vera, & in principijs veris fundata, & habet vera iudicia in ſeipſa: Si quis autem Aſtrologus non rectè iudicauerit,nunquam ipſius ſcientiæ erit error,abſit,imò erit error iudicantis,ignorantis proportiones ſubtiles & profundas in correſpondentia planetarum,ſecundum ſuos aſpectus, ſecundum diuerſitatem ſignorum & graduum, & circumſtantiarum aliarum. Inſpiciunt enim ad pauca & communia,non autem ad multa & propria.Vnde philoſophus primo Perigeneos,ad pauca,id eſt,vtilia inſpi-

cientes facile enunciant. Et hoc confirmans Albumazar, in Introductorio iudiciorũ dicit, Quòd ſi acciderit in hac ſciẽtia error, non erit hoc ex noſtra ſcientia vel magiſterio, imò erit ex breuitate ſcientiæ multorum, qui aſpiciunt in hoc magiſterio, & deficiunt à comprehenſione ſcientiæ eius, præ debilitate eorum, ab intellectu ſubtilitatis cauſarum, quibus eum experiuntur. Idem in eodem: Verùm neq; propter ignorantiã eius, qui Aſtrologiam ignorauerit, ponẽda eſt ratio erga eum, qui eam bene ſciuerit, & veredicus in ea fuerit, &c.

Similiter ſcientia Geometriæ, eſt ſcientia vera valde, in ſuis menſuris, cum ipſa ſit de genere mathematicorum, quæ ſunt veriſsimæ. Menſurat enim altitudines turrium, & montium inacceſsibilium, & profunditates puteorum, & [illegible]liarum profunditatum, & latitudines corporum, in inſtr[u]mentis ſuis appropriatis, per lineas, & angulos, & altitud[i]nes cœlorum, & planetarum, & ſtellarum magnitudin[e]s, & ambitum cœl[i], & ambitum totius terræ & eius diametrũ, & breuiter omnium magnitudinum per ſenſum viſus, abſq; hoc, quod tangat illa. Et cum hæc talia ſint admiranda, & extranea valde, & videatur impoſsibilia poſſe eſſe apud vulgum, & ignorantes principia huius ſcientiæ, et inſtrumenta, quibus peruenitur ad hoc, nunquam ignorantia eorum, & rationes inanes ſuæ probabunt geometriam non eſſe veram, abſit. Similiter ſcientia medicinæ, eſt ſcientia vera in ſeipſ[a], cum iudicijs & medicationibus veris: ſed ſi quis quaſi me[di]cus (vt ſunt noſtro tempore humoriſtæ) errauerit ignoſcen[d]o ægritudinem per ſigna propria, & in medicando & progno[ſti]cando nunquam errores illi attribuentur ſcientiæ medicin[æ], abſit. ſed illi quaſi medico & quaſi artifici, in ſcientia illa [er]ranti. Eodem modo verè dicimus, quòd errores, qui accidu[n]t Alchimiſtis, rectè operari deſiderantibus, non erunt artis A[l]chemiæ, ſed Alchemiſtarum deficientium à comprehenſio[n]e veritatis ipſius: quia ſicut res ſe habent ad eſſe, ita & ad co[g]noſci, & cognitio erit tantùm vna, vt dicitur ſecundo Me

t[aphy]ſ.

taphyſica. Ergo cum eſſe rei ſit tantùm vnũ, et veritas erit tãtùm vna. Deuiantes ergo ab vnitate et veritate rei, pluribus modis & infinitis quaſi errare contingit. Propter ſuam igitur ignorantiam, & errores ſuos multiplices, volunt & credũt, hanc artem interimere. Vnde Raſis huius artis egregius, libro Perfecti magiſterij, dicit ſic: Quidam verò ſophiſtæ, naturaliũ rerum inſcij, & ſecretorum philoſophiæ exortes, et eius tegumentorum improuidi, inuenientes ſcripta eiuſdem, ijs rebus, ipſaq; non intelligentes, cum poſt opus, in manibus ſuis nihil inueniant, errorem imperitiæ ſuæ philoſophiæ aſcribẽtes, hoc opus nõ ſolùm non facilè, verùm impoſsibile prædicãt, de quib. philoſophia nõ curat. Non enim omnes ad hoc epulum conuocat, ſed illos tantùm, qui huius menſæ accubitu digni, & iſtiuſmodi refectione epuli ſunt inuenti. Satage igitur, vt non ſis ſophiſta, ſed ſophus, id eſt, vt rerum virtutes, non meditatione ſolùm, verùm etiam meditatione & experientia cognoſcas, &c. Et Alexander: Cum verò opinio ſit breuis, contemplatio verò debilis, et non peruenit ad propoſitum, impotentiæ ſuæ peccatum inferat, neq; me putet erraſſe, ſed ſeipſum, etc. Et Geber in Summa ſua: Si igitur æs trium perdideris, noſtra non attendes monita, quæ in hoc loco tibi ſcripſimus, aperta et manifeſta, non nos iniquè corrodas, nec nobis blaſphemias inferas, ſed tuæ imputa ignorantiæ et præſumptioni, etc. Ariſtoteles primo Metaphyſicæ: MAGIS INSISTENDVM EST VERITATI, QVAM OPINIONI HOMINVM. Idem in primo Topicorum: Loquendum eſt vt plures, ſed ſentiendum vt pauci. Idem quarto Ethicorum de Magnanimitate: Et curare debet magis veritatem, quàm opinionem. Idem dicit eandem ſententiam tertio de Somno et vigilia: Loquens de ſomnij. & diuinatione, quæ fit in ſomnijs, & quia ij tales ſophiſticus operationibus ſolum adhærent, poſtquam veritatem hanc vnicam habere non poſſunt, receptas plures ſcripſerunt, et compoſuerunt diuerſas, ex diuerſis ſophiſticas, omnes in alba tinctura.

& rubea,de hac re plus,& de illa minus, aut æqualiter abſq; ratione apponentes. Sequentes autem hæc ſcripta, reperientes & operantes ſecundum ea,inueniunt omnia erronea: & ex hoc libri magnorum philoſophorum veridicorum erronei reputantur,cum tamen ſint veriſſimi. Vnde Geber in Summa ſua, Capitulo de Negantibus artem,à datis eos valde vituperat & blaſphemat. Philoſophi etiam huius artis,in libris ſuis,commixtiones multas ſcripſerunt diuerſas & falſas: & hæc meritò facere debuerunt, cum contrariorum eadem ſit diſciplina. Nam ad eundem artificem ſpectat tractare veritatem de ſubiecto ſuo & proprietatibus, & paſſionibus eius, & poſtmodum falſitatem, ita vt diſcreta veritate perſequatur,& falſitas refutetur. Non enim poteſt quis verum proſequi,niſi cognita falſitate, dantes intelligere, quòd quicquid dicunt,de iſtis pluralitatibus & diuerſitatibus, ſophiſticum & falſum eſt, cum hæc ars ſit vnica ſolum, vt ſuprà oſtenſum eſt. Scripſerunt enim philoſophi hæc,cum verſutijs parabolarum,vnum dicentes & aliud intelligentes,vt fatuos ſeducant,& à vero ſequeſtrent: & ij non intelligentes,operantur iuxta ſonum ſcripturæ tantùm, & in fine nil veritatis reperiunt,& mirantur: & poſt credentes bene agere,has receptiones mutāt,& in infinitū multiplicāt et extendūt. philoſophi aūt vnū tātūmodo volūt,et in illo oēs mutuò ſe intelligūt. Et verè dico,ſicut opinor,quòd ſi totam hanc artem cum omnibus neceſſarijs, practica tradere vellent, reliquendo omnes figuras, quòd in 6. vel 12. lineis ſcribere ipſam poſſent, quod quare non fecerint, ſupra dilucidè ſatis enituit. Ex habitis ergo habere poſſumus, quòd nemo ad finem & complementum huius glorioſæ artis occultæ accedet, per ſolum ſtudium & librorum copiam, ſed oportet ipſum habere ingenium naturaliter profundiſſimum & excelſum,vt diſcernere ſciat figuras, & analogias verborum, in ſuis ſignificationibus varijs et multiplicib. Figura enim vnius et eiuſdē verbi, erit in vno loco vnius ſignificationis, & in alio loco contrariæ,vt dicit.

cit. Raſis in lumine Luminum, vbi loquitur de Elementis, vnde Morienus: Sunt autem libri huius artis ſub figura compoſiti omnes, quorum pars maior multum obſcura videtur. Neque ferè niſi à ſuis compoſitoribus intelligi poſſunt, & qui per eius inquiſitionem libros circuit, tardè ipſam reperiet. Et Geber Capitulo vltimo Summæ ſuæ: Non deſperet igitur doctrinæ filius, quia ſi illam quæret, illam inueniet, non doctrina, ſed proprij motus indagatione naturæ: quoniam qui per ſe, & ſuæ bonitatis induſtriam quærit ſcientiam, inueniet: qui verò per librorum inſecutionem quæſierit, tardiſſimè perueniet ad hanc artem præcioſiſſimam: quoniam nobis ſolis artem, per nos ſolos inueſtigatam tradimus, & non alijs: veriſſimam tamen, & omnino certam, quia ars iuuatur ab ingenio, & ingenium ab arte ſimiliter. Et Lilium: Hoc fideli memoriæ commendaui potius, quàm ſcripturæ. Et ideo in ijs potius eſt viſio quàm ſcriptura quærenda. Et Expoſitor in Lumine luminũ, Sequendo et cognoſcendo naturã per teipſum inuenies: quia à philoſophis non perpendes determinatum modum ſolutionis corporum, Ideo dixit Auicenna: Nobis itaque neceſſarium eſt, vt operationem hanc per nos ipſos inueniamus. Idem in eodem: Iſtæ res fuerunt nobis notæ ante experimentum, cum cogitatione ſubtili, vehementi & longa. Vnde Geber, Capitulo de præparatione Saturni: conqueritur & lamentatur de difficultate, quam habuit in acquirendo hanc artem, dicens: Propter hoc igitur & nos ſimiliter in ſtuporem adducti, multi temporis ſpatio, ſub deſperationis vmbraculo delituimus: redeuntes igitur in nos ipſos, noſmet torquentes, immenſæ cogitationum meditationis affectionibus reſpeximus, &c. Idem capitulo de modo adminiſtrationis ſolaris medicinæ: Et in hoc ordine completur arcanum pratioſiſſimum, quod eſt ſuper omne huius mundi ſcientiarum arcanum, & theſaurus incomparabilis. & tu quidem exciteris ad illud, cum laboris inſtantia maxima, & cum diuturnitate meditationis immenſæ: cum illa enim inuenies, & ſine illa non.

Poſtquam autem inquiſitor inueſtigauerit, quantum poteſt, tunc ſubijciat ſe operationi, inueſtigatæ prius, vt cum errauerit, cognoſcat errores ſuos. Tam magnū enim quid eſt, cognoſcere errores ſuos in operatione, quòd aliter non poteſt aliquis attingere veritatem, nec ipſam inueſtigare. Ergo cum errauerit, redeat ad inueſtigationem iterum, & poſt operetur iterum, nunquā tamen renuendo ac vilipendēdo inueſtigationem: quia operando detegentur errores inueſtigati prius, & veritati appropinquabit, & non aliter: & totiens operetur et inueſtiget, quouſque operis finem attingat, Deo volente. Sicut enim dubitans, poteſt inueſtigare veritatem dubitanti, & non aliquis aliter: ita per inueſtigationem operans & errans, reinueſtigando poteſt veritatem inuenire. Vnde Raſis in libro 70. Præceptorum, libro vltimo: Vſus alleuiabit tibi hoc opus, & oſtendet tibi mirabilia ſuarum operationum, ſed ille qui non habet vſum, aggrauabitur in hoc opere. Et ita accidit omni homini, qui ingreditur ad hoc magiſterium, donec vtatur eo. Item idem, libro Perfecti magiſterij: Meditatio enim ſine experientia nihil valet, ſed experientia abſque meditatione perficit, vnde plus eſt experientia, quàm Meditatio perquirenda.

Operatio autem hæc, & cætera. Notandum, quòd in hac glorioſiſſima arte, valde eſt neceſſaria operatio manuum, & intuitus viſus. Operatio manuum propter auferenda ſuperflua, quæ natura ſeparat & mundificat toto tempore digeſtionis per ignem & ſublimationis continuo, abſq; interuallis magnis iuuando naturam: quia ipſa ſola, & ſi ſuperflua ſeparet, non tamen continuò: niſi iuuetur: nec illa ſuperflua etiam auferre poteſt, ſed ſolus artifex. Vnde dixit Socrates: Inquirite frigus Lunæ, & inuenietis calorem Solis, & vtantur manus veſtræ operibus, vt onera vobis alleuientur. Et Geber in Summa ſua: Qui non habuerit ſua completa organa, non poterit ad huius operis complementum per ſe deuenire: vt ſi cæcus fuerit, vel in extremis detruncatus, &c. Et de hoc Ariſtoteles

ſtoteles reprehendit Anaxagoram, 14. de Animalibus, qui dixit, Hominem eſſe prudentiſſimum animalium, propter habere manus, Ariſtoteles enim non intellexit eum, cum tamen vterque verum dicat diuerſis reſpectibus. Sine manibus enim eſt impoſſibile, quenquam per ſe deuenire ad hanc ſummam prudentiam. Intuitus etiam viſus eſt neceſſarius omnino, præſertim cum in fine decoctionis & ſublimationis, vt ablatis omnibus ſuperfluis, videat artifex candorem mirabilem, & terribilem, & ſtatim inueniat ſibi requiem, poſt hanc conſummationem laboris: tunc enim infrigidando Lunam, Sol occultatur in intimis eius, & oriens coniungetur occidenti, & cælum terræ, ſecundum antiquos, & ſpirituale cum corporali. Vnde dicitur in Turba philoſophorũ: Scitote quòd vos non tingitis purpureum colorem, niſi frigido. Et Hermes in 2. Cuius enim natura fuerit calida, ſi frigus eũ inuenerit, non ei nocebit. Et Auicenna: Scias quòd qui euaporauit totum, tunc bene operatus es in compoſitione, ſed erraſti in calcinatiõe: infrigida ergo ipſum, etc. Tũc enim manifeſtatur occultũ, et occultatur manifeſtũ infrigidãdo: Et hæc infrigidatio fit cũ requie, in qua requie nulla eſt operatio manuũ, cũ ſit finis operationis, de qua dicit Morienus: Hæc eſt diſpoſitio illa, quæ manib. perfici non poteſt, &c. Et dicit Pythagoras in Turba philoſoph. Scitote, quòd res, quam multipliciter narrauerunt philoſophi, ſuum abſque igne ſocium conſequitur, prout lapis magnetis conſequitur ferrum, & multos facit apparere colores, &c. Quaſi dicat, quòd non egemus plus igne, ſed frigido componimus ſpiritus & corpora. Prima operatio, quæ fit cum manibus, eſt primus gradus operis, qui fit per ſublimationem & mundationem. Secunda verò operatio, quæ fit cum requie, & abſque labore aliquo, eſt ſecundus gradus operis, qui fit per fixionem et permanentiam eius quod ſublimatum et mundatum eſt: quia tunc agẽs cum introducit formam, imponit finem operi, et quieſcit, et delectatur. Nam delectatio magis eſt in quiete quàm in motu, vt di-

citur ſeptimo Ethicorum. Operatio autem hæc et experiẽtia eget continua operatione manuum quaſi, & intuitus viſus in ſuis horis determinatis, vt artifex mundet elementa, & ipſa mundata videat & coniungat. Amplius animaduertendum eſt, hanc ſcientiam omnibus tam ſpeculatiuis quàm practicis, excepta Lege, in qua eſt ſalus animæ, per diuinam reuelationem oſtenſa nobiliorem eſſe. Ferè enim omnes, qui addiſcunt, tam in artibus quàm ſcientijs quibuſcunque, faciunt propter aurum & argentum acquirendum: quia cum ijs omnia neceſſaria acquiruntur. Ita quòd non addiſcunt ſciẽtias & artes propter ſeipſas, ſcilicet propter inquiſitionem veritatis, quæ eſt intrinſeca rei, ſcilicet propter intrinſecum, quod tamen acquiritur cum labore & fatigatione animæ & corporis plurima, & dolore, & ſeruitute, & obedientia, & quandoque cum toto hoc non acquiritur. Hæc autem propter ſeipſam addiſcitur: quia in ea eſt intrinſecum aurum & argentum, & non extrinſecum, & veritatis inquiſitio, & ſemper acquiritur, & commiſcetur hæc ſcientia omnibus, et amicatur: hæc autem per ſe ſeparatur ab eis. Et quia eſt de nobili ſubiecto, cui omnia obediunt, & quod omnia ſuppeditat, ipſa eſt nobilis valde. Et quia modus eius tradendi & inueſtigandi eſt figuratiuus, & diuinus totus; dicetur nobilis valde. Et quia finis operationis eius eſt ſuprà rationem, dicetur nobilior. Cùm ergo omne quòd eſt nobile, & propter ſe magis ſit eligendum & concupiſcendum, quàm quod eſt propter aliud & per accidens, ideo quoad hoc, hæc ſcientia omnes alias ſuperat. Vnde Hermes in ſecundo ſeptem Tractatum: Scias fili, quòd omnes ſapientiæ, quæ in mundo ſunt, huic noſtræ ſapientiæ ſubditæ ſunt. hæc namque in mirabilibus arcanis, quæ in ijs ſunt elementis, finita eſt & conſecuta. Et idem in libro primo: Omniũ bonorum clauem, vobis philoſophorum librum nuncupaui. Et idem in ſuis Secretis: Sicq; habebis gloriam claritatis totius mundi. Et idem in libro de Quindecim ſtellis & quindecim herbis, & quindecim lapidibus, dicit: Quatuor ſunt ſciẽtiarum

tiarum ſcientiæ nobiles,ſcilicet, Aſtrologia,Phyſica,Magica, & Alchemia.Imò etiam propter nobilitatem ſuam, non patitur applicari alicui,niſi eius filius ſit & hæres,ſicut intellectus non patitur alicui applicari,niſi anima humana. Vnde bene doctus Raſis,libro Perfecti magiſterij dicit:Si enim alius quàm eius filius hoc attentare præſumpſerit, vt indignus penitus repulſam patietur,& ſe opus & impenſam amiſiſſe meritò deplorabit.Ideo Morienus:Hæc eſt ſcientia,quæ inter alias maximè inquiri debet,cum per ipſam ad aliam magis ad mirabilem peruenire poſſimus.Et quia iſta ſcientia,ſic altiſſima & nobiliſſima eſt, ideo apud vnumquemque ſapientum, ſagaciſſimè inquiri debet,quamuis rariſſimi ſint,qui ipſius finem & complementum attingant. Vnde philoſophus decimo de Animalibus: Magis enim concupiſcimus ſcire modicum de rebus honorabilibus,& altiſſimis,etiam ſi topicè illud ſciamus, quàm ſcire multum per certitudinem, de rebus minus nobilibus.Et idem inſinuat primo de Anima:Ipſa enim ingenium nobilitat,& ſublimat, & à captiuitate naturæ animã & corpus liberat. Vnde Morienus laudans finem eius dicit: Vtilitas huius artis duplex eſt. Nam & animam,dum rectè fit,fœlici iucunditate decorat, & corpus à paupertate & ſeruitute liberat.Et Plato iuxta finem Stollicarum dicit:Et qui cognouit propoſitum noſtrum,& intenticnem noſtram, iam eſt philoſophus, & ditatus eſt: & qui non cognouit dicta noſtra, eſt in laqueis naturæ. Hæc autem eſt lucerna ſapientis in vita ſua,ſicut lumen lucens: filij autem naturæ in loco tenebroſo vexantur, quibus non lucebit lucerna cum ſint vacui ea. Et Morienus: Iterum vniuerſi enim qui huius artis expertes ſunt,quoquo miſeriæ genere mẽdici ſunt,quòd enim faciunt,faciunt vt habeant res abundè,quas tamen ſine hac arte adipiſci non poſſunt.Rurſus dicimus, hanc artem eſſe omnibus certiorem: quia philoſophi ipſius omnes concordant in vnum,tam in parte ſpeculatiua quàm practica, nec in aliquo ſibi inuicem contradicunt, nec variant opiniones, ſe-

cundum rei veritatem, nec verba, ſed ſolùm ſecundum apparentiam, propter cauſas ſuperius dictas, ita quod totalis conuenientia omnium eorum ad vnum & idem oſtendit, eam eſſe omnibus certiorem & veriorem. In omnibus enim alijs, tam artibus quàm ſcientijs, plerunque quantum ad id, de quo quærunt, variãtur opiniones, & diuerſantur, & contrariantur, & quãdoque valide, tam in ſpeculatiuis partibus, quàm in practicis. Similiter tota operatio huius artis, vera & certa, cum ſit vnica tantùm, poteſt doceri & addiſci in die vna, imò in hora vna ab aliquo ſciente, abſque inueſtigatione & ſcientia, quòd in nulla ſcientia nec arte contingit. Non tamen diceremus ipſum Alchemiſtam, cum ignoraret principia & cauſas, & intellectum figurarum, & ſermonum allegoricorum. Sicut enim turpe eſſet, aliquem ignarum docere hanc operationem perfectam: Sic derationabile eſſet ipſum dicere Alchemiſtam, propter operationem ſolam quam ſciret. Vnde philoſophus ſecundo Ethicorum: Non quicunque facit grammaticalia vel muſicalia, eſt Grammaticus vel Muſicus. Scientia enim hæc extollit intellectum ad diuina, & ſuper naturam, & hoc in operatione verificatur, quod non fit in illo, ſic ſolùm docto, & ideo certiſſima eſt, et vnica, et occulta, et cœleſtis, etc. Vnde Alexander: Demonſtraui arcanum, cœleſteque patefeci, ſcientiarum difficile, atque abſconditum illuminaui, perfectamque ſcientiam regendi modum certificaui, alias tamen certitudines ſciẽtiarum ad inuicem, ſcilicet quæ ſit certior, et quæ nõ aſſignat philoſophus primo Poſteriorum. Quæ quamuis ſint veraces, non tamen faciũt idcirco ad hoc propoſitum. Et hanc certitudinem oſtendens Hermes in principio Secretorum ſuorum, dicit ſic: Verùm ſine mendacio certum, certiſſimũ, veriſſimum: Quòd eſt ſuperius eſt ſicut quod eſt inferius, et quod eſt inferius, eſt ſicut quod eſt ſuperius, ad perpetrandum miracula rei vnius, et cætera.

CA-

CAPVT XI.

De fermento,& modis,& conditionibus,& proprietatibus eius,& conuerſione, quam facit ſecundum philoſophos huius artis.

POſtquam narrauimus terminorum quorundam, & propoſitionum difficilium extranearum modos faciliores ſecundum philoſophos, per capitula ordinata, quibus fieri poteſt introitus ad hanc quæſtionem inueſtigandam, & artem veram eſſe cognoſcendam: nunc difficillimos quoſdam terminos per inueſtigationem, exercitando expoſitione ad eandem intentionem aggrediamur, interponendo ſemper, cum fuerit expediens, autoritatem ipſorum. De fermento igitur ſine quo ars Alchemiæ perfici & compleri non poteſt, occultiſſimè et velatis ſermonibus tractauerunt, quoniã ipſum eſt de ſecretiſſimis terminis huius artis. Sicut igitur intelligimus, diſſeramus nunc. Apud philoſophos fermentum dupliciter videtur dici: vno modo ipſe lapis ex ſuis Elementis compoſitus, & completus in comparatione ad metalla: Alio modo illud quod eſt perficiens lapidem, & ipſum complens. De primo modo dicimus, quòd ſicut fermentum paſta vincit paſtam, & ad ſe conuertit ſemper, ſic & hic lapis, conuertit ad ſe metalla reliqua. Et ſicut vna pars fermenti paſtæ, habet conuertere infinitas partes paſtæ, viciſſim & non conuerti, ſic & hic lapis habet conuertere plurimas partes metallorum ad ſe, & non conuerti. Et ſicut paſta alteratur, & conuertitur ab eo quod ſua natura eſt, & quod ſumpſit originem ex ea, nec conuertitur à re extranea: ſimili modo metalla alterantur, et conuertuntur ab eo, quod ſua natura eſt, & quod ſumpſit originem ex eis, & non ab alia re extranea. Et ſicut paſta non alterat nec conuertit aliam paſtam ad ſe, niſi prius alteretur, & recipiat virtutem quandam additam, per quam recipit

potentiam alterandi, & conuertendi aliam paſtam ad ſe: ſimili modo hic lapis non alterat, nec conuertit metalla ad ſe, niſi prius alteretur, & conuertatur, & recipiat quandam naturam additam, per quam habeat potentiam alterandi, & conuertendi metalla ad ſe. Vnde dicitur in Turba philoſophorum, quòd non alterat, niſi prius alteretur, nec colorat, niſi prius coloretur, nec mutat, niſi prius mutetur. Et ſicut fermentum recipit illam virtutem alterandi, conuertendi, & tranſmutandi aliam paſtam à calore quodam occulto ibi decoquente, per caliditatem aeris continentis, & digerente, & extrahente in actu de potentia materiæ, quod erat ibi in potentia: per quam virtutem conuertit aliam paſtam in potentia exiſtentem omnino ad ſe. Simili modo hic lapis recipit virtutem alterandi, conuertendi & tranſmutandi aliam paſtam, omnia metalla à calore quodam, ſcilicet artis, coquente & digerente, & extrahente in actu de potentia materiæ virtutem illam, per quam metalla omnia ad ſe conuertit: quoniam ſine colore non eſt digeſtio nec operatio, nec motus, vt dicit Theophilus. Veruntamen eſt ſciendum, quòd eſt diuerſitas magna in hoc fermento & illo. Nam à paſta per talem decoctionem nihilominus auferetur quando fermentatur, cum in ea nihil ſit ſuperflui. Sed in hoc oportet, vt per decoctionem demantur partes ſuperfluæ corrumpentes, ſicut facit natura in decoctione auri, quibus demptis, dirigitur lapis, & recipit tunc virtutem alterandi, & conuertendi, & tranſmutandi ex ſe ſolo, non ex alio, ſicut patet in paſta, per ingenium valde extraneum, et profundum artis miniſtrantis. Vnde Raſis libro Perfecti magiſterij dicit, quòd omnia ſunt in idipſum, ſcilicet calidum, frigidum, durum, molle, humidum, ſiccum, graue, leue, aſperum et lene, etc. Et Auicenna in fine ſui tractatus: Hoc Elixir tingitur tinctura ſua, et ſubiũgitur oleo ſuo, et figitur calce ſua, etc. Et Pythagoras in Turba philoſophorum: Lapis noſter proprio iaculo interficit ſeipſum, deſponſat ſeipſum, ſoluit ſeipſum, calcinat ſeipſum, imbibit

imbibit ſeipſum, cibat ſeipſum, impregnat ſeipſum, et parit ſe ipſum in vna die, aut breuiori tempore, etc. Et Raſis libro Trium verborum: Huic lapidi nullus eſt ſimilis in mundo quia ſeipſum impregnat, de ſeipſo concipit, et ſeipſum parturit. Sicut igitur fermentum maſſæ, fit ex maſſa, et omnem aliam maſſam ad ſe conuertit, ſic et fermentum metallorum, fit ex eadem ſubſtantia metallorum, et omnia metalla ad ſe conuertit. Et cum metalla ſint generata ex ſulphure, et argento viuo: ergo et hoc fermentum generabitur ex eiſdem. Et cum hoc fermentum conuertere debeat omnia metalla in aurum, et fit ex ſolo argento viuo puriſſimo, abſque permanentia ſulphuris generatum, vt infra expreſſe probabitur: ergo ex ſolo argento viuo hoc fermentum, ſiue hic lapis fieri debet per Alchemiam. Ex quibus liquidè patet, quòd hoc fermentum ſiue lapis, duplici de cauſa poteſt dici fermentum. Prima, quia ſicut fermentum maſſæ, non fit niſi ex ſimili ſubſtantia, nõ ex extranea, per quam omnem maſſam ad ſe cõuertit, ſimili modo & hoc fit ex ſubſtantia metallorum, non ex extranea. Secunda, quia ſicut fermentũ maſſæ remanet idem quod prius, ſed cum virtute cõuertendi addita, omnem maſſam conuertit ad ſe, ſic & hoc. Ex quo patet, quòd argentum viuum fermentatũ, & ad naturam fermenti conuerſum, conuertat ad ſe omne liquabile ſui generis, ſcilicet omne metallũ, cum ſint ſimilis liquefactionis omnino, & ipſum argentum viuum. Et cum ipſius generatio propriè ſecundum materiam, fit ex argento viuo ſolo, ſicut eſt aurum: ergo omnia conuertet in aurum. Sed aduertendum occurrit, quòd conuerſio metallorum per ipſum, ad ſubſtantiam auri eſt, non cõuertere omnino ad ſe, ſicut fermẽtum paſtam. Et ratio eſt: quia tunc ſequeretur, quòd per ipſius conuerſionem, nunquam haberemus aurum, nec aliud metallum: quia ſicut tota paſta conuertitur ad naturam fermenti, & fit fermentum, ſic & metalla omnia fierent lapis ille, ſiue fermentum. de hac autem conuerſione, non curat Alchemia. Sed ego imaginor, quòd conuerſio metallo-

rum, per ipſum, ſit reductio ipſorum, ad quoddam medium ſcilicet in ſubſtantia, in colore, in digeſtione, & in fuſione, & in ſonoritate: & per hanc talem conuerſionem ſiunt aurum. In ſubſtantia quidem, quia cum aurum habeat ſubſtatiam mediam in duritie & mollitie inter omnia metalla, propter eius ſummam perfectionem: ita hic lapis cōuertit & reducit omnia metalla ad illam ſubſtātiam mediam. In colore verò, quia quædam ſunt nigra, vt Saturnus & Mars: quædam rubea vt Venus: quædam alba, liuida, vt Iupiter: quædam alba albedine vera, vt luna: quædam crocea, vt Sol. & hic color eſt medius omnium, ad quem hoc fermentum conuertit. In digeſtione verò: nam omnis digeſtio fit per calidum: calidum autem comburens generauit Venerem & Martem: diminutum autem Saturnum & Iouem: Temperatum autem generauit Lunam & Solem, ſed magis propriè Solem. Vnde Raſis in libro 70. Præceptorum lib ro primo: Melius quod eſt in lapide, eſt digeſtio. & digeſtio quidem eſt æqualitas, & applicatio ad complemētum. In fuſione verò, quia Venus funditur cum difficultate: Mars autem non niſi ingenioſè: Iupiter autem & Saturnus facile: Sol autem & Luna medio modo. Ad hoc autem medium conuertuntur per dictum fermentum. In Sonoritate verò, quia quædam ſunt muta in ſono, vt Iupiter & Saturnus. Quædam in ſono acuta, vt Mars, & Venus, & Luna: Sol autem ſolus tenet medium. Ad quod per hunc lapidem reducuntur, ſed in pondere & extenſione ſub malleo, omnia præexcellit propter ſui vltimam perfectionem: quia vltima ſubtiliatio partium metallorum, & ſuorum principiorū, & vniformitas in ſubſtantia eſt tam magni ponderis, & aliarum conditionum, contrarium autem contrary: Reductio autem talis fit, per ipſorum commixtionem, ſecundum determinata pōdera. Et quāuis lapis hic cōuertat, quodāmodo etiā cōuertitur & patitur. In omni enim mixtione fit actio et paſſio mixtorum ad inuicem, & mutatio in quoddam tertium, quamuis ad eorum prædominetur ſecundum diuerſam ipſorum.

rum proportionem, vt patet ex primo Perigeneſeos.

Fermentum autem ſecundo modo, &c. Notandum eſt quod fermentum dicitur quaſi feruentum à feruore, quia feruere, ebullire & excreſcere facit paſtam, & habet ſubſtantiam vnam per totum ſimilem: & habet virtutem victricem, & dominantem, occultam & corrumpentem paſtam, & ſubſtantiam & virtutem totius paſtæ, cui admiſcetur in ſui ſimilitudinem conuerſam. Vnde corrumpendo paſtam, conuertit eam in ſimilitudinem ſuam, rectificando & reducendo eam ad ſtatum digniorem & meliorem. Cum igitur corpus, quod eſt occultum, in argento viuo philoſophorum per Alchemiam, generatio habeat ſubſtantiam vnam per totum ſimilem, & conuertit in ſui ſimilitudinem totum illud argentum viuum dictum, cum ei miſcetur per voluntatem artificis, & faciat ipſum feruere, ebullire et excreſcere ſecundum ſimilitudinem quandam, propter virtutem ſuam occultam, victricem, & dominantem, et conuertentem, corrumpit, id eſt mortificat ipſum, rectificando & reducendo ad ſtatum digniorem & meliorem. Ideo dignè nominatum eſt illud corpus fermentum. Argentum enim viuum, de ſe nihil valet. Cum autem cum illo ſuo corpore occulto mortificatur, retinetur cum eo ſemper, & vita viuit incorruptibili in æternum, & cum ſuum corpus ſit de natura ſolis, oportet quòd totum id conuertat ad naturam ſolis, & totum fiat fermentum, conuertens omnia in ſolem. Vnde Hermes in ſeptimo. Scias quòd fermentum paſtæ, non fit niſi ex ſua natura, ita ſimiliter & fermentum auri, &c. Nos autem formam frumenti puram, aſperſione aquæ, manibus maſſando conglutinamus in maſſam, & fuit facta maſſa azyma. Poſt ſeruauimus hanc maſſam in vaſe vitri, et fuit fermentum in ſeipſo, ſoluto à calore aeris cum calore intrinſeco, et factum fuit fermentum per ſui corruptionem, cum acetoſo ſapore, ſine extrinſeca rei additione aliqua, in quinq; diebus. Et cauſa eſt, quia fermentum, compoſitum eſt diuerſis virtutibus occultis in vna ſubſtan-

tia. Fermentum ſecundo modo dictum eſt illud quòd eſt lapidem perficiens, et ipſum complens, ſine quo lapis philoſophorum conſtare non poteſt. et hoc proprie eſt fermentum, in quo tota artis eſt difficultas. Hoc autem fermentum eſt occultum ſenſui, ſed intellectui et rationi manifeſtum, et eſt corpus retinens animam: et tunc anima ſuas vires demonſtrat, cum ſuo corpori eſt vnita, quas ſine vnitione monſtrare non poteſt. Cum igitur animam candidam ortam, artifex viſu perpenderit ſuo corpori eodem momento coniungat: nō enim poteſt anima ſine ſuo corpore detineri: talis autem vnio fit mediante ſpiritu, quia anima non poteſt vitam habere in corpore ſuo, nec perſeuerantiam, niſi per ſpiritum: & talis vnio & coniunctio eſt finis operis. Neque eſt intelligendum quòd hoc ſcilicet corpus, cui vnitur, ſit aliquid noui & extranei, quod addatur, niſi quia quod erat occultum, ſit manifeſtum, & ecōuersò ſicut patet in cera liquefacta, quando coagulatur, ita quod virtus corporis tam fortis eſt, quòd anima de cætero in æternum ſeparari non poteſt. Vnde dicitur in Turba philoſophorum, & in Lilio Mileſcindo, quòd corpus habet maiorem vim fratribus ſuis, id eſt anima & ſpiritu. Et dicit Plato in Stellicis: Nō retinetur res, niſi à fortiore illa. Vnde ſicut paſta abſque fermēto ſuo intrinſeco, occulto, & non cum alieno, fermentari non poteſt: ita ſine hoc corpore occulto, ſpirituali, lapis non poteſt fermentari, nec perfici, nec cōpleri, quamuis in rei veritate, ipſe lapis ſecundum ſe totum, & ſecundum corpus, & ſecundum animam, & ſecundum ſpiritum ſemper ſit idem ſecundum rem: ſed ſecundum diuerſas relationes, & intentiones philoſophorum, dicunt ipſum eſſe nunc hoc, nunc illud. Et hoc voluit Plato, quando dixit, quod materia fluit in infinitum, niſi forma ſiſtat fluxum. Oportet enim quòd corpus retineat animam, ne ipſa fluat. Et ſicut intellexit Roſinus, & antiqui primi, quando dixerunt: Omne corpus, quod animam inuenit, facile ipſam occupat. Et de hoc prophetauit quaſi Plato dum iudicij, qui dixit in quarto Stelicarū,

&

& Hamech in commento ſcilicet: Oportet quòd coniungatur anima cum ſuo primo corpore, de quo fuit, & non cum alio, quod niſi feceris, deficies à propoſito, ſicut plures operantium, eo quòd ignorant hoc ſecretum. Et ideo Raſis in Lumine luminum, appellat hoc corpus ſpirituale occultum, quod eſt fermentũ & forma, cum dicit: Non ingrediendi verò cauſſa eſt, quia ipſum corpus eſt forma, ſpiritus verò materia, &c. Et verè ſubtiliter loquitur: quia ſicut materia non habet eſſe abſq; forma, ſed totum eſſe ſuum & dependentia eſt à forma: Ita anima, mediante ſpiritu, non poteſt eſſe in ipſo lapide, niſi per corpus, quia eorum eſſe & perfectio dependet à corpore: ergo corpus eſt vinculum & forma eorum, quamuis ſunt idem. Similiter iterum patet, quod corpus ſit forma: quia illud quod diſponit rem vltima diſpoſitione, & ipſam complet: eſt forma ſpecifica eius, ſed corpus eſt huiuſmodi, vt diximus: ergo, etc. Similiter cum omne cõpoſitũ ſit ex materia & forma, & ipſe ſpiritus, id eſt virtus, ſit materia: ergo corpus erit forma. Similiter cum fixum ſit informans, tam lapidem quàm aurum, & ſit de natura corporis. Mercurius autem ſit qui figitur & informatur, & ſit de natura ſpiritus, ergo corpus eſt forma. Et iterum, Quia quod eſt principiũ totalis cognitionis alicuius rei, eſt forma ſpecifica eius: ſed ipſum corpus ſic eſt, vt diximus: ergo, &c. Ideo notanter dixit Plato in primo Stellicarum: Cognitio corporum ac qualitatum, principium eorum eſt ex eo, quod facit opus facile: Corpora namque dura, ſubſtantiua, aſpera ſunt & fortia, ſubtilia verò infirma & leuia ſunt, etc.

Hoc igitur corpus, &c. Notandum eſt, quòd antiqui philoſophi huius artis, appellauerunt corpus omne illud, quod ſecũdum ſui potentiam naturalem habet fixionem & permanentiam ad pugnam ignis, cum continua perſeuerantia, & ſuper hoc habet potentiam retinendi ſecum in commixtione illud, quod non eſt corpus, & eſt de ſui natura. Incorporeum autem ſiue non corpus ſiue animam appellauerũt omne id, quod ſecundum ſui potentiam naturalem, non habet fixionem, nec

permanentiam ad pugnam ignis, ſed euolatur, & euolat ab igne, & ſuper hoc habet potentiam eleuandi in fumum corpus in eo occultum, quod eſt de ſui natura. Et hoc eſt anima, de qua quidam philoſophorum dixerunt, eam eſſe aerem: quidam ignem: quidam nubem: quidam vaporem incorporaliſſimum: quidam ſubſtantiam tenuiſſimam: quia ſecundum analogiam locuti ſunt. Spiritum autem appellauerunt omne illud, quod ſubtiliatum, vel ſolutum, vel liquefactum ad ignem, ſecundum ſui potentiam naturalem, habet potentiam reſoluendi corpus cum anima in vaporem, vel retinendi animam cum corpore ad pugnam ignis, vt non euaporent: quia ſpiritus cum æqualis fuerit, facit corpus retinere animam: et cum fuerit fortis, facit animam ſeparari à corpore, & cum corpore: quoniam ſine ſpiritu nec anima cum corpore manet, nec à corpore ſeparatur, cum ſit ipſorum vinculum: Vna tamen & eadem res in ſubiecto eſt, habens omnes iſtas proprietates & operationes. Dum enim in liquefactione permanet, ratione ſubtilitatis dicitur ſpiritus, ſine quo ſpiritu non poteſt fieri generatio animæ & corporis, nec coniunctio animæ & corporis. Vnde in toto magiſterio dominatur ſpiritus in actu, vſque quo generetur anima & corpus. dum autem volare poteſt ab igne, dicitur anima: dum autem manere poteſt in igne, et perſeuerare, dicitur corpus. Si igitur tempore generationis, anima ſteterit in igne, & præualuerint vires per vim ſpiritus, tunc volat ab igne, & trahit ſecum corpus ad volatum, & permanet operans vacuus à propoſito, & expectat quod iam venit, & iam receſsit, & nunquam de cætero eſt venturum, & videtur ei mirabile. Si enim præualuerint vires corporis, tunc ſuper vires animæ per æqualitatem ſpiritus, conuerſum de actu in habitum, tunc corpus retinet animam omnino, nec vnquam habet anima vim fugiendi ab igne, & operans tunc habet propoſitum, quod habuerunt tunc antiqui: & tunc ſpiritus permanet cum eis ſemper, quandoque in actu, quandoq; in habitu: quod totum recipitur ex verbis Platonis

tonis

tonis in Turba philoſophorum,& in Stellicis,ex verbis Senioris,& Haly,& Raſis,& aliorum omnium. Quia igitur hoc corpus perficit & retinet animam, & dat eſſe ſibi & toti operi,& anima in hoc corpore ſuas vires demonſtrat,& per ſpiritum fit hoc totum,ideo dignè,quamuis metaphoricè dixerũt, corpus formam eſſe. Vnum igitur & idem ſecundum ſubſtantias,quandoque dicitur ſpiritus,quandoque anima,quandoque corpus diuerſis reſpectibus. Alia igitur eſt conſideratio ſpiritus,animæ,et corporis,quo ad philoſophum Alchemiſtam: & alia quo ad naturalem philoſophum & Metaphyſicum. Imò valde diuerſa ſubtiliter ſpeculanti. Et ſciatis ſimiliter, quòd ſpiritus procedit æqualiter ab vtroque neceſſariò. Hoc igitur corpus eſt,quod eſt forma,& fermentum,& perfectio, & tinctura,quam philoſophi quæſiuerunt,& eſt ſol et aurum philoſophorum,quod eſt album in actu,& rubeum in potentia:& album eſt imperfectum,& perficitur rubedine,& non alio,vt dicitur in Turba philoſophorum. Et hoc eſt quod dixit Roſinus,ſcilicet,Sol albus eſt apparitione,rubeus vero experimento. Et Anaxagoras dixit: Solem eſſe lapidem rubeum ardentem,anima autem cui iungitur ſol ſpiritu mediante,eſt alba,& eſt de natura lunæ,& dicitur argentum viuum philoſophorum. Et ideo nunc patet veritas eius,quod dicit Hermes,ſcilicet quod ſine rubeo lapide nulla fit verax tinctura. Et patet veritas eius,quod dicit Morienus,ſcilicet,Quòd ad effectum non perueniũt,donec Sol & Luna in vnum corpus redigantur,quod antè Dei præceptum euenire non poteſt. Et patet etiam,quomodo ſine Sole ars Alchemiæ non perficitur, nec completur: quoniam ipſum eſt verum fermentum,tam Solis quàm Lunæ. Et patet veritas eius, quod dicit Raſis in Lumine luminum,ſcilicet rubicundus ſeruus,candidam duxit vxorẽ. Et ſimiliter eius quòd dicit alibi,ſcilicet, Niſi quis ruborem cum candore adijciat,& introducat etiam quod cũ labore & expectatione parauit,ad ruboris fulgorem accedere non poteſt. Et patet ſimiliter, quomodo duplex eſt aurum

vnum album & aliud rubeum, de quibus dixit Roſinus: Tu autem, niſi aurum in aurum ponas, nihil habes. Et de hoc auro albo, dicit Raſis libro Perfecti magiſterij, quòd ipſum eſt corpus neutrum: quia nec ægrum nec ſanum. & hoc aurum album eſt argentum viuum, de quo dicit Geber, capitulo de Argento viuo, quòd nullum metallorum ſubmergitur in ipſo niſi ſol, & quod eſt medium coniungendi tincturas. Et iterum de hoc ſole & argento viuo dicit, Capitulo de Natura Solis: Cum ipſo ſimiliter commiſcentur ſpiritus, & figuntur per ipſum maximo ingenio, quod non peruenit ad artificem duræ ceruicis, &c. Quæ verba videntur plana, ſed ſunt valde deceptoria. Et quod hoc ſit verè fermentum, videtur velle Hermes in 7. qui dicit: Et notandum quod fermentum confectionem dealbat, combuſtionem inhibet, tincturam continet ne fugiant, corpora leuificat, & ſe inuicem ingredi facit, & coniungi, quod finis eſt operum, &c. Et Morienus: Fermentum auri aurum eſt, ſicut fermentum paſtæ paſta eſt. Ex quibus omnibus liquidè patet, quomodo Sol & Luna ſunt eiuſdem naturæ, & quod Luna præcedit Solē, & ordinatur ad ipſum: & quomodo ſol eſt occultus in luna, & quomodo de ventre lunæ ſol extrahitur. Ideo dixit Senior, quòd ſol eſt oriens in Luna creſcente. Et Zeno in Turba philoſophorum: Scitote omnes huius artis inueſtigatores, quòd niſi dealbetis, non poteſtis rubeum facere, eo quòd duæ naturæ nihil aliud ſunt quā rubeum & album, & de albo fit rubeum & album. Et Dardanus in eodem: Sciatis firmiſsimè, quòd ſi paurum auri in compoſitione ponatur, exiet tinctura potens, candida. Et Alfridus in eodem: Scitote quòd totius operis initium eſt dealbatio, cui ſuccedit rubor, poſtquam eſt operis perfectio. Vnde dicit Lilium, quòd ſpiritus & anima nunquam vniuntur vero modo, niſi in albo colore. Eædem enim ſunt res, quæ dealbāt & rubificant, intus & extrà, vt idem in eodem dicit. Et quia hoc totum, ſcilicet corpus et anima ſimul vnita per ſpiritum, eſt de ſola natura auri: ergo quicquid conuertet, penitus conuer-

uertet ad naturam auri: quia, quamuis hac tota maſſa ſit in fine primi magiſtery & primi gradus, alba propter naturam lunæ tunc apparentem, attamen quia ſol eſt ibi occultus, & ſicut dominans, cum ſit fermentum, facit illam maſſam in potentia propinquiſſima rubeam in ſecundo magiſterio & gradu. In magiſterio autem tertio, quod eſt gradus tertius, & decoctio ſecunda & vltima fermentum dominatur in actu, & conuertit totam illam maſſam in naturam rubedinis, actualem, talem vt eſt in croco, vt dicit Zeno & Raſis & Lilium, &c. Amplius dicimus, quòd hoc fermentum eſt illud forte & fortiſſimum, quod omnia vincit & ad ſe conuertit. Et hoc eſt veritas, occultata à poetis in fabula Gorgonis, quæ dicit, quòd omnes reſpicientes ſe conuertebat in lapides. Et hæc imago lutea, quæ ſemper dureſcit in igne, & imago cerea, quæ in eodem igne liqueſcit, quas Vergilius deſcribit in Bucolicis. Et hæc eſt fabula Prothei, qui dicitur Deus Marinus, quem Vergilius deſcribit in quarto Georgicorum, qui ſi capiatur quando dormit, dat reſponſa de omnibus præſentibus, præteritis & futuris, ſcilicet quando capitur, tranſmutat ſe in omnes formas extraneas & mirabiles: Ita vt nunc fiat ſus horridus, nunc ſerpens, nunc leo, nunc fluuius, nunc det terribilẽ ſonum, & ſic de alŷs, vt te illudat, & eum non cognoſcas, & ipſum dimittas: ſed quanto magis ſe transformat, tanto vinculis magis retinetur, quouſque reuertatur in illam formã, in qua inueniſti eum dormientem. & Ariſteus hoc modo cepit & tenuit ipſum, vt ibi dicitur, &c. Minerua ſecundum poetas dicitur Dea ſapientiæ maximè, & armorum & lanificiorum, in cuius pectore celatũ eſt caput Gorgonis, & in ea eſt omnis mirabilis ſapientia, quæ confundit & ſuperat omnes alios ſapientes, & imperitos in lapides et ſaxa conuertit, quæ aliter dicitur Tritonia. Gorgones autem ſecũdum poetas tres fuerunt in extrema Africa circa montem Athlatem: quæ omnes dicuntur vnum ſolum oculum habuiſſe, & nomina eorum ſunt Stenio, Euryale, Meduſa. Et hæc eſt fabula Aeneæ,

quam deſcribit Vergilius in ſexto Aeneidos, qui iuit cum Sybilla Cumea ad accipiendum ramum aureum infernalem, quem nemo accedens accipere poteſt viribus aliquibus, ſed ſolum ſi fata eum vocent, quem pro numero quilibet accipiens, Proſerpinæ vxori Plutonis præſentare debet. quo ramo ablato, ſemper immediatè vireſcit alter. & ſic poteſt omnia infernalia videre ſecreta, vt ibi dicitur: Et hæc eſt fabula Ouidij in Metamorphoſi de Phaetonte, qui ſuper radium ſolis, per foramen domus ingredientem, orationibus coagulatum, ambulauit, & greſſus eſt vſque ad cælum ad Solem patrem ſuum, qui incepit regere currum Solis cum equis ſuis, qui nimium appropinquàs terræ, combuſſit eam &c. Et hoc eſt fabula eiuſdem de ædificio perplexo, quòd dicitur Labyrinthus, in inſula Creti, cuius vnus eſt introitus, & idem exitus ſecundum veritatem: multiplex autem ſecundum falſitatem, in quo Minotaurus morabatur, qui deuorabat gentes, in cuius ore maſſæ plurimæ, de ſepo, & de cera viciſſim per Theſeum proiectæ ſunt, quæ inuiſcantes dentes eius, & vires dentium obtundentes, per ipſum interfectus eſt armis. Et hoc eſt fabula eiuſdem illius ſenis, volentis reiuueneſcere, quem Medea docuit, membra ſua omnia anatomia diuidi, & decoqui in aqua, vſque ad perfectam decoctionem integrè, & non vltrà, & tunc membra omnia in ſuis locis glutinarentur, & eſſet factus iuuenis: ſed cum cuſtos dormiret, in complemento decoctionis integræ, reſoluta ſunt omnia membra in fumum et non reuixit, &c. Et hoc eſt aurum in Ouidio occultatum. Et ſerpens quem interfecit Iaſon, cuius dentes ſeminauit, & germinabat homines armatos. Et hoc eſt fabula de mora, quæ cum primitus eſſent alba, facta ſunt nigra & rubea, propter effuſionem ſanguinis Pyrami, qui amore Tisbæ, quam credidit à feris interfectam, framea ſe interfecit, iuxta arborem moriferam. Et breuiter, hoc eſt omnis transformatio extranea, & impoſſibilis, quam fabulatoriè ipſi narrant. Rurſus nimium dicimus, quod iſti ſapiẽtes Poetæ, ſcilicet Vergilius & Ouidius,

uidius, aſſumpſerunt pro materia principali & manifeſta ſuorum librorum, hiſtorias quaſdam veraces, quibus intermiſcuerunt hiſtorias fictas, & fabulas mirandas, & extraneas auditui, quod quidem conceſſum eſt eis, quamuis non vera dicant. De quibus philoſophus primo Metaphyſicæ dicit, quòd fabulæ compoſitæ ſunt ex miris, & in ijs hiſtorijs & fabulis hanc artem interſeruerunt myſticè cum ornatu loquendi, pro principali materia & occulta, vt ſolis intelligentibus, eorum occultum propoſitum pateſiat: quia vt prius dictum eſt, hæc ſcientia, cum omnibus quæ dici & fieri poſſunt, eſt Myſtica. Quidam verò poſteriores ipſorum, materiã principalem manifeſtam, ſolam verbis pictis, ornatis & fictis habentes, aut eam tropicè ad moralitatẽ corporis & animæ humanæ contrahentes, principalem autem materiam occultã & verã ignorantes, omnino expoſuerunt illorũ dicta, & eaſdem fabulas, & alias ſimiles narrauerunt, & de radice occulta nil guſtauerunt. Et ſic viciſſim continuò faciunt conſequentes, & poetarũ nomina ſibi falsò mendicauerunt. Poemata quippe, quamuis ficta ſint, tamẽ ſemper veritatẽ occultam quandã propriã exiſtentẽ in mente poetæ, fundamentũ habent ita, vt ex poematibus veritas occulta, à ſapientibus ſolis poſſit diſcerni. Aliter enim nõ poemata nec figmenta, ſed fatuitates potius iudicarentur. & omne quidẽ poema, & omnis figura extenditur ad plurima ſignificata. Quapropter quibuſdã libuit, hoc ſecretũ in hiſtorijs & fabulis occultare. & operire, quibuſdã aũt in diuinis narrationibus, quibuſdã in alijs ſcientijs & artibus, quibuſdã in terminis proprijs & ſibi ſimilibus, cum ſit poſſibile omnibus, quod quidẽ ſecretum, quocunque modo traditũ ſit, eſt difficile valde. Vnde dixit Morienus: Quòd philoſophi omnes, paſſim in libris ſuis eam tetigerunt. Opinati ſunt quidam quærentes artem, & quam plurimi iterum opinantur quòd fermentũ ſit aliud, & aliter dictum. Dicunt enim, quòd per magiſterium Alchemiæ, ex argento viuo, aut alia re, ſit lapis philoſophorum completus:

quia lapis eſt fermentum,non in compoſitione ad metalla imperfecta, nec ſecundum illam intentionem, quam diximus, ſed ad comparationem eius, quod eſt ſui generis: & eſt illud, ex quo generatum eſt,quicquid ſit illud. Vnde ſicut fermentum maſſæ conuertit ad ſe continuò in infinitum illud quod eſt ſui generis,& ob hoc dicitur fermentum:& per hunc modum,quòd nunqnam deficit iſte lapis, dicunt,ita quòd minima pars eius extendit ſemper in infinitum. Et hoc confirmãt autoritatibus. Dicit enim Plato in quarto Stellicarum: Superfluum eſt apud operantes hanc ſcientiam: quia qui præparauit ſemel hoc opus,ditatus eſt ab iteratione operis. Hoc autem non videtur illi,qui non eſt peritus in ijs ſcientijs ſuperiorum;&c. Idem ibidem: Oportet quòd ſpiritus coniungantur cum corpore,de quo fuit principium operationis,et diues ſit operans,per hunc effectum ſpiritus,ſine hoc quod iterat opus,velut qui attrahit ignem à lapide,diues eſt ab igne ſuperfluo,quamdiu ignem habet,nec deſinit augmentari & multiplicari ſine termino,ita quod afficitur tædio operans,et oportebit ipſum derelinquere partem. Et Raſis in primo 70. Præceptorum: Qui ſemel perficit opus,ditatus eſt. Et idem in libro Perfecti magiſterij,neq; indigebis huius rei iteratione, ex quo ipſam ſemel rectè peregeris. Ego autem rationabiliter nõ poſſum imaginari illud, ſed ſolùm illud, quod prius narratum eſt. Et ratio eſt,quia non ex aliqua alia re ſit hoc fermentum, quàm ex ſubſtantia illa,de qua eſt aurum, vt infrà probabitur. Et quia aurum eſt ex ſolo argento viuo: ergo totum argentum viuum,quod conuerteret,fieret tale fermentum, & non aurum. Similiter cum imperfecta metalla ſint ex eadem ſubſtantia, ex qua eſt aurum,quamuis impura,tunc eorum conuerſio eſſet ſemper in fermentum & nũquam in aurum vel argentum. De tali autem conuerſione non curat Alchemia: Vltimus enim finis intentus eſt generare aurum: hoc enim in conſideratione eſt primum, in opere verò vltimum. Vnde Geber, vbi loquitur de numero decimo Medicinarum,

ponit

ponit, quòd per hunc lapidem conuertitur argentum viuum in aurum, & omne metallum: ſimiliter omnis philoſophus. Igitur lapis iſte non dicitur fermentum ſecundum modũ quem dicunt. Ad illud autem quod dicit Plato, & Hamec, & Raſis, dicimus, quòd ipſorum dicta non intelliguntur iuxta ſonum litera. Nam qui errat in opere experiendo, eget reiteratione ſecundò & tertiò, & totiens, quouſque quod appetit cõprehendat. Vt ibi dicit Raſis: Cum autem ſemel perfecerit, nõ eget reiteratione illa, ſed perfectionis: quia aliter reiterat perfectus & imperfectus in opere. Voluit ergo, quòd poſtquam opus ſemel rectè peregeris, et cognitione conditionum omnium & circumſtantiarum, quod tu es diues ratione cognitionis: quia potes reiterare quotiẽs vis ſine fallacia; & ideo non eges reiteratione huius rei ratione cognitionis, cum ipſa ſit infinita, neque ratione probationis, ſed ſit ratione operis. Vnde dicit Thabit ad Hamec, tanquam diſcipulus ad Doctorem, in commento proœmij Stellicarum: Scientia namque tua philoſophe, eſt infinita, & opus terminatum termino, & tempore terminato. Et Raſis in Lumine luminum, & Expoſitor: Non niſi ſemel eges lapide, id eſt, vt cognoſcas eius pondera. Et Raſis in eodem: Si pulueris præparatio ſemel cognita ſit, ſecunda non eget iteratione: id eſt ſi pondus ſemel cognitum ſit, denuò iterari recuſat. Vnde Morienus: Hoc quod nos de eius principali ſubſtantia atque materia iam ſæpe probauimus, explicabo. Ecce quia cognitio & ſcientia huius rei infinita videtur, ſed operatio pluries reiterata & finita. Ad quid vellent etiam philoſophi pluribus vicibus operari, ſi hoc eſſet fermentum? eſſet enim perditio temporis. Vnde ſciendum, quòd cum operás in decoctione ſua & putrefactione, peruenerit ad finem primi gradus, in quo apparet color primus & ſimplex, poſt anteceſſionem omnium aliorum colorum, qui color eſt albus, tempore maturationis apparens, tunc ſtatim incipit ſecundus gradus operis, & hic ſecundus gradus eſt fermentum, & fermentatio maſſæ: tunc enim elementa omnia debent æquali-

ter ponderari & commiſceri, & non palpari, cum ſint facta in illo colore ſimplicia, & mundiſſima: & cum cõmixta ſunt, facta ſunt perpetua ſuper ignem, & operans factus eſt diues, tunc per hunc affectum, neque eget reiteratione illius effectus in illo magiſterio, ſed cognitione ſemper, vt alias reiteret quando vult nouum opus. Quòd ſi tunc coniungat elementa, euaneſcunt ab igne propter vim ſpiritus, & rei volatilis dominantis, & fit pauper, cum perdat diuitias acquiſitas. Vnde hanc difficultatem inquirendi, & inueniendi fermentũ infinitum inſinuans Geber libro Spoliationum, Capite de auro & perditione operis in hora vna, & inuentionis, dicit ſic: Et ſciatis, quòd niſi poſueritis leuamentum, amittitis totam perfectionem. & hac eſt clauis omnium philoſophorũ, &c.

Hermes etiam idem dicit Capite ſeptimo ſic: Negligentia verò ex mala opinione de eo, id eſt fermento, opera corrumpuntur. Et idem in ſuis Secretis dicit: Hac eſt totius fortitudinis fortitudo fortis. Et Haly in ſuis Secretis dicit: Et vade cito: quia cito euaneſcunt: & qui neſciuerit, & non fecerit, non certificabitur, quando naſcetur, iam parauit ſe morti, & pecuniam ſuam perditioni. Et idem ibidem: Qui hunc lapidem honoratum, cum germinauerit non inueniet, non ſurget alius loco ſuo. Et Plato in quarto Stellicarum: Caue ne in putrefactione peruenias ad terminum nouum: ſi enim contraxerit opus in ſolutione, moram fortaſſe augmentabitur in corruptione, vnde caue ab hoc, etc. Idem in eodem: Ditatus eſt operans ab eo quod retinetur, cum peruenerit ad terminum, in quo nihil poteſt videri ſubtilius: non tamẽ ſum fideiuſſor, de defectu & diminutione, quoniam eſt in loco multorum accidentium & defectuum, ita quod poteſt eſſe, & cum ſaluatione, & cum errore, &c. Et Raſis libro ſeptimo Praeceptorum libro ſexageſimoſexto: Hoc eſt in conuerſione rerum ad ſuas naturas, & conuerſione occultorum ad manifeſta, & manifeſta ad occulta. Idem in l. b. Ducatus de ſeptẽ conuenit vt colligant lapidem in diebus ſuis. Et Milueſcindus dicit: quomodo

es.

eſt, quod putrefactio fuit eius cibus & vita: deinde facta eſt eius mors & ruina? Et ipſa tunc reſpondet per exemplum fœtus in matrice. Et hoc eſt quod voluit etiam Pythagoras & Heraclitus, & alij antiqui, ſcilicet quòd omnia ſunt in continuò fluxu, & tam citò velociter vnitantur, vt nulla natura permanentis aliquo tempore ſit fixa in rebus, ſed continuò & ſubitò permutetur. Nonne videmus in ijs quæ per artem coquuntur, quæ noſtræ ſubiacent voluntati, vt panis, & confectiones de melle, et de zuccaro, ſolidæ ſubſtantiæ, cum fuerint in complemento ſuæ decoctionis, perfecta ſunt, & ab igne remouenda ſunt: & ſi vlterius coquantur, comburuntur & deſtruuntur, quamuis completa & perfecta ſint: neque eget homo reiteratione illius decoctionis perfectæ in illo opere. Vnde Haly adducit nobis exemplum de ſapone, quoniam habet terminum decoctionis perfectæ, quem ſi artifex tranſgreditur, corrumpit ipſum, quamuis non ſit totalis ſimilitudo. Ex quibus liquidè patet, quòd oportet artificem continuò eſſe vigilem cum fuerit in opere, vt cum peruenerit ad gradum primum illius perfectæ decoctionis, in quo ſubtilius non poteſt videri, ibi permaneat: quia voluntas perficit ſecundum gradum, & corrumpit primò, & reiteratione eius non eget, ſi rectè peregerit & dilatus eſt, imò ſi reiterare vellet, non poſſet. Quòd ſi vlterius tranſcēdat, euaneſcit opus: quia ſumma volatilis, quæ eſt de natura ſpiritus, ſuperat ſummam fixi, quæ eſt fermentum, propter vim caloris ignis: & ſic euaneſcunt omnia elementa. Quicunq; ergo tunc per compoſitionem ſciuerit concordare & pacificare elementa, cum ſint contraria, perficiet opus, & faciet mira, & non aliter. Ideo dixit Roſinus: Miror philoſophi, qualiter ignem & aquam ſibi ipſis placabiles eſſe feciſtis, quouſque in regimine ſimul habitauerunt. & tunc philoſophi eorum partem notificare deterriti ſunt, &c. Idem dicit Morienus. Vide ergo, ne radicem hanc prætereas, ne aliquam eius quæras mutationem, &c. Vnde pulchrè dixit Plato in Stellicis, ſcilicet, Circuitus tres cœlos, cœlum a-

nimæ,cælum animæ,et cælum intelligentiæ:cumq́; voluiſſem ingredi ad altius,prohibuit me propoſitio naturalis,& inſpirauit mihi intelligentiam,quod non eſt iter vlterius.dixi ergo:Cognoſco id quod circuiui & intelligo illud, quod non circumeo per hoc quod acquiſiui per gyrum,& circuitum triũ cælorum,& ſi fuiſſet vlterius ambulare,abijſ:ſpem verò ex diminutione,hoc accidit non ex negligentia,&c. Idem in eodẽ: Ne quæras voluntatem complementi: quia hic ducit ad remotionem remotam,& hac ſpecies actionis eſt de fortioribus paſſionibus animæ,&c.

Cauſſa quippe eius,&c. Notandum quòd operationes caloris in generatione & corruptione, in quantum calor, non ſunt determinatæ nec ordinatæ ad aliquem vnum finem determinatum & manifeſtum, niſi in quantum calor regitur ab anima vel intelligentia: quoniam calor eſt inſtrumentũ animæ,& omne agens ſuum inſtrumentum menſurat vt introducat formam: per calorem autem intelligo eum, qui eſt in actu, vt in animalibus habentibus ipſum in actu, aut potentia & virtute: vt in vegetabilibus & mineralibus:& animalibus habentibus ipſum modo ſimili. & iſte calor eſt elementalis & cæleſtis, confuſus inmixtis. Vnde philoſophus ſecundo Phyſicorum dixit: Homo generat hominem & ſol: quia ſine iſto duplici calore, non fit generatio. Menſuratur autem iſte calor quantitate,qualitate & tempore ab anima, vel ab intelligentia, vel ab vtroque in omnibus naturalibus,ad aliquem vnum finem determinatum, in quo eſt acquiſitio formæ. Cum igitur ars Alchemiæ ſit ſequela naturæ, & operetur cum calore actu,ſcilicet ignis,oportet neceſſariò, quòd anima artificis modificet & menſuret illum calorem quantitate, qualitate & tempore, vſque ad finem quendam determinatum ad formam adipiſcendam: quia ſemper determinatum tempus eſt inter agens & patiens, in quo introducitur forma. quod ſi artificis anima ſic non menſurat, ſed continuet calorem ignis vltrà terminum,tũc ignis neceſſariò deſtruet

ſtruet formam, quam fecit propter immenſurationem. Hoc autem ſatis patet ſic: quia ignis actio eſt infinita, & omne quod efficit, de ſe deſtruit: ſed anima artificis menſurans ipſum, imponit ſibi finem quando vult, & conſeruat, quod generauit ignis: & de cætero in igne poterit conſeruari in infinitum, abſque aliqua menſuratione ignis facta ab artifice, quod eſt mirabile: quia igne gaudet, ſicut res qualibet inanimata, in loco proprio ſuæ generationis. Vnde philoſophus nono Metaphyſicæ dicit: Quòd potentia irrationabilis, eſt determinata ad vnum tantùm, & exit in actu exiſtente, præſente paſſiuo diſpoſito vt ignis ad combuſtibile: potentia autem rationalis ſe habet ad contraria, & exit in actu in alterum per appetitum ſenſitiuum, vel rationalem, præſente paſſiuo diſpoſito, & facit in eo quod vult, ſiue quod deſiderat. Et propter hoc dixit Pythagoras, Hominem eſſe menſuram omnium rerum, vt recitat philoſophus vndecimo Metaphyſicæ: Quapropter veraciter dicimus, quòd natura eſt, quæ regit opus huius artis per decoctionem in igne ſuo & vaſe proprio, prout regitur à cæleſtibus vſque ad finem operis, & vltrà. Voluntas autem eſt libera, & debet regere & modificare naturam in fine operis, vt non tranſcendat vltrà: quia voluntas regendo naturam debet trahere ad ſe naturam, ſed ſi voluntas trahitur à natura, & inclinetur ad eam natura, tranſcendet finem operis, & ipſum deſtruet, quod omnino ab omnibus prohibitum eſſe videtur. Ad huc opera naturæ planius ſcrutando dicimus, quòd ſicut natura agit propter finem, ſic & ars: finis autem naturæ eſt introductio formæ in propria & conuenienti materia cum fuerit in vltima diſpoſitione, per actionem agentis inſtrumentalis, directi ab ipſa natura, quod eſt calor appropriatus, & tunc operi finem imponit. Cum igitur per ingenium & ſapientiam artificis, fuerit ortum & generatum argentum viuum philoſophorum, quod eſt materia diſpoſita vltima diſpoſitione ad formam, per actionem agentis inſtrumentalis, ſcilicet ignis, directi ab anima artificis: ergo oportet

quòd deformetur tunc, & operi ſinem imponat, cum ſinis intentionis artis & naturæ fuerit, generare tale argentum viuum, habile ad talem informationem, ſcilicet auri vel elixir, ſiue lapidis philoſophorum: anima autem artificis æquipollet naturæ in hoc: fruſtra ergo in deſperatione laborat, qui vltrà laborat, cum laboret contra naturam, & contra naturæ intentionem & artis. Et hoc eſt quod poſuit Parmenides & Meliſſus, qui poſuerunt principia naturæ eſſe ſolum vnũ & immobile, vt dictum eſt. Cauſſa quippe eius, quod dictum eſt, videtur mihi, quòd in fine perfectæ decoctionis & putrefactionis, natura generat miniſtratione artis materiã ſimplicem, nudam, non coniunctam formæ ſuæ, quam antiqui vocauerũt materiam primam, propter ſimilitudinem cum materia prima mundi, antequam informaretur. de qua dicit Plato in tertio Tymei, Quòd cum materiam primam imaginamur, patimur velut ſomniantes: & eget hæc materia coniunctione cum forma ſua, quæ eſt fermentum, quod quidem fermentũ occultum eſt in gremio eius. quæ coniunctio debet fieri ſtatim in ortu materiæ, vt materia permaneat, & perſeueret: natura enim ſola hanc coniunctionem facere non poteſt: quia actio naturæ eſt continuò cum igne, & actio ignis eſt infinita, vt dicitur ſecundo de Anima: & eſt irrationabilis. Similiter vt dicitur ſecundo peri Herminias: & ſic natura, continuè agendo deſtruit quicquid perfecerit: ſed artis ſapientia tunc ipſa coniungit, poſt completam actionem naturæ, faciendo naturam ab actione deſiſtere. Ideo artifex tunc ab operatione & vigilia eſt totaliter abſolutus, & poteſt quieſcere. Vnde dixit Socrates in Turba philoſophorum de Coniunctione: Eo autem (C i, id eſt, plumbo, quod eſt fermentum corpus) noto, nil aliud eſt, quàm mulierum opus, et ludus puerorum, etc. Non enim artifex plus laboris eget occupatione illius, ſed debet ab eo quieſcere, aut quicunque vult agere, ab hoc magiſterio. Propter hæc, coniunctio eſt res facilima. Ideo Raſis in octauo. Præceptorum dicit: Coniunctio verò mercurij cum vitro,

ſtro difficilis eſt ad inueniendum, non tamen eſt res facilior in mundo. Et Raſis in Lumine luminum: Sola cuſtodia totum complet negocium. Sic enim elementa tunc coniunguntur & perpetuantur, propter vim fermenti. Vnde dixit Morienus: Et in hora coniunctionis maxima mirabilia apparebũt. Et ſicut elementorum ablutio & depuratio fit propter præſentiam ignis, ſic poſt eorum ablutionem, coniunctio & perpetuatio, & fermentatio fit tunc propter ipſius abſentiam. Vnde Raſis in libro trium verborum: Et hoc fit virtute Dei, temperamento ignis, & moderantia terminorum ignis. Et Morienus: Eius ignis eſt tota huius rei vera ac perfecta probatio. Et Plato in tertio Stellicarũ: Igneitas contrariatur in hora coagulationis. Et idem in libro Sanationum: Commodum & incommodum huius rei peruenit à commodo & incommodo ignis. Et quamuis hoc dictum ſit extraneum & mirandum, ſcilicet quòd natura generat materiam ſimplicem informẽ, non coniunctam ſuæ formæ, attamen eſt verum ſecundum antiquos, ſed ſimilitudinarium. Et philoſophus in ſexto de Animalibus ſimili verbo mirando vtitur: vbi oſtendit, quòd anima vegetatiua & ſenſitiua dantur ab intrinſeco materiæ, intellectus ab extrinſeco. Vnde dicit ipſe ſic ibi: Corpus ſpermatis, cum quo exit ſemen, ſpiritus eſt, qui eſt virtus principij animæ, eſt ſeparatum à corpore, id eſt materia, & eſt res diuina: & tale dicitur intellectus, & iſte ſpiritus non ſeparatur à ſpermate, &c. Ecce quòd ponit ſperma ſeparatum à corpore, quamuis in rei veritate non ſit ſeparatum, neque eſſe poſſit. Intelligendum eſt ergo, corpus ſpermatis ſeparatum à corpore, non quia non ſit in materia ſpermatis, ſed quia eſt ibi quoddam occultum, non eductum de materia ſpermatis, ſed ab extrinſeco datum, quod eſt intellectus, ad cuius nutum, id eſt poteſtatem, cuius ſpermatis ſic ſpiritualiter diſponitur. Eodẽ modo eſt hic intelligendum, ſed ſecundum analogiam, cum tota traditio artis iſtius ſit analoga & typica. Amplius ſciendum eſt, quòd hoc tempus fermenti & fermentandi maſſam,

eſt tempus in quo germinat lapis: quia oritur ſicut germinātia, vt dicit Haly & Plato, & omnis alter. Et quia germinatio propriè eſt vegetabilium; & reditio rei poſt corruptionem ad id quod erat tēpore præfinito, ideo cum hic lapis quaſi germinet redeundo ad id quod erat, ſimilabitur quaſi vegetabilibus. Cum igitur eſſet in principio argentum viuum coagulatum: ergo quando orietur argentum viuum per decoctionem, tunc germinauit: ſed cum ſit liquefactum per decoctionem, oportet vt tunc coaguletur: & hæc congelatio fit cum fermento ſiue corpore ſuo, quod eſt idem. Et hæc propriè eſt Alchemia inſtrumentaliter. Vnde Lilium definiens Alchemiā, ſic dicit: Alchemia eſt ſubſtantia corporea, ex vno & per vnum compoſita, &c. Hamec autem in commento primi Stellicarum dicit: Nos vtimur ingenio cum ſubtilitate præparationis, ſecundum poſſibilitatem ingenij quæ fieri poteſt in hoc mundo, vt erigatur res vna & eadem, quæ fuit in principio, vacua tamen ab alterationibus ſuis contrarijs, &c. Et Raſis in Lumine luminum: Quæ ſeminauerit homo, hæc metet. Idem ibidem: Omne ſemen in terra proiectum, proprio generi correſpondet. Quòd ſi diuerſa generis genera ad inuicem mixta ſint, vnumquodque proprium exprimit genus, &c. Idem in libro 70. Præceptorū, in libro Ducatus: Scias quòd fiducia philoſophorum in Capitulo Maiore, eſt ſecundum duas res, quibus iungitur tertia: & ſunt diuidere naturas lapidum, & mundare eas ſingulariter & tornare eos lapides, &c. Et hoc eſt quod dicit Senior ſcilicet: Ex paucitate æquitatis ignorantium eſſet, ſi dicerem, quis peperit homines, aut grana tritici fructificant galbanos, aut palma portat mala granata, aut volatilia parturiunt piſces. Non enim generant res, niſi ſibi ſimilia, nec fructificant res, niſi fructus ſuos, &c. Idem ibidem: Mineralia non nutriuntur vt exeant à radice ſua, ſed redeunt ad id ex quo fuerunt, nec conuertuntur ex hoc ad aliud: & qui aliud dicit, falſum dicit. Et Roſinus: Inſpicite ſeminatores, qui ſeminant, quid ex eis exit. Et Hermes in quarto:

Ex

x homine non ſit niſi ſibi ſimile: nec ex volatilibus niſi ſimile: nec ex tauro vel leone niſi ſibi ſimile. Et ſi aliqua creatura cum concumbat cum altera diuerſa, procedit quod non eſt ſimile, nec vni, nec alteri, nec priori. Et Dyomedes in Turba philoſophorum: Non exit ex homine niſi homo, neque ex brutis animalibus niſi ſibi ſimilia ſic etiam ex volatilibus, nec piſcibus, niſi ſibi ſimilia, &c. Sic igitur patet, quid ſit fermentum, & eius germinatio, & compoſitio. Et quamuis hæc verba dicta ſic plana & aperta videantur, ſunt tamen obſcura & ponderoſa valde.

CAPVT XII.

In quo oſtendit quid ſint elementa lapidis philoſophorum, & quomodo in ipſo conueniant, & in auro, & in omnibus mixtis, & ſimiliter in cœleſtibus, ſecũdum antiquos philoſophos huius artis.

ET quia diximus, quòd omnia Elementa in lapide philoſophorum ſunt depurenda primò, & pòſt ponderanda, & vltimò commiſcenda, vt compoſitum perpetuetur, ideo de ipſis narremus. Sunt quamplurimi, hanc artem moderno tempore inquirentes, & fuerunt antiquitus, & ſemper erunt. & operantes in ſuperficie iuxta ſonum primum verborum, qui ex partibus animalium ſicut cerebro, ſanguine, ouo, & ſpermate, aut ſuperfluitatibus, vt capillis, ſtercore & vrina, & ſibi ſimilibus: aut etiam ex vegetabilibus, ſicut frumento & ſimilibus, alijs præmiſſis putrefactionibus in fimo, per deſtillationes, deſtillant primò aquam limpidam per ſe, ſecundò oleum album per ſe, quod eſt aer, & fex quæ eſt remanens in fundo ex terra, in qua eſt ignis, id eſt tinctura. Vel poſt oleum album ſequitur oleum citrinum aut rubrũ, quod eſt ignis. Poſt calcinant terram ſæpiens quouſque figatur, &

imbibunt eam cum aquis & oleis albis pluries deſtillatis ad album, & cum oleo rubeo in fine ad rubeum, diuidendo pondera eorum, & coniungendo ſicut litera ſonat. & dicunt, quod per talem diuiſionem talium elementorum, et depurationem & coniunctionem fit fermentum verum, et Elixir magnum, & lapis philoſophorum.

Sed iſti ab elementorum, &c. Notandum eſt, quòd inueſtigatio, per quam deuenire poſſumus in cognitionem veritatis cuiuſlibet rei, ſumitur neceſſariò ab eſſentia et natura rei, & ab accidentibus proprijs ipſius, non ab extraneis: et per conſequens, operatiò in generatione ipſius, ſi ſubiacere poſſit actibus noſtris, vt inueſtigatio in cognitione hominis, ſumitur ab eſſentia & natura hominis, non autem à natura ligni & eſſentia, neque lapidis. Si igitur ab extraneis quis voluerit inueſtigare, vt cognoſcat naturam rei & eſſentiam, ſtabit in extraneis. Ergo ſi operabitur in generatione illius rei, extranea generabuntur. Quia qualis fuit inueſtigatio, talis & cognitio: ergo & per conſequens talis operatio & generatio. Cum igitur Alchemia inueſtigando inquirat, tranſmutare omnia metalla in aurum, ergo oportet prius inueſtigando habere cognitionem auri, & aliorum metallorum: & hæc cognitio neceſſariò erat ab eſſentia & natura ipſorum, & accidentibus: ergo & operatio & tranſmutatio ſumetur ſimiliter ab eiſdem. Non igitur inueſtigatio ſumpta ab extraneis eſt neceſſaria, nec vtilis, cum non ducat nos in cognitionem rei per accidentia, ſed potius in maiorem ignorantiam. Ergo nec operatio ſumetur ab ipſis, cum non poſſit fieri recta operatio abſque recta cognitione & inueſtigatione præcedente. Operantur ſimiliter abſque inueſtigatione & cognitione fortuitò, ſicut vident & audiunt alios operari, ſed non ſperent aliquo modo à fortuna iuuari in operibus ſuis. Et ſciatis, quòd cognitio eſſentiæ, & naturæ rei ſumitur à cognitione principiorum ſuorum: principia autem ſumũtur, aut à per ſe notis, aut à ſuperioribus ſcientijs: principia autem rei, ſunt cauſæ ſuæ propinquæ.

pinquæ. Mirabile ergo videtur & fatuum cum inſania, quomodo, & quare conantur operari cum prædictis extraneis, cum per illa non ſit cognitio, neque inueſtigatio aliqua ſuarum cauſarum & principiorum, ſcilicet auri. Et hanc eandem ſententiam inueſtigandi, in habenda cognitione veritatis cuiuſlibet rei, oſtendit & affirmat philoſophus, in primo de Anima, qui dicit, Quòd qualibet res debet inueſtigari per ſua propria. Item dicimus, circumſcriptis libris omnibus, & doctoribus huius artis, & per nos ipſos volumus inueſtigare hãc artẽ, et ipſam verã ratione bona inueſtigationis ꝓbare. Ponamus, nunquam operationem impendemus in vegetabilibus, aut animalibus, aut eorum partibus & ſuperfluitatibus, aut etiam mineralibus, extraneis ab intentione naturæ, abſit.. Cum enim nullum prædictorum cadat, neque cadere poſſit in intellectu ratione veræ inueſtigationis, cum non ſint de inten:ione naturæ omnino: ergo & in operatione minimè reponentur: ergo ſola illa, quæ inueſtigando cadunt in intellectu, per iudicium ſenſibus datum, & habitum à natura, neceſſariò in opere reponentur, nec de cætero egemus niſi inueſtigatione modi operandi in eis: quæ inueſtigatio fit reſpiciendo ad modum operationis naturæ, & non aliter. Oportebit igitur ſequi naturam penitus in materia & principijs, & elementis ſimilibus: In modo autem operándi, quantumcunque poſſumus. Et hanc ſententiam principiorum & elementorũ cognoſcendam, oſtendens Geber, dicit Capitulo de principijs corporum: Cognoſcere verò non eſt poſſibile tranſmutationes corporum, vel ipſius argenti viui, niſi ſuper mentem artificis primo deueniat vera cognitio illorum naturæ ſecundum ſuas radices.

Prius igitur corporum principia notificauimus, &c. Hoc autem totum recipit ingenium & ſimilitudinem per philoſophum tertio Metaphyſicæ, dicentem, Quòd eadem ſunt principia eſſendi & cognoſcendi. Et in ſecundo eiuſdẽ dicit, Quòd ſicut res ſe habent ad eſſe, ſic ad intelligi & cognoſci. Quapro-

pter bene vidimus, quòd in omnibus rebus reperiuntur tres modi, ſcilicet modi eſſendi, modi cognoſcendi ſiue intelligendi, & modi ſignificandi. Qui tamen tres modi ſunt vnum & idē eſſentialiter. Sic igitur modus inueſtigandi & cognoſcendi elementa in auro & lapide philoſophorum patet verè, & non ſicut illi exiſtimant. Sed iſti ab elementorum conſideratione, & ipſorum materia prima ſecundum Alchemiſtas, et operatione ipſorum, ſunt valde remoti. Quia oportet, quòd omnis forma extrahatur de potentia ſua materia propinqua. Cum igitur nullum illorum ſit, nec eſſe poſſit materia auri: ergo nec ex eis generabitur forma auri: ergo nec lapis philoſophorum: ergo neque elementa generabuntur ex eis. Omnis enim forma debet eſſe vniuoca, & eiuſdem generis cum ſua materia, ex qua fit, & potentialiter in materia ſua. Nos igitur antiquorum ſententias occultas ex verbis barbaris elicere volentes, de elementiſ dicimus, quòd in omni mixto quatuor ad mixtionem conueniunt elementa, quorum duo ſunt incluſa, vt ignis & aer: & duo includētia, vt terra & aqua. Et ideo in omni mixto videtur ſuperabundans terra & aqua: Ignis autem & aer ſunt principia magis formalia & mouentia: alia verò magis materialia, & non quietem facientia. Et virtus ignis & aeris propriè apparere non poſſunt, niſi in terra et aqua, ſicut nec virtus formæ, niſi in materia: quia ſicut forma eſt incluſa in materia, ſic ignis & aer in terra & aqua. Vnde philoſophus decimoſeptimo de Animalibus dicit: Et forma ignis non apparet per ſe omnino, quoniam ignis habet formam propriam, & forma eius non apparet niſi in alio corpore, &c. Et in decimoſexto etiam dicit: Ignis autem non generat animalia, neque apparet ſuſtentatus, niſi in rebus humidis aut ſiccis, per ſe autem non habet ſubſtantiam, &c. E. Raſis in ſeptimo libro Reprehenſionis: Omne compoſitū cōponitur ex quatuor naturis, duabus manifeſtis, et duabus occultis. Cum igitur incluſa fuerint fortia, includētia verò debilia, tūc mixtum facilè corrumpitur: quia principia formalia

exha

exhalant, per quæ datur forma, color, ſapor, odor, et ſimilia, & materialia remanent, non tamen penitus deſerunt illa hæc. Si autem econuerſò, non facilè corrumpitur mixtum: quia propter fortitudinem includentium, incluſa non facilè reſoluuntur: Si autem ambo debilia, tunc totum mixtum facilè corrumpitur: quia vna pars elementi non poteſt alia retinere, vt patet in Camphora. Cumq́; in fortitudine elementa æquantur omnia, ſecundum omnem modum poßibilem naturæ, tunc inuicem pariter continentur, & pars minima cuiuſque temperatur, ligatur & retinetur à ſuo compare, & cōtraria æqualiter: ita, vt humidum & ſiccum ſint æqualia in virtutibus, & calidum & frigidum ſiunt omnino vnum abſque diuerſitate, & tunc perpetuatur mixtum, cum ibi nō ſit repugnantia elementorum componentium, nec contrarietas, ſed identitas, & ſimilitudo totalis. De elementis igitur, ſecundum Alchemiſtas loquendo, dicimus, quòd elementa in hac arte ſunt humidum & ſiccum, id eſt aqua & terra, & in aqua eſt aer, & in terra ignis. Veruntamen primum elementum & radicale, de quo elementa omnia alia originem contraxerunt, eſt hmiditas ſiue aqua, id eſt liquefactio: aut ſecundum alios eſt terra: ſed quicquid ſit, ad idem vertitur. Et de hoc Empedocles, & quidam antiqui dixerunt, quòd ſolum vnum elementum eſt commune alterationi & permutationi, & quòd omnia generata ſunt ex ſpißitudine vnius elementi: quia quando inſpiſſatur aqua, tunc cum qualitates terræ vincunt qualitates aquæ, ex aqua fiet terra: ergo tunc quatuor elementa conueniunt & faciunt mixtum, ſecundum eos, quos philoſophus redarguit in libro de Senſu & ſenſato, dicentes, quòd omnia facta ſunt ex aqua. Vnde dixit Morienus & Hermes, quòd ex groſſitie aquæ, terra concreatur: & alij antiqui, quòd terra natat ſuper aquas, & eſt ſuper aquas fundata. Et quia aqua & terra adæquantur in pondere & virtutibus, & aer adæquatur aquæ, & ignis terræ, & ſic mixtum fit perpetuans: ergo neceſſario quatuor elementa,

conueniunt æqualiter in compoſitione lapidis philoſophorum & auri. Signum huius eſt, quia cera, dum liquefacta eſt ipſa tota, dicitur aqua ſecundum eos, ratione humiditatis fluxibilis: dum autem coagulata eſt ipſa tota, dicitur terra, ratiõe ſiccitatis: quia quolibet modo æqualiter ponderat. Vnde Alexander in fine ſuæ Epiſtolæ dicit: Scias quòd philoſophi omne calidum ignem vocauerunt, & omne fluxibile aquam, & omne coagulatum terram vel lapidem, &c. Et neque aqua nec aliquod elementum ſimplex, confert nobis aliquid vtile in arte, niſi omnia diuiſa & depurata inuicem coniungantur, & æquantur perpetuò. Ergo neceſſariò cum generata erit aqua munda & candida, oportet quòd ei terram coniungamus eadem hora, & coniunctis iſtis duobus omnia quatuor coniuncta erunt, & tunc perfectum eſt opus: & ſi non coniungãtur, tunc aqua reſoluitur in fumum cum terra, et per conſequẽs alia elementa, propter vim & perſeuerantiam ignis, & ſic opus annihilatur: propter quod oportet artificem cognoſcere elemẽta ſimplicia penitus, antequam ipſorum compoſitionem incipiat, vt ſciat ea rectè componere ad conſtitutionem compoſiti. Vnde dicitur in Lumine luminum: Oportet antequam inhumentur elementa, vt ſimul cognoſcatur pondus cuiuſlibet, & eius ſimilitudo, & de coniunctione non eſt ſeparãdum aliter. Item ibidem: Si vis elementa miſcere, neceſſe eſt vt elementorum cognoſcas naturas, & componas cõtrarium cum contrario. Similiter in cæteris artibus & ſcientijs, oportet primò habere veram cognitionem ſimplicium, quæ dicuntur elementa, antequam deueniatur in certam et determinatam compoſitionem ipſorum: quia ſimplicia per ſe non conſiderantur, niſi in quantum ex eis fuit ſuum compoſitum. Vnde Alexander in ſuis Secretis dixit, quòd elementa ſimplicia nihil proſunt, cum autem complexa ſunt, mirabilium & altiſſimarum ſunt operationum. Et Ariſleus in Turba philoſophorũ: Scitote, quod in ijs elementis, quæ vobis narraui, eſt arcanum abſconditum, quorum duo tactum habẽt & aſpectum apud viſum

viſum largientia, & quorum virtus ac opus ſumitur, quæ ſunt terra & aqua: alia autem duo elementa nec videntur, nec tanguntur, nec quicquam largiuntur, nec locus eorum videtur aliquis, niſi in prioribus elementis, id eſt terra & aqua. Cum autem quatuor elementa non coniunguntur, nihil hominibus artificij de eo quod concipiunt, perficitur: mixta autem, & à ſuis naturis exeuntia alia fiunt, etc. Et Morienus: Hæc diſpoſitio eſt naturarum mutatio, & earum naturarum calidi cum frigido, humidi cum ſicco, ſubtili diſpoſitione admirabilis connexio. Et Ariſtoteles in ſuo libro de Secretis ſecretorum: Quando habueris aquam ex aere, & aerem ex igne, & ignem ex terra, tunc habebis plenè artem. Et Horculfus in Turba philoſophorum: Conuerte elementa, & quod quæris inuenies. Conuertere autem elemēta, eſt facere humidum ſiccum, & fugiens fixum, &c. Et ſciatis, quòd omnia elementa tunc conuertuntur in terram actualiter, & elementa alia ſunt & remanent cum ea in potentia & virtute. propter quod dixit Hermes: Terra eſt elementum: de terra omnia facta ſunt, & ad terram conuertuntur. Et Moyſes: Terra eſt mater elementorum: omnia de terra procedunt, & ad terram conuertuntur, ſicut recitat Morienus: Hæc autem terra eſt corpus & fermentum, per quam alia elementa perpetuantur cum ea. Secundum hunc ergo modum, in compoſitione lapidis philoſophorum, & in auro, conueniūt quatuor elementa: æquantur enim ibi omnia elementa æquatione vera ſecūdum omnem poſſibilitatem naturæ. Vnde Raſis, libro Perfecti magiſterij, loquens de corpore & ſpiritu, prout ſunt principia & elementa lapidis philoſophorum, ratione qualitatum contrariarum, repertarum in eis, dicit ſic: Cum verò alternatim modo congruo deſponſantur, generatur à eis ſubſtantia temperata, quem non poteſt ignis violentia ſeparare, nec terræ fæculentia vitiare, nec aquæ limoſitas condemnare, nec contactus aeris obumbrare, &c. Idem in eodem dicit, quòd in ipſo, & in auro, qualitates quatuor elemētorū,

cum duritie & mollitie, ſic ſunt æquatæ æqualibriter, quòd nulla vincitur à ſua contraria. Et idem dicit libro de Aluminibus et ſalibus, capitulo de auro. Et Geber libro Denudatorum, Capite de Auro, dicit, quòd in auro ſunt decem partes caliditatis, & decem frigiditatis, & decem humiditatis, & decem ſiccitatis. Et ideo aurum, & lapis philoſophorum non corrumpuntur in igne, quantumcunque ſtent in igne: ipſa enim generata ſunt in igne. & ſicut locus ad generationem rei, ſic & ad conſeruationem eius: quia omnis res ferè, tam vegetabilis quàm mineralis, & ſimiliter animalis, in loco proprio generationis melius quàm alibi conſeruatur. Quia igitur lapis philoſophorum, & ſimiliter aurum, præſertim Alchemicum, ſunt generata in igne: ergo proprius locus conſeruationis, & melior, erit ignis: quia inter ea actio non fit, nec paſsio corruptiua. quia quandocunque agens tantum poteſt in agendo, quantum patiens in patiendo, & ecõuersò, tunc perpetuatur patiẽs per actionẽ agẽtis. Vnde dixit philoſophus, libro de Motibus animalium: Tantum poteſt terra in quieſcendo, quantum Deus in mouendo. Quia igitur lapis philoſophorum tantum poteſt contra ignem in patiendo, quantum ignis in agendo: ergo eſt perpetuus in igne: Patitur enim paſsione, quæ eſt ſalus et perfectio, non autem paſsione, quæ abijcit à ſubſtantia. Ex quibus directè patet veritas & intellectus antiquorum philoſophorum, de generatione corporum cœleſtium, quam poſuerunt ex elementis, & eſſe incorruptibilia: poſuerunt enim cœlum & cœleſtia ſic mixta, & ideo incorruptibilia facta: quoniam principia materialia non poſſunt à formalibus ſeparari, nec econuersò, cum in eis non fiat actio & paſsio propter æqualitatem in virtutibus actiuis & paſsiuis: & ideo natura ſagax, ſecundum eos, poſuit ſphæram ignis iuxta cæleſtia, ad conſeruationem ipſarum, cum maximè actiuus. Qualis igitur proportio eſt ipſius ignis materialis ad lapidem philoſophorum & aurum, talis eſt proportio ignis elemẽti in ſphæra ſua ad cæleſtia corpora. Sicut igitur hæc in hoc igne ſeruãtur in eſſe

in eſſe ſuo abſque corruptione aliqua,ſic & illa cæleſtia,in illo igne.& tales res gaudent igne,vt dixit Alexander.Verũ tamen cæleſtia,ſic à ſolo Deo proceſſerunt iuſſu Dei:Lapis autem philoſophorum, & ipſorum aurum, à Deo non ſolo, ſed à natura etiam,non tamen à natura ſola,ſed vt eſt ab artificis volũtate directa iuſſu Dei: quoniam natura ſola non poteſt, nec ſcit in ijs æquare elementa in virtutibus, vt perpetuentur in mixto, niſi prout eſt ab artificis voluntate directa. Et per hunc modum etiam, ſcilicet voluntatis diuinæ,cæleſtia corpora incorruptibilia ſunt,vt dicit Plato,qui dicit: Natura quidem noſtra diſſolubilis eſt: voluntate autem mea indiſſolubilis. Et ſic patet,quomodo ars iuuat naturam.Ideo nõ poſſumus ſequi naturam in modo ſui operis, ſed ſic in opere. Vnde Hamec in commento primi Stellicarum dicit: Oportet vt ſcias ô Thebit,quòd natura & voluntas ſunt repugnantia & contraria,& actus naturæ eſt impoſſibilis,propter repugnantiam duorum,iudicij ſcilicet voluntatis & naturæ: Generatio enim auri in hoc mundo cum voluntate,ſicut generatio eius per naturam,eſt impoſſibilis: ſed nos diuerſificamus ab hac, & præparamus ipſum præparatione voluntatis in radice,& tunc cõuertimus ſimplex in compoſitum, ad hoc quod quæritur in ſubſtantijs, &c. Ex quo patet,quòd noſtra voluntas cum ſapientia ingreditur in hoc opus, ſicut complens & perficiens:quoniam voluntas cum ſapientia, cognoſcit naturam & opera eius, & ipſam ſequitur & gubernat propter eundem finem,vt ſuperius dictum eſt.Sunt igitur omnia elemẽta numero quatuor, ratione quatuor qualitatum, & ſunt conuertibilia ad inuicẽ.quia quodlibet eſt in quolibet potentia & virtute, propter quod reciprocè continuò generantur & corrumpuntur.In ſubſtantia autem ab exordio mundi vnum ſolum eſt elementum, quod eſt materia prima ex eius diuiſione.Propter repugnantiam quatuor qualitatũ, generata ſunt quatuor elementa actu,quæ erant ibi in potẽtia.Similiter in huius lapidis ortu ſunt quatuor elementa in

vno in potentia, quod eſt materia prima, quæ inenarrabili artificio diuiduntur & complectuntur. Cenſemus porrò, hũc lapidem eſſe perpetuum, & incorruptibilem ſuper ignem, nõ ſolùm propter adæquationem quatuor elementorum in viribus ſuis: ſed propter coniunctionem quinti elementi cum illis: quia ſicut maior mundus ex quatuor elementis corruptibilibus eſt cõpoſitus, & vno incorruptibili, quod dicitur quinta eſſentia: ſic & ars diuina virtute, elementa quatuor lapidis corruptibilia, nexu & nodo vnius incorruptibilis, quod quinta eſſentia dicitur, in hoc minori mundo indiſſolubili copulauit, quod quintum dicitur elementum. Ideo dicit Auicenna, Hoc eſt vnum quinque elementorum. Vnde Alexander dicit: Initium huius artis ex quatuor eſt viribus peragẽtibus, ſcilicet appetitiua, retentiua, digeſtiua & expulſiua, ſiue mundificatiua, & quinta ſcilicet anima vel vita ſtans, ortus & lumen clariſſimus. propter quod etiam dicit ibi, eam non eſſe calidam, nec frigidam, nec humidam, nec ſiccam. Eſt autem hæc quinta eſſentia, ſulphur diuinum, incorruptibile, quo compoſitum incorruptibile perpetuò perſeuerat. Et ſicut humidum & ſiccum ſunt elementa huius artis, ſecundum modum quem diximus: ſic ſimiliter anima, ſpiritus & corpus, cum ſint vnum & idem cum humido & ſicco: & econuerſò. Eodem modo fixum & volatile ſunt elementa: ſimiliter etiam candidum & rubicundum. Ad hæc etiam ſulphur & argentum viuum. Similiter aurum & argentum viuũ, quoniam eadem ſententia eſt omnium. Et quia inter omnia elementa quatuor, ſola terra eſt fixa, & ars Alchemiæ vult ſuum lapidem eſſe fixum, ideo oportet neceſſariò quod in fine operis conuertantur omnia in terram, id eſt fixionem, ſecundum philoſophos. Quæ ergo dixerunt antiqui philoſophi ante Ariſtotelem de elementis, & poſt ipſum in hac arte, & de elementatis, & ipſorum generatione, ex vno ſolo elemento, aut duobus, aut tribus, aut quatuor, & ipſorum corruptibilitate, & perpetuitate, ſecundum allegoriam dixerunt.

CA-

CAPVT XIII.

In quo oſtendit, quid ſit Tyriaca & venenum in lapide philoſophorum, ſecundum antiquos philoſophos.

QVia antiqui philoſophi aſſignauerunt in compoſitione ſui lapidis venenum & Tyriacam, & ipſum comparauerunt eis, vel ecõuersò, ſicut venenũ et Tyriacã humano corpori, et ſunt hæc de terminis occultiſſimis huius artis, nec poſſit lapis perfici & compleri, nec etiã quomodo elucidari ſine ipſorum cognitione, ſicut ſine cognitione prædicti fermenti & elementorum, & ſibi ſimilium: ideo de ipſis nunc dicamus. Sunt quidam, ſicut mos eſt, & fuit, hanc artem, ſecũdum verborum ſcripturam, & ſonum inquirentes, & operantes, qui credunt interficere Mercurium cum rebus venenoſis: vnde quidam ipſorum acceperunt venenum ex vegetabilibus, vt ex napellis aut cicuta, et ſibi ſimilibus: quidam autem ex animalibus, vt ex buffonibus & ſerpentibus, & alijs ſimilibus: Quidam autem ex mineralibus, vt Arſenico & ſimilibus. Et eodem modo in Tyriacis fecerunt, & ſimpliciter et cõmixtè: & crediderunt coagulare mercurium cum ſalute, in elixir cum eis, & deluſi ſunt omnibus modis: quia non intellexerunt antiquos. Reprobantur enim, ſicut in capitulo elementorum nuper diximus. Et ſimiliter: quia non commiſcentur niſi homogenea in natura. Cum igitur ea quæ ſunt vegetabilium & animalium, non ſunt homogenea in mixtione cum natura ductibilium: ergo eorum venenum & Tyriaca nil perfectionis operabuntur ſuper Mercurium, vt interficiatur, & coaguletur, & fiat elixir. Et ſi mineralium aliquorum natura ipſum mortificet & coagulet propter homogeneitatem mixtionis in naturam, & ſint res venenoſæ, vt ſul-

phur & Arſenicum. Dicimus, quòd illorum coagulatio eſt ad corruptionem, & non ad perfectionem, vt infrà bene probabitur: ergo de veneno alio, & Tyriaca alia erit intellectus philoſophorum. Dicimus ergo, quòd ſicut fermẽtum dupliciter dicebatur, ſic & venenũ, cum ſint idẽ, & ſimiliter Tyriaca vno modo, ipſe lapis perfectus et cõpletus in operatione ad imperfecta metalla. Alio modo id quod eſt perficiẽs ipſum lapidẽ. Primo modo eſt impropriè dictũ: ſecũdo aũt modo propriè. De primo modo dicimus, ꝙ ipſe mũdificat imperfecta metalla, et oẽm ægritudinẽ et corruptionẽ ab eis aufert, & ea ſanat, & cõuertit et perficit in aurũ, dicetur dignè Tyriaca ipſorũ, quemadmodum patet de Tyriaca hominum. Et quemadmodum res venenoſæ, appropriatæ, corpori leproſo adhibitæ, ipſum ab humoribus corruptis, membra principalia et alia corrumpentibus, ſanant omnino: ſic et hic lapis efficit in metallis leproſis, et ideo quandoque venenum, quandoque Tyriaca dicetur. Metalla enim corrupta, quæ ſunt quatuor, laborant ſpeciebus lepræ quatuor, ex aliquo quatuor humorum corruptorũ, et ſanantur per dictum lapidem, ſicut lepræ hominum per ſerpentes appropriatos. Ferrum enim patitur lepram ex corruptione coleræ, ad naturam melancholiæ conuerſæ, quæ Leonina dicitur. Aes autem ex corruptione ſanguinis, ad naturã melancholiæ conuerſi, quæ dicitur Alopatia. Stannum autem ex corruptione flegmatis, ad naturam melancholiæ conuerſi, quæ dicitur Tyria. Plumbum autem ex corruptione melancholiæ ſolius, quæ dicitur Elephantia. Hæ autem lepræ omnes ſunt per admixtionem diuerſi ſulphuris, corrumpentis ipſa, quod fuit in mineris ſuis. Et ideo per ſulphuris illius ablationem directam, cuiuſcunque modi ſit, ſanantur et perficiũtur per hũc lapidẽ, ſicut lepræ hominum per ſerpentes appropriatos. Argentum autem patitur principium lepræ flegmaticæ: quia in ſeipſo habet partes ſulphuris adurentis, vt patet: Sed natura ſagax, in ipſius generatione miſcuit Tyriacã talem, quòd non augmentatur, ſed ſic manet, aut in melius

tranſmu-

tranſmutatur, quod ſulphur, cum per hũc lapidem ablatum fuerit, ſtatim erit aurum. Aurum autem purifſimum eſt, et nobiliſſimum, & æqualiſſimum, ſicut ſol inter ſidera, & ſicut ſanguis puriſſimus in corpore humano temperatæ complexionis, carens omni extranea qualitate, & habẽs ſanitatem ſummam. Et ideo ars ſequens naturam, vult omnia cum hoc lapide ſanare, & eſt Tyriaca & venenum: & in ſolum aurũ tranſmutare, ſicut facit natura. Venenum autem propriè dictum, & ſimiliter Tyriaca, ſecundum Alchemiſtas, eſt quod fuit dictum fermentum: & hoc eſt, quo ad operantem: quia ſi ſtet in gradu ſuo vigilanter, tempore ortus & germinationis, eſt Tyriaca & vita ſibi & operi. Quòd ſi vlterius ignoranter tranſcendat, corrumpit opus: quia euaneſcunt omnia elemẽta, quæ erant miſcenda: quare eſt ſibi venenum, mors et deſperatio: & moritur etiam lapis, eo modo, quo ſibi inerat vita. Vnde Hamec in tertio Stellicarum in commento, hanc inſinuãs ſententiam obſcurè dixit: Res quando peruenerit ad terminum ſuum, eſt venenum mortificum, & eſt res ſimplex vnius eſſentiæ, & attrahit quicquid aſſimilatur ei, & propter hoc interficit animal: & hic gradus eſt vita, & interfectio operãtis ex odore ſuo. Et ideo cauendum eſt omnimoda cautione ab eius odore, ne interficiat, & quando hoc ſignum apparuerit, peruenit ad terminum, & ditatus eſt operans ab eius obſeruatione, &c. Et Raſis in Lumine luminum: Si morieris tecum moritur: & ſi interimitur, & tu cum eo obis mortem. Item idem in eodem: Amplius, aqua dum admiſcetur ari, ipſum dealbat interius. Expecta ergo candorem. In hoc enim negocio, ſi dilatio qualibet, ſeu agendi difficultas, aut tædioſa defatigatio opificem negligentia afficiet, ipſum expectando gaudio priuat, ſpem ſuffocat, & extimationem interimit, etc. Et Hali in ſuis Secretis: Hoc eſt ſulphur rubeũ, luminoſum in tenebris: & eſt hyacinthus rubeus, & toxicum igneum, & interficiens: & Leo victor, & malefactor, & enſis ſcindens, & Tyriaca ſanans omnem infirmitatem, &c. Et Raſis in Epiſto-

la: Lupus noſter in Oriente inuenitur, & canis noſter in occidente: hic momordit illum, & ille momordit iſtum, & fiunt rabidi ambo, & interficiunt ſe adinuicem, donec ab eis exeat toxicum & Tyriaca, &c. Et Roſinus: Hoc eſt venenum ineffabilis pretij, quod palàm minima & viliſſima venditur re, &c. Et Haly: Hic lapis eſt vita mortuorum, & eorum refectio: eſt etiam medicina, conſeruans corpus & purgans, &c. Et Morienus: Eſt autem elixir medicina ex pluribus confecta, quæ quidem medicina infirmitates metallorum ſanat, quemadmodum Tyriaca infirmitates hominum. Vnde à quibuſdam venenum appellari ſolet: quia ſicut venenum in corpore humano: ita elixir in corpore metallino, &c. Vnde ſciendum eſt, quòd in magiſterio & termino operationis, cum oritur anima ipſa, quærit corpus ſuum vt vniatur cum eo, & recipiat vitam & operationem, & vnio iſta & compoſitio fit mediante ſpiritu, et cum coniuncta fuerit corpori, viuit in æternum cum ſuo corpore. Hæc autem coniunctio fit in ortu & reſurrectione animæ: quia quamuis prius creata eſſet cum ſuo corpore, tamen propter inquinationem corporis & corruptibilitatem, non poterat anima ſuas proprias et incorruptibiles oſtendere operationes: immò tanquam mortua & inutilis iacebat, & quaſi cum corpore tumulata: & quando per magiſterium ipſa purificatur, et cãdidatur, reſurgit à ſuo corpore ſeparata, et tunc ſuum corpus eſt etiam purificatum, & ipſa quærit ſuũ corpus, & deſiderat coniungi ſibi vt in æternum viuat, nec poteſt coniungi cum corpore alieno: Ante enim tunc euolat ab igne, trahens ſecum corpus ſuum ad volatum, quàm alteri corpori patiatur coniungi & vniri: & ſic opus annihilatur, & artifex à ſuo propoſito vacuatur. Ideo corpus dicitur Tyriaca ipſius animæ, cum anima per ipſum ſaluetur, et cum ipſo beatificetur: & dicitur venenum, cum ſit cauſſa mortis animæ perpetuæ, quando per inſipientiam artificis non coniungũtur. Et ex hoc patet veritas illius verbi Platonis, quod apud philoſophum non verificatur octauo Metaphyſicæ, ſci-

licet

licet, Quòd anima noſtra orta in orizonte æternitatis, antequam ſuo corpori vniatur: quia poſuit formas vniri per medium & ſeparatas: fuit enim locutus ſecundum analogiam. Et in hac coniunctione reſurrectionis ſit corpus totum ſpirituale, vt ipſa anima: & fiunt ſic vnum, ſicut aqua mixta aquæ, & non ſeparantur de cætero in æternum, cum in eis nulla ſit diuerſitas, imò veritas & identitas omnium trium, ſcilicet ſpiritus animæ & corporis, abſque ſeparatione in æternum. Sicut verè patet de identitate & vnitate trinitatis, in Deo ſcilicet patris, & filij, & Spiritus ſancti, quæ ſunt in ipſo Deo vnum & idem, cum diſtinctione, abſque diuerſitate in ſubſtantia. Ex quibus verbis conuincere poſſumus directè, quòd philoſophi antiqui huius artis fuerunt vates verè, per hanc diuinam artem, de apparitione Dei in humana carne, ſcilicet Chriſti, & identitate ipſius, cum Deo, mediante influxu, & manatione Spiritus ſancti, quamuis indiſtinctè valde hoc nouerint & confusè.

Ex quibus verbis, &c. Notandum cenſeo, apud conſiderantes veritatem, & figuras in rebus, quod quicunque huius artis diuinæ & glorioſæ fuerit verus opifex, ponere in Deo poterit trinitatem in vnitate, & vnitatem in trinitate, cum diſtinctione trium, ſed abſque diuerſitate in ipſo. Nam in hoc lapide verè aſsignatur trinitas in vnitate, & econuersò, cum diſtinctione, & abſque diuerſitate, ſubtiliter intuenti & ſciẽti. Neque video exemplum in mundo ſic per omnia ſimile, ad aſſignandam trinitatem in Deo, vt hoc. Illud enim beati Auguſtini, quod ponit decimo de Trinitate, de Anima: & ponitur primo Sentẽtiarum, ſcilicet quòd in anima ſunt iſta tria idem, ſcilicet memoria, intelligentia & dilectio: ſiue volũtas & pulchrum, & verum, ſed fortè aliquam patitur contradictionem: hoc autem nullo modo. Et credo firmiter, quòd quicunque infidelis hanc artem diuinam veraciter ſciret, fieret neceſſariò fidelis in trinitate Dei, & crederet in Chriſto Ieſu filio Dei domino noſtro: Et ſi hoc facit, non eſt niſi ex timore

pœnæ, præcepta in ſecta & lege illa, et alijs illatæ, ne ſibi ſimilis pœna inferatur: Nihilominus tamen perfectiſsimè videt, & trinitatem in Deo eſſe, & aſsignari neceſſariò poſſe, per iſtius lapidis precioſiſsimi & occultiſsimi inuentionem. ſicut viderunt Hermes, Plato & antiqui philoſophi. Nō igitur videtur in mūdo ſimilitudo ſimilior, nec inquiſitio, nec ſubtilitas, nec vtilitas, nec theſaurus ſimilis huic, cū anima ſciētis hoc, et corpus ſint in hoc mūdo libera et futuri ſeculi beatitudine adipiſcatur, cū ex fide et bonis operibus poſsit ad ſuū creatorē poſt mortem transferri, & in die nouiſsimo iterum coniungi, & apud creatorem beatificari completè.

Ad propoſitum autem de veneno & Tyriaca, proprijſsimè loquentes, dicimus nunc, quòd hic lapis cum in decoctione oritur, oritur in diebus præfinitis, ad ſimitudinem argenti viui candidiſsimi, & dicitur argentum viuum, & eſt argētum viuum philoſophorum, vt ex verbis eorum omnium conſpicimus. Et quia argēto viuo nulla vtilitas ſequi poteſt, niſi cum à corpore ſuo coniungatur & mortificetur, ideo neceſſariò, vt veritas et finis conſtet operis, oportet vt à corpore ſuo tūc interficiatur. Et quia omne interimens, largè ſumendo, poteſt dici venenum, ideo iſtud corpus dicitur & dici poteſt venenū, ſine quo hoc opus conſtare non poteſt. Et quia talis interemptio eſt ſalus & perfectio eius quod interimitur, vt viuat vita incorruptibili in æternum, ideo dicitur Tyriaca, quia ad vitam incorruptibilem per interemptionem ipſum reducit: Sicut verè patet de glorificatione ſanctorum. Nam quod eos interimit, ſcilicet mors, poteſt dici venenum: ſed quia ex hoc accidit vita perpetua cū glorificatione, ideo poteſt dici, quòd ſit Tyriaca, quæ Tyriaca propriè & verè erit in die iudicij, ſcilicet nouiſsimo: tunc enim fiet animarum & corporum ſuorū purgatorum reſurrectio & coniunctio, & vnio perpetua. Et ſic etiam in hac arte accidit glorioſa, in ſuo die nouiſsimo. Hoc autem venenum & Tyriaca, eſt corpus antedictum, & fermentum, & clauis totius operis, et eſt forma ſolis, & flos auri. Vnde

ri. Vnde Zeno in Turba philoſophorum: Scitote, quòd nullum corpus eſt pretioſius, nec purius ſole, & quod nullum venenũ tingens, generatur abſque ſole, & ſua membra. Qui igitur philoſophorum venenum abſque hoc facere conatur, iam errans decidit in id, quod eius triſtitia permanet, qui cum ſapientum venenum ſole & eius vmbra tinxit, ad maximũ peruenit arcanum, &c. Et Aſcſuboles in eodem: Cum autem venenum corpus penetrat, ipſum inuariabili colore colorat, & nunquam dimittit corpus animam, quæ compar ſibi eſt, à ſe ſeparari: et cætera. Ex quibus dictis patet, quòd ſine veneno et Tyriaca Alchemia non perficitur, non ſecundum intentionem conſiderantium in planicie, ſcilicet quòd apponatur aliquod illorum ab extrinſeco, ſed quia in fine operis et decoctionis, fiunt hæc obtinentia nomina eorum, vt dictum eſt. Et hæc verba ſunt profundiſſima; et dicta ſecundum ſententiam antiquorum philoſophorum, et ſunt conſona cum prius dictis de Fermento, et de Elementis.

CAPVT XIIII.

In quo oſtendit quid ſit coagulum, & quid lac in lapide philoſophorum, & quid maſculus & fœmina, ſecundum philoſophos.

De coagulatione quoque & lacte, neque non & maſculo & fœmina, philoſophi in hoc lapide tractauerunt. ſunt enim de ſecretiſſimis terminis huius artis, quibus incognitis, & ars hæc totaliter ignoratur. Sunt quidam, qui imaginatur, quòd hic lapis, cũ perfectus eſt, comparatur ad mercurium, ſicut coagulum ad lac. Sicut enim modica pars coaguli, multam quantitatem lactis coagulat, ſic modica pars huius lapidis, ſuper multas partes Mercurij proiecta, coagulat in Solem vel Lunam. Qui longè valde ab eorũ intentione loquuntur. Si enim ſic eſſet, quæ nam eſſet comparatio huius

lapidis ad metalla. Non enim poteſt coagulare ea cum iam coagulata ſint à natura: mercurius autem ſic. Nos ergo dicimus, quòd coagulum apud philoſophos, dicitur illud, quod in capitulis dictis eſt dictum corpus, ſiue fermentum, ſiue venenum ſiue flos auri, quod eſt occultum in mercurio philoſophorum, quando oritur & ille Mercurius dicitur lac. Illud enim coagulum eſt, quod coagulat illud Mercurium, & ipſum & Mercurius ſunt vnum & idem in ſubſtantia, ita quod ſeipſum coagulat, & ab alio non coagulatur, vt verè patet de cera liquefacta quando coagulatur. Et ſicut coagulum fit ex lacte ſolo, ſed per quandam digeſtionem & decoctionem alteram recipit potentiam & virtutem coagulandi illud lac in quo eſt: ſic & hoc coagulum quod eſt in Mercurio philoſophorum, ortum recipit per quandam digeſtionem & decoctionem, alteram potentiā & virtutem coagulandi illum Mercurium in quo eſt, & recipiendi, & pērficiendi, cum ſit in ipſo, & cum ipſo ortum. Vnde ſicut coagulum dominatur lacti, & ipſum coagulando ad ſe conuertit, & fiunt omnino vnum coagulatum abſque diuerſitate: ſic & hic. Propter quod non eſt confidendum in Mercurio ſublimato, ſed in calcinato poſt ſublimationem, vt dicit expoſitor in Lumine luminum: quia cum fuerit ſublimatus Mercurius philoſophorum, candidus, de ſui natura eſt volans ab igne: cum autem à ſuo coagulo coagulatur, calcinatur, figitur & retinetur, & hoc coagulum eſt aurum philoſophorum & venenum. Et ſciatis, quòd hoc coagulum eſt clauis philoſophorum: quia coagulando ſpiritus, diſſoluit corpora ſimul & ſemel in eodem momento: et ideo dixerunt philoſophi, quòd ſpiritus nō poſſint detineri, niſi cum aquis corporum, & quòd vnum & idem eſt coagulatio ſpiritus, et ſolutio corporis. Vnde Raſis in Epiſtola: Gummi noſtrum coagulat lac noſtrum, & poſt hoc apparebit rubedo orientalis, &c. Et Lucas in Turba philoſophorum: Accipite argentum viuum, quod eſt ex maſculo, & ipſum ſecundum conſuetudinem coagulate: non enim hoc eſt regendi initium, eo quòd

iam

iam coagulatum eſt, &c. Et de hoc dixit Hermes: Lac cum parturitur, eſt humidum, & poſt paulatim induratur & ingraſſatur & coagulatur. Et ſenior: Quando vidi aquam coagulare ſeipſam, tunc certificatus ſum, quòd res vera eſt ſicut aſsignatur. Et tunc aquam coagulatam nominant nomine cuiuſlibet maſculi: deinde deſponſauerunt cum fœmina, & ipſe eſt ex ea, & ipſa eſt radix eius, & coagulatio eius, ſicut dixit Hermes, &c. Idem in eodem: Congelat autem hæc aqua, cum eſt congelata, & aqua currens, eſt mater coagulata, & ex ea fuit, &c. Ad hunc quoque modum aſsignauerunt in ſuo lapide maſculum & fœminam, nominantes fœminam ipſum lac quod coagulatur, maſculum autem quod coagulat: quia actio attribuitur maſculo, paſsio verò fœminæ. Nam in hoc lapide, quando oritur, cum ipſe ſit liquidus, & fluens & patiens; dicitur fœmina: ſuum autem coagulum, à quo coagulatur cum ſit ſolidum, firmum, permanens & agens in illud, dicitur maſculus: compoſitum autem ex iis, dicitur lapis commixtus, perfectus & compoſitus, & fiunt in commixtione vnum omnino, ſicut in cara: vnde dixit Alexander: Scias, quòd nullus naſcitur, niſi ex mare & fœmina, & nullum germen gignitur, niſi ex humido & ſicco, &c. Et Moſes in Turba philoſophorum: Cum enim maſculus et fœmina coniungitur, fit mulier non fugiens, compoſitum verò ſpirituale. vt enim maſculi recepta, gaudet fœmina, eo quod maſculo adiuuatur, maſculus verò à fœmina tingentem accipit ſpiritum. Maſculus ergo & fœmina coniunguntur, & vnum fiunt, &c. Et Barſeus in eodem: Veneramini regem & vxorem ſuam, & nolite eos comburere, &c. Et Theophilus philoſophi tamen mulieres, ſuos coniuges interficientes, neci dederunt, illius enim mulieris venter armis plenus eſt & veneno, &c. Et Senior: Maſculus eſt ſine alis exiſtens ſub fœmina fœmina verò habet alas, & vult volare: maſculus autem retinet volantẽ. & propter hoc dixerunt philoſophi: facite fœminam aſcendere ſuper maſculum, & aſcendet maſculus ſuper fœmi

nam. Et Roſinus: Fœmina maſculo roboratur, &c. Et eſt ſciendum, quòd maſculus & fœmina ſunt idem, & in eodem ſubſtantiuo, & ſunt habentes virtutes diuerſas & contrarias in tali ſubiecti vnitate. Et hoc poteſt cõfirmari per philoſophum primo de Plantis, qui ponit, quòd in ſeminibus eſt mixtio maſculi & fœminæ. dicit enim ſic: Semen plantæ eſt ſimile impregnationi, quæ eſt mixtio maſculi et fœminæ: et ſicut in ouo eſt vis generandi pullum, et materia cibi eius vſque ad horam complementi, et ſui exitus ab eo: et ſicut fœmina ponit ouum in vna hora, ita et planta ſemen, etc. Et idem dicit 10. de Animalibus. Ex quo patet, quòd talis copulatio poteſt dici Hermophrodita: quia plantæ et ſemina vbicunque impregnant, impregnantur etiam, et hoc denotat agens et patiens in eodem ſubiecto ſimul eſſe commixta in vnitate quadã. Quando ergo oritur lapis iſte, habet in ſe mixtionem maſculi et fœminæ: ſed oritur liquidus, fluens, volans, lucidus, et coagulationem patiens, et ſic eſt fœmina: coagulum autem oritur in ventre eius, et eſt ſolidum ſtans, permanens, vmbram oſtendens, ſicut faciunt lapides præcioſi lucidi: et coagulationẽ in illo faciens, et eſt maſculus. et ſicut fœmineum et patiens, eſt quid diminutum et imperfectum: ita maſculinum, cum ſit agens, eſt quid completiuum et perfectiuum ipſius. Vnde dixit Hermes: Fili extrahe à radio vmbrã ſuam. Radius enim eſt humiditas, et fœmina: vmbra verò eſt ſiccitas in humiditate occulta, et eſt maſculus: cuius generatio fuit ã naturæ, antequam generatio fœminæ. Maſculus autem eſt rubeus, perſequens fœminam fugientem, et ipſam capiens, et retinens: inualida fœmina autem eſt alba, fugere volens, ſed valde leuiter permittit ſe à maſculo capi: propterea dixerunt, quòd fœmina habet alas, maſculus verò non. Simili quoque modo dixerunt, hunc lapidem eſſe primò ſenem, et ſecundò iuuenem: quia de ratione iuuentutis eſt, colorem rubeum inſerere in cute humana & in capillis: de ratione aũt ſenectutis albedinem. Cum ergo hic lapis primò in ſui generatione ſit albus

bus,in ſecundo rubeus, meritò primò dicatur ſenex, ſecundò iuuenis. Vnde Raſis in Epiſtola: Lapis ſcientiæ noſtræ, ſenex eſt primò, & vltimò puer: quia albedo eſt initiò, & rubedo in vltimo, &c. Dixerunt etiam cum proportione ſimili, hunc lapidem regionalem: quia ratione ſuæ humiditatis dixerunt ipſum eſſe Aegyptiacum, & ratione ſiccitatis Perſicum. Vnde Aegyptum, domum humiditatis eſſe dixerunt: Perſiam autem domum ſiccitatis: & quod Aegyptij terra Perſarum egent ſubſidio, ſicut dicit Mulieſcindus: Omnis enim putrefactio fit in humido finis autem putrefactionis eſt ſiccitas & incineratio. Cum ergo fuerimus in finem putrefactionis complete, oportet deſiccare, & tunc fit conuerſio elementorũ: quia humidum fit ſiccum, et Aegyptij recipiunt ſubſidium à Perſis, & ſic alternatim lapides ad inuicem commutantur. Et ideo putrefactio non valet alibi quàm in Aegypto: ipſius autem finis, non niſi in Perſia Secundum ergo hunc modum, aſſignauerunt in hoc lapide mulierem prægnantem, maſculum rubeum in vtero habentem, & parturire clamantem. Vnde lapis, qui ſuperius dictus eſt fœmina, & mulier prægnans: qui autem dictus eſt maſculus, eſt ſtans in vtero, paratus ad partum. Et ideo in coagulatione apparet partus: quia lapis dictus fœmina, parit lapidẽ aliũ: q̃a quod erat intus, exit foras, ſcilicet quia quod erat fluxibile, fit coagulatum. Multos quoque alios terminos inuenerunt philoſophi, ſed prædictorum cognitione integrè habita, aliarum omnium cognitio, nullatenus poterit occultari.

CAPVT XV.

In quo probat hanc artem eſſe veram tripliciter, ſcilicet primò autoribus: ſecundò rationibus: tertiò à ſimili & exemplis.

P*Oſtquam declarauimus, et abbreuiauimus per capitula, quãtum potuimus, terminos & modos traditionis iſtius*

occultæ artis, ſecũdum antiquos philoſophos, & probauimus ipſam eſſe veram, nunc iterum hoc idem probare aggrediamur, ſed aliter. Quòd quidem erit tripliciter, ſcilicet primò autoribus, ſecundò rationibus, tertiò à ſimili & exemplis. Autoribus primò multis, quia reperimus antiquos philoſophos famoſos, qui in alijs artibus & ſcientijs ſcripſerunt, & veritatem tradere conati ſunt, in hac arte libros compoſuiſſe, affirmantes, & docentes quòd ars hac ſit veriſſima, et ſequela naturæ, & regulans naturam in materia propria: ad finem à natura intentum, quem natura ſola attingere nunquam poſſet & hoc vno modo tantùm, vt prius narratum eſt. Vnde Hermes in ſuis Secretis dicit: Verum ſine mendacio, certum, veriſſimum: Quòd eſt ſuperius, eſt ſicut quod eſt inferius: & quod eſt inferius, eſt ſicut quod eſt ſuperius, ad perpetrãda miracula rei vnius, &c. Et Morienus: Si autem ea quæ tibi dixero, & teſtimonia antiquorum rectè inſpexeris, bene & apertè cognoſces, nos omnes in vno conuenire, & omnia quæ dicimus, vera proferre, &c. Et omnes breuiter hoc idem volunt, & ſunt ſicut Hermes Triſmegiſtus, Pater & propheta philoſophorum, Pythagoras, Anaxagoras, Socrates, Plato, Democritus, Ariſtoteles, Zeno, Heraclitus, Dedalus, Diogenes, Exiodus, Lucas, Hippocrates, Hamec, Thebit, Geber, Raſis, Calid. Haly, Morienus, Theophilus, Parmenides, Meliſſus, Empedocles, Albohaly, Almeon, Ptolemeus, Homerus, Vergilius, Ouidius, & alij quamplurimi philoſophi, & huius veritatis amatores: quorum nomina valde prolixum et tædioſum eſſet ſcribere: & horum plurium libros vidimus, & iuxta poſſe noſtrum & modicum ingenium ſtuduimus, quamuis operationi & labori fuerimus rarò dediti. Voluimus enim libros eorum mente vigili ſtudere prius, & eos imaginabiliter voluere & reuoluere, die ac nocte cum inſtantia, vt loquela veram ipſorum figuratam, & radicem habere poſſemus, vt ſciremus circa quid, & quomodo operentur ſecundum rationem, & non ſecundum fortunam, ſi Deus voluerit. Vnde Hermes in

ſecun-

ſecundo: Fili, quicquid audis ratiocinare (non enim puto te rationē eſſe priuatum) &c. Philoſophus ſecundo Meteororū: Contra illos, qui dixerunt, omnes ventos eſſe vnum ventum natura & omnia flumina vnum Flumen, dicit. Et dicentes ſermonem hunc, dixerunt ipſum abſque inquiſitione: melior autem ſermo eſt poſt inquiſitionem & rectitudinem inquiſitionis. Et Raſis primò de 70. Non eſt idem inquirere rem cum ſcientia, ſicut inquirere ipſam abſque ſcientia. Ideo ipſe Raſis, libro Perfecti magiſterij, hortans nos ad tale ſtudium, dicit: Rogo itaq; te fili, vt inceſſabili lectione philoſophiæ libros ſcruteris, vt & eius filius eſſe, & eius arcani magiſterij habere ſagaciam merearis. Qui enim in legendis libris deſes, id eſt piger extiterit, in præparandis rebus promptus eſſe non poterit, quia non poteſt de leui eius in practica manus clareſcere, niſi cuius mens prius in Theorica maceratur. Ille namque ad operationes ſecurus, in cuius mentis ænigmate, plures operationum imagines variaq; reſultant, etc. Et Geber in proœmio Summæ ſuæ: Labora vtique fili, ſtudere in noſtris voluminibus, & ea ſæpiſſimè in mente tua reuolue, vt intentionem, ex loquela noſtra veram acquiras, &c. Vnde Galenus, talem inquiſitionem oſtendens, dicit ſexto de Ingenio ſanitatis: Oportet vt primitus, ſecundum rationem conſideranda conſiderētur, deinde cum experimento certificentur, vt ratio per experimentum confirmetur. Et idem in ſecundo eiuſdem: Virtus, rationis experimenti, virtutem oſtendit & ordinat: & ſicut bona ratio experimentum decorat, ſic mala eum dedecorat. Eſt autem magna probatio in aliqua obſcura ſcientia, & maximè quando eſt obſcurè tradita, inducere autorum nomina, & autoritates antiquorum philoſophorū in illa. Ideo philoſophus in Ethicorum ſecundo: In obſcuris oportet apertis teſtimonijs vti. Et Morienus: Omnis enim res, vſque dum per ſuum effectum eſſe dignoſcatur, multorum teſtimonio verior comprobatur. Et Raſis in 70. Antiqui philoſophi ſunt, quibus innitendum eſt. Vnde Albohali, id eſt Auicenna in Medici-

na, libro quarto capite de Febribus rariſſimè euenictibus, quæ dicuntur quintana, ſextana, dicit: Et non oportet vt negentur ægritudines, quas non contingit videre, niſi in tempore quodam, & regione quadam: nam hoc genus non comprehenditur præ multitudine, &c. Item ibidem: Conceſſio & poſſibilitas eſt res ampla, & rarò fit poſſibile, vt neceſſariò ſequatur eius cõtradictio, &c. Idem ibidem: Non eſt diſpoſitio inconceſſiuè eius, quòd nunquam videtur neque auditur. Nec de quo non teſtificatur experimentator aut ſapiens: ſicut conceſſio eius quod teſtificatur qualis Hypocr. &c. Videtur ergo, quòd teſtificatio ſapientũ in ſuis artibus & ſciẽtijs, ſit magna probatio ad ſententiã, dum veritates obſcuras & difficiles aperit. Propterea dicitur in Dialecticis: Vnicuique experto in ſua arte credendum eſt. Vnde Ariſtoteles decimo Ethicorum: Conſonare vtique rationibus videtur ſapientum opiniones. Neminem igitur ſapiẽtem in naturalibus concedere neceſſe eſt, artem Alchemiæ non eſſe veram, quamuis eam ignoret: ſufficit enim habere teſtes tales, vt Iſocratem, Hermetem, & plures alios. Cauſſæ enim quamplures ſunt, quare ſcientes eam occultant: & quia non videtur, homines in partibus in quibus ſunt, nec audiunt à longinquis alios habentes ipſam, iudicant quòd vana ſit. Iſti enim tales ſunt, tãquam puer à principio natiuitatis vſque ad ſenectutem in domo concluſus, nõ putans mundi latitudinem extendi vltra domum, in qua concluſus eſt, vel vltra quàm oculus ſuus poſſit conſpicere. Et ideo Galenus in commento primi regiminis Acutorum, laudans allegationem antiquorum autorum: Loquens de Græco & Arabe in arte augurandi, circa iudicium euaſionis mortis ægrorum dicit, Quòd Arabs, cum interrogaretur à Galeno quomodo erat hoc de iſtis iudicijs quæ dicebat, nullas diſtinctiones faciebat, nec per autoritates aliquas dicta ſua confirmabat, ſed per actiones eorum: Et Græcus faciebat diſtinctiones de volatu auium à dextris & à ſiniſtris, & ab antè & retrò, & de ſurſum & deorſum, & longè vel propè, & motu & quiete-

& quiete, & de garritu diuerſo, & ſic de alijs conditionibus. Et poſt iudicabat, & dicta ſua omnia confirmabat, ſcilicet au toritatibus antiquorum ſapientum in illa arte. Et cum vidiſſet Galenus, quòd iuditia ſua; vt in pluribus vera erant, ſententiauit quòd apud Græcum erat ſcientia in arte illa apud Arabem verò minimè. Eodem ergo modò in arte Alchemiæ nos iudicabimus omnino. Et ob hac Auicenna, in primis verbis ſui tractatus, quem fecit ad Aſten de Retia ſic dicit ad literam: Tractanda ſunt inter me & Aſten, de eo quòd ipſe ſcit verba, qui me rogauit; vt in parte vna tractando ſcriberem, vt eſſent ei memorialia. Et vt faciam eum intelligere quibus modis ego ad id applicui, ſecundum quòd cogitaui & noui; & in rebus naturalibus conſideraui. Et fuit ſententia: Quam affirmant Alchemiam profitentes vna, rerum quibus ille, id eſt Ariſtoteles in fine 4. Metaphyſicæ: Quæ ad bonitatem & ſcientiam cooperatur, plurimum contradixit, & illorum ſententiam annihilauit. Mihi verò excuſatio non fuit in arte mea, quãdo ſcirem intentionem ambarum ſectarunt. Conſideraui igitur libros affirmantium artem, & inueni eos vacuos à ratiocinationibus, quæ ſunt apud omnem artem, & reperi plurimum eius quòd in eis continetur, alienationi ſimile, id eſt ſimilitudine et figura. Poſtea aſpexi in libris contradicentium eis, & reperi contradictionem debilem, & ratiocinationem leuẽ, qua ars non deſtruitur & euacuatur.

Hoc dicit, quòd omnis ars & ſcientia habetur per ſuas demonſtrationes expreſſas, ſiue per ſenſum, ſiue per intellectum. Sed Alchemia non vtitur demonſtrationibus aliquo illorum modorum: quoniam non probatur nec probat; vt aliæ, neque exprimit eas quas habet vt aliæ, ſed magis occultat, cuius cauſſa in ſuperioribus dictæ ſunt. Rationibus autem nunc, ſi duab. diuerſis à ſuperioribus probemus, quãuis ſit valde difficile. Vnde philoſophus in primo Topicorum: Quædam ſunt problemata, de quibus ſunt contrarij ſimili probabiles ad vtramque partem: dubitationem tamen habet, vtrum ſic ſit,

vel non ſit, propter rationes vtriuſque partis veriſimiles. Et quædam ſunt de quibus non habemus rationem, propter diffi cultatem, &c. Et Alchemia eſt de illis. Modo dico, quòd ſicut in cæteris ſcientijs operantis earum veritas eſſe probatur, ſic & in hac ſufficiet, cum hoc ſit in earum ſerie. Vnde phi loſophus primo Topicorum & tertio: quando vtitur hypotheſi, Si monſtrauerimus ſic ſe habere in alijs, & in propoſito demonſtrationem fecimus. Sicut ergo in ſcientijs operantis volendo probare veritatem alicuius ſenſitiui, nos probamus per demonſtrationem ſenſitiuam ſolum, oſtendendo veritatem medij ad ſenſum, & non ad intellectum: ſimili modo oportet nos facere in hac. Vnde philoſophus primo Poſteriorum: Sicut in demonſtrationibus vtilibus, medium monſtratur ad intellectum, ita in particularibus medium monſtratur ad ſenſum. Sicut ergo de obiecto intellectus, non poſſumus iudicare per ſenſum, ſic nec econtrariò, vt patet in eodem. Et ſicut elicitur ex verbis eius ſecundo Cœli & mundi, contra illos, qui dicunt, terram moueri circulariter, & terram eſſe in cœlo vnam ex ſtellis, & locũ ignis eſſe in centro: quia in ſenſibilibus debemus iudicare per ſenſitiuum. Ergo qui hanc artem ab in tellectu non eſſe veram arguunt, nihil probant. Quòd ſi eis ſenſibile deficiat, cauſam ſuprà oſtendimus. et hoc non probat artem non eſſe veram ſufficienter: imò magis probat contrarium, cum imperfectorum alterationes verſus perfecta videant. Propter quod bene dixit philoſophus ſeptimo Ethicorũ, ſcilicet. Cum enim rationabile appareat, Propter quod videtur verum non eſſe verum, credere facit verò magis. Et Aui cenna in quarto de Cura putridorum febrium in generali dicit: Omnis contradictor, imprimis cum eſt ſuper veritatem eſt excuſatus. Vnde de ijs iudicijs ſenſus & intellectus Philoſophus decimoſeptimo de Animalibus, de generatione apum dicit, quòd ex ratione probauit, generationem apum talem eſſe, ex accidentibus quæ nunc videntur circa ipſas, non tamen accidentia ſufficienter accepta ſunt: ſed ſi ſumãtur, tunc ſenſui

ſui magis quàm rationi credendum eſt. Amplius dicimus, quod probare et ſimilizare, hanc artem eſſe veram apud ignaros, incredulos, & inſenſatos, eſt ſicut ſimilizare de coloribus & figuris & motibus apud cæcos, & de ſonis & vocibus apud ſurdos: Quantumcunq; enim eis in hijs probes, quàm verũ non confitebitur: quia medium non ſentit, nec intelligit: ergo nec iudicari nec confiteri poteſt. Vnde philoſophus primo Ethicorum: Vnuſquiſque bene iudicat de hijs quæ cognoſcit, & eorum bonus eſt iudex. Et in primo Topicorum: Qui ſentit aliquo modo, iudicat. Et in eodem: Qui negat niuem eſſe albam, indiget ſenſu. Vnde in principio Poſteriorum dicit: Omnis doctrina, & omnis diſciplina intellectiua, ex praexiſtenti fit cognitione. Ideo idem in eodem capite de Ignorantia dixit: Si enim aliquis ſenſus deficit, neceſſe eſt illam ſcientiam deficere, quæ per illum ſenſum acquiritur. Similiter & in reliquis ſenſibus eſt inducere: Veruntamen ſicut cæcis deficit virtus viſiua ratione organi impediti, & obiectum eſt præſens, ita hic eſt econtrariò. Propterea ergo, quòd hoc obiectum non ſentiunt, cum tamen ſit ſenſibile, iudicant hãc artem non eſſe veram: Talibus autem artem hanc veram eſſe non probamus, niſi prius credant.

Ideo philoſophus primo Poſteriorum: Oportet diſcentem credere. Et idem primo Topicorum: Non eſt autem cum omni diſputandum, nec contra quemlibet exercitandum. Ideo bene dixit Pythagoras, in Turba philoſophorum: Si enim elementa veraciter ſciretis, hoc non negaretis. Rurſus, ſi quis in ſcientia medicinæ, quæ eſt operatiua, velit probare, aliquam medicinam particularem in ſua ſpecie, talem in humano corpore curare ægritudinem, & talem efficere operationem, per demõſtrationem ſenſitiuam ſolum procedet: cuius veritatẽ ſolum experimentum certificat. Experimentum autem fecit artem, vt dicit philoſophus ſecundo Poſteriorum, & primo Metaphyſicæ. Verbi gratia, aliquis patitur ſuperabundantiam coleræ rubeæ in venis ſtomachi & hepatis: eius autem cura ſe-

cundum rationem post digeſtionem eſt euacuatio: Volens autem probare, quòd ſit aliqua medicina, faciens hanc operationem, arguam ſic neceſſariò: Omne quod habet euacuare coleram ſuperabundantem in venis ſtomachi, & epatis, poſt digeſtionem habet ſanare patientem, ſed reubarbarum & ſcamonea ſunt huiuſmodi: ergo, &c. Maior nota eſt, cum euacuatio illius coleræ iam digeſtæ, ſit eius vera ſanatio: quia ipſa facta eſt horribilis et odioſa naturæ. Minor autem probari non poteſt, niſi experimento, & experimentum non probatur, nec cognoſcitur niſi per ſenſum, & propriè per ſenſum viſus, ſcilicet videndo ad oculum, vtrum ſit vel non. Vnde Hamec in commento Stellicarum: Non peruenitur ad ſcientiam rei, niſi per viſionem rei. Et Auicenna in Tractatu ſuo: Nos quidem ſciuimus illud ante experimentationem, cum ratiocinatione, quam verificauit experimentum. Similiter cum aliquis patitur febrim ſinocham, inflamatiuam, eius cura eſt flebotomia venæ purpureæ ſiue communis vſque ad ſyncopim: Et ſi quis velit hoc probare, arguet ſic. Omne quòd habet remouere cauſam facientem febrem ſinocham inflammatiuam, habet remouere ipſam febrim: ſed phlebotomia purpurea eſt huiuſmodi: ergo, &c. Maior patet ex hoc, quia cauſa cuius effectus eſt in fieri, tum remouetur, & effectus etiam, ſicut remoto motore remouetur motus: ſed in cauſis quæ derelinquũt effectum ſuum in eſſe poſt ablationem cauſarum, eſt ſecus, Sicut eſt domificatoria ars, & nauális, & fabrilis: quia in talibus remota cauſſa, non propter hoc remouetur effectus. Febris autem ſinocha dicta, eſt in fieri, & dependet à cauſſa ſua, ſcilicet ſanguine ſano, ſupercaleſienti calore extraneo accidentali, vt probatum eſt in ſcientia medicinæ. Minor autem nota eſt, per experimentum ſolum, & huius experimenti ratio iam præceſſit: Similiter ſi quis velit probare quòd hermodactili attrahat, et euacuent phlegma à iuncturis, & quòd lapis Iudaicus frangat & educat lapides renum, & lapis ſpongiæ, lapides veſicæ. Et quòd lapis lazuli, & lapis armeni-

armenius euacuant melancholiam, et ſcammenea, coleram. Et æs vſtum, aquam. Et quòd appium noceat prægnantibus, & pueris, & epilenticis. Et quòd lepus marinus comeſtus, indicat phtyſin, & piper calefaciat, & lactuca infrigidet, & coloquintida et abſintium ſint amara. Et mel ſit dulce, & napellus venenum eſt, & magnes attrahat ferrum, & carabe & palleas, & quòd arſenicum dealbat æs, & multa talia, non niſi per experimentum probabit. Quoniam veritas, quæ conſiſtit in medio rationis, debet oſtendi ad ſenſum neceſſariò. Eodem modo eſt in Geometria, Aſtronomia, Muſica, & Perſpectiua, & in cæteris ſcientijs, quarum finis tendit ad practicam, & operationem. Simili ergo modo per hypotheſin arguemus in Alchimia penitus ſic: omne quod habet tranſmutare metalla imperfecta & incompleta, ad perfecta & completa habet efficere aurum & argentum: ſed lapis de quo dicunt philoſophi eſt huiuſmodi: Ergo, &c. Maior patet: quia cum ſint tantũ duo metalla perfecta, ſcilicet aurum & argentum; ſicut in mundo ſunt duo luminaria perfecta, ſcilicet ſol & luna: reliqua verò metalla imperfecta ſint, & incompleta: tunc, quicunque reducet illa de imperfectione & incompletione, ad perfectionem & completionem, conuertet in aurum & argentum. Minor probari non poteſt, niſi experimento, & experimentum, non cognoſcitur niſi per ſenſum, vt prius declaratum eſt. Et in hoc propriè eſt finis artis, & complementum, & confeſsio veritatis ipſius. Ideo bene dicit egregius Ariſtoteles, in 3. Cœli & Mundi, ſcilicet, vt neceſſe eſt, vt iudicemus ſuper quaſdam res, ex complemento ipſarum, & earum fine, & non ex earum principijs. Nam omni ſcientiæ eſt complementũ & finis, quod eſt: quia complementum artis, & complementum naturæ eſt per rem ſenſibilem, cadentem ſub viſu, &c. Et huic concordat, quòd dicit Galenus de Criſi, ſcilicet, quòd verificatio in vnaquaque arte, & ipſius affirmatio, fit ex operationibus eius, & ipſius inuentio & exceſsio ex eius principijs, &c. ex qui-

bus patet, quòd hæc ars, & omnis ferè alia, non poteſt probari, ex ſuis principijs, ſed ex operationibus. Vnde Auicenna in tractatu ſuo: Teſtatur aũt ad credendam medicationem experimentum. Et philoſophus 7. Ethic, In operabilibus ex operib. iudicatur. Et Raſis in Lumine luminum: Nam eius quod diximus experimentum, veritatem indicat, ex quibus patet, etc.

Notandum, quòd quia ars iſta eſt miniſtrans naturæ, & eam conſequens: ideo duplicia ſunt eius principia, ſcil. naturalia & artificialia: Naturalia ſunt 4. cauſæ metallorum, cũ ſuis annexis, et hæc principia recipit credita à ſcientia ſibi ſuperiori: ſed exquiſitè diſcutit ea, vt poſſit ſequi naturam. Principiorum autem artificialium dicuntur modi operationum, quibus artifex applicatur ad magiſterium, vt intentũ perficiat, quæ ſunt octo, ſcil. Sublimatio, Deſcenſio, Deſtillatio, Calcinatio, Solutio, Coagulatio, Fixio & Ceratio, abſq; annexis ſuis. Quædam ſunt non propriè principia, ſed ſicut probationes et iudicia oſtendentia veritatẽ vel falſitatem dictorũ principiorũ, eius quod operatum eſt ex eis, ſcil. vtrum ſit idẽ pœnitus cum minerali vel non: & ſunt nouem, ſcil. Cineritium, Cæmentum, Ignitio, Fuſio, Expoſitio ſuper vapores acutos, Extinctio, Commixtio rei adurentis, Reductio poſt calcinationem, et Suſceptio argenti viui facilis vel difficilis. Eſt autem et principium unum: aliud ab his excelſum et diuinũ quod eſt ſicut clauis et nexus illorũ, ſine quo nõ poteſt perfici opus hoc, quod ſupra omnem rationẽ naturalem, debet cadere in intellectum, ante principiũ operationis, et vltimò in ſenſu. Et hoc eſt quòd induxit Platonẽ, in inueſtigando Philoſophiã Incipere ab intellectu, et finire in ſenſu: et iterũ redire et reflectere ad intellectum via circulari: cuius contrariũ fecit Ariſtotel. Vnde Auicenna: Non potens hoc principiũ firmare per naturales rationes, ſicut nec vnquã aliquis. Alter naturalis Philoſophus, dixit cap. de Subſtan. fixa: quòd experimentũ deſtruit formam ſpecificã eius: et vult dicere, quòd fixũ deſtruit formã ſpecificã volatilis, vt nõ fugiat: et cap. de compoſitione

medici-

medicinæ dicit, quòd cũ aqua commiſcẽtur, et permiſcentur vehementer, deinde exſiccantur, et coagulantur, et congluti nãtur, ita quòd ſi vicerit ſumma volatilis ſummã fixi, volabit cum ea: & ſi non vicerit, figetur cum ea. & vult dicere, quòd volatile poteſt volare cum fixo, & perditur opus: & fixum poteſt retinere volatile, & perficitur opus, quod eſt mirabile valde. Idem in eodem dicit ſic: Et ſciuimus per principia plurima ſcientiæ naturalis, quòd poſsibile eſt, vt res et ſubſtantiæ, quarum radix eſt terra & aqua, reſoluantur, et currentes fiant. Deinde ſciuimus per canones alios, ſcilicet non naturales, ſed alchemicos & diuinos, quòd iſta Elixiria prædicta cum reſoluuntur, non prohibetur reſolutio ab operibus radicalibus omnino: imò remanet nobis de virtute earum, quod volumus. Teſtatur autem ad credendum medicationem experimentum, &c. Principium autẽ hoc præcipuè traditum eſt totum ſub figura & allegoria propter vltimam difficultatem eius, & inueſtigationem ſupra rationem, ex cuius ignorantia, principia prædicta nihil proſunt: quia hoc ſui veritatem & aliorum in experimento oſtendit & ſenſu: & in experimento patet veritas principiorum. Ratio ſecunda eſt hæc: In quocunq; reperiuntur proprietates, & paſsiones, & operationes omnes ſpecificæ alicuius rei, illud eſt idem penitus quod illa res: ſed in auro & argento per alchemiam generato reperiuntur omnia hæc, quæ ſunt in argento & auro minerali: Ergo, &c. Maior huius rationis rectificatur ex hoc, quia differentiæ ſpecificæ rerum, ſiue formæ ſubſtantiales ſunt nobis ignotæ, vt patet ex quarto Metaphyſicorum in fine, & ex primo de Anima. Nec cognoſcimus eas, niſi per proprietates & paſsiones: & proprietates & paſsiones per operationes et accidentia. Et ideo quales ſunt operationes & accidentia in rebus, tales iudicamus proprietates & paſsiones: ergo & per conſequens formas: quia omnis cognitio etiã incipit à ſenſu, & patet ex primo Phyſicorum, & primo Poſteriorum, & primo Metaphyſicæ. Vnde Philoſophus primo de

Anima, volens nos inducere ex hoc in cognitionem animæ et aliarum formarum, dicit ſic: Accidentia magnam partem conferunt ad cognoſcendum, id eſt, definitionem & formam ſubſtantialem, quodquid eſt. Talis autem cognitio, ſcilicet accidentium, eſt per ſenſum: quia ſola accidentia ſunt obiecta ſenſuum. Et ideo Philoſophus quarto Metaph. arguens ex operibus rerum & accidentibus ſuper ipſas formas, dicit ſic: Quod enim facit operationes oculi, eſt oculus: quod verò non, non eſt oculus, ſed imago oculi. & ſerra lignea non eſt ſerra: ſed imago ſerræ. Vnde dico, quòd optimum genus inquiſitionis & certiſſimū eſt cognitio rei per accidentia propria: quia tum per cauſam vniuſcuiuſq; rei propriam, res cognoſcitur, cùm de accidentibus eius proprijs minimè dubitatur. Neque eſt hoc in metallis difficile, cum non ſint diuerſæ ſubſtantiæ ad inuicem, ſed homogenea per totum. Minor patet ſic, quia quicunq; vult verè cognoſcere aurum & argentum ſecundum eorum formam ſpecificam, cognoſcet per eorum proprietates, & paſſiones, & accidentia, et operationes, ſiue ſint actiua, ſiue paſſiua. Modo de proprietatibus auri eſt, eſſe metallū coloris citrini fulgentis, ad ignem fuſibile, ſub malleo per omnem dimenſionem extenſibile, ſubſtantiæ homogeneæ et ponderoſæ valde, & ſuſtinere iudicium ignis abſq; mutatione et diminutione ſui per cineritium & cementum, & [illegible]nfortare cor: neq; plus cognitum eſt de conditionibus a[illegible] in toto mundo per philoſophos & foſſores mineralium metallorum. Per experientiam ſic confirmant: In quocunq; ergo metallo per alchemiam tranſmutato, reperiemus omnes proprietates prædictas, & accidentia, & operationes, neceſſariò arguemus ipſum eſſe aurum. Et ſi aliqua illarum conditionum, quæ dicta eſt, deficiat, non erit aurum. Quia igitur aurum alchemicum habet omnia prædicta, ideo iudicamus, ipſum eſſe aurū neceſſariò. Experimentum autem ſecundum philoſophos teſtificatur hoc, vt dictum eſt, ſecundum ſenſum. Quòd ſi non eſt idem aurum alchemicum cum minerali, oportebit neceſ-

ſariò

ſariò eos ponere eaſdem proprietates omnes in ſpecie manare à contrarÿs formis, quod eſt penitus impoßibile. Oportet igitur quòd ſint idem. De confortatione autem cordis, quam facit aurum minerale, ſicut dicunt medici: quia quidam idiotæ dicunt, quòd aurum alchimicum cor non confortat. Plato in 3. Stellicarum expreſſè eſt contra eos. & ſimiliter in commento ibidem Hamec: & ſimiliter Haly in ſuis Secretis: et Ariſtoteles in ſuo de Secretis ſecretorũ cap. de Lapidib. precioſis, &c. Nunc verò à ſimili probemus. Quibuſdam enim placet et ſatisfacit magis audire ſimilia & proportionalia, cum rationes ſyllogiſticas intelligere nõ poſſunt: & ſimiliter, quia difficile eſt ſyllogizare. Vnde philoſophus nono Metaph. Non oportet cuiquam terminos quærere, ſed proportionale conſpicere. Et in primo de Vegetabilibus dicit: Quædam omni anno naſcuntur & areſcunt, & triticum, & olera, & quædam non. Et non poſſumus hæc omnia ſcire per ſyllogiſmos, niſi per exempla & deſcriptiones: & ideo oportet determinare eas, & ſint exemplum & ſimilia. & non debes omnium perſcrutari definitiones, &c. Hæc autem ſimilitudo et proportio reperitur tam in animalibus quàm in vegetabilibus et mineralibus, & etiam elementis, et à natura ſola, & cum auxilio actis. Natura enim generat ranas in nubibus, aut in puluere aſperſo pluuia, & per putrefactionem ex vltima diſpoſitione materiæ ad hoc propinquæ. Et refert Auicenna, quòd vitulus in nubibus generatus eſt cum tonitruis, & cecidit cũ pluuia ſemiuiuus. Et dicit quòd natura in talibus facit ſubitas generationes: cum miniſtratione etiam actis facit ſimilia naturalibus: vt ex Baſilicon contrito & debitè miniſtrato et putrefacto ſcorpiones generantur. Et elixatur ex anatis ad ſerenũ cooperta, bufones. & ex vitulo ſtrangulato, apes, cũ putreſcit humiditas illa per ebullitionem a calore extraneo: Et veſpæ ex carne aſini: & ſcarabei ex carnibus equi: & locuſtæ de carnibus muli. Et planum eſt quòd hæc talia ſunt omnino ſimilia illis, quæ à ſola natura proceſſerunt, quamuis locus ſit

alius,& materia alia,& diſpoſitiones aliæ. Sed proportiones miſcibilium vltimas, & diſpoſitiones vltimas in tali materia,& tali loco,credimus eſſe omnino eaſdem cum ijs quæ à ſola natura generata ſunt virtute corporum cœleſtium: quãuis præcedentes ſint valde diuerſæ propter diuerſitatem materiæ:ergo & formas eaſdem credimus. Ariſtoteles tamen 6. de Animalibus eſt contra hoc,qui dicit,quòd ſunt idem ſolum ſecundum genus & ſimilitudinem,et non ſecundũ formam. Et in 15.de Animalib.dicit idem.Et ſimiliter 7.Metaph.Vnde Auerrois in commento ibidem dicit, Mures generatos ex putrefactione non eſſe idem in ſpecie cum generatis ex propagatione,quia dicit quòd propagando conſeruari non poſſunt in ſpecie. Sed nos dicimus,formicas,araneas, et alia plura generata ex putrefactione, quæ poſtea ouando per propagationẽ conſeruantur in ſpecie ſibi ſimili:aut ergo erunt eadem in ſpecie cum illis,quod credimus: aut eadem accidentia & operationes manabunt à contrarijs formis,quod eſt impoſſibile. Similiter natura nõ faceret mẽbra generationis in eis fruſtra.

In vegetabilibus etiam hoc patet: Natura enim generat ex putrefactione,portulacas,bletas,parietariam, caules, & cucurbitas,& alia plura genera vegetabilium.Et illa etiam eadẽ ex proprijs ſeminibus, & faciunt flores & ſemina eadẽ, et conſeruantur in ſpecie ſibi ſimili per ſemina eadem. Et hoc patet per Galenum in primo Alimentorum capite de Fœniculo,qui dicit ſic: Et ſpontaneum quidem quandoque naſcitur hoc,ſicut & anetum: ſed etiam ſeminantur ipſa per hortos,&c. Vnde dicimus,quòd quædam ſunt, quæ per ſolam putrefactionem,vt pediculus,pulex,gramen & ſimilia: Quædam quæ vtroq; modo,vt mures, portulaca, &c.

Sicut ergo in animatis anima vegetabili vtroq; modo generatis,penitus arguimus eſſe eadem ſpecie:quia eodem modo vtraq; poſſunt conſeruari in eſſentia: ſic & in animatis ſenſibili penitus arguemus, quod totum accidit propter vltimam diſpoſitionem & proportionem agentis & patientis.

tis. Vnde dicit Philoſophus primo de Vegetabilibus, quòd natura tranſmutat calamentum in mentam, & triticum in ſiliginem, & linum in ſilicem, id eſt lolium, & malas in bonas, & econtrariò. Vt illa quæ fuit tranſplantata de Perſia in Aegyptum. Et adeo dicit ibi, quòd à quibuſdam malis ſeminibus proueniunt bonæ plantæ, & econtrariò, ſed non de facili. Et hoc etiam in animali contingit multoties, vt ibi dicit: Et diuerſitas regionum hoc quammaximè operatur. In mineralibus etiam hoc eſt planum, quanuis non in omnibus. Generat enim natura in nubibus quandoque ſagittas lapideas, & ferreas cum tonitruis terribilibus. Vnde Philoſophus iuxta finem quarti Metaphiſicorum ſic dicit ad literam: Sæpe etiam fiunt lapides ex igne, cum extinguitur, id eſt vapore igneo, ſcilicet in nube. Et ſæpa contingit, corpora ferrea & lapidem cadere cum corruſcationibus, vt vapor igneus: quia ignis frigidus eſt & ſiccus in extinctione ſua. Et in Perſia cadunt cum corruſcationibus corpora ærea, vt æs vſtum, vel ſimilia ſagittis hamatis, id eſt barbatis, & non poſſunt liquefieri per ignem, ſed euaporant in fumū, viriditati attinentem, donec reſiduum ſit cinis. Cecidit quoque apud Vergen fruſtum ferri 150. atronarum, quod præ duritie ſua fere erat infrangibile. Miſſa eſt tamen pars eius regi Coraſceni, qui quum præcepiſſet enſes inde fieri, erat infabricabile. Dicunt tamen Arabes, quòd enſes Alamanici, qui optimi ſunt, de ferro tali fiunt. Cum autem cecidit maſſa illa, reſilijt aliquoties à terra, vt pila, eratq́; compoſita ex minimis fruſtulis cohærentibus ad inuicem, ad quantitatem granorum milij magnorum. Simile huic rei euenit apud Tepaſtrem. Sic ergo etiam fiunt lapides: eorum ſiquidem generatio vel erit ſubitò, propter magnum calorem accidentem luto viſcoſo: aut paulatim, propter multum temporis, &c. In quibus verbis Philoſophus inſinuat, quòd natura facit generationes ſimiles, ſed aliquando ſubitas, aliquando paulatiuas, & in diuerſa materia & diuerſimodè. Idem in eodem:

Sunt autem certa loca, ſuper quæ aquæ effuſæ vertuntur in lapides diuerſorum colorum. Suntq́; aquæ quæ ſeorſum acceptæ non gelantur: quæ ſi propè alueum ſuum fundantur, cõgelantur, & fiunt lapides. Scimus ergo, quòd in terra illa eſt vis mineralis, quæ congelat aquas, &c. Idem ibidem dicit: quòd ſunt quædam vegetabilia, & quædam animalia, quæ conuertuntur in lapides, virtute quadam minerali lapidificatiua. Et hæc tranſmutatio corporum, animalium, & vegetabilium in lapides, eſt æquè propinqua, ſicut aquarum tranſmutatio. Et quædam fiunt citiùs, & quædam tardiùs ſecundum potentiam actiuorum, & reſiſtentiam paſſiuorum. Idem ibidem dicit, quòd eſt locus in Arabia, qui omnia corpora ibi exiſtentia, colorat colore ſuo. Panis quoque iuxta Coraſcem, in lapidem mutatus eſt: remanſit tamen ei color ſuus, ſuntq́; talia mira: quia rarò fiunt, vel accidunt. Cæterùm cauſæ eorum manifeſtè ſunt, &c. Ita talia extranea natura facit in paucis locis minerarum extraneis, & ſunt valde miranda. Multa etiam in ſcripturis vidimus, & eatenus audiuimus de mineris diuerſis, in quibus quaſi incredibilia fiunt omninò: ſimiliter in elementis hoc idem patet. Ex concuſſione enim quorundam lapidum, cum calibe, generamus ſubitò ex aere ignem, & ex aqua ebullitione aerem, & ex condenſatione aeris aquam, & ex reſe[illegible]tione aquæ terram, & connectuntur, & ſunt eadem penitus cum naturalibus ſolis. Quæcunq; tamen exemplaria hic adducta ſunt, de tranſmutationibus, non ideo vt omnino proportionalia ſint, adducta ſunt. Quoniam exempla ponimus, non vt ſemper vera ſint, ſed vt ſentiat qui addiſcit, vt dicitur primo Priorum. Sed hoc ideo, vt ſit ſatisfactio quibuſdam in ſuperficie ſpeculantibus, & non in profundo, oſtendendo opera miranda naturæ, & tranſmutationes extraneas, vt adhuc velut longè diſtantes imaginentur hanc artem poſſibilem. Quibus autem mens & diſcretio medullitùs & profunditùs eſt euigilans, talia exempla & proportionalia puerilia ſunt.

lia ſunt. Neq; omnino, vt in pluribus in eadem ſpecie tum ſibi ſimilibus collocata, in quibuſdam autem fortè ſis. Et hac probatio extraneorum æquè prodeſt Alchemiſtis & Sophiſtis, imò Sophiſtis magis: quoniam diuerſas materias propter hoc ſibi ſubijcere poſſunt. Huic quoq; lapidi, nihil omnino ſimile videtur poſſe adduci, ſed ſolùm ſecundum partem. Et quod magis ſimile videtur, eſt de generatione atramentorũ, & ſimiliter fumus reſolutus à lignis cum comburuntur. Hic enim fumus eſt tanquam ſpiritus, qui reſoluitur ad aerem cum toto corpore ſuo. Sed ſi inueniat corpus aliquod ſolidũ, cui appodietur, retinetur à ſuo corpore occulto ſuper illud corpus aliud: & induratur, & figitur, & fit fuligo: ita quod ſpiritus dum fugit ignem, conuertit corpus ad ſuam naturam; & corpus cum permanet, conuertit ſpiritum ad ſuam naturam. Et hoc idem ſimile patet de generatione tartari in vaſis boni vini. Quemadmodum etiam motui circulari cæleſtis ſphæræ ſuper ſuum centrum non poteſt adduci aliquis alter motus, circulari omnino ſimilis, ſed ſolũ partium: quia centrum ſphæræ cæleſtis eſt ſeparatum à circumferentia, nec eſt annexum alicui alteri, ſed in ſeipſo, & per ſeipſum ſic in medio manet, & omnis alter motus ei aſſimilatus eſt volubilis rotatiuus, & non circularis: cuius centrum firmatur & annectitur polis ſuæ circumferentiæ, mediante axe ſua. Sic & in hoc non poteſt aliquid omnino ſimile adduci, ſed ſolùm in parte: quia ipſe lapis eſt quiddam proprium in ſe, & orphanum & vnicum ab omnibus ſeparatum. Non tamen inconuenienter exempla dicta appoſita ſunt. Ex prædictis igitur ſatis patet, quòd ſi Alchimiſta præparauerit naturæ materiam ſuam, & in organo proprio, & ignem ſuum, & gradus ſuos, & tempus congruũ & iuuat (alias inuenit) naturam manibus ſuis, & vigilanter inſpiciat ſigna colorũ omnium: ita quòd circumſtantiæ omnes in ſuis horis abſq; alio defectu concurrant, generabit quod narrant Philoſophi, ſi Deus voluerit. Et natura coniunget quantitates compo-

nentium determinatas, diuino iudicio, abſque conſideratione artificis aliqua: quoniam cognitio talium prodeſt ad ſpeculationem ſolam: ad operationem verò minimè: & poterit cum hoc tranſmutare omne metallum, vt dictum eſt: ita vt à puris naturalibus in nullo declinare comperiat. Et ſignum ſenſatum inducens nos credere debere, hoc eſt: quia videmus metalla imperfecta alterari per artem à quibuſdam rebus ſui generis & extraneis, quamuis non tranſmutantur. Tucia enim alterat æs in colorem auri: Auripigmentum autem in albedinem argenti, quamuis comburat: & furnus Saturni congelat argentum viuum. De extraneis autem dicimus, quòd cortex maligranati conuertit ferrum in calybem, & fumus capillorum citrinat argentum. Quia igitur ad alterationem expectamus tranſmutationem, cum per hæc extranea non poſſit fieri: quia eorum alteratio non profundatur vſq; ad occultum corporis. Tunc cum videamus alterationem aliquantulum profundari à ſuis ſimilibus abſq; præparatione aliqua eorum, vt ſimilentur auro & argento, non debet quiſquam dubitare quin ſit propinqua potẽtia in his vel alijs: ita vt ars ducat in actũ & perfectionem ipſam, & ſimiliter fumus reſolutus, etc. Notandum quòd omnium inanimatorũ, quæ generantur æquè, vel eſt vapor ſiccus, vel humidus, vel vterq;, vt dicitur 1. Metha. & 4. Omnis autem vapor eſt degener ſpirituum, id eſt, volantium: propterea ſublimatur: ex vaporibus autem ſiccis generantur res ſiccæ, & ex humidis humidæ: ſed ex eorum commixtione & digeſtione & proportione exiſtente diuerſa, in habitudinib. et menſuris ipſorũ, accidit diuerſitas generatorum omnium ſecundũ exigentiam naturæ cuiuſlibet ſpeciei: & ſicut ipſi vapores habent in actu naturam aſcendendi & volandi, ſic habent in potentia naturam ſtandi & permanendi, propter quod generata, in quibus permanet actu natura volandi prima, ſemper volant ſecundũ naturam ſuam, vt argentum viuũ marcaſita et camphora. In quibus aũt occultata eſt natura volãdi, &

di,& manifeſtata natura ſtandi & permanendi,ſemper permanent ſecundum naturam ſuam,vt aurum, antimoniū, marmor,alumē,ſal & tartarum:in quibus autem vtraq; natura permanet mixta dominans virtuti,dominatur alteri, vt patet in mixtione corporū & ſpirituum.Cum enim vires ſpirituū dominantur,trahunt ſecum corpora ad volatū. Et cum vires corporum dominantur,retinent ſecum ſpiritus,et figuntur cū eis.In ſpiritibus enim ſunt corpora in potentia,et in corporib.ſunt ſpiritus in potentia. & hac eſt cauſa,quare natura facit corpora ex ſpiritibus,& econtra. Propter quod quæcunque reſoluuntur à corporib.metallorum,in furno apud ignem,non habent natura,quorum ſunt ſcil. corporum, ſed magis ſpirituum:& quilibet ſpiritus cū ingreditur corpora,acquirit ſimiliter naturā corporum. Ideo in mineris metallorum,reperiuntur ſui ſpiritus,ſed non econtrà:quia in poſteriori includitur prius,ſed non econtrà.Cum ergo ex generatis ex vtroq; vapore conſeruantibus naturam vaporum & ſpirituum,ſcil.ex argento viuo & ſulphure natura generat corpora metallorum omnium:propterea quòd in illis ſpiritibus ſunt omnia corpora in potentia,potuit natura illam potentiam ducere ad actum: quia natura ſecundum ordinem proponit potentias actibus,& ſic ex potentia non fixi facit fixum, & econuerſò. Et ex immnudo facit mundum,& ex immundo extrahit mundum, & ipſum retinet. Ars ergo poſt contemplationem omnium horum ſequitur naturam, & recipit ſpiritus naturæ immundos,& eos ſublimando ſubleuat & mundat,ſicut natura:& tunc volendo fugere ab igne, ars miniſtrat naturæ,et natura cōuertit eos in corpora munda fixa,& de cætero natura corporum dominabitur naturæ ſpirituū in æternum,per hoc ingenium mirabile. Sunt & ſimiliter mineralia quædam, quæ generantur & perficiuntur ſecundum ſubſtantiam,in qua ſunt abſq; reſolutione in fumum.Et ars ſimiliter perficit metalla in aurum.

CAPVT XVI.

In quo ſoluit rationes contrarias dictas, cum quæſtionibus intercedentibus & notabilibus.

QVOniam quidem diſpoſitiones præcedunt habitus, & habilitant ad formas tam intelligibiles quàm reales. Ideo præmiſimus diſpoſitiones quamplures, per quas poteſt ſapiens amator horum credere, & diſponere ſenſum, & intellectum ſuum ad habitus & formas recipiendas, quas diximus. Quapropter de cætero modum habituandi & informandi cum quibuſdam alijs diſpoſitionibus iuxta ſapientũ doctrinam, & noſtram narremus. Incipientibus prius à ſolutionibus rationum dictarum à principio, ſcilicet ignorantium hanc ſcientiam glorioſam, & volentium eam interimere. Ad argumenta ergo quinque prima, ex prius dictis patet ſolutio. Quoniam, quamuis per artem Alchemiæ velimus ſequi naturam, hoc eſt in opere ſcilicet faciendo, ex ſimilibus principijs metallorum, idem aurum quod ipſa facit, ſed non in modo operis, Ars facit ex illis principijs lapidem ſuũ, cum quo omnia metalla conuertit in aurum. Sed ſi metalla vellet generare de nouo, tunc ars coacta eſſet ſequi naturam in modo operis etiam, & in quantitate elementorum, & proportione, & mixtione, & colore, & tempore, & loco. Et ſic ars eſſet & eſt impoſſibilis, & cognitio talium non poteſt haberi certitudinaliter, ſed ſolùm ſecundum coniecturam: quæ cognitio confert ſpeculanti, operanti verò minimè. Veruntamen ars prius inueſtigat omnem operationem naturæ, et omnẽ modum operationis et materiam determinatã, et reliqua, ſine quorum inueſtigatione ars nunquã poſſet naturam ſequi. Et quia natura in ipſis mineris transformat omnia imperfecta metalla in aurũ, paulatim digerendo et expoliãdo ipſa in fine à ſulphure corrũpente, quod ipſa decoxit,

& in

& in tali expoliatione obſeruat natura quantitates & proprietates & proportiones in menſuris elementorum determinatas ad generationem auri: quæ quantitates & proportiones mixtionis, ſunt notæ ſoli naturæ. Ideo ars hæc ſubtiliſsime inueſtigans, expoliat ipſa ſimiliter vt natura, ſed cum alio colore ſcilicet liquefaciente, & in breui tempore valde, ſcilicet in momento, & alio loco: quia quocunq; tempore, quocunque loco, & quocunq; calore expolientur imperfecta metalla omnia à ſulphure corrumpente ſtatim perficiuntur in aurum: & in hac expolitione natura æquat quãtitates elementorum, & eorum proportiones in mixtione, et mixto voluntate diuina: quamuis hæc ignoremus: quia nec neceſſe eſt nos hæc ſcire, nec poſſumus ſcire Et ſic ars ſequitur naturã: quia ſic operatur ars penitus miniſtrando naturæ, ſicut ſola natura tam in generando philoſophicum lapidem, quàm in perficiendo metalla: quia ſolus lapis philoſophorum cum ſic ſit expoliatus, & habeat naturam perficientis & informantis, poterit ipſa expoliare & perficere, & informare in liquefactione, quod totum adhuc lucidius explicabitur infrà in capitulis de Generationibus metallorum. Ad illud autem quod dicunt de abbreuiatione temporis in decoctione per exceſſum caloris exaſperantem: quia diſsipabitur humiditas metallica; & deſtruetur forma ſpecifica metalli: dicimus quòd eorum intentio & imaginatio à tramite veritatis omnino declinat: quoniam nolumus ponere metalla imperfecta in igne ignitionis & liquefactionis, & ſic ſeruare quouſq; digerantur & perficiantur in aurum: quia fatuum eſt hoc dicere et imaginari, & eſt impoſsibile, ſicut probant: ſed ipſis liquefactis, ad ignem immediatè ponimus lapidem, ſecundum iuſta pondera ipſa perficientem, cum ipſe ſit forma ipſorum informans ipſa: & in momento perfecta ſunt in aurum cum conſeruatione propriæ humiditatis, & ſic perpetuantur in igne. Neque etiam ipſa naturæ principia volumus conuertere in aurum, nec in metallum aliud per talem ignem, cum ſit im-

poſsibile, ſed in igne ſufficienti ad liquefactionem conſeruamus ea in ſua humiditate, auferendo ſuperflua, quouſq; generetur lapis, quem quærimus, volatilis, cui iungimus lapidem fixum rubeum: & hoc eſt impoſsibile.

Quoniam quidem, &c. Notandum eſt, quòd accidit quibuſdam ſapientibus in ſyllogizando, vt faciant ſyllogiſmos ſophiſticos fortes & ſibi ipſis & alijs, & quandoq; contra illud quod opinantur: ita quòd ipſi neſcientes ſoluere ſtant in dubio ligati. De quibus dicit philoſophus 7. Ethic. ſic ad literam: Sophiſticus ſermo eſt mentis dubitatio. Propter mirabilia enim velle arguere vt ſapientes ſint, cum non attingant, factus ſyllogiſmus dubitatio fit. Ligata enim eſt mens, cum manere non velit propter non placere, concluſum: procedere autem non poteſt: propter ſoluere non habere ſermonem, &c. Quia ergo quamplures neſciunt ſoluere argumenta iam dicta, & eis ſimilia cum ſint magnæ apparentiæ factæ propter ſophiſticationes latentes, eo quod non habent terminos et ſermones huic arti pertinentes: Ideo neſcientes ſoluere, eorum mens manet ligata, etiamſi credant oppoſitum. Poſuimus ergo in antedictis ſermones notos & veros, & ſimiliter in ſequentibus, vt poſsint ſoluere omnia dicta contra quæſtionem propoſitam ſecundum ſolutionem poſsibilem. Et ſi quæ ſimiliter alia arguerentur, ita vt eorum mens nunquam de cætero ſit ligata. Soluimus autem omnia ordinatè, ſicut patet in textu libri. Adhuc ſimiliter decipiuntur, quia ſolum vniuerſaliter conſiderant & arguunt, non deſcendendo ad particularia. Vnde philoſophus primo Politicorum: Conſiderantes particulariter magis veritatem diſcernunt: vniuerſaliter enim dicentes, ſeipſos decipiunt. Et in ſexto Ethicorum: Neq; enim prudentia eſt vniuerſalium ſolum, ſed oportet etiam ſingularia cognoſcere. Si enim ſciat quis, quoniam leues carnes bonæ, digeſtibiles, & ſanæ: quales autem leues ignorat, non faciet ſanitatem ſed ſciens quoniam quæ volatilium leues & ſanæ, faciet magis &c. Et in Poſteriorib. con-

ſide-

ſiderantes vniuerſale,multotiens neſciunt quædam ſingularium propter id quod non intendunt. Et in ſecundo eiuſdem: Aequiuocationes magis latent in vniuerſalibus, quàm in ſingularibus. Et in 2. Ethicorum: In his enim quæ circa operationes ſermonibus, vniuerſales quidem communiores ſunt,particulares autem veriores.

Ad ſextum dicimus, quòd in opere huius artis eſt conſiderare duo,ſcilicet naturam agentem, & artem miniſtrantem. Si conſideremus ex parte naturæ agentis, dicimus quòd totum opus eſt naturale,quia materia eſt illa, quæ decoquēdo appetit, retinet, digerit, & expellit, & permiſcet, & corrumpit,& generat,& informat præcepto Dei benedicti et glorioſi, ſuo tempore lapidem antedictum,et cum hoc lapide natura informat metalla per ipſarum permixtionem. Si autem conſideremus ex parte miniſtrationis, tunc opus hoc eſt artificiale. non quia ars generet, & corrumpat, & informet, ſed ſolum miniſtrat naturæ operanti totum hoc. Natura enim ſola non poteſt in talibus per ſe, niſi ars miniſtret ſibi. Propterea eo modo quo ars miniſtrat naturæ,eo modo operatur natura, quia ſi bene,bene: & ſi male,male. Tota ergo operatio ratione generationis & mixtionis eſt naturalis, ratione autem miniſtrationis, eſt artificialis, ſicut patet in decoctione ciborum.

Ad rationem ſeptimam diximus,quòd illorum ratio non concludit,quia forma quæ eſt perfectio rei, eſt duplex, ſcilicet vna ipſius mixti in quantum mixtum: alia ipſius mixti non in quantum mixtum, ſed in quantum animatum, ſiue ſit anima introducta de potentia materiæ ab occultis naturæ, ſiue ſit data ab extrinſeco, ſcilicet ab eſſentia quinta, vel à primo motore, ſicut veteres diuerſimodè ſunt opinati. Diuerſificauit enim Deus rerum perfectiones multipliciter, quoniam in quibus compoſitio, quæ ſecundum naturam fuit debilis, in illis maiorem & nobiliorem perfectionem ponit, ſcilicet quæ eſt ſecundum animam: in ani-

mantis autem è contrà. Et ideo nos ignoramus formare leonem, capram & hominem, non ratione mixtionis, cum ſit debilis in eis, ſed magis ratione formæ nobilis, quæ ſubiacere nõ poteſt actibus noſtris. Similiter quia quamuis quorundam mineralium, & vegetabilium, & animatorum, ſiue ſint fortis mixtionis, ſiue debilis, generationem facere ſciamus, cum eorum formas ſpecificas ignoremus omnino.

Sed ad generationem auri cognoſcimus ſuam formam ſpecificam ſeparatam à ſua materia perfectibili, et modum perfectionis & vnionis omnino ſequendo naturam. Similiter quia non ſit recta comparatio mixtionis fortis ad nobilem, ſed fortis ad debilem, & nobilis ad ignobilem: quia recta comparatio eſt in vniuocis, vt dicitur 7. Phyſicorum. Similiter quia animatorum ad inanimata in hoc non eſt proportio. Similiter quia non eſt proportio eius cuius materia propinqua determinata inuenitur ad illud, cuius materia non inuenitur, ſiue ſint eiuſdem propinquæ generationis, ſiue non. Similiter quia non reperitur in illis, nec in aliquibus de mundo aliquid, quod egeat perfici, ſicut in ijs ſolis. quare ratio non conuenit.

Ad rationem octauam dixerunt quidam, quòd non conuenit: quia metalla non differunt ad inuicem ſpecie, ſed accidente ſolùm, quos reprobauimus ſuprà in argumentis Philoſophi. Dixerunt alij, quòd ratio ſimpliciter eſt falſa, quia generatio & corruptio eſt indiuiduorum diuerſarũ ſpecierum, poterunt ad inuicem tranſmutari. Sed quamuis iſti ſufficienter dicere videantur, non tamen ſic eſt: quia quidam modus eſt in metallis diuerſus mutationis ſpeciei in ſpeciem. propterea iſtius rationis ſolutio ſufficieus cum ſolutione vltimæ rationis Philoſophi infrà patebit.

Ad rationem nonam dicimus, quòd verum eſt, quòd per motum et lucem corporum ſupercæleſtium, & per eorum determinatos ſitus aſpectus introducuntur formæ in inferioribus: ſed non eſt neceſſe nos ea ſcire, nec poſſumus ſcire, niſi in gene-

genere quodam confuſo, ſcilicet ex parte ſolis in quibuſdam, qui eſt cauſa quatuor temporum anni: quia certis temporibus fiunt ſeminationes, & meſſes, & plantationes: & in quibuſdam animalibus, vt equis, & aſinis, & accipitribus, & falconibus, periodis certis ſolaribus fiunt coniunctiones ad coitum & generationem. In quibuſdam autem omni tempore fiunt hæc indifferenter, vt in homine, columbis, & gallinis. Vnde ſi volumus generare vermem ex carne putreſcibili, non conſideramus ſitum quenquam ſtellarum: ſed ſolùm diſpoſitiones aeris circumſcribentis, & alias putrefactionis cauſas. Similiter ſi oua ſub fimo aut ſimili loco, ad pullorum generationem ponamus quocunq; tempore, dabitur forma ſuo loco & tempore præfinito à cœleſtibus abſq; noſtra conſideratione in hoc. Eodem modo in generatione calcis & vitrioli, & ſalis, & vſifur, & ceruſſæ, & minij, & Zimar. Similiter in compoſitione Tyriacæ, & aliarum confectionum: quia quocunq; tempore & quacunq; hora poſſunt fieri hæc. Virtus enim cœleſtis eſt valde communis ad omnia, & recipit terminationem per virtutes & diſpoſitiones eorum, quæ ſunt ſubiectum eius in rebus elementatis & elementis: quia ſicut operantur virtutes cœleſtes in tota natura generabilium & corruptibilium continuò ſecundum materiam ſibi diſpoſitam, aut propriè aut communiter. Vnde dixit Lilium, quòd opus non cauſatur à motu ſuperiorum, quia omni tempore fieri poteſt. Et Raſis in Septuaginta in lib. Reprehenſionis. Tempus non operatur in hoc aliquid. In hoc, addit: quia ſi tempus operaretur in eo, eſſet vile apud gentes. Si ergo in hoc magiſterio omnia contingentia ſuo tempore rectè concurrant, introducetur forma ſua ſub debito ſitu & aſpectu ſtellarum tempore præfinito in materia abſq; conſideratione in hoc aliqua. Vnde dixit Plato, quòd ſecundum meritum materiæ infundũtur virtutes cœleſtes: quæ res natura operantur, etc. Sed in rebus in quibus infunditur forma accidentalis noua et occulta à cœleſtibus, vt patet in arte imaginũ, oportet ne-

ceſſariò, vt ſciamus & cuſtodiamus determinatos ſitus & aſpectus corporum cæleſtium tempore propoſito: quia à ſolis illis imprimitur forma talis, & tempore tali, & non alio, ſicut patet in libris Aſtrologiæ de electionibus horarum, imaginum, & bellorum, & ædificiorum, & itinere, &c. Quia ergo Alchemia ars non eſt talis, ideo non expedit vt hæc ſciat.

Ad rationem decimam dicimus, quòd formarum aliæ ſunt naturales, aliæ artificiales. Et naturalium quædam ſunt ſubſtantiales, & introducuntur in inſtanti omnes à natura præcedentibus diſpoſitionibus habilitantibus ad eas, ſiue concurrat ibi adminiſtratio agentis aliqua ad diſponendum, ſiue non: & iſtæ ſunt formæ ſubſtantiales, quæ ſunt principium operandi in omni re. Et iſtas dicit Dialecticus formas ſpecificas, ſiue differentias conſtituentes ſpeciem, & per ipſas quælibet res habet eſſe.

Quædam autem ſunt formæ accidentales, quæ ſi immediatè manant & fluunt à formis ſubſtantialibus, vltrò ducuntur in inſtanti cum formis ſubſtantialibus à natura, cum ſint ſicut propriæ paſſiones ſubſtantiuorum: & iſtæ ſunt formæ, cum quibus quælibet res operatur propriè. Si autem non immediatè manant & fluunt, tunc introducuntur ſucceſſiuè in tempore, vt eſt color, odor, ſapor, & figura talis determinata, ſequens ſuam formam ſubſtantialem, quarum quædam ſunt propriæ ex tota ſpecie ſua, vt color pauonis, & figura elephantis: quædam communes, vt color equi & gallinæ, & odor violæ.

Artificiales autem formæ omnes ſunt accidentales, & non ſunt aliud, quàm figuræ rerum introductæ per artem, ſiue ſint iuxta voluntatem artificis, vt figura domus, & nauis, & nummi, ſiue ſint à caſu aliquo, vt patet in figuris fragmentorum lapidum. Quarum quædam permanent in facto eſſe, vt forma domus, quædam non, ſed ſunt in ſolo fieri, vt patet in arte cantandi & ſaltandi. Et omnes iſtæ introducun-

ducuntur ſucceſsiuè in tempore, vt patet ex ſeptimo Metaphyſica. Propter quod bene dixit Philoſophus ibidem, quòd artificialia ratione materiæ ponuntur in genere ſubiecto, & ratione formæ ponuntur in ratione accidentis.

Cum ergo generatio lapidis philoſophorum ſit à natura, mediante agente naturali, ſcilicet igne, cum colore ſuo naturali, & odore, & figura naturali, quæ ſunt formæ accidentales ſequentes ſuam ſubſtantialem determinatam, ſed tamen cum adminiſtratione artis, quæ miniſtrat ſibi materiam naturalem in organis artificiabilibus: Ergo neceſſariò forma eius erit naturalis & ſubſtantialis, quæ ſubſtantialis forma cognoſcitur per ſuas formas ſubſtantiales, accidentales, proprias, ſicut & omnis alia de mundo. Et quamuis miniſtratio & miniſtrationis modus materiæ ſit voluntarius: tamen forma, quæ in inſtanti generatur, eſt naturalis. Non ergo poterit dici forma illius lapidis artificialis, vt quidã fatuè imaginantur. Eodem modo intelligendum eſt de auro per iſtum lapidem generato, cuius forma introducitur in inſtanti, vt patuit, & non ſucceſsiuè, ſed diſpoſitiones præcedentes bene inducuntur ſuccſiuè.

Ad rationem decimam, &c. Et præterea notandum, quòd formæ naturales dicuntur, ad quarum introductionem natura ſola præparat ſibi materiam, & introducit formam, vt in homine, palma & marmore. Aut quia ars præparat materiam naturæ non vltima præparatione: & ipſi porrigit, & naturam præparat, & diſponit ſibi ipſi vſque ad vltimum cum auxilio artis, & poſt introducit formam, vt patet in generatione Vzifur, Ceruſſæ, & Tertacarũ omnium compoſitarum. Formæ enim iſtarum ſunt naturales miniſtrante arte: Quia in talibus natura non poteſt ſibi præparare materiam, nec componere: ſed ars præparat naturæ materiam, & natura diſponit & introducit formam. quod enim præparat alteri materiam ad formam, nõ dat formam: quod autem ſibi præparat & diſponit ſic: quia idem agens diſponit

ad formam, & dat formam. Sunt tamen quædam formæ naturales accidentales, quæ introducuntur à natura ſola præter artem, & à natura per adminiſtrationem artis, vt ſanitas: quoniam omnium harum principium agens eſt intrinſecum, quod eſt natura. Formæ autem artificiales abſolutæ dicuntur accidentales, ad quarum introductionem natura præparat materiam remotè ſecundum magis & minus: nunquam tamen poſſet natura introducere formam, cum deficiat principium extrinſecum in hac operatione. Ars autem potens recipit à natura hanc materiam, & eam præparat, & diſponit diſpoſitione propinqua, & introducit ſucceſſiue formã, ſicut eſt forma domus, nauis, annuli. Satis enim poſſet ars porrigere naturæ ligna, lapides, cementum & clauos, quod nunquam ſciret domũ conſtruere, nec nauim: ſed ars hæc recipit à natura, & ſibi ipſi diſponit, & formam artificialem facit ex his ſucceſſiuè, propterea formæ naturales rerum ſubſtantiales non variantur in ſua ſpecie: quamuis quædam accidentales ſint ratione regionum: artificiales autem omnes quampluribus modis variãtur ſecundum voluntatem artificis variando figuras. Similiter ars in artificialib. abſolutè ſemper ſeruat eandem materiam & eandem formam naturalem, et variat formas artificiales ad libitum. In naturalibus autem cum quibus ars miniſtret, non ſeruatur eadem materia, ſed varietur materia continuò, vt ad formam diuerſam diſponatur iuxta variam diſpoſitionem materiæ. Cum ergo lapis philoſophorum generetur à natura, miniſtrante arte, & diuina potentia volente manifeſtare, dicetur ipſe & forma ſua, & aurum Alchemiæ, non artificiale, ſed naturale penitus. Ars etiam eſt cum natura connexa; quia principium artis eſt natura, vt patet ex ſecundo Phyſicorum: ſcilicet ſecundum quod exit à ſuo principio cæleſti, cuius principium eſt intellectus practicus. Principium autem naturæ eſt intelligẽtia, quia natura eſt opus et inſtrumentum eius. Patet igitur quomodo ars hæc

eſt na-

naturalis, & ſimiliter opera ſua, & quomodo non, & forma ſua.

Ad rationem vndecimam quando dicunt, quòd facilius eſt, res deſtruere quàm conſtruere. Reſpondet Geber Hiſpanus in Summa ſua ſic quòd non concludunt de neceſſitate, qua coartamur ad non poſſe conſtrui credere. Nam quòd difficiliter conſtruitur, difficiliter deſtruitur: non autem eſt impoſſibile ipſum non poſſe conſtrui. Huius autem cauſam aſſignamus: quia fortem habuit compoſitionem, ideóque difficiliorem habet reſolutionem: ideóque difficiliter deſtruitur. & hoc eſt quod facit eos opinari, impoſſibilem eſſe eius conſtructionem. Sed quia ignorant ipſius compoſitionem naturalem: ideo illius conſtructionem & deſtructionem artificialem ex curſu naturæ ignorant. Attentauerunt tamen fortè, quòd ſit fortis compoſitionis, ſed quantæ fortitudinis cõpoſitionis ſit, non attentauerunt. Hæc eſt reſponſio Geberi Hiſpani. Hactenus Philoſophi præcipui & Aſtrologi, & Magici, & Alchemici. Nos autem cum modici ſimus intellectus, & ingenij, nihil contradicimus tanto philoſopho: nec contradicere præſumimus, nec audemus, cum ipſe ſciuerit actu & opere hanc mirabilem ſcientiam. Nos autem quamuis propinqua potentia credamus, eadem ſemita ipſum debere conſequi propter magnam dilectionem & delectationem: quoniam delectatio perficit operationem, vt dicitur decimo Ethicorum. Et iterum in eodem: Coauget enim propriam operationem delectatio; & magis ſingula iudicant, & certius exquirunt cum delectatione operantes, &c. Sed tamen argumentum in ſua efficacia permanere videtur. Ideo quòd conſtructio ſiue factio rei dupliciter conſiderari poteſt: Vno modo quando res incipit conſtrui, ex ſuis primis principijs generationis, vt ſanguis exiſtens in venis matricis gallinæ ad generationem pulli, ita quod eſt in hoc principio motus. Alio modo quando rex conſtruitur, & præceſſerunt ferè omnes diſpoſitiones habilitantes ad formam, & eſt iuxta finem mo-

tus, vt ouum ex ſanguine illo generatum ſub gallina per 7. dies fotum,ſiue digeſtum ad generationem.Poteſt etiam tertius modus addi, quaſi medius harum exiſtens ,ſcilicet ouũ, quòd Gallina peperit. Si primo modo accipiatur ,vel tertio, verum dicunt. Facilius enim eſt rem deſtruere quãdo facta eſt , quàm ipſam conſtruere ,incipiendo à primis principijs generationis vel medijs.Et hoc modo non intelligitur hic. Si verò vltimo modo,falſum dicunt: vnaquæq; enim res naturalis quando fit,cũ ipſa fuerit in vltima diſpoſitione ,poſtquam immediatè ſequitur forma , facilius eſt ipſam conſtruere,quàm deſtruere quando facta eſt:quoniam ipſius cõſtructio fit in inſtanti ,ſed ipſius deſtructio, quando facta eſt non poteſt fieri,niſi præcedant diſpoſitiones omnes, & alterationes,diſponentes ad corruptionem, & ſic accipimus hic. Et ideo:quia ars Alchemiæ inuenit (hac vltima diſpoſitione diſpoſita) omnia metalla perficit ipſa in inſtanti abſq; alterationibus præcedentibus,ſola liquefactione præmiſſa,neque poteſt ea ita facilè deſtruere,quando facta ſunt aurum,ſicut conſtruxit.

Ad rationem duodecimam et decimamtertiam,ex prius dictis patet ſolutio.

Ad rationem decimamquartam, quando dicunt, quòd impoſsibile eſt alicuius vnius rei duas contrarias operationes per ſe eſſe dicimus , quod verum eſt , reſpectu eiuſdem, ſed reſpectu diuerſorum poſsibile eſt . Et hæc diuerſitas propriè non eſt ex parte dantis,ſed recipientis: quia omne quod recipitur, in aliquo recipitur,per modum rei recipientis,& non per modum rei receptæ, vt dicitur I. Metaphyſ. quia agens non diſponit materiam, niſi prout eſt habilis ad diſpoſitionem hanc vel illam: & poſt informationem, iuxta meritum diſpoſitionis.Ideo videmus de nutrimento & nutribili, quòd in humano corpore diuerſa cibaria valde in vnũ ſanguinem, & in vnum nutrimentum conuertuntur ab vno argento propter talem ipſorum diſpoſitionem ,in materia & forma,

forma: ita vt cibaria dura molliſicet, & mollia induret, et ad medium reducantur. Vnde dixit Galenus 3. de Complexionibus: Et omnes cibi calidi dum in digeſtione perſeuerant, calefaciunt corpus: frigidi autem infrigidant. Sed cum nutriunt, augent calorem naturalem in quanto, ſecundum ſimilitudinem vnam, &c. Et hoc ideo eſt: quia quamuis nutrientia ſint inter ſe ita diuerſa: & in materia, & in forma à principio: tamen in compoſitione ad nutribile, ab vno agente poſſunt informari vna forma in fine. Propter quod dicit Philoſophus ſecundo de Anima: quod nutribile nutritur à contrario, & à ſimili, à contrario principio: à ſimili autem in fine. Et cauſa eſt: quia in fine expoliantur ab omnibus qualitatibus diuerſis, quibus differebant & contrariebantur, & fiunt vnum & idem in forma membri naturæ: tamẽ fit vnum per ſe, & aliud per accidens, nec ſunt propriè & per ſe ordinata ad talem finem. Cum igitur metalla imperfecta, tum ſubiacent digeſtioni naturæ, aut ſunt de Mineris effoſſa, ſunt propriè & per ſe ordinata à natura ad vnum finem: quamuis inter ſe ſint altera & diuerſa, & induritie & mollicie, & accidentibus alijs. Poterunt tamen ab vno agente multo melius informari ſecundum ſimilitudinem vnam, in forma vna, quàm nutrientia diuerſa: ita vt dura mollificẽtur, & mollia indurentur, vt in medio perficiantur: ſed non illud quod mollificatum poſſit indurare, & econtrà: & ideo quod eſt molle nimis, non eget mollificatione, ſed induratione, & quod eſt durum nimis: & econtrà. quod totum per expoliationem ſolam fit in his diuerſis ſubiectis, tali diuerſitate, ad eundem finem ordinatis: nec tamen fit vna mutatio per ſe, & alia per accidens: ſed ambæ per ſe, cum operatio lapidis de ſe ſit vnica tantùm. In diſſimilibus autem à ſe nihil operatur de his: ideo ratio non valet. Vnde Geber in Capitulo de duplici Medicina, ſcilicet alba & rubea, dicit: quòd quatuor corpora imperfecta egent duplici medicina, ſcilicet alba & rubea: quorum duo egent eis indurantibus, ſcilicet Iu-

piter & Saturnus: alia verò duo mollificantibus.ſcil. Mars & Venus,& argentum viuum eget ſimiliter duplici medicina coagulante et inſpiſſante ipſum,ſcilicet vna alba,& alia rubea. Et ideo medicina corporum imperfectorum & argenti viui ſunt decem medicinæ: & hoc intelligendum eſt in minori opere:quia in maiori opere,non eſt niſi vnica perficiens omnia ad Album & Rubeum. Et ideo ſubdit in eodem Capitulo ſic: Verùm vtiq; cum diuturnitatis laboris inſtantia, & magnæ indagationis induſtria excuſari volumus, ab inuentionis labore harum 10. Medicinarum per vnius medicinæ beneficium, & inuenimus inquiſitione longa, nec non laborioſa,maxima, & experientia certa medicinam vnam, qua quidem durum molleſcit,& molle induratur corpus,& fugitiuum figitur, & illuſtratur fœdum ſplendore inenarrabili, etiam eo qui ſupra naturam conſiſtit, &c. Nec apud quenquam ſapientum habitandum exiſtimo,ſi hic lapis vnus exiſtens habeat has operationes oppoſitas:quoniam ſi rectè conſiderauerit cauſas duritiei metallorum, & mollitiei,& cauſas fuſionis,& impedimenti fuſionis,& cauſas citæ fuſionis & tardæ: et cauſas fuſionis cum ignitione & ſine ignitione:& cauſas fixionis & perſeuerantiæ ad pugnam ignis,& volatilitatis in fumum ab igne,& cauſas perfectionis metallorum: & corruptionis, & cauſas diminutionis,& ſuperfluitatis in ipſis cognoſcet ſtatim quod poßibile eſt,quod dictũ eſt. Ex qua re,vel quibus rebus efficitur lapis iſte,etc.

CAPVT XVII.

Incidentale, in quo roborat ſolutionem dictæ rationis oſtendendo materiã Metallorum cum cauſis ſuis & proprietatibus & paſſionibus,ex qua materia fit lapis Philoſophorum.

Dicimus ergo ſecundum ſententiam,quam ponit Geber, pollens ingenio mirabili, & ſubtilis in Summa ſua, tracta-

tractatu de Eſſentia & procreatione metallorum, quòd cum metalla materialiter compoſita ſint ex ſulphure et argento viuo: quamuis ſulphur ſit loco agenti potius, quàm materiæ: tunc ex eorũ diuerſitate, ad inuicem eorum commixtione & digeſtione, diuerſitates plurimas contingere neceſſe eſt, ſicut apud artem ſatis patet. Hæc autem diuerſitas potius eſt ex parte ſulphuris: quia reperitur album, lucidum, rubeum, croceum, viride, nigrum. Omne autem argentum viuum omni alteri argento viuo eſt ſimile, quantũ eſt de ſe: quia ſemper eſt album, lucidum, liquidũ, non adhærens tãgenti, grauiſſimum. Nuſquam enim repertum eſt argentum viuum alterius coloris & conditionis: ſi aũt metalla reciperent diuerſitatem in ſubſtantia & colore, ratione argenti viui in ſuis mineris, tunc natura eandem diuerſitatem in argento viuo vulgari feciſſet, ſicut in ſulphure vulgari. Hoc autem nuſquam viſum eſt. Quòd ſi aliqua terreitas liuida aut nigra in ipſa reperiatur, hoc eſt ex admixtione alicuius ſubſtantiæ plumbeæ, aut ſibi ſimilis ſecum commixtæ. Propterea Sophiſtæ quidam argentum viuum fraudantes decimam partem plumbi ei commiſcent, quòd per expreſſiones & ablutiones acres ſeparatur. Poteſt ergo ſulphur cum ſit proprium coagulamentum argenti viui, eſſe diuerſi coloris, & fixum, vel volatile, parum vel multum, aut æquale. ſed argentum viuum, cum ſemper ſit album, & albedo ſit ſicut elementum colorum, in quo variantur omnes colores. Ideo argentum viuum recipiet à ſulphure omnium colorum diuerſitates, & ex hoc omne metallum diuerſo colore coloratur, & generantur alia diuerſa, vt eſt Marcaſita, Magneſia, Antimonium & Thutia. Poteſt ſimiliter argentum viuum fixum eſſe, vel volatile, & parum vel multum, aut æquale. Similiter etiam ex parte mineræ poteſt eſſe diuerſitas: quia munda aut immunda, ſiue corrupta, & caloris exaſperantis, aut temperati, ſecundum magis & minus. Ex his ergo arguimus vnumquodq; metallorum ſecundum adhærentiam ſulphuris

D

exterioris: & argenti ad ipſum facilem vel difficilem participare, parum vel multum de vtriuſque illorum ſubſtantia: aut ſolùm vnius ipſorum: quia nihil aliud adhæret metallis, niſi ſulphur & argentum viuum, & quæ ſunt ex ipſis cum ſint eiuſdem naturæ, niſi fortè artificiosè valde. Dico autem adhærentiam, quæ eſt per mixtionem propter conuenientiam in ſubſtantiuo: quia omnis mixtio fit ratione ſimilitudinis, quæ acquiritur in digeſtione à natura, quamuis prius fuerint diuerſa: propterea metallum cum metallo, & nitrum cum nitro, & ſibi ſimilibus miſcentur. Hoc autem non cum illo, niſi fortè laboriosè. Secundum hunc igitur modum iudicandum eſt in metallis: per eorum enim adinuicē mixtionem, de hoc eſſe plus vel minus, vel vnum ſolùm, ſecūdum ſenſum, cum illa duo ſola ſint principia metallorum. Sunt enim hæc perfecta principia, ex quibus ſunt hæc, vt dicit Philoſophus 14. Metaphyſ. Vnde idem 4. Metaphyſicorum in fine capituli de Corporibus mineralium dicit ſic: Et ideo miſcetur argentum viuum cum iſtis corporibus: quia eſt de illorum ſubſtantia, &c. Et reticuit de ſulphure: quia non ſic videtur de illorum ſubſtantia. Dicimus ergo, quòd ſulphur fixum tardat fuſionem & liquefactionem in metallis: & ipſam impedit, & propriè vbi eius quantitas multum ſuperat quantitatem argenti viui. Quia ergo in ære eius quantitas non ſuperat quantitatem argenti viui, ſed quaſi æquatur: ideo ſolùm tardat fuſionem in eo: & quia in ferro quantitas eius multum ſuperat quantitatem argenti viui: & ipſum inquinat & impedit fuſionem ferri: ideo ferrum non funditur. Experientia autem hoc nobis monſtrat: quia cum volumus facere ſulphur fixum, oportet vt illud prius calcinemus: calcinatum autem nullam dat fuſionem. Ergo vbicunque componatur, de ſe illam impediet. Sulphur autem non fixum accelerat fuſiones: cuius ſignum eſt: quia Arſenicum quod eſt de natura ſulphuris, ferrum ignitum fundit. Quod autem Arſenicum ſit de natura

Sulphu-

ſulphuris, dicit Geber & Alchimiſtæ omnes,& experientia ſimiliter hæc demonſtrat: quia foſſores minerarum examinant argentum,& æs ad ignem, vt ea purificent, ab immundicijs,& aſcendit tunc fumus ſulphureus, citrinus in odore ſulphuris: qui ſic colligatur ſeorſum & in vaſe ſublimationis ponatur, aſcendit & adhæret ſpondilibus vaſis in ſubſtantia Realgaris,& eſt omninò idem Realgar cum eo, quod fit de auripigmento, de ſua minera extracto. & hanc experientiam manibus proprijs fecimus,& oculis noſtris vidimus. Quia ergo in his mineris inuenitur ſic ſubſtantia auripigmenti mixta, ideo iudicamus ipſum ex hoc,& odore,& ſubſtantia ſui habere naturam ſulphuris,& ex prædictis iudicamus in ære eſſe vtrumq; ſulphur: quia funditur, ſed cum difficultate. Similiter dicimus quòd ſulphur fixum eſt cauſa duritiei metallorum, ſicut patet in ære & ferro. Et eſt etiam cauſa fixionis metallorum, vt patet in eis: ſed ſulphur non fixum eſt cauſa fuſionis ſine ignitione: & cauſa mollitiei,& cauſa volandi ab igne: ſicut patet in Ioue & Saturno. Argentum autem viuum ſiue fixum, ſiue non, eſt cauſa metallicæ fuſionis, ſed fixum eſt cauſa duritiei,& cauſa fuſionis, et cauſa ignitionis cum liquefactione, vt patet in ære, auro & argento. Funderetur etiam ferrum, ratione ſui argenti viui fixi, quod habet ſed ſulphur fixum ipſum valde ſuperat & impedit: non fixum autem eſt cauſa mollitiei,& volatilitatis ab igne&, fuſionis ſine ignitione ſicut in Saturno et Ioue. Iſta enim ambo corpora ſemidigeſta ſunt,& per coagulationem modicùm remota à natura argenti viui. Ex quibus patet, quòd quæcunque corpora tardè funduntur, citò coagulantur,& è contrà. De adhærentia verò ipſorum ad metalla, iudicemus etiam per ſenſum: ſulphur enim facilè adhæret ferro & æri comburendo ipſa: commiſcetur autem argento facilè, quod habet partes aliquas ſulphuris adurentis, id eſt, non fixi, ſibi commixtas, quæ per artificium facilè ſeparatur. Plumbo autem miſcetur facilè: quia multas

habet partes ſulphuris non fixi,ſibi commixtas. Stanno autem non ſic facile propter multitudinem argenti viui ſuperantem quantitatem ſulphuris: & quia ſuum ſulphur eſt occultum profundum, ſed auro nullo modo adhæret, neque ingreditur ipſum: quia non conueniunt, ſed ſunt natura diuerſa: ſed argentum viuum facilimè cum auro commiſcetur propter ſimilitudinem in ſubſtantia: poſt aurum autem argento,& poſt argentum ſtanno & plumbo,& hoc propter argentum viuum indigeſtum in eis. Et ideo tam citò funduntur: imò quaſi facilius adhæret eis propter hoc. Poſt ipſa autem, æs cum difficultate recipit ipſum propter nimium ſulphur eius. Vltimò autem ferrum,imò ferro,non niſi per artificium adhærebit: & iterum adhæret plumbo magis propter indigeſtionem, quàm propter quantitatis multitudinem argenti viui. Habet enim plumbum multum de ſulphure, ſicut in ſui reſolutionem per fumum perpenditur.

Stanno autem propter vtrumq; adhæret, ſcilicet propter indigeſtionem & propter multitudinem argenti viui. Sed argento propter multitudinem argenti viui bene digeſti,& ſui perfectionem: æri autem difficulter,propter multitudinẽ ſui ſulphuris,ſordidi & fixi & non fixi: ferro autem difficilimè,ſcil.non niſi per artem propter paucitatẽ argenti viui,& magnam copiam fixi ſulphuris: & ſordidi & terrei. Ideo terra de minera lapidum conglutinat duo ferra candentia per malleationẽ propter ſimilitudinem. Sed auro ſecundum totũ maxime adhæret propter maximã copiam argenti viui, quæ eſt in ipſo,et ſui vltimam perfectionẽ,et complementum, contentũ à natura: imò ipſum eſt totum argentum viuũ abſq; ſulphure extrinſeco. Ex habitis ergo expreſsè collige,quod argentũ viuum fixum fuſibile eſt,cauſa totalis perfectionis, & ipſum nõ fixum eſt diminutũ à perfectione: ſulphur aũt ſiue fixũ,ſiue volatile corruptionis eſt cauſa,et imperfectionis,dũ remanet in metallo. Ergo hunc venerabilem lapidem ex ſolo

argento

argento viuo, ſine alicuius ſulphuris extrinſeci commixtione colligere neceſſe eſt. Subſtantia enim auri hoc ad ſenſum oſtendit: quia in mundo nihil inuentum eſt amicabilius & ſimilius, & mixtibilius, et vnibilius ei, quàm ipſum, tam abſq; conflatione, quàm cum conflatione.

Propterea dixit Geber capitulo de Natura argenti viui, quòd abſq; ipſo nullum metallorum poteſt deaurari: ſulphur autem in his omnibus penitus ab auro eſt diſsimile. Veridicè ergo patet, quanta conformitas, quanta ſimilitudo, quanta idemptitas ſit argenti viui ad vnumquodq; metallorum, & è contrà. & ſi quis neget, hic indiget ſenſu viſus, quemadmodum qui negat niuem eſſe albam. Cum igitur per ingreſſum & commixtionem huius lapidis cum metallis in cõflatione debeant metalla in aurum perfici: expreſſè patet ſolum argentum viuum eſſe perfectiuum huius operis, ſine alicuius ſulphuris aut alterius rei commixtione. Propter quod dixit Geber capitulo de Procreatione auri: Quacunq; ergo alterare volueris, ad exemplum ipſius altera. Vnde Raſis in 70. Recepris ſc. in lib. Vtilitatis dixit: Mercurius eſt radix omnis rei, & ipſe ſolus eſt præparandus; & erit ex eo tinctura bona, & impreſsio vehemens, & fortitudo. Et Alphidius: Attende fili mi, quod omne ſapientum opus & philoſophorum in ſolo conſiſtit argento viuo. nam ad argenti viui ſcientiam peruenientes, neſciebant quod totius ſui operis perfectio eſſet in argento viuo, cuius argenti viui ſubſtantiã prius ignorabant eſſe, etc. Et Geber capitulo de Procreatione Veneris: Et ſtudeas ergo in omnibus tuis operibus argentum viuum in commixtione ſuperare: et ſi per ſolum argentum viuum perficere poteris, perfectionis præcioſiſsimæ indagator eris, & eius perfectionis, quæ ſupra opus naturæ vincit: mundare enim poteris intime, ad quod natura non peruenit, &c. Ideo capitulo de Principijs magiſterij dicit: Conſideratio autem rei quæ vltimò perficit, eſt conſideratio electionis puræ ſubſtantiæ argenti viui, & eſt medicina, quæ ex illius materia ſumpſit ori-

mantis autem è contrà. Et ideo nos ignoramus formare leonem, capram & hominem, non ratione mixtionis, cum ſit debilis in eis, ſed magis ratione formæ nobilis, quæ ſubiacere nõ poteſt actibus noſtris. Similiter quia quamuis quorundam mineralium, & vegetabilium, & animatorum, ſiue ſint fortis mixtionis, ſiue debilis, generationem facere ſciamus, cum eorum formas ſpecificas ignoremus omnino.

Sed ad generationem auri cognoſcimus ſuam formam ſpecificam ſeparatam à ſua materia perfectibili, et modum perfectionis & vnionis omnino ſequendo naturam. Similiter quia non fit recta comparatio mixtionis fortis ad nobilem, ſed fortis ad debilem, & nobilis ad ignobilem: quia recta comparatio eſt in vniuocis, vt dicitur 7. Phyſicorum. Similiter quia animatorum ad inanimata in hoc non eſt proportio. Similiter quia non eſt proportio eius cuius materia propinqua determinata inuenitur ad illud, cuius materia non inuenitur, ſiue ſint eiuſdem propinquæ generationis, ſiue non. Similiter quia non reperitur in illis, nec in aliquibus de mundo aliquid, quod egeat perfici, ſicut in ijs ſolis. quare ratio non conuenit.

Ad rationem octauam dixerunt quidam, quòd non conuenit: quia metalla non differunt ad inuicem ſpecie, ſed accidente ſolùm, quos reprobauimus ſuprà in argumentis Philoſophi. Dixerunt alij, quòd ratio ſimpliciter eſt falſa, quia generatio & corruptio eſt indiuiduorum diuerſarũ ſpecierum, poterunt ad inuicem tranſmutari. Sed quamuis iſti ſufficienter dicere videantur, non tamen ſic eſt: quia quidam modus eſt in metallis diuerſus mutationis ſpeciei in ſpeciem. propterea iſtius rationis ſolutio ſufficieus cum ſolutione vltimæ rationis Philoſophi infrà patebit.

Ad rationem nonam dicimus, quòd verum eſt, quòd per motum et lucem corporum ſupercœleſtium, & per eorum determinatos ſitus aſpectus introducuntur formæ in inferioribus: ſed non eſt neceſſe nos ea ſcire, nec poſſumus ſcire, niſi in gene-

genere quodam confuſo, ſcilicet ex parte ſolis in quibuſdam, qui eſt cauſa quatuor temporum anni: quia certis temporibus fiunt ſeminationes, & meſſes, & plantationes: & in quibuſdam animalibus, vt equis, & aſinis, & accipitribus, & falconibus, periodis certis ſolaribus fiunt coniunctiones ad coitum & generationem. In quibuſdam autem omni tempore fiunt hæc indifferenter, vt in homine, columbis, & gallinis. Vnde ſi volumus generare vermem ex carne putreſcibili, non conſideramus ſitum quenquam ſtellarum: ſed ſolùm diſpoſitiones aeris circumſcribentis, & alias putrefactionis cauſas. Similiter ſi oua ſub fimo aut ſimili loco, ad pullorum generationem ponamus quocunq; tempore, dabitur forma ſuo loco & tempore præfinito à cœleſtibus abſq; noſtra conſideratione in hoc. Eodem modo in generatione calcis & vitrioli, & ſalis, & vſifur, & ceruſſæ, & minij, & Zimar. Similiter in compoſitione Tyriacæ, & aliarum confectionum: quia quocunq; tempore & quacunq; hora poſſunt fieri hæc. Virtus enim cœleſtis eſt valde communis ad omnia, & recipit terminationem per virtutes & diſpoſitiones eorum, quæ ſunt ſubiectum eius in rebus elementatis & elementis: quia ſicut operantur virtutes cœleſtes in tota natura generabilium & corruptibilium continuò ſecundum materiam ſibi diſpoſitam, aut propriè aut communiter. Vnde dixit Lilium, quòd opus non cauſatur à motu ſuperiorum, quia omni tempore fieri poteſt. Et Raſis in Septuaginta in lib. Reprehenſionis. Tempus non operatur in hoc aliquid. In hoc, addit: quia ſi tempus operaretur in eo, eſſet vile apud gentes. Si ergo in hoc magiſterio omnia contingentia ſuo tempore rectè concurrant, introducetur forma ſua ſub debito ſitu & aſpectu ſtellarum tempore præfinito in materia abſq; conſideratione in hoc aliqua. Vnde dixit Plato, quòd ſecundum meritum materiæ infundũtur virtutes cœleſtes quæ res natura operantur, etc. Sed in rebus, in quibus infunditur forma accidentalis noua et occulta à cœleſtibus, vt patet in arte imaginũ, oportet ne-

ceſſariò, vt ſciamus & cuſtodiamus determinatos ſitus & aſpectus corporum cœleſtium tempore propoſito: quia à ſolis illis imprimitur forma talis, & tempore tali, & non alio, ſicut patet in libris Aſtrologiæ de electionibus horarum, imaginum, & bellorum, & ædificiorum, & itinere, &c. Quia ergo Alchemiæ ars non eſt talis, ideo non expedit vt hæc ſciat.

Ad rationem decimam dicimus, quòd formarum aliæ ſunt naturales, aliæ artificiales. Et naturalium quædam ſunt ſubſtantiales, & introducuntur in inſtanti: omnes à natura præcedentibus diſpoſitionibus habilitantibus ad eas, ſiue concurrat ibi adminiſtratio agentis aliqua ad diſponendum, ſiue non: & iſtæ ſunt formæ ſubſtantiales, quæ ſunt principium operandi in omni re. Et iſtas dicit Dialecticus formas ſpecificas, ſiue differentias conſtituentes ſpeciem, & per ipſas qualibet res habet eſſe.

Quædam autem ſunt formæ accidentales, quæ ſi immediatè manant & fluunt à formis ſubſtantialibus, vltrò ducuntur in inſtanti cum formis ſubſtantialibus à natura, cum ſint ſicut propriæ paſſiones ſubſtantiuorum: & iſtæ ſunt formæ, cum quibus qualibet res operatur propriè. Si autem non immediatè manant & fluunt, tunc introducuntur ſucceſſiuè in tempore, vt eſt color, odor, ſapor, & figura talis determinata, ſequens ſuam formam ſubſtantialem, quarum quædam ſunt propriæ ex tota ſpecie ſua, vt color pauonis, & figura elephantis: quædam communes, vt color equi & gallinæ, & odor violæ.

Artificiales autem formæ omnes ſunt accidentales, & non ſunt aliud, quàm figuræ rerum introductæ per artem, ſiue ſint iuxta voluntatem artificis, vt figura domus, & nauis, & nummi, ſiue ſint à caſu aliquo, vt patet in figuris fragmentorum lapidum. Quarum quædam permanent in facto eſſe, vt forma domus, quædam non, ſed ſunt in ſolo fieri, vt patet in arte cantandi & ſaltandi. Et omnes iſtæ introducun-

ducuntur ſucceſsiuè in tempore, vt patet ex ſeptimo Metaphyſicæ. Propter quod bene dixit Philoſophus ibidem, quòd artificialia ratione materiæ ponuntur in genere ſubiecto, & ratione formæ ponuntur in ratione accidentis.

Cum ergo generatio lapidis philoſophorum ſit à natura, mediante agente naturali, ſcilicet igne, cum colore ſuo naturali, & odore, & figura naturali, quæ ſunt formæ accidentales ſequentes ſuam ſubſtantialem determinatam, ſed tamen cum adminiſtratione artis, quæ miniſtrat ſibi materiam naturalem in organis artificiabilibus: Ergo neceſſariò forma eius erit naturalis & ſubſtantialis, quã ſubſtantialis forma cognoſcitur per ſuas formas ſubſtantiales, accidentales, proprias, ſicut & omnis alia de mundo. Et quamuis miniſtratio & miniſtrationis modus materiæ ſit voluntarius: tamen forma, quæ in inſtanti generatur, eſt naturalis. Non ergo poterit dici forma illius lapidis artificialis, vt quidã fatuè imaginantur. Eodem modo intelligendum eſt de auro per iſtum lapidem generato, cuuius forma introducitur in inſtanti, vt patuit, & non ſucceſsiuè, ſed diſpoſitiones præcedentes bene inducuntur ſuccſsiuè.

Ad rationem decimam, &c. Et præterea notandum, quòd formæ naturales dicuntur, ad quarum introductionem natura ſola præparat ſibi materiam, & introducit formam, vt in homine, palma & marmore. Aut quia ars præparat materiam naturæ non vltima præparatione: & ipſi porrigit, & naturam præparat, & diſponit ſibi ipſi vſque ad vltimum cum auxilio artis, & poſt introducit formam, vt patet in generatione Vzifur, Ceruſſæ, & Tertacarũ omnium compoſitarum. Formæ enim iſtarum ſunt naturales, miniſtrante arte: Quia in talibus natura non poteſt ſibi præparare materiam, nec componere: ſed ars præparat naturæ materiam, & natura diſponit & introducit formam. quod enim præparat alteri materiam ad formam, nõ dat formam: quod autem ſibi præparat & diſponit, ſic: quia idem agens diſponit

ad formam, & dat formam. Sunt tamen quædam formæ naturales accidentales, quæ introducuntur à natura ſola præter artem, & à natura per adminiſtrationem artis, vt ſanitas: quoniam omnium harum principium agens eſt intrinſecum, quod eſt natura. Formæ autem artificiales abſolutæ dicuntur accidentales, ad quarum introductionem natura præparat materiam remotè ſecundum magis & minus: nunquam tamen poſſet natura introducere formam, cum deficiat principium extrinſecum in hac operatione. Ars autem potens recipit à natura hanc materiam, & eam præparat, & diſponit diſpoſitione propinqua, & introducit ſucceſsiue formã, ſicut eſt forma domus, nauis, annuli. Satis enim poſſet ars porrigere naturæ ligna, lapides, cementum & clauos, quod nunquam ſciret domũ conſtruere, nec nauim: ſed ars hæc recipit à natura, & ſibi ipſi diſponit, & formam artificialem facit ex his ſucceſsiuè, propterea formæ naturales rerum ſubſtantiales non variantur in ſua ſpecie: quamuis quædam accidentales ſint ratione regionum: artificiales autem omnes quampluribus modis variãtur ſecundum voluntatem artificis variando figuras. Similiter ars in artificialib. abſolutè ſemper ſeruat eandem materiam & eandem formam naturalem, et variat formas artificiales ad libitum. In naturalibus autem cum quibus ars miniſtret, non ſeruatur eadem materia, ſed varietur materia continuò, vt ad formam diuerſam diſponatur iuxta variam diſpoſitionem materiæ. Cum ergo lapis philoſophorum generetur à natura, miniſtrante arte, & diuina potentia volente manifeſtare, dicetur ipſe & forma ſua, & aurum Alchemiæ, non artificiale, ſed naturale penitus. Ars etiam eſt cum natura connexa, quia principium artis eſt natura, vt patet ex ſecundo Phyſicorum: ſcilicet ſecundum quod exit à ſuo principio cæleſti, cuius principium eſt intellectus practicus. Principium autem naturæ eſt intelligẽtia, quia natura eſt opus et inſtrumentum eius. Patet igitur quomodo ars hæc

eſt na-

naturalis, & ſimiliter opera ſua, & quomodo non, & forma ſua.

Ad rationem vndecimam quando dicunt, quòd facilius eſt res deſtruere quàm conſtruere. Reſpondet Geber Hiſpanus in Summa ſua ſic quòd non concludunt de neceſsitate, qua coartamur ad non poſſe conſtrui credere. Nam quòd difficiliter conſtruitur, difficiliter deſtruitur: non autem eſt impoſsibile ipſum non poſſe conſtrui. Huius autem cauſam aſsignamus: quia fortem habuit compoſitionem, ideóque difficiliorem habet reſolutionem: ideóque difficiliter deſtruitur. & hoc eſt quod facit eos opinari, impoſsibilem eſſe eius conſtructionem. Sed quia ignorant ipſius compoſitionem naturalem: ideo illius conſtructionem & deſtructionem artificialem ex curſu naturæ ignorant. Attentauerunt tamen fortè, quòd ſit fortis compoſitionis, ſed quantæ fortitudinis cõpoſitionis ſit, non attentauerunt. Hæc eſt reſponſio Geberi Hiſpani. Hactenus Philoſophi præcipui & Aſtrologi, & Magici, & Alchemici. Nos autem cum modici ſimus intellectus, & ingenij, nihil contradicimus tanto philoſopho: nec contradicere præſumimus, nec audemus, cum ipſe ſciuerit actu & opere hanc mirabilem ſcientiam. Nos autem quamuis propinqua potentia credamus, eadem ſemita ipſum debere conſequi propter magnam dilectionem & delectationem: quoniam delectatio perficit operationem, vt dicitur decimo Ethicorum. Et iterum in eodem: Coauget enim propriam operationem delectatio, & magis ſingula iudicant, & certius exquirunt cum delectatione operantes, &c. Sed tamen argumentum in ſua efficacia permanere videtur. Ideo quòd conſtructio ſiue factio rei dupliciter conſiderari poteſt: Vno modo quando res incipit conſtrui, ex ſuis primis principijs generationis, vt ſanguis exiſtens in venis matricis gallinæ ad generationem pulli, ita quod eſt in hoc principio motus. Alio modo quando res conſtruitur, & præceſſerunt ferè omnes diſpoſitiones habilitantes ad formam, & eſt iuxta finem mo-

tus, vt ouum ex ſanguine illo generatum ſub gallina per 7. dies fotum, ſiue digeſtum ad generationem. Poteſt etiam tertius modus addi, quaſi medius harum exiſtens, ſcilicet ouũ, quòd Gallina peperit. Si primo modo accipiatur, vel tertio, verum dicunt. Facilius enim eſt rem deſtruere quãdo facta eſt, quàm ipſam conſtruere, incipiendo à primis principijs generationis vel medijs. Et hoc modo non intelligitur hîc. Si verò vltimo modo, falſum dicunt: vnaquæq; enim res naturalis quando fit, cũ ipſa fuerit in vltima diſpoſitione, poſtquam immediatè ſequitur forma, facilius eſt ipſam conſtruere, quàm deſtruere quando facta eſt: quoniam ipſius cõſtructio fit in inſtanti, ſed ipſius deſtructio, quando facta eſt non poteſt fieri, niſi præcedant diſpoſitiones omnes, & alterationes, diſponentes ad corruptionem, & ſic accipimus hîc: Et ideo: quia ars Alchemiæ inuenit (hac vltima diſpoſitione diſpoſita) omnia metalla perficit ipſa in inſtanti abſq; alterationibus præcedentibus, ſola liquefactione præmiſſa, neque poteſt ea ita facilè deſtruere, quando facta ſunt aurum, ſicut conſtruxit.

Ad rationem duodecimam et decimam tertiam, ex prius dictis patet ſolutio.

Ad rationem decimamquartam, quando dicunt, quòd impoſsibile eſt alicuius vnius rei duas contrarias operationes per ſe eſſe dicimus, quod verum eſt, reſpectu eiuſdem, ſed reſpectu diuerſorum poſsibile eſt. Et hac diuerſitas propriè non eſt ex parte dantis, ſed recipientis: quia omne quod recipitur, in aliquo recipitur, per modum rei recipientis, & non per modum rei receptæ, vt dicitur 1. Metaphyſ. quia agens non diſponit materiam, niſi prout eſt habilis ad diſpoſitionem hanc vel illam: & poſt informationem, iuxta meritum diſpoſitionis. Ideo videmus de nutrimento & nutribili, quòd in humano corpore diuerſa cibaria valde in vnũ ſanguinem, & in vnum nutrimentum conuertuntur ab vno argento proptèr talem ipſorum diſpoſitionem, in materia & forma,

forma: ita vt cibaria dura mollificet, & mollia induret, et ad medium reducantur. Vnde dixit Galenus 3. de Complexionibus: Et omnes cibi calidi dum in digeſtione perſeuerant, calefaciunt corpus: frigidi autem infrigidant. Sed cum nutriunt, augent calorem naturalem in quanto, ſecundum ſimilitudinem vnam, &c. Et hoc ideo eſt: quia quamuis nutrientia ſint inter ſe ita diuerſa: & in materia, & in forma à principio: tamen in compoſitione ad nutribile, ab vno agente poſſunt informari vna forma in fine. Propter quod dicit Philoſophus ſecundo de Anima: quod nutribile nutritur à contrario, & à ſimili, à contrario principio: à ſimili autem in fine. Et cauſa eſt: quia in fine expoliantur ab omnibus qualitatibus diuerſis, quibus differebant & contrariebantur, & ſiunt vnum & idem in forma membri naturæ: tamẽ ſit vnum per ſe, & aliud per accidens, nec ſunt propriè & per ſe ordinata ad talem finem. Cum igitur metalla imperfecta, tum ſubiacent digeſtioni naturæ, aut ſunt de Mineris effoſſa, ſunt propriè & per ſe ordinata à natura ad vnum finem: quamuis inter ſe ſint altera & diuerſa, & induritie & mollicie, & accidentibus alijs. Poterunt tamen ab vno agente multo melius informari ſecundum ſimilitudinem vnam, in forma vna, quàm nutrientia diuerſa: ita vt dura mollificẽtur, & mollia indurentur, vt in medio perficiantur: ſed non illud quod mollificatum poſſit indurare, & econtrà: & ideo quod eſt molle nimis, non eget mollificatione, ſed induratione, & quod eſt durum nimis: & econtrà. quod totum per expoliationem ſolam ſit in his diuerſis ſubiectis, tali diuerſitate, ad eundem finem ordinatis: nec tamen ſit vna mutatio per ſe, & alia per accidens: ſed amba per ſe, cum operatio lapidis de ſe ſit vnica tantùm. In diſſimilibus autem à ſe nihil operatur de his: ideo ratio non valet. Vnde Geber in Capitulo de duplici Medicina, ſcilicet alba & rubea, dicit: quòd quatuor corpora imperfecta egent duplici medicina, ſcilicet alba & rubea: quorum duo egent eis indurantibus, ſcilicet Iu-

piter & Saturnus: alia verò duo mollificantibus,ſcil. Mars & Venus,& argentum viuum eget ſimiliter duplici medicina coagulante et inſpiſſante ipſum,ſcilicet vna alba,& alia rubea. Et ideo medicina corporum imperfectorum & argenti viui,ſunt decem medicinæ: & hoc intelligendum eſt in minori opere:quia in maiori opere,non eſt niſi vnica perficiens omnia ad Album & Rubeum. Et ideo ſubdit in eodem Capitulo ſic: Verùm vtiq; cum diuturnitatis laboris inſtantia, & magna indagationis induſtria excuſari volumus, ab inuentionis labore harum 10. Medicinarum per vnius medicinæ beneficium, & inuenimus inquiſitione longa, nec non laborioſa,maxima, & experientia certa medicinam vnam, qua quidem durum molleſcit,& molle induratur corpus,& fugitiuum figitur, & illuſtratur fœdum ſplendore inenarrabili, etiam eo qui ſupra naturam conſiſtit, &c. Nec apud quenquam ſapientum habitandum exiſtimo,ſi hic lapis vnus exiſtens habeat has operationes oppoſitas:quoniam ſi recte conſiderauerit cauſas duritiei metallorum, & mollitiei,& cauſas fuſionis,& impedimenti fuſionis,& cauſas citæ fuſionis & tardæ: et cauſas fuſionis cum ignitione & ſine ignitione:& cauſas fixionis & perſeuerantiæ ad pugnam ignis,& volatilitatis in fumum ab igne,& cauſas perfectionis metallorum: & corruptionis, & cauſas diminutionis,& ſuperfluitatis in ipſis cognoſcet ſtatim quod poſſibile eſt,quod dictũ eſt. Ex qua re,vel quibus rebus efficitur lapis iſte,etc.

CAPVT XVII.

Incidentale, in quo roborat ſolutionem dictæ rationis oſtendendo materiã Metallorum cum cauſis ſuis & proprietatibus & paſſionibus,ex qua materia fit lapis Philoſophorum.

Dicimus ergo ſecundum ſententiam,quam ponit Geber, pollens ingenio mirabili, & ſubtilis in Summa ſua,

tracta-

tractatu de Eſſentia & procreatione metallorum, quòd cum metalla materialiter compoſita ſint ex ſulphure et argento viuo: quanuis ſulphur ſit loco agenti pòtius, quàm materiæ: tunc ex eorũ diuerſitate, ad inuicem eorum commixtione & digeſtione, diuerſitates plurimas contingere neceſſe eſt, ſicut apud artem ſatis patet. Hæc autem diuerſitas potius eſt ex parte ſulphuris: quia reperitur album, lucidum, rubeum, croceum, viride, nigrum. Omne autem argentum viuum omni alteri argento viuo eſt ſimile, quantũ eſt de ſe: quia ſemper eſt album, lucidum, liquidũ, non adhærens tãgenti, grauiſſimum. Nuſquam enim repertum eſt argentum viuum alterius coloris & conditionis: ſi aũt metalla reciperent diuerſitatem in ſubſtantia & colore, ratione argenti viui in ſuis mineris, tunc natura eandem diuerſitatem in argento viuo vulgari feciſſet, ſicut in ſulphure vulgari. Hoc autem nuſquam viſum eſt. Quòd ſi aliqua terreitas liuida aut nigra in ipſa reperiatur, hoc eſt ex admixtione alicuius ſubſtantiæ plumbea, aut ſibi ſimilis ſecum commixtæ. Propterea Sophiſtæ quidam argentum viuum fraudantes decimam partem plumbi ei commiſcent, quòd per expreſsiones & ablutiones acres ſeparatur. Poteſt ergo ſulphur cum ſit proprium coagulamentum argenti viui, eſſe diuerſi coloris, & fixum, vel volatile, parum vel multum, aut æquale: ſed argentum viuum, cum ſemper ſit album, & albedo ſit ſicut elementum colorum, in quo variantur omnes colores. Ideo argentum viuum recipiet à ſulphure omnium colorum diuerſitates, & ex hoc omne metallum diuerſo colore coloratur, & generantur alia diuerſa, vt eſt Marcaſita, Magneſia, Antimonium & Thutia. Poteſt ſimiliter argentum viuum fixum eſſe, vel volatile, & parum vel multum, aut æquale. Similiter etiam ex parte mineræ poteſt eſſe diuerſitas: quia munda aut immunda, ſiue corrupta, & caloris exaſperantis, aut temperati, ſecundum magis & minus. Ex his ergo arguimus vnumquodq; metallorum ſecundum adhærentiam ſulphuris

exterioris: & argenti ad ipſum facilem vel difficilem partiripare, parum vel multum de vtriuſque illorum ſubſtantia: aut ſolùm vnius ipſorum: quia nihil aliud adhæret metallis, niſi ſulphur & argentum viuum, & quæ ſunt ex ipſis cum ſint eiuſdem naturæ, niſi fortè artificiosè valde. Dico autem adhærentiam, quæ eſt per mixtionem propter conuenientiam in ſubſtantiuo: quia omnis mixtio fit ratione ſimilitudinis, quæ acquiritur in digeſtione à natura, quamuis prius fuerint diuerſa: propterea metallum cum metallo, & nitrum cum nitro, & ſibi ſimilibus miſcentur. Hoc autem non cum illo, niſi fortè laboriosè. Secundùm hunc igitur modum iudicandum eſt in metallis per eorum enim adinuicē mixtionem, de hoc eſſe plus vel minus, vel vnum ſolùm, secūdum ſenſum, cum illa duo ſola ſint principia metallorum. Sunt enim hæc perfecta principia, ex quibus ſunt hæc, vt dicit Philoſophus 14. Metaphyſ. Vnde idem 4. Metaphyſicorum in fine capituli de Corporibus mineralium dicit ſic: Et ideo miſcetur argentum viuum cum iſtis corporibus: quia eſt de illorum ſubſtantia, &c. Et reticuit de ſulphure: quia non ſic videtur de illorum ſubſtantia. Dicimus ergo, quòd ſulphur fixum tardat fuſionem & liquefactionem in metallis: & ipſam impedit, & propriè vbi eius quantitas multum ſuperat quantitatem argenti viui. Quia ergo in ære eius quantitas non ſuperat quantitatem argenti viui, ſed quaſi æquatur: ideo ſolùm tardat fuſionem in eo: & quia in ferro quantitas eius multum ſuperat quantitatem argenti viui, & ipſum inquinat & impedit fuſionem ferri: ideo ferrum non funditur. Experientia autem hoc nobis monſtrat: quia cum volumus facere ſulphur fixum, oportet vt illud prius calcinemus: calcinatum autem nullam dat fuſionem. Ergo vbicunque componatur, de ſe illam impediet. Sulphur autem non fixum accelerat fuſiones: cuius ſignum eſt: quia Arſenicum quod eſt de natura ſulphuris, ferrum ignitum fundit. Quod autem Arſenicum ſit de natura

Sulphu-

ſulphuris, dicit Geber & Alchimiſtæ omnes,& experientia ſimiliter hæc demonſtrat: quia foſſores minerarum examinant argentum,& æs ad ignem, vt ea purificent, ab immundicijs,& aſcendit tunc fumus ſulphureus, citrinus in odore ſulphuris: qui ſic colligatur ſeorſum & in vaſe ſublimationis ponatur, aſcendit & adhæret ſpondilibus vaſis in ſubſtantia Realgaris,& eſt omninò idem Realgar cum eo, quod fit de auripigmento, de ſua minera extracto & hanc experientiam manibus proprijs fecimus,& oculis noſtris vidimus. Quia ergo in his mineris inuenitur ſic ſubſtantia auripigmenti mixta, ideo iudicamus ipſum ex hoc,& odore,& ſubſtantia ſui habere naturam ſulphuris,& ex prædictis iudicamus in ære eſſe vtrumq; ſulphur: quia funditur, ſed cum difficultate. Similiter dicimus quòd ſulphur fixum eſt cauſa duritiei metallorum, ſicut patet in ære & ferro. Et eſt etiam cauſa fixionis metallorum, vt patet in eis: ſed ſulphur non fixum eſt cauſa fuſionis ſine ignitione: & cauſa mollitiei,& cauſa volandi ab igne: ſicut patet in Ioue & Saturno. Argentum autem viuum ſiue fixum, ſiue non, eſt cauſa metallicæ fuſionis, ſed fixum eſt cauſa duritiei,& cauſa fuſionis, et cauſa ignitionis cum liquefactione, vt patet in ære, auro & argento. Funderetur etiam ferrum, ratione ſui argenti viui fixi, quod habet: ſed ſulphur fixum ipſum valde ſuperat & impedit: non fixum autem eſt cauſa mollitiei,& volatilitatis ab igne,& fuſionis ſine ignitione ſicut in Saturno et Ioue. Iſta enim ambo corpora ſemidigeſta ſunt,& per coagulationem modicùm remota à natura argenti viui. Ex quibus patet, quòd quæcunque corpora tardè funduntur, citò coagulantur,& ècontrà. De adhærentia verò ipſorum ad metalla, iudicemus etiam per ſenſum: ſulphur enim facile adhæret ferro & æri comburendo ipſa: commiſcetur autem argento facile, quod habet partes aliquas ſulphuris adurentis, id eſt, non fixi, ſibi commixtas, quæ per artificium facilè ſeparatur. Plumbo autem miſcetur facilè: quia multas

argento viuo,ſine alicuius ſulphuris extrinſeci commixtione colligere neceſſe eſt. Subſtantia enim auri hoc ad ſenſum oſtendit: quia in mundo nihil inuentum eſt amicabilius & ſimilius, & mixtibilius, et vnibilius ei, quàm ipſum, tam abſq; conflatione, quàm cum conflatione.

Propterea dixit Geber capitulo de Natura argenti viui, quòd abſq; ipſo nullum metallorum poteſt deaurari: ſulphur autem in his omnibus penitus ab auro eſt diſsimile. Veridicè ergo patet, quanta conformitas, quanta ſimilitudo, quanta idemptitas ſit argenti viui ad vnumquodq; metallorum, & è contrà. & ſi quis neget, hic indiget ſenſu viſus, quemadmodum qui negat niuem eſſe albam. Cum igitur per ingreſſum & commixtionem huius lapidis cum metallis in cõflatione debeant metalla in aurum perfici: expreſſè patet ſolum argentum viuum eſſe perfectiuum huius operis, ſine alicuius ſulphuris aut alterius rei commixtione. Propter quod dixit Geber capitulo de Procreatione auri: Quæcunq; ergo alterare volueris, ad exemplum ipſius altera. Vnde Raſis in 70. Recep. ſc. in lib. Vtilitatis dixit: Mercurius eſt radix omnis rei, & ipſe ſolus eſt præparandus; & erit ex eo tinctura bona, & impreſsio vehemens, & fortitudo. Et Alphidius: Attende fili mi, quod omne ſapientum opus & philoſophorum in ſolo conſiſtit argento viuo. nam ad argenti viui ſcientiam peruenientes, neſciebant quod totius ſui operis perfectio eſſet in argento viuo, cuius argenti viui ſubſtantiã prius ignorabant eſſe, etc. Et Geber capitulo de Procreatione Veneris: Et ſtudeas ergo in omnibus tuis operibus argentum viuum in commixtione ſuperare: et ſi per ſolum argentum viuum perficere poteris, perfectionis præcioſiſsimæ indagator eris, & eius perfectionis, quæ ſupra opus naturæ vincit: mundare enim poteris intime, ad quod natura non peruenit, &c. Ideo capitulo de Principijs magiſterij dicit: Conſideratio autem rei quæ vltimò perficit, eſt conſideratio electionis puræ ſubſtantiæ argenti viui, & eſt medicina, quæ ex illius materia ſumpſit ori-

ſub plana ſermonis ſerie. Et dicit Morienus, quòd ſi fumus albus non eſſet, id eſt, Mercurius, nullatenus aurum purum alchemiæ fieri poſſet. Ad quod plura. De hoc Hermes enim, & Senior, & Plato, & Alexander, & quilibet philoſophus in hac arte peritus, hoc velle videtur, et ſenſus viſus propter eius vltimam amicitiam in mixtione ad inuicem, hoc credere nos inducit. Ex quibus noſcitur, quòd hic lapis vnus omnia metalla perficiendo, & ad vnum medium reducendo poteſt dura mollificare.

CAPVT XVIII.

Incidentale, in quo ex dictis probat, quòd ſulphur ſit pars materialis cum argento viuo auri & lapidis philoſophorum: & ſoluit.

Dubitabant tamen aliqui ſapientes, & ſimiliter ſophiſtæ contra dicta, ſcilicet: Ex verbis ergo tuis videtur, quòd ſulphur poſſit eſſe pars materialis auri & lapidis philoſophorum cum argento viuo, quod negaſti: nam ſulphur miſcetur & mutatur facile cum argento viuo: ergo videtur magnam habere ſimilitudinē & conformitatem cum eo. Si ergo argentum viuum probatur eſſe materiam auri, & lapis philoſophorum, quia ſuper omnia conformitatem habet cum auro in mixtione. Ergo ſimiliter & ſulphur, cum habeat magnam conformitatem cum argento viuo in mixtione, præſertim cum ſulphur ſit ſicut propriū coagulamentum eius, vt dicit philoſophus quarto Metaphyſicæ, qui dicit: Et proprium quidem argenti viui eſt, quòd coaguletur ex vapore ſulphuris, & fortaſſè hoc modo gelatur vt plumbum, &c. Si quis ergo voluerit coagulare argentū viuum, vt faciat aurum vel lapidem, oportet quòd hoc faciat cum ſulphure. Ergo ſicut mixtione ſulphuris coagulatur argentum viuum, ita ex eius ablatione reddetur currens & fluxibile, vt prius: ergo abſq; commixtione ſulphuris cum argen-

to viuo, & eius permanentia cum eo non poterit generari aurum nec lapis philoſophorum. Item cum aurum omne ſit citrinum ſecundum magis & minus, & lapis philoſophorum rubicundiſſimus, vt ſuprà diximus, & tinctura auri detur à ſulphure, vt vult Philoſophus quarto Meteororum, et Geber & Raſis, & omnis alchemiſta: ergo & ſulphur neceſſariò erit pars materialis eius, cum ſulphur eſt, & colorat argentum viuum omni colore. Argentum autem viuum ſemper eſt album, nec alterius coloris vnquam viſum eſt: Ergo eadem cauſa erit pars materialis lapidis philoſophorum. Et nos reſpondemus vt prius, ſcilicet quòd ſolum argentum viuum eſt tota cauſa materialis, & tota ſubſtantia lapidis philoſophorum. Sed eſt ſciendum, quòd argentum viuum in ſua prima creatione habet multas partes terreæ ſubſtantiæ, ſulphureæ, albæ, in actu ſubtiliſſimæ, quæ ſunt de ſubſtantia materiali ipſius, ſine quibus ſubſtantia argẽti viui conſtare non poteſt, quæ ipſum naturaliter albo colore colorat, ſed in magiſterio ipſum colore albo albificat & rubificat, ſicut volumus, regendo naturam ipſius.

Quòd autem argentum viuum ſic ſit compoſitum, patet per philoſophum quarto Meteororum, oſtendentem compoſitionem eius, qui dicit: Argentum viuum eſt vt aqua, qua miſcetur cum terra ſubtiliſſimium ſulphurea, mixtione forti, donec non quieſcat in ſuperficie plana: & hæc eſt ex ſiccitate magna terrea quæ ineſt illi, & ideo non adhæret tangenti: eſtq́; albedo eius ex claritate illius aquæ, & ex albedine illius terræ ſubtilis. Ex hoc idem inſinuat Geber, capitulo de Natura argenti viui. Et propter hoc tale ſulphur cum conueniat in generatione & communitate quadam cum ſulphure intrinſeco commiſcetur cum argento viuo, & ipſum coagulat, & eſt vtrumq; ſulphur non fixum, & vnumquodq; ipſorum coagulat & colorat argentum viuum: ſed cum argentum viuum fuerit coagulatum, & fixatum cum ſolo ſuo ſulphure intrinſeco, & coloratum ſuo albo colore vel rubeo in magiſte-

giſterio, tunc ſulphur extrinſecum non poterit de cætero in ipſum ingredi et commiſceri: quia diſſimilia facta ſunt, propterea non ingreditur in aurum: non ergo poterit eſſe materia vel pars materiæ lapidis philoſophorum, nec ipſum tingens, ſed nec in auro minera. Ex quibus ſecretum vnum ma
ænditur in hac arte; ſcilicet quòd argẽtum viuum non coagulatur coagulatione, quæ fit per mixtionem; nec coatur niſi cum ſulphure; ſed cum ſuo ſolo ſulphure intrinſeco ad perfectionem; tum cum extrinſeco vero coagulatur & coloratur ad corruptionem.

Quæcunq; ergo coagulant argentum viuum, quocunq; modo ſit coagulatum per virtutem ſulphuris, vt vapor Saturni, atramenti, & quæcunque talia: quia non poterit eſſe quòd duæ diuerſæ res in ſubſtantia eundem effectum & eodem modo in aliud faciant, niſi per aliquod vnum idem commune eis. Dico autem coagulationem, quæ eſt per mixtionem cum permanentia metallicæ fuſionis. Propterea ſi aliqua alia ipſum coagulant, ſiue mineralia, ſiue vegetabilia, ſiue animalia, ſunt extranea, & aliter coagulant & colorãt: quia non propriè ſunt, ſed communiter. Cum ergo ſulphur extrinſecum, quamuis ſit ſicut generans, non poſſit eſſe materia, nec pars materiæ auri, nec lapidis philoſophorum: concludimus, quòd nec aliquod aliud de mundo, nec ſolùm argentum viuum. propter quod patet ſolutio ad obiectum. Oportet ergo quòd per artificium quoddam occultiſſimum & diuinum, ex ſolo argento viuo generemus argentum viuum mediante ſulphuris actione extrinſeci, ſibi à natura mixti, & abſq; illo ſulphure ipſum coagulemus: quoniam generans non poteſt eſſe materialis pars generati. Hoc enim tale erit facilè liquefactionis metallicæ, & tenuiſſimæ in modum ceræ, & fixæ ſuper pugnam & aſperitatẽ ignis, & complebit omne metallum in aurum ſubitò ſequendo naturam. Cum in ſe cõcludat omnes differentias perfectionis abſq; diminuto & ſuperfluitate, conuertet omnia in vnũ metallum, quod eſt aurum.

CAPVT XIX.

In quo probat, quôd ſulphur ſolum ſit materia lapidis philoſophorum & auri.. cundum antiquos philoſophos: & ſolnit.

AMplius idoneè ſatis haſitabunt aliqui manſuri libros philoſophorum, in ſuperficie ſcilicet vide quòd magiſterium hoc ſit totum in ſolo ſulphure. Dicit enim Roſinus ad Euthiciam, quòd ſulphur incombuſtibile, quod aduerſus ignem pugnauit, eſt quod quærunt philoſophi. Et in fine eiuſdem libri dicit: Certum ergo habeas quòd nulla tinctura ſit vnquam, niſi per aquam ſulphuris mundam. Idem in eodem dicit, quòd color precioſus philoſophorũ exit de ſulphure, & nunquam poteſt ſulphur, quod naturaliter fugit, poſtea fugere. Item Salomon filius Dauid: Prætulit enim Deus omnibus lapidibus ſulphur: ideo apud nos prætulit ipſum, & apud ignaros vile eſt, &c. Item Geber capitulo de natura ſulphuris: Per deum altiſſimum illud illuminat omne corpus, quoniam eſt alumen & tinctura, &c. Item Belus in Turba philoſophorum: Notandum quòd aqua munda ex ſolo eſt ſulphure: non tamen ex ſolo ſulphure, verum ex pluribus rebus, qua vnum ſulphur facta ſunt. Item Anaxagoras in eodem: Scitote quòd huius operis perfectio eſt aqua ſulphuris. Item Pythagoras in eodem: Scitote quòd noſtra compoſitio nihil aliud eſt, quàm aqua ſulphuris, & ſulphuris munda aqua ex ſolo eſt ſulphure. Idem in eodem: Tota operis perfectio ſit, cum ſulphur à ſulphuribus continetur. & & breuiter omnes philoſophi hoc idem velle videntur.

Relinquo autem quæ dicit Plato in Stellicis, & Hamec, & Hermes, & alij philoſophi, qui dicunt hunc lapidem fieri de humano ſtercore, quandoque de capillis, quandoque de ſudore, quandoque de ſanguine, & quandoque de quibuſdam partibus alijs animalium, & de vegetabilibus, & mineralibus

ralibus. Sed omnia talia, vt diximus, dicta ſunt myſticè, & ſermone typico, & ſub imagine, & allegoria, propter cauſas ante dictas: Ideo de ipſis diſputare ſilemus.

Ad hanc quæſtionem vt ſuprà reſpondemus, ſcilicet quòd in ſolo argento viuo eſt tota perfectio. Et quia ipſum habet in ſua compoſitione partes ſulphureas, ſiccas, ipſum tingentes & colorantes albedine, actu, & rubedine in potentia: ideo hoc ſulphur eſt ipſum perficiens & informans. Et quia non poteſt educere ſeipſum in eſſe, ideo natura commiſcuit ei ſulphur extrinſecum in ſuis mineris, vt ipſum decoquat & extrahat de potentia in actum, & ars eodem modo vt natura operatur. Et quia humidum aqueum, & ſiccum terreum ſulphureum penitus in ipſo facta ſunt idem per omnem modum: ideo aut cum tota ſui ſubſtantia in igne permanet, aut cum tota recedit: quia pars vnius aliam non derelinquit, vt dicit Geber. Vnde dicit philoſophus quarto Meteororum: Materia ductibilium eſt ſubſtantia aquea mixta cum ſubſtantia terrrea, mixtione forti: neque poteſt vnum ſeparari ab altero. Et congelatur ſubſtantia aquea illius cum frigore poſt actionem caloris in ipſum, quæ eſt opteſis, &c. Et hoc ſulphur occultum ſit manifeſtum in magiſterio artis cum maxima ſapientia. Sic ergo dicebatur argentum viuum: quia ſecundum ſe totum oſtendebat naturam argenti viui in manifeſto prius, ita quando cum hoc ſuo ſulphure in fine magiſterij coagulatum eſt, cum totum in manifeſto oſtendat naturam ſulphuris, dicetur ſulphur: & hoc ſulphur eſt quod coagulat ſuum argentum viuum, quod eſt ignotũ vulgo. De quo dicit Senior: Satisfecerunt ſapiẽtes antiqui hominibus, quãdo dixerunt, Sulphur noſtrũ non eſt ſulphur vulgi: quia ſulphur vulgi cõburit cõbuſtione nigredinis et corruptionis, & cõburitur: ſed ſulphur ſapientũ comburit cõbuſtione albedinis & meliorationis. Et hoc ſulphur eſt, quod albificat, & rubificat, & coagulat, & perficit argentum viuum in ſubſtantiam auri ſecundum naturã, aut lapidis

philoſophorum & auri, ſecundum artem. De quo dicit Senior. Iuxta quod notandum eſt, quòd cum omnis res compoſita ſit ex materia & forma, & res habeat eſſe, & denominationem, & definitionem à forma: Ergo quanto res magis habet de forma, tanto magis de entitate: ergo etiam magis de virtute & operatione, cum ipſæ conſequentes ad formam. Et cum forma ſit in genere qualitatis primò & per ſe, non à quantitate, niſi per accidens; quoniam quantitas & paſſio attribuitur materiæ, quamuis in maiori, quanto magis virtus videtur. & fundatur ex quarto Meteororum. Cum ergo in magno quanto eſt parum de operatione: ergo parum de virtute: ergo & parum de entitate: ergo parum de forma. Et cum in paruo quanto fuerit multum de operatione: ergo plurimum de virtute: ergo plurimum de entitate: ergo & plurimum de forma. Forma autem recipit extenſionem ſecundum extenſionem ſubiecti, in quo eſt, & diuiſionem: propter quod dicitur in libro de Cauſis, propoſitione decima ſeptima. Quòd omnis virtus vnita eſt fortior & magis infinita quauis virtus multiplicata. Et in libro decimotertio de Animalibus dicit, quòd animalia habentia magnum cor ſunt timida: ſed habentia paruum aut mediocre, ſunt audacia, quoniam eadem virtus in maiori & minori, quanto ſit fortior & debilior: & ideo tantũ poteſt res in opere ſuo, quantũ forma ſua permittit, cũ operatio rei ſit limitata per formã ſuam, in quãto in quo eſt. Si ergo ita eſt, dicimus, quòd ſulphur rubeũ, luminoſum, occultum in argento viuo, cũ ſit forma auri, eſt tingens, & transformans omne genus metallorũ in aurũ: propter quod talis tinctura potius attribuitur qualitati ſulphuris, ſc. formæ, quàm quantitati: propterea eius rubedo intenſa trahit ad nigredinem, ſcilicet ad colorem epatis, vel aloes, vt dicitur libro Trium verborum. Ideo quantitas magna ſulphuris non eſt tingens aurum, neque Elixir, ſed illud modicum, quod eſt forma ſiue qualitas argenti viui, in quo eſt. Secundum ergo ipſius intenſionem in

quibus-

quibuſlibet metallorum, quæ perficiunt in aurum, erit ipſius ſulphuris qualitas ſimilis forma, id eſt virtute & opinione, quantum ſi plurimum operatur in informatione: ergo plurimum habet de virtute: Ergo & de forma: & ſi modicū, modicum. Cum ergo vna pars ipſius informet, & tingat mille partes cuiuſlibet metallorum in aurum ſecundum Philoſophos: ergo oportet quòd habeat multum de virtute: ergo multum de Entitate: ergo multum de forma. Et hoc bene oſtendit color eius in ſua materia.

Imò veraciter loquendo, ipſum eſt pura forma auri: ideo poteſt extendi eius operatio propter rubedinem, in magna quantitate cuiuſlibet metallorum, et tingere ea in citrinitate auri, & perficere. Et ratio eſt: quia cum in iſtis ſulphur rubeum ſit idem omnino cum ſuo argento viuo, & econtrà: quamuis quandoq; argentum viuum dicatur materia, & ſulphur ſuum, forma, & habeat perficere metalla, oportet quòd perficiat ea, in quantum habeat naturam argenti viui: & colorem ſcilicet quòd expolientur à ſulphure extrinſecùs aduenientе, & corrumpente: & remaneat alba, albedine argenti viui cum abſterſione ſui primi coloris. Ergo oportet quòd in eodem momento, in quo expoliantur, & fiunt alba. recipiant ab illo ſulphure rubedinem & citrinitatem auri, & formam: niſi enim expoliarentur & dealbarentur, non poſſent tingi & perfici: vnde videmus, quòd facimus Vſiſur, quod eſt ſic rubeum ex argento viuo, quod eſt album, et ſulphure, quod eſt citrinum: & in ſublimatione eius remanet quaſi ſolum pondus argenti viui recedēte quaſi toto ſulphure. Cum ergo rubedo eius videatur debere attribui qualitati & formæ ſulphuris potius, quàm quantitati: qualitati ergo tinctura auri, & Elixir dicetur, eodem modo: & hæc tinctura eſt ſulphur Sapientum. Accidit etiam tinctura multiplicatio ſimilis in exterioribus. Crocus enim propter ſuam rubedinem plurimas partes aquæ citrinat, quod potius attribuitur qualitati & formæ, quàm quantitati: quòd autem

tales colores ſic dari poßint. ſic patet, quòd ex Saturno fit albißima cauſa, quæ ſine alicuius adiunctione per ſolum ignẽ citrinatur, & in fine rubeſcit per ſuum intrinſecum ſulphur, & dicitur minium. Et ideo Raſis in Lumine luminum dicit: quòd hoc opus operi miniario aßimilatur: quia hic lapis cum germinat, habet tincturam ſuam totam in ſeipſo ſicut Minium, & hoc propriè eſt ſulphur Philoſophorum, & lapis eorum eſt ſulphur diuinum, de quo dicit Alphidius: Lapis iſte à glorioſo loco magni terroris procedit: quia multos Sapientes necidauit, qui ſimilis eſt illi: cuius nomen magis occultari, quàm dici, &c. Et dicit de hoc Raſis in Epiſtola: Hic eſt lapis cum quo titubauerunt omnes qui obierunt, & mortui eorum plurimi cum dolore & triſtitia, quando declinauerunt ad viam dæmonum, & reliquerunt viam Prudentiæ. Et hoc ſulphur occultum, cum quo omnia deaurantur & decorantur, hoc eſt vmbra Solis, & coagulum argenti viui, coagulans omne liquidum, & in ſuam naturam conuertens.

Hic eſt qui cum volantibus volat, & cum quieſcentibus quieſcit, & omne quod eſt propter ſuum robur, ad ſe conuertit & vincit. & eſt aurum Philoſophorum: quia omne cui iungitur conuertit in aurum. Hic eſt lapis necidans, & in puluerem conuertens fratrem ſuum Vterinum, & carens miſericordia. Hic eſt quæſitus à multis: inuentus verò à paucis. Hic eſt qui ab antiquis Quinta eſſentia nuncupatur. Et eſt ſal Armoniacus & acetum Philoſophorum: & æs, & corpus & terra, quæ dicitur Materia elementorum, ad quam connectuntur omnia elementa: & hæc eſt arbor aurea: de cuius fructu qui comederit, non eſuriet vnquam. Hic eſt lapis omni precio carens, qui abſque aliquibus ſumptibus inuenitur, hic eſt in igne nutritus & generatus, & in igne gaudet. Hic eſt qui omni nomine nominatur, & omni rei ſimilatur de mundo. Ideo à Philoſophis Minor mundus dicitur: quia ſicut homo dicitur Minor mundus,

eò quòd

eò quòd in ipſo omnium rerum ſimilitudo, & participatio reperitur. Ita hoc ſulphur dicitur Minor mundus. Et hoc eſt ſulphur quod eſt perfectio & arcanum Philoſophorum, quod non inuenitur niſi ab eo qui ipſam noſcit & accipit. Et hoc eſt ſulphur ſecundum quod coniungitur primò ſulphuri, ex quibus fit tertium ſulphur, de quo dicitur, quòd ſulphur à ſulphuribus continetur: & hoc eſt ſulphur de quo autoritates adducta arguunt. Aqua autem ſulphuris, vel eſt argentum viuum de ſulphure compoſito extractum. Et eſt aqua viua, & hoc eſt quod propriè dicitur, Lac virginis, & aqua ſyncera, cœleſtis & glorioſa, & auis volans, quæ ſubſtantialiter idem eſt cum ſulphure dicto. Sulphur autem vulgi, eſt diuerſum ab his, & ſic patet ſolutio quæſtionis & argumentorum.

Amplius aduertendum occurrit plurimum, quod propter dictas authoritates ſulphuris, & alias ſimiles, quidam ignorantes metallorũ principia & naturas dixerunt, quòd aurum eſt materialiter totum ex ſulphure citrino puriſſimo cum omni æqualitate in ventre terræ digeſto, & habet ibi modicum de argento viuo, à quo recipit luciditatem & extenſionem ſub malleo, ſed à ſulphure recipit ſubſtantiam, colorem, fuſionem, & reliqua accidentia propria: ita quòd argentum viuum non ingreditur ibi, niſi ſicut temperans materiam ad extenſionem, eo modo ſcilicet, quo frigiditas ingreditur in opus naturæ: quia inſtrumentum proprium naturæ eſt caliditas, & non frigiditas propter ſuas operationes in ſulphure vulgi impendentes, vacui ſemper à propoſito fuerunt. Declarantes ergo hoc, dicimus non ſolùm ſecundum veritatem huius ſcientiæ, ſed Aſtrologiæ: & aliarum, & omnium veterum philoſophantium, quòd omnes antiqui Philoſophi poſuerunt numerum metallorum, iuxta numerum aſtrorum errantium: cum metalla habeant etiam motum errantium, & cum ipſa aſtra ſint 7. numero: ita 7. metalla ſola repererunt, quæ ipſis tribuerunt tanquam

cauſis efficientibus, & conuenientibus ea: conueniunt enim ſicut cauſæ ſuperiores cum ſuis effectibus inferioribus. Vnde Saturno attribuerunt plumbum, Ioui ſtannum, Marti ferrum, Soli aurum, Veneri & Lunæ argentum: Mercurio autem nullum metallum attribuerunt, cum non reperiantur, niſi prædicta metalla 6. numero; ſcilicet quæ peruenerunt ad coagulationem cum liquefactione & extenſione. Et ideo philoſophi tunc reuerſi ſunt ad materiam propriam, ex qua metalla originem contraxerunt, cum ipſa materia ſit eorum ſubſtantia: & dixerunt omnes quòd erat argentum viuum, quod attribuerunt Mercurio: ita quod coacti ab ipſa v[illegible]itate poſuerunt materiam metallorum de numero metallorum, vt complerent eorum numerum, iuxta numerum planetarum. Si ergo ſulphur eſſet materia & ſubſtantia metallorum, ex qua fiunt: tunc omnes antiqui poſuiſſent ſulphur, & non argentum viuum. Nullus autem eorum hoc vnquã poſuit. Ex quo patet, argentum viuum eſſe originem, materiam & ſubſtantiam metallorum: non autem ſulphur.

Et ideo philoſophi: Notandum quòd Ariſtoteles 2. Phyſicorum, & 7. Metaphyſicæ improbat Platonicos & Pythagoricos, & eorum ſequaces antiquos: quia non cognouerunt de cauſis niſi materiam, & omne aliud à materia erat euidens in materia, cum ſola materia eſſet ſubſtantia omnium rerum: ſed tamen eſt ſciendum quòd Ariſtoteles & reliqui ſui improbantes, non habuerunt antiquorum intentionem. Cognouerunt enim omnes cauſas alias, ſicut & ipſi: ſed aliter tradiderunt de cognitione earum, & ad aliud ſuã referentes ſententiam: quia in hac arte ferè omnes locuti ſunt miſticè, & in naturalibus, & in alijs ſcientijs. Materia enim Alchemiæ, quæ dicitur Materia prima & Chaos ſecundum antiquos; in qua ſunt omnia in confuſione, figuratiuè eſt argentum viuum Philoſophorum per digeſtionem quandam propriam generatum, quæ eſt lapis quæſitus, occultus ſenſui, & maniſeſtus intellectui, quæ eſt forma &

ſlos

flos auri. Et quia iſta materia eſt omnino neceſſaria, & debet eſſe neceſſariò maximè cognoſcibilis, ſi materia formam auri debeat adipiſci. Ideo oportuit eos maximè ſuper omnia tractare de materia, quæ verè & infallabiliter cognita, & forma auri immediatè cognoſcitur: ſimiliter & finis immediatè cognoſcitur, cum forma ſit idem quod finis: ſimiliter & agens, cum natura ſit agens cum calore ſulphuris in ipſo argento viuo, prout ab arte regitur: ita quod cognita materia verè abſque defectu aliquo ſtatim diſponitur homo in veram cognitionem aliarum cauſarum omnium, & ipſa ignorata ignorantur alia cauſæ omnes neceſſariò, non autem econtrà: propter quod oportuit eos maximè tractare de materiæ cognitione: non autem ſic de alijs. Dixerunt etiam omnia alia à materia eſſe accidentia: ob hoc quamuis impropriè, quantum ad rei veritatem: quia cum materia fuit orta, ipſa de ſe eſt diſpoſita ad receptionem formæ, & inclinatur ad conceptionem ipſius, ſicut imperfectum, ad id quod debet perfici, & per artificis ſapientiam fit ipſius informatio, & per ignorantiam eius, fit totius deſtructio. Et per hunc modum ipſi dixerunt formam eſſe accidens, cum ipſa poſſit inhærere materiæ, & non inhærere. Sed poſtquam adhæſit ipſa, inſeparabiliter adhæret, & dicitur forma ſubſtantialis apud eos, cum ipſa det eſſe materiam, & ſubſtantiam propriè: vnde ſi ipſorum verba ſecundum eorum intentionem intelliguntur, vnuſquiſque videbit, quod ponunt formam eſſe ſubſtantiam rerum, ſicut & materiam, & ſimiliter accidens diuerſis reſpectibus. Forma enim ſubſtantialis eſt principium eſſendi, magis quàm materia, cum ipſa ſit actus, materia verò potentia. Et quia ſecundum veritatem formarum nominantur Subſtantiæ rerum: materia tamen alio modo poteſt dici magis ſubſtantia, ſcilicet in quantum principium ineſt vnicuiq; rerum, & ex ea extrahuntur omnes formæ: & quia ipſa eſt quæ perpetuari habet in rebus, vt declarari habet 2. Phyſicorum. Vnde dicit

agens

forma est accidens

Philoſophus 9.de Animalibus quòd materia eſt prior generatione & tempore:forma autem ratione.Cum ergo forma qualibet exiſtens in materia extrahatur de potentia ſuæ materiæ,& econtra. Ideo ignoranter,& præter rationem laborant illi,qui volunt extrahere formas de materia abſq; cognitione materiæ: quia ex materia extranea non extrahitur forma propria,quam deſiderant.Si quis ergo velit cognoſcere formam auri,oportet neceſſariò vt prius cognoſcat materiã lapidis Philoſophorum:& per conſequens diſponitur in cognitionem formæ eius, per quod patet, quòd prima & principalis cognitio rerum incipit à materia: hæc enim primò ſubiacet ſenſui cum ſuis accidentibus. Bene ergo dixerunt antiqui,incipiendo à materia:quia cognitio ex parte materiæ,& ſi ſit prior,tamen eſt imperfecta & incerta.

Cognitio autem formæ in ſua materia cum ſit vltima,eſt perfecta & certa,& eſt in ea ſtatus.

Ad rationem 15.ex nunc prius dictis patet ſolutio.

Ad 16. Quando dicunt metalla omnia perfecta eſſe in ſua ſpecie per ſuam formam ſubſtantialem:propterea,quia ſic permanent in natura,&c.Dicimus quòd res quæ permanent in natura,ſic ſe habẽt,vt dicunt:ſed eſt aduertendum: quòd quædam ſunt res,quæ permanent in natura in ſua ſpecie,quæ perficiuntur quoquomodo per ſuã formam ſubſtantialem,ad quã eſt quidam terminus motus.Sed quia ordinãtur ad aliam ſubſtantialem formam vltimam,omnino complentem & perficientem,poſt illam:ideo dicetur eſſe imperfecta,donec ſub illa forma prima permaneant in relatione ad vltimam. Si aũt non referantur ad hanc vltimam formam, ſed ſolũ in ſe conſiderentur,ipſa ſunt perfecta in illa ſpecie per illam ſuam formam ſubſtantialem ſecundum quod exigit illa ſpecies. Ideo videmus in generatione ouorum eſſe quẽdam terminum motus in requiſitione ſuæ formæ ſubſtãtialis,quæ hic permanet: ſed quia ſunt ordinata à natura non permanere ſub illa forma:ſed ad generationem auis propriè, vbi ſit acqui-

acquiſitio ſubſtantialis formæ vltimæ:ideo dicuntur eſſe imperfecta ſub forma oui, quanuis permaneant:perfecta autē cum fuerit perfecta generatio auis facta, cum ibi ſit finis vltimus. Similiter de ſeminibus plantarum hoc idem patet. Vnde Philoſophus in lib. de Morte & Vita dicit: quòd accidit imperfectis mors & corruptio ſicut ouis & ſeminibus plantarum: ſed aſſimilatur quidem & alio modo, quòd animalibus: ita quod dicit hæc imperfecta, reſpectu finis, ad quem vltimò ordinantur. Omnia enim principia & elementa, ex quibus fit aliquid, & omnia inter media, ſiue ſimplicia, ſiue mixta, in quibus eſt aliquis terminus motus, habent formam ſuam ſubſtantialem, perficientem in ſpecie, in qua ſunt. Sed in relatione ad vltimam formam ad quam ordinantur, habent eas imperfectas. In quibus autem non eſt terminus motus ſtans: ſed continuus maneat forma ſubſtantialis prima, quouſque forma ſubſtantialis vltima introducatur, quanuis formæ accidentales plures ſuperueniant, & varientur. Ex quibus verbis patet, quomodo ſtannum, plumbum, æs & ferrum perfecta ſunt in ſua ſpecie, & quomodo non, & quomodo nobilia et ignobilia. Eodem modo in Artificialib. inducendo, hoc idem eſſe patet. Hanc autem multiplicitatem metallorum, fecit natura propter finem non à caſu: ſed ad commoditatem humanæ naturæ. Diuerſa enim opera facit ars ex aliquo illorum & ipſorum mixtione, quæ ex auro & argento facere nunquam poſſet: ſed aliæ res quæ non ordinantur à natura ad formam aliam ſubſtantialem acquirendam, ſicut Marcaſita, Triticum, & Equus dicuntur habere ſubſtantialem formam completiuam abſolutè, non referendo ad aliud: nobile autem & ignobile ad aliud referendo. Et de iſtis ſolis arguebat ratio.

Ad rationem 19. quando dicunt: Quæcunq; multiplicātur à natura in ſua ſpecie, etc. Patet ſolutio ex nunc dictis.

Ad rationem 18. & 19. fiet ſolutio in capitulis de generatione metallorum, cum ſolutione vltimæ rationis Philoſophi

ſuo loco: quia ſolutio harum & illius haberi non poteſt, niſi quibuſdam præcognitis.

Ad rationem 20. dicimus, quòd ad hoc vt aliquid ſit à fortuna, non ſufficit quòd rarò accidat, ſed accidat à propoſito idem præter intentionem, vt dicitur 2. Phyſic. Ideo cum Alchimia non accidat, nec accidere poſſit ſic, ſiue in veſtigando eam per ſua principia, ſiue practicè operando in ipſa, non erit à fortuna: tamen poſſunt accidere errores in ipſa præter intentionem, ſed non veritas, neque perfectio: ſua enim veritas & perfectio eſt ſemper: & neceſſaria, & perpetua & immutabilis, & vna, tam ſecundum partem ſpeculatiuam, quàm ſecundum Practicam omnino, vt ſuperius eſt oſtenſum. Et de talibus ſunt artes & ſcientiæ, vt patet ex primo Poſteriorum, quamuis artes ſint de his quæ aliquando contingunt aliter ſe habere, vt dicitur 2. & 6. Aethic. Et tum ſi accidat interdum completo artifici à propoſito error vel fallacia, hoc non erit ex parte artis nec operis, ſed ratione adminiculantium, deficientium aut accidentium tempore operis, & fractura vaſorum, caſu, aut à ſomno, tempore non ſuo, aut pauor mali hominis & tyranni, ſuperuenientis, aut ſimiliter languor inuadens validus, aut aliqua occupatio exterior, aut aliqua alia cauſa non comprehenſa. Et tunc dicitur accidere frequenter: quia interdum fallit per accidens.

Ad rationem aũt Philoſophi nos nunc reſpondere oportet.

Ad primam iam ex ante habitis patet ſolutio: quia Alchimia tranſmutat metalla omnia tranſmutatione vera naturali ad ſubſtantiam & formam auri: vt oſtenſum eſt, & nõ ſolùm alterat. Inquſiuit enim ſagaciſſimè alterationes metallorum & principiorum ſuorum proprias & veras cum trãſmutatione ipſorum veriſſima: & alterationes, & ſophiſticas abſq; tranſmutatione, cum contrariorum eadem ſit diſciplina, & illam veram conſecuta & adepta eſt, & illam, quæ eſt ſophiſtica, ſcribendo dereliquit.

Ad

Ad 2. iam patuit ſolutio cum prædicta, & iterum infrà patebit.

Ad 3. patuit ſolutio ſuprà, vbi oſtendimus, tranſmutationem metallorum eſſe omnino veram ex parte noſtræ cognitionis & noſtri iudicij: quia non eſt neceſſe, vt cognoſcamus eorum formam ſpecificam, nec præexiſtentem, nec introductam, ſicut nec in rebus alijs. Sed ſufficit, vt cognoſcamus eorum accidentia, & proprietates, & paſſiones, quæ ſequuntur formas, ita quòd in quocunq; metallo tranſmutato reperiuntur omnes proprietates, & paſſiones auri mineralis abſque ſuperabundantia & defectu, iudicabimus neceſſariò, ipſum habere formam auri mineralis. Nunquam enim Ariſtoteles, nec aliquis alius antiquorum fuit, qui poſſet habere cognitionem rerum per formas ſuas, nec vnquam erit aliquis: quia non ſubiacet ſenſibus noſtris. Et hanc ſententiam oſtendens Philoſophus quarto Meteororum: dicit: Quòd enim facit operationes oculi, eſt oculus: quod verò non, non eſt oculus. Ideo oculus lapideus vel cæcus, quia non facit operationes oculi, non dicitur oculus, ſed imago oculi: & ſerra lignea non dicitur ſerra, ſed imago ſerræ & ſimilitudo, &c. Dico tamen, quòd inter cætera mixta, forma ſolius auri & lapidis philoſophorum, videtur propriè nota propter perfectam cognitionem materiæ propinquæ, quæ ſubiacere poteſt accidentibus & oculis noſtris. quæ ſi ſubiacere non poteſt, ignota eſſet, & inoperabilis, ſicut & in alijs mixtis. Aliorum autem metallorum non eſt neceſſe, vt formas cognoſcamus: ſed ſufficit vt cognoſcamus, ea eſſe in ſemita perfectionis ad aurum, per proprietates & accidentia in materia propinqua prima, & poſſe formari forma auri. Poſſibilitas ergo tranſmutationis in arte eſſe videtur, propter cognitionem propriæ formæ in propria forma. Ergo impoſſibilitas tranſmutationis erit propter ignorantiam eius: ergo & iudicium ſimiliter ſe habere debebit. Qui ergo ignorat formam in ſua materia, ignorat poſſibilitatem tranſmutationis eius: ergo & iudi-

cium. quamuis iudicium ſumatur ab accidentibus & proprietatibus, poſt ipſorum cognitionem.

Cum ergo eadem proprietates & paſſiones omnes ſint penitus tam in auro minerali, quàm alchimico: quod cognoſcitur per viſum, ad omnem examinationem & probationem continuam tam in igne, quàm extra ignem. Ergo neceſſariò iudicabimus, vtrunq; aurum eſſe idem, & eadem forma eſſe formatum.

Ad quartam rationem reſponſum eſt ſimiliter ſuprà de proportione mixtionis & miſcibilium in mixto, in ſolutione primarum rationum, & ſimiliter antè.

CAPVT XX.

In quo præmittit quædam ad ſolutionem vltimæ rationis philoſophi, & aliorum non ſolutarum, prius loquens de actu & potentia, & perfecto & imperfecto in rebus: & ſoluit rationes.

Rationi autem philoſophi quintæ ſiue vltimæ nunc nos reſpondere oportet. Compellit enim philoſophus per ea neceſſariò Alchemiſtas confiteri, metalla omnia ad inuicem differre ſpecie, & non ſolùm accidente, ſicut quadam longè à vero imaginante: quia oportet in eis fieri per generationem, formam ſubſtantialem nouam complentem eſſe ipſorum, quæ eſt forma auri, cum ſint propinqua potentia ordinaria ad hoc. Aduertendum eſt autem, quòd potentia ſe habet ad actum, ſicut non eſſe ad eſſe, & ſicut imperfectum ad perfectum, & ſicut materia ad formam: quia ex ente in potentia fit ens in actu, & ex non ente fit ens, & ex imperfecto fit perfectum, & ex materia fit forma, tam in naturalibus quàm in artificialibus: non autem è contrà. Vnde non dicimus, quòd ſperma ſit in potentia ſanguis, nec ſanguis in potentia cibus, nec cibus in potentia 4. elementa: ſimiliter nec

domus ſit in potentia ligna, lapides, & cementum, neq; quòd veſtis ſit in potẽtia lana, vel linum: ſed potius è contrà. Quia loquimur in via & ſemita generationis rerum, & perfectionis ipſarum, & ſic per motum, ſecundum ordines graduales ad eſſe, & perfectionem, & actum. Finis autem motus perficit & complet eas, propter ea denominatur res à termino motus, ſcilicet ad quem, & non à principio motus, ſcilic. quo: quamuis in artificialibus ſit potius è conuerſo, cum materia & forma naturalis ſeruetur eadem, & forma artificialis ſola ſiue figura varietur. ideo determinatur ab eo, ex quo ſunt, & ex eo propriè definiuntur. Quapropter non omne illud ex quo ſit aliquid, dicitur materia illius: vt ex viuo mortuum, & ex vino acetum, vt dicitur octauo Metaphyſicæ. Eodem ergo modo dicimus in generatione metallorum, quòd omnia ſe habent ad aurum, ſicut potentia ad actum, & ſicut imperfectum ad perfectum, & ſicut materia ad formã, & ſicut non eſſe ad eſſe. Et hoc patet ex operibus naturæ in ſuis mineris: quia omnia digerendo paulatim conuertit in aurum, vt infrà oſtendemus: aurum autem non conuertitur in aliquod illorum. Cum ergo natura in fine denudet ea à forma illa tranſitoria ſub qua erant: ergo reducit ea in materiam primam, & perficit in aurum. Ergo & ars ſic neceſſario coacta facere, faciet, ſi debet ſequi naturam, & ſic facit.

Amplius potentiam duplicem eſſe dicemus. Quadam eſt quæ eſt ſicut diſpoſitio ad formam, quæ tenet ſe ex parte priuationis, vt ex ignorante ſit ſciens. Et quadam eſt ipſius formæ iam adepta, vt ſciens, cum iam conſiderat. Prima potentia eſt triplex, ſcilicet, propinqua, remota, & remotiſſima. Propinqua dicitur approximata agenti, vna vel modica mutatione facta, recipit actum ſiue formam, vt dicitur nono Me phyſ. & ſecundò Cœli & mundi, vt nutrimentum cum fuerit iuxta vltimam diſpoſitionem ad nutribile. Remota autem dicitur, quæ pluribus eget mutationibus. Remotiſſima verò, in qua ferè nulla cõuenientia inuenitur rei, quæ tranſ-

CAPVT XIX.

In quo probat, quôd ſulphur ſolum ſit materia lapidis philoſophorum & auri ſecundum antiquos philoſophos: & ſoluit.

AMplius idoneè ſatis haſitabunt aliqui [illegible] libros philoſophorum, in ſuperficie ſcilicet vide quòd magiſterium hoc ſit totum in ſolo ſulphure. Dicit enim Roſinus ad Euthiciam, quòd ſulphur incombuſtibile, quod aduerſus ignem pugnauit, eſt quod quærunt philoſophi. Et in fine eiuſdem libri dicit: Certum ergo habeas quòd nulla tinctura ſit vnquam, niſi per aquam ſulphuris mundam. Idem in eodem dicit, quòd color precioſius philoſophorũ exit de ſulphure, & nunquam poteſt ſulphur, quod naturaliter fugit, poſtea fugere. Item Salomon filius Dauid: Prætulit enim Deus omnibus lapidibus ſulphur: ideo apud nos prætulit ipſum, & apud ignaros vile eſt, &c. Item Geber capitulo de natura ſulphuris: Per deum altiſſimum illud illuminat omne corpus, quoniam eſt alumen & tinctura, &c. Item Belus in Turba philoſophorum: Notandum quòd aqua munda ex ſolo eſt ſulphure: non tamen ex ſolo ſulphure, verùm ex pluribus rebus, quæ vnum ſulphur facta ſunt. Item Anaxagoras in eodem: Scitote quòd huius operis perfectio eſt aquæ ſulphuris. Item Pythagoras in eodem: Scitote quòd noſtra compoſitio nihil aliud eſt, quàm aqua ſulphuris, & ſulphuris munda aqua ex ſolo eſt ſulphure. Idem in eodem: Tota operis perfectio ſit, cum ſulphur à ſulphuribus continetur. & & breuiter omnes philoſophi hoc idem velle videntur.

Relinquo autem quæ dicit Plato in Stellicis, & Hamec, & Hermes, & alij philoſophi, qui dicunt hunc lapidem fieri de humano ſtercore, quandoque de capillis, quandoque de ſudore, quandoque de ſanguine, & quandoque de quibuſdam partibus alijs animalium, & de vegetabilibus, & mine-

ralibus

ralibus. Sed omnia talia, vt diximus, dicta ſunt myſticè, & ſermone typico, & ſub imagine, & allegoria, propter cauſas ante dictas: Ideo de ipſis diſputare ſilemus.

Ad hanc quæſtionem vt ſuprà reſpondemus, ſcilicet quòd in ſolo argento viuo eſt tota perfectio. Et quia ipſum habet in ſua compoſitione partes ſulphureas, ſiccas, ipſum tingentes & colorantes albedine, actu, & rubedine in potentia: ideo hoc ſulphur eſt ipſum perficiens & informans. Et quia non poteſt educere ſeipſum in eſſe, ideo natura commiſcuit ei ſulphur extrinſecum in ſuis mineris, vt ipſum decoquat & extrahat de potentia in actum, & ars eodem modo vt natura operatur. Et quia humidum aqueum, & ſiccum terreum ſulphureum penitus in ipſo facta ſunt idem per omnem modum: ideo aut cum tota ſui ſubſtantia in igne permanet, aut cum tota recedit: quia pars vnius aliam non derelinquit, vt dicit Geber. Vnde dicit philoſophus quarto Meteororum: Materia ductibilium eſt ſubſtantia aquea mixta cum ſubſtantia terrea, mixtione forti: neque poteſt vnum ſeparari ab altero. Et congelatur ſubſtantia aquea illius cum frigore poſt actionem caloris in ipſum, qua eſt opteſis, &c. Et hoc ſulphur occultum ſit manifeſtum in magiſterio artis cum maxima ſapientia. Sic ergo dicebatur argentum viuum: quia ſecundum ſe totum oſtendebat naturam argenti viui in manifeſto prius, ita quando cum hoc ſuo ſulphure in fine magiſtery coagulatum eſt, cum totum in manifeſto oſtendat naturam ſulphuris, dicetur ſulphur: & hoc ſulphur eſt quod coagulat ſuum argentum viuum, quod eſt ignotũ vulgo. De quo dicit Senior: Satisfecerunt ſapiẽtes antiqui hominibus, quãdo dixerunt, Sulphur noſtrũ non eſt ſulphur vulgi: quia ſulphur vulgi cõburit cõbuſtione nigredinis et corruptionis, & cõburitur: ſed ſulphur ſapientũ comburit cõbuſtione albedinis & meliorationis. Et hoc ſulphur eſt, quod albificat, & rubificat, & coagulat, & perficit argentum viuum in ſubſtantiam auri ſecundum naturã, aut lapidis

philoſophorum & auri, ſecundum artem. De quo dicit Senior. Iuxta quod notandum eſt, quòd cum omnis res compoſita ſit ex materia & forma, & res habeat eſſe, & denominationem, & definitionem à forma: Ergo quanto res magis habet de forma, tanto magis de entitate: ergo etiam magis de virtute & operatione, cum ipſa conſequentes ad formam. Et cum forma ſit in genere qualitatis primò & per ſe, non à quantitate, niſi per accidens, quoniam quantitas & paſsio attribuitur materiæ, quamuis in maiori, quanto magis virtus videtur. & fundatur ex quarto Meteororum. Cum ergo in magno quanto eſt parum de operatione: ergo parum de virtute: ergo & parum de entitate: ergo parum de forma. Et cum in paruo quanto fuerit multum de operatione: ergo plurimum de virtute: ergo plurimum de entitate: ergo & plurimum de forma. Forma autem recipit extenſionem ſecundum extenſionem ſubiecti, in quo eſt, & diuiſionem: propter quod dicitur in libro de Cauſis, propoſitione decima ſeptima. Quòd omnis virtus vnita eſt fortior & magis infinita quauis virtus multiplicata. Et in libro decimotertio de Animalibus dicit, quòd animalia habentia magnum cor ſunt timida: ſed habentia paruum aut mediocre, ſunt audacia, quoniam eadem virtus in maiori & minori, quanto ſit fortior & debilior: & ideo tantũ poteſt res in opere ſuo, quantũ forma ſua permittit, cũ operatio rei ſit limitata per formã ſuam, in quãto in quo eſt. Si ergo ita eſt, dicimus, quòd ſulphur rubeũ, luminoſum, occultum in argento viuo, cũ ſit forma auri, eſt tingens, & transformans omne genus metallorũ in aurũ: propter quod talis tinctura potius attribuitur qualitati ſulphuris, ſc. formæ, quàm quantitati: propterea eius rubedo intenſa trahit ad nigredinem, ſcilicet ad colorem epatis, vel aloes, vt dicitur libro Trium verborum. Ideo quantitas magna ſulphuris non eſt tingens aurum, neque Elixir, ſed illud modicum, quod eſt forma ſiue qualitas argenti viui, in quo eſt. Secundum ergo ipſius intenſionem in

quibus-

quibuſlibet metallorum, quæ perficiunt in aurum, erit ipſius ſulphuris qualitas ſimilis formæ; id eſt virtute & opinione, quantum ſi plurimum operatur in informatione: ergo plurimum habet de virtute: Ergo & de forma: & ſi modicũ, modicum. Cum ergo vna pars ipſius informet, & tingat mille partes cuiuſlibet metallorum in aurum ſecundum Philoſophos: ergo oportet quòd habeat multum de virtute: ergo multum de Entitate: ergo multum de forma: Et hoc bene oſtendit color eius in ſua materia.

Imò veraciter loquendo, ipſum eſt pura forma auri: ideo poteſt extendi eius operatio propter rubedinem, in magna quantitate cuiuſlibet metallorum, et tingere ea in citrinitate auri, & parficere. Et ratio eſt: quia cum in iſtis ſulphur rubeum ſit idem omnino cum ſuo argento viuo, & econtrà: quamuis quandoq; argentum viuum dicatur materia, & ſulphur ſuum, forma, & habeat perficere metalla, oportet quòd perficiat ea, in quantum habeat naturam argenti viui: & colorem ſcilicet quòd expolientur à ſulphure extrinſecùs adueniente, & corrumpente: & remaneat alba, albedine argenti viui cum abſterſione ſui primi coloris. Ergo oportet quòd in eodem momento, in quo expoliantur, & fiunt alba, recipiant ab illo ſulphure rubedinem & citrinitatem auri, & formam: niſi enim expoliarentur & dealbarentur, non poſſent tingi & perfici: vnde videmus, quòd facimus Vſiſur, quod eſt ſic rubeum ex argento viuo, quod eſt album, et ſulphure, quod eſt citrinum: & in ſublimatione eius remanet quaſi ſolum pondus argenti viui recedẽte quaſi toto ſulphure. Cum ergo rubedo eius videatur debere attribui qualitati & formæ ſulphuris potius, quàm quantitati: qualitati ergo tinctura auri, & Elixir dicetur, eodem modo: & hac tinctura eſt ſulphur Sapientum. Accidit etiam tincturæ multiplicatio ſimilis in exterioribus. Crocus enim propter ſuam rubedinem plurimas partes aquæ citrinat, quod potius attribuitur qualitati & formæ, quàm quantitati: quòd autem

tales colores ſic dari poſſint. ſic patet, quòd ex Saturno fit albiſſima cauſa, quæ ſine alicuius adiunctione per ſolum ignẽ citrinatur, & in fine rubeſcit per ſuum intrinſecum ſulphur, & dicitur minium. Et ideo Raſis in Lumine luminum dicit: quòd hoc opus operi miniario aſſimilatur: quia hic lapis cum germinat, habet tincturam ſuam totam in ſeipſo ſicut Minium, & hoc propriè eſt ſulphur Philoſophorum, & lapis eorum eſt ſulphur diuinum, de quo dicit Alphidius: Lapis iſte à glorioſo loco magni terroris procedit: quia multos Sapientes necidauit, qui ſimilis eſt illi: cuius nomen magis occultari, quàm dici, &c. Et dicit de hoc Raſis in Epiſtola: Hic eſt lapis cum quo titubauerunt omnes qui obierunt, & mortui eorum plurimi cum dolore & triſtitia, quando declinauerunt ad viam dæmonum, & reliquerunt viam Prudentiæ. Et hoc ſulphur occultum, cum quo omnia deaurantur & decorantur, hoc eſt vmbra Solis, & coagulum argenti viui, coagulans omne liquidum, & in ſuam naturam conuertens.

Hic eſt qui cum volantibus volat, & cum quieſcentibus quieſcit, & omne quod eſt propter ſuum robur, ad ſe conuertit & vincit. & eſt aurum Philoſophorum: quia omne cui iungitur conuertit in aurum. Hic eſt lapis necidans, & in puluerem conuertens fratrem ſuum Vterinum, & carens miſericordia. Hic eſt quæſitus à multis: inuentus verò à paucis. Hic eſt qui ab antiquis Quinta eſſentia nuncupatur. Et eſt ſal Armoniacus & acetum Philoſophorum: & æs, & corpus & terra, quæ dicitur Materia elementorum, ad quam connectuntur omnia elementa: & hæc eſt arbor aurea: de cuius fructu qui comederit, non eſuriet vnquam. Hic eſt lapis omni precio carens, qui abſque aliquibus ſumptibus inuenitur, hic eſt in igne nutritus & generatus, & in igne gaudet. Hic eſt qui omni nomine nominatur, & omni rei ſimilatur de mundo. Ideo à Philoſophis Minor mundus dicitur: quia ſicut homo dicitur Minor mundus,

eò quòd

eò quòd in ipſo omnium rerum ſimilitudo, & participatio reperitur. Ita hoc ſulphur dicitur Minor mundus. Et hoc eſt ſulphur quod eſt perfectio & arcanum Philoſophorum, quod non inuenitur niſi ab eo qui ipſam noſcit & accipit. Et hoc eſt ſulphur ſecundum quod coniungitur primò ſulphuri, ex quibus fit tertium ſulphur, de quo dicitur, quòd ſulphur à ſulphuribus continetur: & hoc eſt ſulphur de quo autoritates adducta arguunt. Aqua autem ſulphuris, vel eſt argentum viuum de ſulphure compoſito extractum. Et eſt aqua viua, & hoc eſt quod propriè dicitur, Lac virginis, & aqua ſyncera, cœleſtis & glorioſa, & auis volans, quæ ſubſtantialiter idem eſt cum ſulphure dicto. Sulphur autem vulgi, eſt diuerſum ab his, & ſic patet ſolutio quæſtionis & argumentorum.

Amplius aduertendum occurrit plurimum, quod propter dictas authoritates ſulphuris, & alias ſimiles, quidam ignorantes metallorũ principia & naturas dixerunt, quòd aurum eſt materialiter totum ex ſulphure citrino puriſſimo cum omni æqualitate in ventre terræ digeſto, & habet ibi modicum de argento viuo, à quo recipit luciditatem & extenſionem ſub malleo, ſed à ſulphure recipit ſubſtantiam, colorem, fuſionem, & reliqua accidentia propria: ita quòd argentum viuum non ingreditur ibi, niſi ſicut temperans materiam ad extenſionem, eo modo ſcilicet, quo frigiditas ingreditur in opus naturæ: quia inſtrumentum proprium naturæ eſt caliditas, & non frigiditas propter ſuas operationes in ſulphure vulgi impendentes, vacui ſemper à propoſito fuerunt. Declarantes ergo hoc, dicimus non ſolùm ſecundum veritatem huius ſcientiæ, ſed Aſtrologiæ & aliarum, & omnium veterum philoſophantium, quòd omnes antiqui Philoſophi poſuerunt numerum metallorum, iuxta numerum aſtrorum errantium: cum metalla habeant etiam motum errantium, & cum ipſa aſtra ſint 7. numero: ita 7. metalla ſola repererunt, quæ ipſis tribuerunt tanquam

cauſis efficientibus, & conuenientibus ea: conueniunt enim ſicut cauſæ ſuperiores cum ſuis effectibus inferioribus. Vnde Saturno attribuerunt plumbum, Ioui ſtannum, Marti ferrum, Soli aurum, Veneri & Lunæ argentum: Mercurio autem nullum metallum attribuerunt, cum non reperiantur, niſi prædicta metalla 6. numero; ſcilicet quæ peruenerunt ad coagulationem cum liquefactione & extenſione. Et ideo philoſophi tunc reuerſi ſunt ad materiam propriam, ex qua metalla originem contraxerunt, cum ipſa materia ſit eorum ſubſtantia: & dixerunt omnes quòd erat argentum viuum, quod attribuerunt Mercurio: ita quòd coacti ab ipſa v... itate poſuerunt materiam metallorum de numero metallorum, vt complerent eorum numerum, iuxta numerum planetarum. Si ergo ſulphur eſſet materia & ſubſtantia metallorum, ex qua fiunt: tunc omnes antiqui poſuiſſent ſulphur, & non argentum viuum. Nullus autem eorum hoc vnquã poſuit. Ex quo patet, argentum viuum eſſe originem, materiam & ſubſtantiam metallorum: non autem ſulphur.

Et ideo philoſophi: Notandum quòd Ariſtoteles 2. Phyſicorum, & 7. Metaphyſicæ improbat Platonicos & Pythagoricos, & eorum ſequaces antiquos: quia non cognouerunt de cauſis niſi materiam, & omne aliud à materia erat euidens in materia, cum ſola materia eſſet ſubſtantia omnium rerum: ſed tamen eſt ſciendum quòd Ariſtoteles & reliqui ſui improbantes, non habuerunt antiquorum intentionem. Cognouerunt enim omnes cauſas alias, ſicut & ipſi: ſed aliter tradiderunt de cognitione earum, & ad aliud ſuã referentes ſententiam: quia in hac arte ferè omnes locuti ſunt miſticè, & in naturalibus, & in alijs ſcientijs. Materia enim Alchemiæ, quæ dicitur Materia prima & Chaos ſecundum antiquos, in qua ſunt omnia in confuſione, figuratiuè eſt argentum viuum Philoſophorum per digeſtionem quandam propriam generatum, quæ eſt lapis quæſitus, occultus ſenſui, & manifeſtus intellectui, quæ eſt forma &

flos

floſ auri. Et quia iſta materia eſt omnino neceſſaria, & debet eſſe neceſſariò maximè cognoſcibilis, ſi materia formam auri debeat adipiſci. Ideo oportuit eos maximè ſuper omnia tractare de materia, quæ verè & infallabiliter cognita, & forma auri immediatè cognoſcitur: ſimiliter & finis immediatè cognoſcitur, cum forma ſit idem quod finis: ſimiliter & agens, cum natura ſit agens cum calore ſulphuris in ipſo argento viuo, prout ab arte regitur: ita quòd incognita materia verè abſque defectu aliquo ſtatim diſponitur homo in veram cognitionem aliarum cauſarum omnium, & ipſa ignorata ignorantur aliæ cauſæ omnes neceſſariò, non autem econtrà: propter quod oportuit eos maximè tractare de materia cognitione: non autem ſic de alijs. Dixerunt etiam omnia alia à materia eſſe accidentia: ob hoc quamuis impropriè, quantum ad rei veritatem: quia cum materia fuit orta, ipſa de ſe eſt diſpoſita ad receptionem formæ, & inclinatur ad conceptionem ipſius, ſicut imperfectum, ad id quod debet perfici, & per artificis ſapientiam fit ipſius informatio, & per ignorantiam eius, fit totius deſtructio. Et per hunc modum ipſi dixerunt, formam eſſe accidens, cum ipſa poſſit inhærere materiæ, & non inhærere. Sed poſtquam adhæſit ipſa, inſeparabiliter adhæret, & dicitur forma ſubſtantialis apud eos, cum ipſa det eſſe materiam, & ſubſtantiam propriè: vnde ſi ipſorum verba ſecundum eorum intentionem intelliguntur, vnuſquiſque videbit, quod ponunt formam eſſe ſubſtantiam rerum, ſicut & materiam, & ſimiliter accidens diuerſis reſpectibus. Forma enim ſubſtantialis eſt principium eſſendi, magis quàm materia, cum ipſa ſit actus, materia verò potentia. Et quia ſecundum veritatem formarum nominantur Subſtantiæ rerum: materia tamen alio modo poteſt dici magis ſubſtantia, ſcilicet in quantum principium ineſt vnicuiq; rerum, & ex ea extrahuntur omnes formæ: & quia ipſa eſt quæ perpetuari habet in rebus, vt declarari habet 2. Phyſicorum. Vnde dicit

Philoſophus 9. de Animalibus quòd materia eſt prior generatione & tempore: forma autem ratione. Cum ergo forma quælibet exiſtens in materia extrahatur de potentia ſuæ materiæ, & econtrà. Ideo ignoranter, & præter rationem laborant illi, qui volunt extrahere formas de materia abſq; cognitione materiæ: quia ex materia extranea non extrahitur forma propria, quam deſiderant. Si quis ergo velit cognoſcere formam auri, oportet neceſſariò vt prius cognoſcat materiã lapidis Philoſophorum: & per conſequens diſponitur in cognitionem formæ eius, per quod patet, quòd prima & principalis cognitio rerum incipit à materia: hæc enim primò ſubiacet ſenſui cum ſuis accidentibus. Bene ergo dixerunt antiqui, incipiendo à materia: quia cognitio ex parte materiæ, & ſi ſit prior, tamen eſt imperfecta & incerta.

Cognitio autem formæ in ſua materia cum ſit vltima, eſt perfecta & certa, & eſt in ea ſtatus.

Ad rationem 15. ex nunc prius dictis patet ſolutio.

Ad 16. Quando dicunt metalla omnia perfecta eſſe in ſua ſpecie per ſuam formam ſubſtantialem: propterea, quia ſic permanent in natura, &c. Dicimus quòd res quæ permanent in natura, ſic ſe habẽt, vt dicunt: ſed eſt aduertendum: quòd quædam ſunt res, quæ permanent in natura in ſua ſpecie, quæ perficiuntur quoquomodo per ſuã formam ſubſtantialem, ad quã eſt quidam terminus motus. Sed quia ordinãtur ad aliam ſubſtantialem formam vltimam, omnino complentem & perficientem, poſt illam: ideo dicetur eſſe imperfecta, donec ſub illa forma prima permaneant in relatione ad vltimam. Si aũt non referantur ad hanc vltimam formam, ſed ſolũ in ſe conſiderentur, ipſa ſunt perfecta in illa ſpecie per illam ſuam formam ſubſtantialem ſecundum quod exigit illa ſpecies. Ideo videmus in generatione ouorum eſſe quẽdam terminum motus in requiſitione ſuæ formæ ſubſtãtialis, quæ hîc permanet: ſed quia ſunt ordinata à natura non permanere ſub illa forma: ſed ad generationem auis propriè, vbi ſit acqui-

acquiſitio ſubſtantialis formæ vltimæ: ideo dicuntur eſſe imperfecta ſub forma oui, quanuis permaneant: perfecta autẽ cum fuerit perfecta generatio auis facta, cum ibi ſit finis vltimus. Similiter de ſeminibus plantarum hoc idem patet. Vnde Philoſophus in lib. de Morte & Vita dicit: quòd accidit imperfectis mors & corruptio ſicut ouis & ſeminibus plantarum: ſed aſsimilat m quidem & alio modo, quòd animalibus: ita quod dicit hæc imperfecta, reſpectu finis, ad quem vltimò ordinantur. Omnia enim principia & elementa, ex quibus fit aliquid, & omnia inter media, ſiue ſimplicia, ſiue mixta, in quibus eſt aliquis terminus motus, habent formam ſuam ſubſtantialem perficientem in ſpecie, in qua ſunt. Sed in relatione ad vltimam formam ad quam ordinantur, habent eas imperfectas. In quibus autem non eſt terminus motus ſtans: ſed continuus maneat forma ſubſtantialis prima, quouſque forma ſubſtantialis vltima introducatur, quanuis formæ accidentales plures ſuperueniant, & varientur. Ex quibus verbis patet, quomodo ſtannum, plumbum, æs & ferrum perfecta ſunt in ſua ſpecie, & quomodo non, & quomodo nobilia et ignobilia. Eodem modo in Artificialib. inducendo, hoc idem eſſe patet. Hanc autem multiplicitatem metallorum, fecit natura propter finem non à caſu: ſed ad commoditatem humanæ naturæ. Diuerſa enim opera facit ars ex aliquo illorum & ipſorum mixtione, quæ ex auro & argento facere nunquam poſset: ſed aliæ res quæ non ordinantur à natura ad formam aliam ſubſtantialem acquirendam, ſicut Marcaſita, Triticum, & Equus dicuntur habere ſubſtantialem formam completiuam abſolutè, non referendo ad aliud: nobile autem & ignobile ad aliud referendo. Et de iſtis ſolis arguebat ratio.

Ad rationem 19. quando dicunt: Quæcunq, multiplicãtur à natura in ſua ſpecie, etc. Patet ſolutio ex nunc dictis.

Ad rationem 18. & 19. fiet ſolutio in capitulis de generatione metallorum, cum ſolutione vltimæ rationis Philoſophi

ſuo loco: quia ſolutio harum & illius haberi non poteſt, niſi quibuſdam precognitis.

Ad rationem 20. dicimus, quòd ad hoc vt aliquid ſit à fortuna, non ſufficit quòd rarò accidat, ſed accidat à propoſito idem præter intentionem, vt dicitur 2. Phyſic. Ideo cum Alchimia non accidat, nec accidere poſſit ſic, ſiue in veſtigando eam per ſua principia, ſiue practicè operando in ipſa, non erit à fortuna: tamen poſſunt accidere errores in ipſa præter intentionem, ſed non veritas, neque perfectio: ſua enim veritas & perfectio eſt ſemper: & neceſſaria, & perpetua & immutabilis, & vna, tam ſecundum partem ſpeculatiuam, quàm ſecundum Practicam omnino, vt ſuperius eſt oſtenſum. Et de talibus ſunt artes & ſcientiæ, vt patet ex primo Poſteriorum, quamuis artes ſint de his quæ aliquando contingunt aliter ſe habere, vt dicitur 2. & 6. Aethic. Et tum ſi accidat interdum completo artifici à propoſito error vel fallacia, hoc non erit ex parte artis nec operis, ſed ratione adminiculantium, deficientium aut accidentium tempore operis, & fractura vaſorum, caſu, aut à ſomno, tempore non ſuo, aut pauor mali hominis & tyranni, ſuperuenientis, aut ſimiliter languor inuadens validus, aut aliqua occupatio exterior, aut aliqua alia cauſa non comprehenſa. Et tunc dicitur accidere frequenter: quia interdum fallit per accidens.

Ad rationem autem Philoſophi nos nunc reſpondere oportet.

Ad primam iam ex ante habitis patet ſolutio: quia Alchimia tranſmutat metalla omnia tranſmutatione vera naturali ad ſubſtantiam & formam auri: vt oſtenſum eſt, & non ſolùm alterat. Inquiſiuit enim ſagaciſſimè alterationes metallorum & principiorum ſuorum proprias & veras cum tranſmutatione ipſorum veriſſima: & alterationes, & ſophiſticas abſque tranſmutatione, cum contrariorum eadem ſit diſciplina, & illam veram conſecuta & adepta eſt, & illam, quæ eſt ſophiſtica, ſcribendo dereliquit.

Ad

Ad 2. iam patuit ſolutio cum prædicta, & iterum infrà patebit.

Ad 3: patuit ſolutio ſuprà, vbi oſtendimus, tranſmutationem metallorum eſſe omnino veram ex parte noſtræ cognitionis & noſtri iudicij: quia non eſt neceſſe, vt cognoſcamus eorum formam ſpecificam, nec præexiſtentem, nec introductam, ſicut nec in rebus alijs. Sed ſufficit, vt cognoſcamus eorum accidentia, & proprietates, & paſsiones, quæ ſequuntur formas, ita quòd in quocunq; metallo tranſmutato reperiuntur omnes proprietates, & paſsiones auri mineralis abſque ſuperabundantia & defectu, iudicabimus neceſſariò, ipſum habere formam auri mineralis. Nunquam enim Ariſtoteles, nec aliquis alius antiquorum fuit, qui poſſet habere cognitionem rerum per formas ſuas, nec vnquam erit aliquis: quia non ſubiacet ſenſibus noſtris. Et hanc ſententiam oſtendens Philoſophus quarto Meteororum: dicit: Quòd enim facit operationes oculi, eſt oculus: quod verò non, non eſt oculus. Ideo oculus lapideus vel cæcus, quia non facit operationes oculi, non dicitur oculus, ſed imago oculi: & ſerra lignea non dicitur ſerra, ſed imago ſerræ & ſimilitudo, &c. Dico tamen, quòd inter cætera mixta, forma ſolius auri & lapidis philoſophorum, videtur propriè nota propter perfectam cognitionem materiæ propinquæ, quæ ſubiacere poteſt accidentibus & oculis noſtris. quæ ſi ſubiacere non poteſt, ignota eſſet, & inoperabilis, ſicut & in alijs mixtis. Aliorum autem metallorum non eſt neceſſe, vt formas cognoſcamus: ſed ſufficit vt cognoſcamus, ea eſſe in ſemita perfectionis ad aurum, per proprietates & accidentia in materia propinqua prima, & poſſe formari forma auri. Poſsibilitas ergo tranſmutationis in arte eſſe videtur, propter cognitionem propriæ formæ in propria forma. Ergo impoſsibilitas tranſmutationis erit propter ignorantiam eius: ergo & iudicium ſimiliter ſe habere debebit. Qui ergo ignorat formam in ſua materia, ignorat poſsibilitatem tranſmutationis eius: ergo & iudi-

domus ſit in potentia ligna, lapides, & cementum, neq; quòd veſtis ſit in potẽtia lana, vel linum: ſed potius è contrà. Quia loquimur in via & ſemita generationis rerum, & perfectionis ipſarum, & ſic per motum, ſecundum ordines graduales ad eſſe, & perfectionem, & actum. Finis autem motus perficit & complet eas, propter ea denominatur res à termino motus, ſcilicet ad quem, & non à principio motus, ſcilic. quo: quamuis in artificialibus ſit potius è conuerſo, cum materia & forma naturalis ſeruetur eadem, & forma artificialis ſola ſiue figura varietur. ideo determinatur ab eo, ex quo ſunt, & ex eo propriè definiuntur. Quapropter non omne illud ex quo ſit aliquid, dicitur materia illius: vt ex viuo mortuum, & ex vino acetum, vt dicitur octauo Metaphyſicæ. Eodem ergo modo dicimus in generatione metallorum, quòd omnia ſe habent ad aurum, ſicut potentia ad actum, & ſicut imperfectum ad perfectum, & ſicut materia ad formã, & ſicut non eſſe ad eſſe. Et hoc patet ex operibus naturæ in ſuis mineris: quia omnia digerendo paulatim conuertit in aurum, vt infrà oſtendemus: aurum autem non conuertitur in aliquod illorum. Cum ergo natura in fine denudet ea à forma illa tranſitoria ſub qua erant: ergo reducit ea in materiam primam, & perficit in aurum. Ergo & ars ſic neceſſario coacta facere, faciet, ſi debet ſequi naturam, & ſic facit.

Amplius potentiam duplicem eſſe dicemus. Quædam eſt quæ eſt ſicut diſpoſitio ad formam, quæ tenet ſe ex parte priuationis, vt ex ignorante fit ſciens. Et quædam eſt ipſius formæ iam adeptæ, vt ſciens, cum iam conſiderat. Prima potentia eſt triplex, ſcilicet, propinqua, remota, & remotiſſima. Propinqua dicitur approximata agenti, vna vel modica mutatione facta, recipit actum ſiue formam, vt dicitur nono Me phyſ. & ſecundò Cœli & mundi, vt nutrimentum cum fuerit iuxta vltimam diſpoſitionem ad nutribile. Remota autem dicitur, quæ pluribus eget mutationibus. Remotiſſima verò, in qua ferè nulla couenientia inuenitur rei, quæ tranſ-

mutatur ad rem, ad quam tranſmutatur, vt elementa & generatio granorum nutribilium ad nutrimentum noſtri operis. Et de hac remota potentia & remotiſſima, dicit philoſophus 9. Metaphyſ. Quòd terra antequam tranſmutetur in æs, non dicitur eſſe in potentia ad formam ſtatuæ areæ: nec arbores, antequam ſunt inciſæ & dolatæ ad formam domus. Potentia autem forma adepta dicitur actus, vt patet ex ſecundo de Anima: & eſt duplex, ſcil. primus, vt habere ſcientiam: & ſecundus, vt conſiderare. & impoſſibile eſt deuenire in actum ſecundum, niſi præexiſtente primo. Eſt ergo ſecundum ſeriem, primò potentia remotiſſima: ſecundò remota: tertiò propinqua: quartò actus primus, qui eſt forma: quintò actus ſecundus, qui dicitur habitus procedens à forma, de qua forma dicitur ſecundo de Anima, quòd actus ſunt priores potentijs. Et ſimiliter 9. Metaph.

Cum ergo ſecundum hanc ſemitam, &c. dixit Ariſtoteles ſecundo Cæli & Mundi: Bonum completum eſt vnum, quod non indiget operatione ſua, qua fiat bonum, & perfectio omnis rerum, vt ſuſcipiat complementum & vltimum, & melior res eſt, quæ eſt propinquior completo bono, & quæ facilius illam recipit bonitatem, &c.

Verba hæc poſſunt huic capitulo pulcherrimè coaptari ſic: inter metalla enim omnia eſt ſolùm vnum, quod eſt bonum & completum, ſcil. aurum: & ideo non indiget operatione aliqua, vt fiat bonum & completum. Et quia perfectio omnis rei eſt, vt ſuſcipiat complementum, & vltimum: ideo cum cætera metalla ſint imperfecta & incompleta, & non vltima, ſecundum ad aurum ſicut ad vltimum ordinata, neceſſariò egent operatione, qua fiant bona perfecta completa, & vltima: ergo fient aurum.

Et quia res, quæ eſt propinquior bono completo, & quæ facilius illam recip:t bo ıtatem, eſt melior. Ideo argentum in primo gradu eſt melius alijs, æs ſecundo, & tertio ſtannum, quarto pl:mbu:n, vltimo ferrum: vt ex dictis in ſuperioribus &

bus & inferioribus eſt declaratum. Cum ergo ſecundum hanc ſemitam veritatis conſiderauimus arcana naturæ in generatione metallorum,ponemus, aurum ſolùm habere actum primum & ſecundum:Ergo formatum,& ens,& perfectum,& completum,& vltimum. Reliqua autem metalla ponemus eſſe in propinqua potentia ad ipſum: ergo non formata nec entia actu,nec perfecta,nec completa, nec vltima: potentiam tamen remotam & remotiſſimam iam tranſierunt. Si igitur ſunt in propinqua potentia tali, non egent niſi modica mutatione,& erunt in termino motus ad quem, ſiue in actu primo:& formata eſſet forma auri,ſiue hoc fiat operatione naturæ in ſuis mineris per tempus,ſiue operatione artis in momento. Natura ergo vltimo denudando ea ab illa forma reducit in materiam primam, & perficit in forma auri: & ſic fecit ars, quia denudando materiam,datur forma.

Rurſus dicimus,perfectum & imperfectum tripliciter dici:vno modo in habentibus eandem formam: alio modo in habentibus diuerſas formas: tertio modo in ordinatis ad eandem formam.

De primo modo dicimus,quòd cum perfectio rei ſit per formam,& non per materiam, tunc quæcunq; peruenerunt ad eandem formam,peruenerũt ad eandem perfectionem, cum ſint in eodem termino motus:ſed ratione eorum, quæ conſequentur ad formam,& deſeruiunt formæ, poſſunt dici perfecta vel imperfecta: vt homo habens organa completa, poteſt dici perfectus:habens autem ea imperfecta,& malè diſpoſita,dicetur imperfectus. & de tali perfectione & imperfectione non eſt ſermo in metallis.

De ſecundo modo dicimus,quòd in habentibus diuerſas formas per ſe diſtinctas,& non ad inuicem ordinatas, quòd res habentes nobiliores formas alijs, habent eis perfectiores: vt homo dicitur perfectior equo ſecundum hoc, & equus aſino. & de hac perfectione & imperfectione ſimiliter non loqui-

plementum enim vniuerſi natura ſapiens prauidit de generatione ipſorum arti, & conſtituit ea ſicut mediũ ad tranſitum auri: quoniam diuerſa opera facit ars ex aliquo metallorum imperfectorum, vel ipſorum commixtione, quæ nõ poſſet facere ex auro: propter quod quidam eorum debili calore coagulauit, & fecit ea ſemidigeſta, vt Saturnum & Iouem. & quædam ſuperfluo calore adurente coagulauit Martẽ videlicet et Venerem: quædã calore ſatis temperato coagulauit lunam. quædam non coagulauit, propter penuriam caloris et carentiam, & ſeparationem agentis ſtudioſe, vt argentu viuum ſiue mercurium: quædam coagulauit cum omni temperamento, vt Solem. Vnde dicere poſſumus, quod ſicut ſecundum rationẽ naturalem tota terrã debet eſſe cooperta aquis: ſed natura operans, reſpiciens ad complementum vniuerſi, & commoditatẽ humanæ naturæ, & cæterorum animaliũ anhelantium & vegetabiliũ, coacta fuit dimittere partes quaſdam diſcoopertas. Sic cum omne metallum ex parte naturæ intendentis deberet eſſe aurum, natura operans coacta propter humanæ naturæ commoditatem, alia generauit metalla. Natura enim nihil facit fruſtrà, nec ſuperfluum, vt dicitur ſecundo Phyſicorum. Et ſimiliter dicimus, quòd ſicut natura generat teſticulos in animalibus, non propter neceſſitatem, ſed propter melius, vt dicitur 15. de Animalib. ſic quaſi dicere poſſumus, quòd natura generat metalla imperfecta, non propter neceſſitatem, ſed propter melius, cùm omne quod facit natura, facit propter alterum iſtorum. Et ibidem dicitur: Ab experientia autem imminens acquiſita expreſſè patet: tranſmutationem metallorum imperfectorum continuò à natura fieri verſus aurum: & propterea ſæpe reperiuntur mineræ mixtæ. Minerarum enim foſſores in quibuſdam mineris ſtanni & plumbi reperiunt ſubſtantiam argenti, puram in examinatione & in purificatione. & in quibuſdam mineris æris & ferri, ſubſtantiam auri puram: quamuis fortè in mineris ferri hoc non reperiatur propter ſuũ magnum

inquinamentum & elongationẽ ab auro. Et in quibuſdam mineris argenti reperiunt ſubſtantiam auri puriſſimam, vt in regno Seruiæ, id eſt, Raſſiæ, quod eſt in Sclauonia: & ſunt ſic ſimul à natura vnita, vt aurum non appareat ſenſui: imò videtur totum argentum: ſed propter examen, quod cum ſulphure fit, in igne ſeparatur hoc ab illo. Ex quibus patet, omnia metalla in tranſitu & via eſſe ad aurum. Et ideo iam pluries repertum eſt in partibus Allemaniæ, & etiam alibi in minera argentum imperfectum copioſè, quod eſt paſſum ſcateſin, id eſt, indigeſtionem ex indigentia caloris: & dicunt tunc & conſulunt, qui de mineris ſciunt, quòd ſic dimittatur vſque ad trigeſimum, aut plus, ſicut cognoſcunt experti vt fiat obteſis, id eſt, completa digeſtio à calore mineræ, & erit argentum viuum. Propter quod dixit Geber capitulo de Natura Solis, quòd à mineris æris manant ſquamæ æris per fluxum aquarum cum arenis: & ceſſante fluxu aquarum, ſquamæ illæ in arena coquuntur, & digeruntur per trigeſimum ex Solis calore & ſiccitate arenæ, inter quas inuentum eſt aurum puriſſimum. Patet ergo experientia veridica, naturam continuò mutare reliqua metalla ad aurum: quia quamuis ſit in quodam termino modus, tamen non ſunt in vltimo. Vnde quaſi ſicut in generatione Embrionis fit comparatio animæ vegetabilis ad ſenſibilem, & ſenſibilis ad rationalem: quia illæ ſunt ſicut diſpoſitiones ad rationalem, & non ſicut formæ. Sic ſimiliter imperfecta metalla ad aurum ſe habere videntur: quamuis hæc non ſint permanentes gradus, vt in metallis. Generatio quippe metallorum in mineris diuerſimodè à foſſoribus reperitur: quamuis generatum ſit vnum. Quandoque enim reperitur aurum generatum in lapide, & cum lapide corporatum, quaſi ſit marcaſita aurea. quandoq; autem non corporatum cum lapide, ſed quaſi eſſet vena tranſiens per lapidem, & ſeparata à ſubſtanti lapidis: quandoq; aũt in arenis fluuiorum, in ſimilitudine arenarum, non quod ibi ſit generatum, vt quidam exiſtimant:

mant, cum ibi non reperiatur minera ſulphuri et argenti viui, ſed aqua diſcurrẽs per mineras aureas occultas, et profundas inde diſſoluit, & ſecum adducit: aut etiam forte per mineras æreas, quas in fluxu natura perficit in aurum, lauando & digerendo: propter quod reperimus in mineris aquas profundas, diſcurrentes, & alibi fontes & fluuios, quorum aquæ habent ſapores ferri aut æris, quod oſtendit aquas habuiſſe diſcurſum per illas mineras. Inuenitur etiam ſimile aurum in partibus Indiæ in arenis aridis, abſque aquarum fluxu, ſicut dicitur. Argentum autem neque aliud metallum vnquam in fluuijs & arenis ſic dicitur repertum eſſe, niſi forte æs. Inuenitur autem mineris ſuis, quandoq; incorporatum cum lapide, vt videatur marcaſita argentea, & quandoque ſicut vena in lapide, & quandoque ſicut vena per terram tranſiens, & eſt purius prædictis: & quandoque ſicut pultes viſcoſa, & illud eſt puriſſimum: Plumbum autem & ſtannum quandoque cum lapidibus, quandoq; cum terra incorporata inueniuntur. Et quandoque reperitur argentum viuum, currens cum eis, vt dicunt quidam: Inuenitur etiam æs ſic cum lapidibus incorporatum, quaſi ſit marcaſita ærea, & ſimiliter ferrum, quæ omnia conteruntur cũ fortiſſimis molis, & calcinantur, poſt purgantur per ignem: & purificantur. Et inuenerunt foſſores ſæpius ex eadem minera, argento prius extracto aurum in vltimo: dolent tamen valde aurum ſe inueniſſe: quia ibi eſt principium originis mineræ, et deficit ibi vena ſicut in ſuo principio. Eſt aũt quandoq; hoc aurum in lapide, et eſt lapis, habens foramẽ apertum ſpirantem ad lapidẽ ſuperiorem, in quo conſecutiuè erat argentum. Et ergo quaſi ex eodem loco euaporauit materia eadem, ſed natura puriorem partem ſaluat in origine, & per euaporationem & ſublimationem pars impurior aſcendit, & diuerſitas digeſtionis & depurationis operata eſt diuerſam metalli ſpeciem. Ex quibus omnibus iam dictis patet, quæ & qualis & quanta ſit differentia metallorum ad inuicem.

tam forma quàm materia & accidente, & tam actu quàm potentia.

Cum enim in materia, tam proprinqua quàm remota: & mixtione, & modo mixtionis,non niſi modicum diſtentum: tunc eorum differentia, quanuis ſit in forma ipſa, non erit propriè differentia ſpecie, ſicut differentia hominis & equi. Sed eorum differentia magis propriè ſumentur penes materiam & partes eius, ſcilicet ſecundum digeſtum & indigeſtum, completum & incompletum, cum illa ſint eiuſdem propriæ materiæ penitùs: ſed in digeſta & incompleta ad aurum ordinata. Et ſicut non eſt neceſſe quòd indigeſtum extra in ſemita & via digeſtionis continuò reuertatur ad principium digeſtionis, ita neque in materiam ſuam primam, id eſt proximam. Cum ergo imperfecta metalla ſint in ſemita & via digeſtionis continua, & cum ingeſta ſint, non erit neceſſe, quòd reducantur ad principium digeſtionis, nec in materiam ſuam primam, ſed ſolùm digeſtio continuetur quouſque fiant aurum. Sed in his quæ non habent hunc ordinem gradualem & potentiam naturalem, neceſſarium eſt, vt in ſuam primam materiã reducantur, vt ſi ex boue vel tritico, fieri debet homo, neceſſe eſt vt corrumpantur & digerantur, & fiant materia prima hominis, quod eſt ſperma, ex quo fiet homo. Ideo ars non inquiſiuit conuertere animalia nec vegetabilia, nec eorum partes, nec mineralia extranea in aurũ, ſicut neque natura, cum ſit impoſſibile, tam apud naturam quàm apud artem, niſi in primam materiam, id eſt in propinquam ſiue proximam reducantur prius. Ars ergo ſequitur naturam in eo quod vult facere naturã, extollit naturam mirificè non violando naturam, ſed ipſam iuuando. Diſtinctionibus ergo & generationbus metallorum iam dictis conſideratis, patet ſolutio 5. rationis Philoſophi: quia natura denudando materiam metallorum imperfectorum à forma illa tranſitoria, ſub qua erat in mineris, cum eodem inſtanti transformauit eam ad formam, ad quam ordinata erat, ſcilicet

licet auri: & ſic reducit metalla in materiam primam, id eſt nudã ab omni alia forma, & ſi ctransformant ea in aurum. Eodem modo ars facit: quanuis enim per liquefactionem nõ reducantur in materiam primam: tamen per appoſitionem & ingreſſum & mixtionẽ lapidis philoſophici, qui eſt forma auri, fit expoliatio & denudatio materiæ à forma illa, ſub qua erant, & ab omni alia, & transformatio ad formam, ad quam ordinata erant in eodem momento, ſcilicet, auri: quia ſine liquefactione metalli non poteſt eſſe ingreſſus neq. mixtio, neque tranſmutatio medicinæ tranſmutantis: & hoc modo reducuntur in materiam primam, & tranſmutantur de ſpecie in ſpeciem ſecundum ordinem naturæ per generationem et corruptionem. Quandoque enim forma ſubmergitur & materiæ immiſcetur, neceſſario fit materia nuda: & generatio, & transformatio ad formam ordinatam finalem: quia non poteſt generari forma noua in re diſpoſita, niſi per corruptionem praexiſtentis.

Non ergo erunt ſimul duæ formæ ſubſtantiales in eadem materia, ſed ſolùm introducta nunc: nec ipſa eſt accidentalis, ſed ſubſtantialis. Similiter, quia ſi velimus de Ioue vel Saturno facere vitrum, oportet quòd reducamus in materiam primam, non tamen vt perficiantur. Alia ergo reductio eſt in materiam primam perficiendo: quia retinent nomen generis primùm et acceperunt nomen ſpeciei, ad quam ordinata erant, ſcilicet auri. Et alia faciendo ex eis vitrum: quia tunc perdunt nomen generis, & nomen ſpeciei ſimiliter ad quam ordinata erant, & in qua prius erant. Reducuntur ergo in materiam primam per artem, ſecundum ordinem naturalem, ſucceſſiuum, ſicut facit natura, & non ſicut imaginantur.

Alijs autem rationibus, accipientibus materiam primam, id eſt propinquam, vel 4. elementa: ſic reſpondemus, & dicimus: quòd tranſmutatio alicuius rei in aliam, poteſt ſumi dupliciter. Vno modo pro vt res, quæ tranſmutari debet

eſt in primo principio termini, à quo incipit motus, & hæc eſt materia prima, quæ eſt chaos, principium & elementum 4. elementorum. Alio modo prout iam per alterationes plurimas remota eſt à termino, à quo & facta eſt in propinqua potentia valde ad ſpeciem, ad quam tranſmutatur: ita vt modica mutatione facta, generatur forma. Et iſta magis dicitur materia propinqua, quæ ſecundum ordinem ſequitur materiam primam, ſicut diximus: quòd elementa ſunt materia prima hominis. Sed cibus ex elementis eſt propinquior: ſanguis autem ex cibis propinquior: ſperma autem ex ſanguine propinquius. Fruſtum autem carnis ex ſpermate illo generatum, eſt propinquiſsima materia. Si ergo ratio accipit pro materia prima, elementa 4. ſic nihil arguit contra nos: quia ſi ex elementis debet homo fieri, oportet neceſſariò quòd per diſpoſitiones tranſeant ordinatas, quas diximus: ſed ſi ex ſpermate debet fieri homo, non eſt neceſſe, vt in primam materiam reducantur, quæ eſt 4. elementa, nec in ſanguinem, nec cibum: quia eſſet retrocedere à forma diſpoſita, ſed oportet vt continuetur digeſtio, quouſque materia recipiat formam hominis. Vnde Philoſophus 6. Metaphyſ. dicit: Quando aliquid fieri ex aliquo dicitur, aut ex medio & imperfecto fit extremum et perfectum, vt ex puero vir: aut extremo extremum, vt ex aqua aer. Sic eodem modo ſi ex elementis debet fieri aurum: oportet neceſſariò vt per diſpoſitiones tranſeat ordinatas, ſcilicet vt ex eis fiat aqua viſcoſa, grauis cum terra tenuiſsima, ſulphurea, quæ ſit argentum viuum: poſt hoc autem mediante mixtione, & actione ſulphuris extrinſeci, in eo fiat aurum vel metallum aliud, quod poſt fiat aurum.

Si ergo hæc metalla imperfecta volumus perficere in aurum, non eſt neceſſe, vt in materiam primam reducantur. Similiter, quia natura non operatur per illum modum in ſuis mineris: Ergo & ars cum ſit ſequela naturæ, tenebit in modum naturæ. Si autem ratio accipit pro materia prima,

mate-

materiam propinquam: ſic ratio magis oppoſitum arguit: quia qualis eſt ordo & proportio elementorum ad ſanguinem & ſperma, vt fiat homo, talis etiam eſt ordo & proportio elementorum ad argentum viuum & ſulphuris: ſicut ergo non eſt neceſſe, vt illa conuertantur in primam materiam, quæ eſt 4. elementa, nec in ipſorum intermedia, vt fiat homo: Sic & in propoſito: quia ſicut natura in ſuis operibus non intendit recedere, ſed continuò propinquare ad terminum: ſic & ars. Et per ſperma antè dictum, intelligo menſtruum, cũ à ſpermate ad materiam ſpermatis conuertantur paſſiua: vt ſit materia embrionis. Conſiderando ergo materiam propinquam, & remotam, & remotiſſimam, & potentias ad inuicem ordinatas, magis iſta ratio arguit rem eſſe poſſibilem, quàm impoſſibilem. Metalla enim imperfecta ſunt, ſicut medium inter aurum ex parte vna, & argentum viuum et ſulphur ex parte alia: cum aurum ſit ſicut finis, & iſta ſunt principia. Et quia medium eſt propinquius fini, quàm principium: ideo imperfecta metalla ſunt propinquiora auro quã ſua principia, quæ ſunt materia prima & propinqua. Quocunq. tamen modo materia prima accipiatur: oportet vt in ipſam materiam nudam, id eſt, metalla omnia, ſi debent trãſmutari, in aurum reducantur. Sola enim liquefactio metallorum nõ reducit ea in materiam primam, id eſt nudam, vt arguit ratio, & bene: ſed oſtendit apertè materiam ex qua ſunt: quia omne metallum cum liquefactum eſt, oſtendit naturam & accidentia argenti viui. Vnde dicit Philoſophus 4. Meteororum: Plumbum cum liquatur, proculdubiò eſt argentum viuum: dixit enim de plumbo potius quàm de alijs: quia plumbum minus remotum eſt à materia argenti viui, quàm aliquod aliorum. Notandum, quòd quanuis imperfecta metalla dicantur, ſicut medium & tranſitus ad aurum: argentum viuum autem ſicut principium, à quo incipit talis motus, hoc intelligendum eſt, quo ad naturam: quia quantum ad naturam alia diſpoſitio, & aliud tempus tranſitus

eſt, ſicut ipſius argenti viui ad aurum: & alia diſpoſitio, & aliud tempus vniuſcuiuſq; metallorum imperfectorum, vt per finem digeſtio & complementum fiant aurum.

Sed quantum ad artem, ſunt eiuſdem diſpoſitionis, & eiuſdem temporis: cum enim ſolùm argentum viuum imperfectorum perficiatur ab elixir in aurum per prius expoliationem à ſulphure corrumpente, & argentum viuum vulgi nõ indigeat expoliatione aliqua: Ergo oportet, quòd talem expoliationem iſtud redeat ad naturam iſtius. Ipſius coagulatio non impedit identitatem ſuæ naturæ cũ natura iſtius, quare eadem diſpoſitio, et idem tempus erit perfectionis ipſarum, quàm potentia & virtus Elixir, multiplicata, exuberãs ſem per vtrumq; extendit & diffundit in momento, & perficit æqualiter communicando vtriq; digeſtionem ſuperfluam, et excedentem, quam habet: ita quòd in vtriſq; fiat digeſtio.

Metalla autem imperfecta) Notandum quòd medium cum ſuis extremis ſunt in genere relationis, & dicũtur multipliciter. Vno modo ratione loci, de quibus dicit Philoſophus 1. Meteor. quòd ſola extrema elementorum inueniuntur pura: & intelligit extrema elementorum centrum terræ, et ſphæram ignis ſub orbe Lunæ: medium autem, aerem & aquam. Alio modo dicitur medium & extremum, ratione motus localis ſcil. termino à quo, ad terminum ad quem, tranſitum per medium. Alio modo dicitur medium, quod componitur ex duobus extremis contrarijs, vt album & nigrum dicuntur extrema coloris, id eſt contraria, ex quibus colores omnes alij componuntur, & dicuntur Medij. Alio modo dicitur Medium, quòd ex ijs principijs componitur, vt Marcaſita et Magneſia, quæ ex argento viuo & ſulphure componitur, & ſicut atramenta. Et breuiter omnia dicuntur medium compoſitiuum. Componentia autem dicuntur extrema. Et talia media obtinent perfectionem & formam in ſpecie, in qua ſunt, nec ad aliam formam vlterius ordinantur. Et in ijs formæ extremorum ſunt confuſæ in medio aliquomodo, vt patet in

libro

libro de Senſu & Senſato. Alio modo dicitur medium Temperantia in quæſtione ex contrarijs tranſitus: aut à temperantia ſecundum ſuperabundantiam & defectum dicuntur extrema, ſicut ſanitas & ægritudo. Alio modo dicitur medium Poſitio rei vnius in medio duarum, quæ dicuntur Extrema, & dicitur Medium rei. Alio modo dicitur medium Punctus in circulo, & circulus nomen obtinet extremorum. Alio modo dicitur, quòd recta ratione eligitur vt virtus: vitium autem nomen obtinet extremorum. Alio modo dicitur medium Spacium, tranſitus de extremo in extremum, in motu generationis & corruptionis, ſcil. à termino, à quo incipit motus, ſcil. ad terminum, ad quem finit motus, in quo fit generatio nouæ formæ cum corruptione præexiſtentis: quemadmodum duo ſpermata ad generationem, dicuntur vnum extremum, cum animaduertit anima intellectiua. fruſtum autem carnis in matrice ex duobus ſpermatibus cum ſuis diſpoſitionibus annexis, dicitur Medium. Et ſic etiam dicuntur Extremum vnum ad nutritionem membrorum. Conſimilatio autem eorum membris dicitur ad extremum. Sanguis autem in venis cum alijs diſpoſitionibus ſuis dicitur Medium, & talia media non obtinent perfectionem ſuam & formam in ſpecie, in qua ſunt. Et ideo talia media donec ſunt in motu ad formam, dum ſunt imperfecta, dicuntur in formam. Non enim poſſunt denominari à forma, cum nondum ſunt in termino ad quem, qui dicitur Extremum. Et hoc modo dicuntur omnia metalla, ab auro habere rationem medij in operatione ad aurum, & ad eorum principia: ſed ſi vellemus reſpicere medium in quæſtione, id eſt temperantiam: tunc diceremus aurũ eſſe medium, cum in eo ſit omnis temperantia, & æqualitas & ſanitas: In alijs autem contrarium ſecundum ſuperabundantiam & defectum. Et hoc modo, nec alijs prædictis, mediũ & extremum non ſunt huius propoſiti. Patet ergo quæ, qualis & quanta ſit differentia metallorum omniũ ad inuicẽ, et ad ſua principia. Et quæ, et qualis

& quanta conformitas & ſimilitudo. Similiter ex quibus patet ſolutio rationis ad præſens.

CAPVT XXI.

Incidentale, in quo probat quod ex ære & ferro non poſſit fieri aurum & argentum per Alchemiam: & ſoluit.

Dubitabit autem aliquis, æs & ferrum in aurum vel argentum non poſſe conuerti, reliqua autem ſic: quia eſt impoſſibile illi rei, quæ tranſiuit decoctionis medium, incrudari: ſicut non eſt poſſibile vt aſſum reuertatur in elixum, Auerrois 3. Colliget: Cum æs & ferrum ſint huiuſmodi: Ergo &c. Reliqua autem confitemur poſſe conuerti: Similiter quæ cruda ſunt poſſunt decoqui: econtrà autem incrudari non poſſunt: & quæ ſunt ſemidigeſta, poſſunt completè digeri: quæ autem ſuperſlat, ad temperamentum reuerti non poſſunt, vt patet in cibis qui elixātur & aſſantur, propter quod dixit Raſis de tali digeſtione libro Perfecti magiſterij, et Morienus: & quilibet Alchimiſta, quòd argentum & aurum à calore ſuaui & temperato decocta ſunt.. Stannum autem & plumbum à calore diminuto: Ferrum autem & æs à calore ſuperfluo aſſatiuo & vrente argentum viuum crudimine. Ad hoc reſpondemus, omnia poſſe conuerti in aurum, tàm ſecundum artem, quàm ſecundum naturam.

Sed eſt aduertendum, quòd cum duplex ſulphur ſit in quolibet metallo, præterquam in auro, ſcil. extrinſecum comburens, et intrinſecum non comburens, quod eſt de ſubſtantiali compoſitione argenti viui: ideo iſtud extrinſecum eſt ſeparabile ab eis, intrinſecum aūt nullo modo. Et quia hoc ſulphur extrinſecū poteſt per artificiciū ſeparari: ſicut et à natura. Patet verè quòd non eſt vnitum cum ſuo argento viuo: ideo nō facit veram aduſtionem in argēto viuo, ſed in ipſo: Quod patet: quia ipſo ſeparato, remanet argentum viuum purū, quod nō ſic remaneret, ſi ſecum eſſet vnitū. Et ideo cū purificantur imperfecta metalla in opere minori per ablationē quandā huius ſul-

ius ſulphuris, videtur eorum argentũ viuum lucidius. Vnde de hoc duplici ſulphure loquens Geber capitulo de Procreatione Veneris, ſic inquit: Ex præcedentibus itaq; ſermonibus relinquitur, in compoſitione duplicem fore ſulphureitatem. Vnam quidem in profunditate argenti viui concluſam in principio ſuæ mixtionis: alteram verò ſuperuenientem: quarum alteram cum labore tolli, alteram verò nullo artificiorum ingenio eſt poſsibile tolli, quod per ignem perficitur, ad quod poſsit noſtra operatio congruè ac vtiliter peruenire, cum iam ſecum per eandem creationem vnitum factum ſit. Et hoc experimento probatur, cum ſulphureitatem aduſtam videmus per ignem deleri: ſulphureitatem verò fixam minimè. Si ergo diximus, Corpora calcinatione mundari, intelligas vtique à terrea ſulphurea ſubſtantia, quæ non in radice ſuæ naturæ vnita eſt: quod vnitum mundare per ignis ingenium non eſt poſsibile, niſi adueniat argenti viui medicina, occultans & contemnens, aut illum de commixto ſeparans. Item capitulo de coagulatione: Habet ſimiliter, ſcilicet argẽtum, partes ſulphuris naturaliter ſibi admixtas, quoddam verò plus, quoddam verò minus: quas remouere per artificium contingere non eſt poſsibile, &c. Quia ergo iſtud ſulphur extrinſecus adueniens poteſt per artificium ſeparari à metallis, patet, quòd non eſt verè vnitum cum illo argento viuo, nec de ipſius ſubſtantia: Et ideo iſtud argentũ viuum æris & ferri poteſt perfici in aurum puriſsimum, ſicut argentum viuum ſtanni & plumbi per ſulphuris extrinſeci ſeparationem. Et ſicut ipſum eſt fœdum, & fœtidum, & malum: veruntamen in hoc tantum bonitatis habet: quia ipſum eſt agens in materia, ſine cuius actione natura nunquam poſſet generare aliquod metallorum. Ideo Geber ipſius tincturam vituperans, tractatu de Medicinis primi ordinis, cap. de Citrinatione Lunæ, dicit ſic: Per ſulphur etiam rubificatur Luna: ſed illius rubificatio eſt difficilis & laborioſa immensè, & tamen non reſultat eius citrinatio fulgens: imo fu-

ſca & liuens terreitate mortifera. Ex quibus iam dictis nos æſtimamus cum ratione, quòd cùm lapis philoſophorũ ſuper æs & ferrum liquefacta proiectus fuerit, commiſcebitur in momento cum omnibus & ſolis partibus argenti viui exiſtentis in eis, & vnitur cum eis, cum ſint eiuſdem naturæ, & perficiat eas in aurum puriſſimum: & omnes partes ſulphuris extrinſeci ſeparabuntur ſeorſim: quia nõ ſunt de natura ſua. Et hæc eſt intentio Geberis de Differentijs perfectionis, differentia prima. quamuis videatur aliter dicere capitulo de Præparatione corporum, in generali, ſcil. Saturni & Iouis. Argentum enim viuum ſemper abſque violentia & labore commiſcetur cum eo, quod ſuæ naturæ eſt: alterum verò reſpuit, & ſeorſim relinquit. Similiter dicimus in ſtanno, & plumbo, & argento: quamuis in argento ſint modicæ partes ſulphuris extrinſeci. Sed cum ſuper argentum viuum proijcitur hic lapis qui tàm ſecundum totum, quàm ſecundum omnes partes ſunt vnius naturæ & ſubſtantiæ: ideo totũ perficitur in aurum. Videmus enim genus exempli in coagulatione lactis: quia coagulum coagulat ſolùm partes ſibi ſimiles exiſtentes in lacte: alias verò diſſimiles reſpuit, & ſeorſum relinquit. & ita ſubſtantia caſealis in lacte conſiſtens, ſe habet ſicut principium materiale & paſſiuum. Nota coagulum ſicut principium formale & actiuum: quamuis ſint eiuſdem materiæ, & ſubſtantiæ, & naturæ. Quod autem talis aduſtio ſit in ſolo ſulphure ferri, & æris, & non in eorum argento viuo, ſatis experimento patet: quia cum adurimus ſiue coagulamus argentum viuum cũ ſulphure, & facimus ex eis ſublimationem Vzifur poſt magiſterium ſublimationis: alteram ſeparamus ſubſtantiam argenti viui ab vzifur puram & mundam vt prius, & magis: quod patet: quia nulla aduſtio facta erat in iſto argento viuo, ſed in ſolo ſulphure: Ergo eodem modo in ferro & ære eſt æſtimandum. Et ſic patet ſolutio.

CAPVT XXII.

Incidentale, in quo probat, metalla imperfecta non conuerti in aurum â natura in mineris: & ſoluit.

ADhuc autem ex prius dictis aliquis dubitabit, ſc. Non videtur, quòd natura perficiat aliquod aliorum metallorum in aurum: quia non poteſt fieri tranſitus à ſubſtantia & proprietatibus alicuius metallorũ ad aurum, niſi per eorum medias diſpoſitiones. Sed nihil inuenitur in mineris eorum, in quo ſaluentur iſtæ mediæ diſpoſitiones: Ergo in eis nullis videtur fieri tranſitus ad aurum. Item: foſſores minerarum plumbi & ferri nunquam dixerunt expectandum per tempus, nec per tempora, & relinquere ſic mineras: quia ex vlteriore decoctione fient aurum. Ergo videtur, quòd ab experientia ſciant, hoc nunquam poſſe fieri à natura. Si enim hoc eſſe poſſet, quanto melius & lucrabilius eſſet, ſic dimittere mineras per tempora. Videtur ergo, quòd natura ſolùm ſaluat ea ſic in ſpecie, in qua ſunt. Si ergo natura non perficit hoc in ſuis mineris, æſtimandum eſt, quòd nec ars extra mineras, cùm ars ſequatur naturam. fruſtra ergo conatur hoc ars in tranſmutationibus metallorum. Reſpondemus ſicut prius. Eſt tamen ſciendum, quòd ſicut natura generat metalla ex ſulphure & argento viuo, nõ quòd ſulphur in ſua natura reperiatur per ſe in ſuis mineris, nec argentum viuum ſic: ſed reperiuntur hæc à natura commixta in naturam terræ redacta, nec reperitur etiam aliquid ibi, in quo ſaluetur media diſpoſitio à mollicie argenti viui, ad duritiẽ alicuius metalli, cum tamen non fiat tranſitus de extremo ad extremum per medium. Sic & in tranſmutatione metallorum, imperfecta verſus perfecta eſt æſtimandũ, quia natura in his occultiſſimè operatur. & ſic patet reſponſio ad primum. Ad aliud dicimus, quòd regiones variant res, & generationes diuerſi[illegible]ant ipſarum, non ſolùm ſecunndum ſpecies, ſed ſecundum proprietates & accidentia in eadem ſpecie: vnde

philoſophus 6. de Animal. dicit, quòd regiones diuerſificant animalia: vnde Scorpiones, qui ſunt in Aegypto, non ſunt mali, & in alijs multis locis ſunt mali valde, ita vt interficiant. Et 18. eiuſdem dicit, quod in octauo menſe non viuit natus, niſi in quibuſdam partibus Aegypti. Et in libro de Plantis dicit, quòd planta in Perſia erat, quæ fructus generabat venenoſos: & cum tranſplantata fuiſſet in Aegyptũ & Hyeruſalem, fecit fructus de cætero bonos & comeſtibiles, propter quod videtur eſſe, quòd triticum ſeminatum in terra latitudinis maiorum, vt decem graduum, rarò conualeſcit. Et poſt quartam generationem ad plus degenerat in ſiliginem, & è contrà. In terra minoris latitudinis quadraginta & triginta graduum ſeminata ſiligo, poſt quartam ſeminationem degenerat, & nobilitatur in triticum. In loco autem medio germinauit in ſua ſpecie continuò. Videmus in quibuſdam regionibus perficere vuas ad vinũ fiendum, in quibuſdam autem nullo modo. Et ſimiliter eandem mentem in locis diuerſis variare vinum. Sic ſimiliter æſtimamus eſſe poſſe de mineris metallorum: quia ratione diuerſitatis minerarum in regionibus diuerſis quædam poſſint nobilitare imperfecta metalla in aurum, & quædam non: quamuis de ſe ſemper & vbiq; diſpoſita ſint ad finem illum. ſicut etiam videmus quaſdam melius argentum, quaſdam melius æs, propter dictas cauſas: ſimiliter & in alijs. Et propterea conſulunt experti minerarum, prout experientia didicerunt è relatu, ſecundum regiones debere talem tranſmutationẽ expectare, vel non. Similiter poteſt minera eſſe corrupta, aut carens aquis lauantibus: per fluxum autem ſulphuribus malis plena, quibus tranſmutatio talis fieri prohibetur in loco illo. ſimiliter aſpectus cœleſtes operantur ad hoc: imò ſunt ſicut primæ cauſæ, & prima principia influentia ad tales generationes, prout ſunt inſtrumenta primæ intelligentiæ, & aliarum ſecundarum. & ſic patet ſolutio.

CAPVT

CAPVT XXIII

In quo tractat de principijs metallorum in generali,& eorum generatione, & tranſmutatione ad metalla ſecundum naturam,oſtendens,quomodo ars poteſt ſequi naturam:& ſoluit ex his ratione 18.19.& 8.

Cum omnis generatio ſit ex conueniente vniuoco, ſicut dicit venerabilis Ariſtoteles ſeptimo Metaph. & videamus omnia metalla deducta ad ſpeciem per coagulationem,& per vnũ modum mixtionis eſſe liquabilia, & coagulabilia,& inſimul miſcibilia,& retinẽtia ſimiliter nomen & ſpeciem,ſiue coagulata,ſiue liquata: Ideo eorum materiã oportet nos ponere vnam ſubſtantiam,ſc.humidam aquam: quia non poteſt vnum ex eiſdem, & vno modo commixtum pluribus ſecundum ſpeciem differentibus eſſe conueniens. tale autem humidum ſemper quærit terminum alienum, non quieſcens in terminis proprijs.Et quia terminari termino alieno eſſentiali & primo ineſſe humido aqueo,id eſt,elemento aquæ:ideo omne tale terminatur per humidum aqueum. tale autem terminare omnibus ineſt metallis, dum liquata ſunt,&c. Similiter quæcunq; à frigido congelantur, abundant in ſua materia prima humido aqueo, vt dicitur quarto Meteororum.Talia autem ſunt metalla, & eis ſimilia. Et quia humidum aqueum facile euaporat ab igne,metalla autem ſuas conſeruant humiditates etiam in magnis ignibus: ideo humiditates metallorum non ſunt ſimpliciter aqua: ſed vt eſt paſſa ab alijs elementis,& cum alijs elementis. Cum autem oporteat permanere naturam aquæ in metallis cum durabilitate,non reperimus,niſi vt fiat viſcoſa & vnctuoſa in vniuerſali paſſione & actione: & talis humiditas in calore & cum calore diutius conſeruatur ,& non de facili ſiccatur,vt patet in humido nutritiuo, animali,viuente,&

hoc facit natura, quando natura deſiderat permanere diu in indiuiduo, & perpetuare in ſpecie. Sed quia humidum viſcoſum videmus in pluribus inflammabile, ab igne facilè, nec ſeparari ab eis, donec finiatur. Tale autem humidum non reperitur in metallis: ergo videtur non ſolùm humidum viſcoſum & vnctuoſum metallorum eſſe naturam, ſed vt eſt ad paſſum. Vnde ſciendum, quòd in generatione metallorum eſt duplex humiditas, viſcoſa & vnctuoſa: vna extrinſeca, quæ non deuenit ad vnionem totalem cum terreſtribus partibus rei. & hæc inflammabilis eſt, & ſulphurea. & alia, quæ eſt intrinſeca: & hæc vna & ſimilis per totum, cum partibus terreis: & hæc non eſt inflammabilis. Et hæc viſcoſa eſt incombuſtibilis in ſuis partibus terreis tenuiſſimis, non inflammabilibus, adæquata & commixta commixtione forti, taliter, vt minimum vnius ſit idem factum cum minimo alterius, & vnius plurimum cum plurimo alterius: & facta ſunt à propria digeſtione argenti viui: ideo pars humida non derelinquit partem ſiccam in igne, & è contrà: ſed aut cum tota ſui ſubſtantia recedit ab igne, aut cum tota permanet. & ad hoc eſſe pars humida non adhæret tangenti: quia partes terreæ ipſam ligant, & æqualiter contemperant. Pars etiam ſicca non terminatur termino proprio, quia partes aqueæ ipſam ſoluunt, & æqualiter contemperant, ideo humidum & ſiccum æquantur in ipſa natura.

Eſt ergo materia metallorum omnium prima humidum viſcoſum incombuſtibile, ſubtile, incorporatũ, terreſtri, ſubtili, æqualiter & fortiter commixto per minima in cauernis terræ mineralibus.

Materia autem proxima eorum eſt argentum viuum, generatum ex illorum forti commixtione. Sed cum materia non producat ſeipſam in eſſe: ideo ſagax & ſapientiſſima natura adiunxit ſibi agẽs proprium ſulphuris, vt ipſum digerendo & coquendo in metalli formam conuertat. Eſt enim ſulphur quædam pinguedo terræ in mineris proprijs generata per

ta per temperatam decoctionem inſpiſſata & indurata. Et habet ſulphur ſe ad argentum viuum ſicut maſculus ad fœminam, & ſicut proprium agens ad propriam materiam. Et quia quoddam ſulphur eſt liquabile de ſui natura, & quoddam non: ideo quæcunq; natura voluit facere liquabilia, adiunxit eis ſulphur liquabile, vt de potentia materiæ extrahat ſimilem liquefactionem. Et huic fuit cauſa liquefactionis metallorum in igne, & coagulationis extra ignem: quamuis argentum viuum de ſui natura ſemper ſit liquidum. Quæcunq; autem voluit natura non liquabilia fieri, adiunxit ſulphur non liquabile, tamen coagulatiuum, vt in Marcaſita, Magneſia, & Antimonio. Sulphur & Marcaſita eſt non fixum & combuſtibile: Antimonium autem fixum, incombuſtibile.

Eſt ergo materia prima, propinqua, & proxima & vniuoca metallorum omnium, argentum viuum non in natura ſua, ſed vt eſt ab agente proprio, ſcilicet ſulphure liquabili in terra mineralibus coagulatum, & cum ipſo ſulphure: ergo materia. Hic autem omnino ſibi conſimilis erit materia argenti, videlicet ſi generatio debet fieri ex conuenienti & proximo. Oportet ergo neceſſariò dicere, illa duo ſimul commixta eſſe principia tam artis quàm naturæ. Quia ergo ſic conueniunt in materia proxima & agente, & modo mixtionis: ideo habent inter cætera mixta articularem generationem ad inuicem, vt dixit Hermes, Raſis, & alij philoſophi.

Sicut enim elementa parum diſtant à materia ſua prima ex qua ſunt, & ideo ad inuicem articulariter generantur: ſic & metalla, ſed aliter: quia generatio elementorum eſt omnino reciproca, & conuerſiua propter æquales, quaſi ſuam perfectionem & paruam diſtantiam à materia ſua prima, nec hæc magis ordinatur ad iſtud, quàm è conuerſo. In metallis autem eſt ſecus, quia omnia deſunt imperfecta, præter ſolum aurum, ſcilicet in aliquo gradu perfectio-

nis, & ordinantur omnia ad aurum ſolum, ſicut ad finem vltimum. Ideo non reuertuntur, poſtquam ſacta ſunt aurum.

Signum autem tranſmutationis eorum à natura in aurum, eſt mixtio eorum in vna minera, & ſucceſſiua mutatio. Si enim eſſent perfecta & completa ad naturam vnam, & completionem vnam determinatam, ſcilicet ad illam, in qua ſunt, tunc proculdubio non eſſent conuertibilia ad aliam, niſi prius reducerentur in non metallum. Cum ergo primò & vltimò retineant nomen metalli, non egent niſi forma, qua nominentur nomine alterius metalli, ſcilicet auri: & hanc formam nouam & vltimam dat natura in mineris abſque liquefactione.

Ex dictis ergo nunc & prius patet, quòd natura duplicem modum aſſumit in generatione auri: Vnum per ſe, & primò ſcilicet: quia generat aurum in mineris proprijs, & ex ſuis principijs: alium per ſe, ſed non primò, ſcilicet quia primò generat aliquod metallorum imperfectorum ex eiſdem principijs in ſua minera, & conuertit vltimò ipſum in aurum. Sequitur ergo ars naturam in generatione auri: ſecundo modo, ſcilicet, quia generat ex imperfectis metallis, aurum, ſicut facit natura. Primo autem modo impoſſibile eſt artem ſequi naturam.

Ex dictis igitur nunc. &c.) Notandum, quòd ſecundum philoſophum nono Metaphyſicæ, quòd plures poſſunt eſſe materiæ eiuſdem, ſcilicet mediata & immediata. Et ſic duobus modis fit aliquid ex aliquo, ſcilicet mediatè & immediatè. veruntamen oportet, quòd materia mediata veniat vltimò ad materiam immediatam. Vnde dicit tibi, quòd ad identitatem rerum producendarum requiratur identitas agentis & materiæ: quia ſi materiæ ſint diuerſæ inter ſe, neceſſariò res quæ producuntur erunt diuerſæ. Ideo ad habendum perfectam noticiam cuiusque rei, oportet aſſignare cauſas eius omnes proximas, & cognoſcere.

Cum igitur in arte Alchemiæ ſit eadem materia, tàm mediata, quàm immediata: ſicut apud naturam: & reducat mediatam ad immediatam, ſicut fecit natura: & ſit idem, ſcilicet ſecundum eandem intentionem agens, quæ eſt expoliatio argenti viui totalis, poſt decoctionem completam à ſulphure corrumpente, quod ipſum decoxit: ſicut facit natura, & ſit eadem forma, ſcilicet ſulphur intrinſecum, argenti viui introductum de potentia materiæ, ſicut facit natura, quòd ſit idem finis omnino, ſcilicet vnio iſtius formæ cum materia, vt fiat aurum, ſicut facit natura, cùm forma & finis ſit idem: tunc neceſſariò idem aurum erit hoc & iſtud: quia quorumcunque cauſæ ſunt omnino eadem omnes: oportet neceſſariò ipſa eſſe omnino eadem. Sed quis callidus artifex ſciret tranſmutare materias qualeſcunque extraneas, & mediatas, ſiue ſint de mineris: aut de mineralium aliorũ, aut vegetabilium & plantarum, aut animalium, ſiue eorũ partium, aut ſuperfluitatem ad materias proximas, & inmediatas auri, proculdubiò poſſet facere verum aurum: ſed quia hoc eſt impoſſibile, ideo talium operatio eſt inanis: quia non poteſt fieri generatio, niſi ex conuenientibus et proximis, & immediatis, vt dictum eſt: hoc autem nullus poteſt artifex efficere ex illis, etiamſi vita eorum perpetuetur. Et hoc inſinuans Geber in fine capituli de Medicinis primi ordinis, ſcilicet, quòd omnis medicina alterans: aut eſt ex argento viuo, aut ſulphure, aut amborum, aut ex aliquibus habentibus naturam eorum: quidam verò plures annuerunt medicinas, ſed vnam ex duobus neceſſariò euenire contingit: quia aut ex eiſdem, aut eandem naturam habentibus, illos medicinam creare hanc neceſſarium eſt: aut medicinam cõponunt, quæ ei, quod non eſt, æquipollet cum alteratione ſua, & quæ nec mundo confert, nec mundi partibus, donec motor in ſublimi naturæ mobili quieuerit incorruptus.

Et capitulo de Procreatione magneſiæ, thuciæ et marchaſitæ oſtendens, quòd ſint cõpoſita ex ſulphure et argento viuo.

propter alterationem in dolore auri vel argenti, quam faciunt in corporibus, dicit: Quæcunque enim alterantur per argenti viui virtutem, vel ſulphuris, aut horum ſimilium, neceſſe eſt alterari: quoniam hæc ſola communicant ad ipſa corpora indifferentia. Et quanta differentia eſt vltima diſpoſitionis metallorum imperfectorum, quando fiunt à natura in mineris aurum per ſe, ſed non primò ad diſpoſitionem vltimam auri, quando fit à natura per ſe primò, tanta ſimiliter eſt differentia vltima diſpoſitionis naturæ vtriuſq; modi auri: ſed eſt eadem penitùs cum naturali, quæ eſt per ſe nõ primò: vltima enim diſpoſitio ſecundum naturam vtriuſq; modi nihil aliud eſt, quàm expoliatio argenti viui per digeſtionem completam omnino à ſulphure corrumpente, quod ipſum decoxit: & in eodem inſtanti informat illud argentũ viuum, forma auri: & quia ars eodem modo operatur in expoſitione iſta, tàm in generando lapidem phyſicum, quàm in perficiendo metalla, & complendo cum ipſo: ideo vltima diſpoſitio cum informatione ſecundum naturam vtriuſque modi, quàm ſecundum artem eſt penitùs eadem. Modus enim expoliandi, quanuis diuerſus ſit, tamen non diuerſificat rem in forma: quia modus rei nõ eſt idem quòd ipſa res: quòd ſi natura non tranſmutataret imperfecta metalla in aurũ, fortè quòd ars non poſſet peruenire ad illud, & ſic ars vana eſſet. talis eſt generatio ſanguinis in corpore humano. Quia generatur per ſe & primò, & generatur etiam ex flegmate per ſe, ſed nõ primò, cum flegma ſit ſanguis indigeſtus, & via media ad ſanguinem.

Amplius dicimus, quòd ſicut impoſſibile eſt, quòd natura ſequatur artem à generatione lapidis Alchemici: quia cũ ipſum in argenti viui ſimilitudinem generaſſet, perficere nõ potuiſſet, cum elementa coniungere neſciuiſſet: ita econtrà impoſſibile eſt, vt ars ſequatur naturam in generatione auri, aliquo illorum modorum penitùs: & hoc dico, quantum ad diſpoſitiones præcedentes & habilitantes ad vltimam, quanuis

quanuis vltima ſit eadem penitùs. Et ex dictis patet ſolutio 18. rationis: quia eandem vltimam dat ars & natura, ſed aliter diſpoſitiones præcedentes hanc vltimam, ſunt diuerſæ in arte & natura: & niſi natura haberet hunc modum generandi aurum, ratio hæc quaſi eſſet inſolubilis propter generationem formarum.

Et quia ars faceret quod natura non poſſet, nec verè poſſet ſolui, niſi cum exemplis atramentorum.

Rationis ſimiliter 19. Patet ſolutio: quia generatio cuiuſlibet auri ſecundum naturam, & huius auri ſecundum artem eſt eadem omnino: quæ generatio eſt in expoliatione ſulphuris, agentis & dirigentis, & inquinantis omne metallũ. Generatio enim fit in fine actionis nouæ formæ, ſcilicet auri ſecundum diſpoſitionem & legem datam à natura. Diſpoſitiones autem præcedentes hanc vltimam, quanuis ſint diuerſæ in arte & natura, non impediunt generationem quodammodo æquiuoca, quantum ad diſpoſitiones præcedentes, & habilitantes: tamen vniuoca eſt in fine. Et per hunc modum omnis generatio æquiuoca reducitur ad vniuocam, ſi generet eandem formam, vt patet 9. Metaphyſices. Similiter & de corruptione dicendum eſt. Et ideo ſi aliquis per aliam medicinam, ſiue per aliud Elixir, ſciret ſic metalla expoliare, generaret verum aurum: ſed impoſsibile eſt, quòd hoc fieri poſſet, niſi per hunc lapidem, vt tota Alchemia clamat. Vnde Philoſophus 2. Phyſic. dicit: Non fiunt autem omnia ex vnoquoque ſemine, ſed ex tali. Et 9. de Animalibus: Non autem erit ex quolibet, ſed iſtud erit ex ſemine, & hoc ex hoc.

In vanum ergo laborant in alio, quàm in argento viuo cũ ſulphure, ſicut natura docuit.

Et ideo ſi aliquis, &c. Notandum eſt, quòd ſulphur occultum in argento, mundans formam auri per virtutem caloris auri mineralis & ſulphuris extrinſeci: ergo quodcunque aliquo metallorum calore aureo cum tutia aut ſulphure extrinſeco, aut croco ferri, aut calcantho, aut quibuſcunque a-

lijs, ſiue ſimpliciter, ſiue commixtè, ſophiſticè colorant, & non dant formam auri.

Hæc enim, &c. Alia non ſunt de intentione naturæ in generatione auri: propterea in mineris auri & metallorum nil eorum reperitur. Et ideo quia tale aurum eſt Sophiſticum, ſemper inficitur ab aere, & igne ignitionis & pulueribus corroſiuis, quibus fit cementum: aut ſi ſuſtineat omnia hæc, & cementum, ſicut iſtud, quod fecit iam quidam, vt audiuimus de argento reducto ad pondus auri. Dicimus quòd non habet molliciem ad malleum, & flexionem, nec ignitionem auri, nec fuſionem, nec ſonum mutum auri, ſed æris vel argenti: nec bibit argentum viuum facile, vt aurum: nec poſſunt cum eo deaurari metalla, vt audiuimus ab illis. Ex quibus patet quòd cementum non eſt vltimum examen auri, ſicut communiter æſtimant. Non eſſe ergo iſtud, quod alterat metalla imperfecta in colore ſimili colori auri, eſt potens facere aurum: ſed quòd poſt vltimas operationes tranſmutat. Vnde Geber capitulo de Ponentibus artem in Aluminib. & Salibus, & corp rib r, & gemmis dicit: poſſibile tamen eſt in his omnibus alterationem aliquam inueniri: ſed remota eſt valde, & maximè laborioſa. Et in eodem capitulo, de his qui poſuerunt artem in vegetabilibus, dicit: Qui autem vegetabilibus eam ponunt, ſed non eis: quoniam potius deficiũt à labore, quàm laboratum perfici ſit poſſibile. Cum igitur lapis Philoſophorum poſt habitas alterationes tranſmutet, ipſe ſolus aurum faciet, & hoc eſt rationabile. Vnde Philoſophus 14. dicit: Omnia irrationabilia repugnant ſibi ipſis, & rationabilibus. Et 10. Ethicor. dicit: Omnia vero conſonãt, falſum autem vero diſſonat, verum autem & vnum, & ens, & pulchrum conuertuntur. Vnde 4. Metaphyſ. per locum à contrarijs falſum & multiplex, & non ens, & malum, & turpe conuertuntur.

Ad 8. ſimiliter rationem, quòd non mutatur ſpecies in ſpeciem, &c. Dicimus quòd verum eſt, manente ſub prima

forma,

forma, ſed generando nouam formam: tunc ſpecies mutatur in ſpeciem, quaſi corruptiones primæ formæ ſit generatio alterius, quantum poſsibile eſt, eſſe naturam. ſcilicet materiam abſq; forma, & hæc talis generatio & corruptio fit continuò.

Veruntamen ſciendum eſt, quòd generatio & tranſmutatio ſpeciei in ſpeciem: aut fit in his, quæ habent ordinem viciſsim à natura continuum vſq; ad finem, & diſtantiam in forma valde modicum, vt in generatione eiuſdem rationis: nam & forma humana cum non ſit actu ſcil. in ſpermate, tamẽ diſtat modicũ: aut fit in his, quæ ſunt valde remota, ſicut eſt diſtantia terræ ab homine: nã ex terra fieri non poteſt homo. Cum igitur imperfecta metalla differant fortè ab auro, et habeant ordinẽ viciſsim ad ipſum: tunc oportet quòd corrumpatur forma præexiſtens neceſſariò, ſi debeat forma auri introduci, & hoc confitemur: quia natura ſic mutat ſpeciem in ſpeciẽ ſcil. corrumpendo formam vnius indiuidui, & generando aliam, & hoc poſtquã tranſierint omnes diſpoſitiones habilitantes ad eã: et in his ſequitur ars naturam. Sed in his ſcil. quæ ſunt valde remota in ſpecie, ſcil. quæ non habent ordinem naturalẽ, propinquum, vt quòd ex aſino fiat homo: oportet vt in primã materiam reducantur, et ſimiliter propinquam, & corrumpatur forma prima præcedentib. diſpoſitionibus ordinatis. Item quòd nunquam poteſt fieri generatio abſque corruptione, & econtrà, & in his nunquam ars poteſt ſequi naturam, nec vult: patet ergo: Argumentum non valet.

Amplius dicimus: quòd ſi nullum metallorum reperitur, niſi aurum ſolum, quòd ars Alchemiæ vana eſſet: quia cum ars non poſſet generare aurum ex ſuis principiys ſicut natura, ſed ſolùm quæ imperfecta ſunt perficit: ideo ſublatis imperfectis annihilatur Alchemia. Nihilominus tamen ars ſuum lapidem generaret, ſed non habet materiam, ſuper quam proyceret ad aurum generandum. De tali autem lapide non curat ars, niſi in quantum ex metallis imperfectis efficit aurum.

CAPUT XXIIII.

De Principijs metallorum in ſpeciali, & metallorum generatione ſecundum intentionem naturæ, & de ſignis generationis, oſtendens, quomodo ars debet ſimili modo ſequi naturam, & ſimilibus ſignis, & ſimilibus principijs in generatione lapidis.

Dicemus denuò, quòd quandocunque in aliquo vno inueniuntur duo compoſita ad conſtitutionem illius, & vnum illorum componentium inueniatur ſine alio, neceſſe eſt reliquum componens ſine reliquo inueniri. Sicut probat Philoſophus 8. Phyſicorum: In his quæ mouentur & mouent: in quibus, quia motum inuenitur abſque mouente, oportuit etiam, quòd mouens abſque moto reperiretur. Ex quo patet, quòd ſi à tali compoſito vnum componentium ſeparetur, neceſſarium eſt, quòd reliquum de reliquo ſeparetur ſeorſim. Quia ergo natura pro principijs ad generationem metallorum omnium recipit argentum viuum cum ſulphure mixtum, et generata ſimul in mineris eorum cum bona digeſtione & liquefactione metallica ſua abſque ſtrepitu & ſtridore ſit collecta, ſicde vidimus & experti fuimus, & non recipit argentum viuum vulgi, nec ſulphur eius ſicut oſtendit Geber capitulo de Naturalibus principijs huius magiſterij, & ipſa ſimul ſuauiſſimè ſublimando & conuoluendo, & lauando decoquit, digerit, & in fine actionis elicit, & ſeparat per ſe argentum viuum: ergo & ſulphur remanebit ſeparatū per ſe. Et ſicut tunc natura in inſtanti perficit, & informat iſtud argentum viuum forma auri, in quo argento viuo tota naturæ intentio per ſe fuit, ſic & ſulphur ſeorſum ſine aliquo regimine derelinquit. Et ideo natura poſt completam actionem abſque ſulphure ipſum fixerat & perficit: ex cuius remanentia ante completam decoctionem, ab auri ſubſtantia & forma degenerat, & ſit aliud metallum: aut iſtud ex eis

commixtum, vt ſuprà diximus: patet ergo quæ ſit materia metallorum apud naturam, & quid agens, & quis finis in agendo. Quia igitur ars hæc in mineris metallorũ non reperit aliquid quod ſit in natura ſulphuris, ſed aliquid ex his generatum eſt & commixtũ, et in naturam terræ redactum, ſed inuenit illorum Mineras ſimplices ſeparatas ab inuicem, & à metallis. Ideo ars ſequens naturam recipit eandem mateteriam, vt natura commixtam de minera propria, ſiue omnino ſimilem in mineris proprijs exiſtentẽ. Et eſt ex eiſdem principijs compoſita penitùs, ſicut materia minera metallicæ cũ liquefactione metallica ſua, abſq; ſtrepitu & ſtridore, quã natura de ſe vlteriùs non tranſmutat, nec ad generationem metalli, nec alterius rei: vnde dicit Auicen. Inuentui tamen adhærentiæ liquefactionem: & deinde ſimilitudinem minereitatis. Et in hac materia nullam reliquit artem ſibi hæredem. Sicut ergo natura in fine ſuæ actionis ſeparat argentũ viuum per ſe, & ipſum informat in inſtanti forma auri & operi ſuo finem imponit, ſicut cæteræ agentia naturalia, & ſulphur remanet derelictum ſeorſum, poſtquam peregit totum opus naturæ: ſic et ars in ſua operatione omnino ſe habere debebit. Cum ergo artifex in magiſterio decoctionis viderit, & argentum viuũ de commixto ſeparatum: ergo ſulphur quod decoxit, eſt etiã ſulphur ſeparatum. Hoc enim eſt ſignũ completæ & finalis decoctionis, ſicut natura nos docuit. Ergo neceſſariò cogitur artifex, vt formet illud argentũ viuum, forma lapidis Philoſophorum, et opori finẽ imponat, ſicut facit natura. Omnis enim materia recipit formam ſuo tẽpore, prout eſt capax formæ, & non prius, nec poſterius.

Sicut ergo natura, &c. Notandum quòd omne, quòd terminatur: aut terminatur termino proprio, vt eſt corpus terreſtre, ſiccum, ſicut lapis et lignũ: quia ſeruant figuras ſuas, ſtãdo in terminis proprijs: aut terminatur termino alieno, vt corpora aquea, humida, ſicut aqua et oleũ: quia non ſeruant figuras ſuas, ſed recipiunt alienas, ratione diuerſi corporis

continentis, vt dicitur 4. Meteororum: propterea omne liquabile, cum liquatur, terminatur termino alieno: quia partes aquoſæ tunc vincunt: cum autem coagulantur, terminantur termino proprio, propter partes terreſtres intentas tunc: quia fit conuerſio elementorum de contrario ad contrarium. Cum igitur argentum viuum, quando oritur in magiſterio terminetur termino alieno propter partes aquoſas, vincentes tunc, & velimus ipſum retinere: oportet neceſſariò, vt faciamus ipſum terminari termino proprio. Ergo oportet nos coagulare ipſum cum ſuis partibus terreſtribus, non cum alienis, vt ſint vincentes aquoſas. Et tunc conuerſio elementorum de contrario ad contrarium. Ex aqua enim tunc fit terra, ex aere ignis: ſuæ autem partes terreſtres nihil aliud ſunt, quàm aurum occultum Philoſophorum, ſiue corpus: ſiue fermentum, aut venenum. Similiter cum digeſtio fuerit completa, patet illud per digeſtum completum: quia ſulphur ſuperfluum & corrumpens, eſt ſeparatum, debet imponi finis operi neceſſariò. Sulphur enim ſuperfluum erat duplex in principio digeſtionis, ſcilicet ſubtiliſſimum, igneum & comburens: & per euaporationem in ſublimatione eſt diuiſum & ſeparatum. Aliud verò groſſum, terreum & fætulentum, ſeparatum in fundo vaſis, ſuper quam fecem ſtat ſubſtantia munda, æqualis & temperata, volare volens. Nam ſicut in digeſtione muſti & ſanguinis ſeparatur ſuperfluitas. vna ſubtilis ignea: et alia terreſtris, et quod remanet, eſt mundũ, æquale & temperatum: ſic et in hoc opere, & omnis ſuperfluitas eſt contria ei, cuius eſt ſuperfluitas: quare eget diuiſione & ſeparatione. Hoc autem facit digeſtio ſiue decoctio menſurata per artem: tunc enim debet retineri volans, & termino proprio terminari, quod tunc terminabatur termino alieno. Quòd ſi hoc ſignum artifex non perpendat, vacuas à propoſito et in deſperatione: ſicut ſi nõ decoquat cõpletè quouſq; fiat ſeparatio argenti viui à ſulphure, opus remanet imperfectum, diminutum et mixtũ, ſicut remanent im-

manent imperfecta metalla in comparatione ad aurum. Et hoc eſt argentum viuum philoſophorum, quod habetur ſolum de corporibus liquefactis, & de ſulphure, & de arſenico &c. Hoc eſt quod recipit coniunctionem cum vitro, id eſt, corpore ſuo ſine fermento, ſiue veneno, vel ſale. Hoc eſt quod bibit vitrum, ſicut ſitiens aquam frigidam valde, hoc eſt, in quo coniungitur Soli & Lunæ. Hoc eſt electrum naturæ: & hoc eſt ſpiritus qui dicitur Seruus fugitiuus, de quo dicit in Lumine luminum expoſitor: Beatus qui hunc ſeruum humilem coaptat, quia eius natura ad omnia ſe inclinat, cùm totius naturæ ſit vltimum. Hoc eſt lac virginis, non illud quòd dicunt de Lytargiro & alumine, niſi analogicè. Hoc eſt illud ſeparatum à ſuo corpore, coniunctum eſt ſuo corpori, de quo omnia mirabilia philoſophi & poetæ, & reliqui cecinerunt. Et hoc credimus eſſe abſconditum & miraculum totius artis.

Ex quibus liquidè innoteſcit, quòd ſit coagulatio & expoliatio argẽti viui à ſulphure, de qua dicit Geber capitulo de Coagulatione mercurij ſic: Cum igitur ſulphuris proprietas ſit, cum argento in rubeum vel citrinum, ſecundum menſuram ſuæ quantitatis, creare colorem eius albationis proprietas erit, argento albedinem dare per ignem. Ex quo patet, quòd color, qui apparet in fine completæ decoctionis, eſt albedo: quia cum tunc oriatur argentum viuum puriſſimum, cum ſuo ſulphure decoctum, & ab ipſo omnino expoliatum: ergo oportet quòd ſit candidus. Vnde dixit Raſis in Lumine luminum: Huius nouiſſima ſigna candor & criſtallina ſerenitas monſtrat. Et Milueſcindus: Nota, quòd omnibus attentè peractis & perceptis, ſi dealbationem tamen ignoras, ſperatam amittis licentiam. Et Lilium: Spiritus & anima non veniuntur vero modo, niſi in albo colore. Idem: totius operis initium & fundamentum eſt albedo. Et Darduus in Turba philoſophorum: Sciatis firmiſſimè, quòd ſi purum auri in confectione ponatur, exiet tinctura potens candida. Et Raſis in

viui dominantem, inſuper autem tunc in colore, & eſt rubeum in potentia propinquiſſima, quæ cum actu fiet, ſemper dominabitur. Et hæc eſt de natura Solis, & forma Solis, & cor Solis, & flos auri, & arbor aurea, & aurum philoſophorum, & eſt aqua ſicca, lapidea, & puluis ſiccus, & ignis, & terra, et lapis rubeus, & ſecretum ſecretorum, ſecundum philoſophos omnes. Sed argentum viuum eſt de natura lunæ, & ſpiritus lunæ, & aqua humida, & puluis humidus, & anima, & aer, & lapis albus, & aquila volans, & lac virginis, & mulier ſuperba. Cum autem iſtæ duæ aquæ coniunguntur, coagulantur in albo colore, & fit electrum propriè, qui eſt lapis mixtus ex auro & argento, cuius color eſt argenteus, & albiſſimus tanquam nix, & tunc fit partus virginis, & identitas generatur, & generat ſecundum antiquos. Et hæc eſt confectio alchemiæ ex ſimilibus, & ex contrarijs. & in hoc fit pax & concordia elementorum, & perpetuitas, ſcilicet in albo colore. Ex quibus dictis duo ſecreta reuelantur nobis in arte, iſta. Primum eſt modus operandi, ſecundum eſt materia circa quam, quæ adeo ſecreta, quamuis ſatis expoſita ſint, attamen dicunt de primo, quòd volentes ſequi naturam omnino in generatione coloris auri actu, ſenſibus, & imponere circa finem errant. Sed oportet, quòd in colore albo componant rubeum, & appareat actu totum album. Propterea duo magiſteria, ſiue duæ decoctiones diuerſæ ſunt neceſſaria in hac arte. in natura verò vna ſola. Vnde dicit Geber in Proœmio: Scias fili, quòd in hoc errant artifices: quia naturam in omnibus proprietatum differentijs actionis deſiderant immutari. De ſecundo iterum dicimus, quòd cum præter animam humanam omnis forma alia cuiuſcunq; rei tam animalis quàm vegetabilis, & mineralis, introducitur ab intrinſeco de potentia materiæ. Sola autem anima humana ab extrinſeco & primo motore detur. Hinc eſt quòd volentes reliquis metallis dare formam auri, oportet neceſſariò ipſam dare ab intrinſeco, & de potentia materiæ illius circa quam operatur

naturæ, ſi debet verè mutare naturam: tunc enim erit generatio ex conuenienti & proximo. Quia igitur natura recipit pro materia, quod dictum eſt. Ergo ars coacta erit recipere iſtud idem, propter quod videmus, quòd argẽtum viuum vulgi cum conueniant omnino, cum illo argento viuo philoſophorum vniri, & permiſceri cum auro. Vnde philoſophus quarto Meteororum: Et quia argentum viuum cum corporibus metallicis commiſcetur: ideo eſt de illorum ſubſtantia, &c. Reticuit autem de ſulphure, quia non ſic videtur de ſubſtantia illorum. Cui igitur metallorum magis commiſcebitur ſulphur, magis participabit naturam ſulphuris, & magis argentum viuum participabit naturam argenti viui. Sed cum ſulphur nullo modo permiſceatur auro: ergo ſolum argentum viuum erit tota materia auri, cum hæc duo ſola ſint elementa ductibilium. Cum igitur lapis philoſophorum ſit forma auri. & debeat metalla reliqua informare: ergo ex ſolo argento viuo ipſum generare neceſſe eſt. Sicut enim forma alicuius rei eſt per ſe nobilior. & in ſublimiori gradu auro & argento viuo, & ſic ſimiliter altior & ſublimior eſt artis operatio quàm naturæ. Et hac forma fuit illa, quæ induxit antiquos philoſophos ponere formas à materijs ſeparatas, & dari ab extrinſeco: ſicut ponit philoſophus octauo Metaph. accuſans Platonicos. Forma enim, quæ eſt eiuſdem naturæ cum materia, ſemper datur ab intrinſeco: quæ autẽ eſt diuerſæ naturæ, ab extrinſeco, vt intellectus.

Et hac forma fuit illa, &c. Accuſant Platonici, & Pytagorici, & eorum ſequaces per modernos, quòd ipſi poſuerũt ideas, id eſt, formas ſeparatas à materijs, velut ſi in aere permanerent, & dari ab extrinſeco, & ſecundum mentem diſpoſitionis materiæ, ideæ illæ infundũt formas, ideo diuerſitas diſpoſitionis materiæ exigit, diuerſitatem formæ. Informantur ergo materia, & perficiuntur ſecundum ſuæ diſpoſitionis diuerſitatem. Hanc autem, opinionem improbat philoſophus octauo Metaph. Sed ſciendum vt in prahabitis dictum eſt,

quod

quòd Plato in ſuis dictis quaſi ſemper fuit mixtus, & figuratiuus plus: ita quòd ſenſus verborum eſt alius à figura & ſignificatione. Et ſic fecerunt etiam alij philoſophi huius artis. In iſtius enim operis fine reperitur aliquid, quod eſt ſicut forma per ſe, & cum coniunguntur, fit compoſitum, quod quidem eſt forma auri verax. Et ideo informat imperfecta metalla forma auri, & eſt forma inſeparata à tali materia perfectibili: tamen hæc forma fundata eſt in materia, cum ipſa ſit completa. Ad aliud ergo refertur intentio Ariſtotelis, & ad aliud intentio Platonis, & aliorum.

Et ideo Ariſtoteles præcauens ſibi de reprehenſionibus, quas facit contra Platonem & alios antiquos, dixit tertio Metaphyſic. quòd reprehendit eos ſecundum literam & ſono literæ, nunquam autem voluit eos reprehendere ſecundum ſenſum myſticum, & occultum, & analogum, neq; potuit, ſicut antè diximus. Et quia in Senectute hoc arcanum nouit, tunc eorum intentiones laudauit, & eorũ dicta approbauit, &c. Sed ſicut forma ſola nihil valet, quia ſuas virtutes & operationes manifeſtare non poteſt, niſi coniungantur materiæ, vt fiat compoſitum, quæ materia eſt argentum viuum, & imperfecta metalla, compoſitum autem eſt aurum: & hoc modo aurum nobilius eſt lapide. Ex dictis ergo liquidiſſimè patet, quod ſemper ſuperius dictum eſt, ſcil. quòd ſit ſolus vnus lapis tam ad album, quàm ad rubeũ, omnia metalla perficiens in aurum, vt tota Alchemia clamat. Nam cum forma omnium indiuiduorum eiuſdem ſpeciei ſit tantùm vnita: Ita oportet, quòd forma omnis auri ſit tantùm vnita.

Quia ergo omnia imperfecta metalla debent fieri aurum per alchemiam: ergo per vnam formam ſolam: ergo per vnum lapidem ſolum. Omnis igitur alia forma eſt inutilis & ſophiſtica. Amplius notandum eſt, quòd in mineris argenti viui nunquam reperitur ſulphur, nec è conuerſo: propter quod natura nunquam in aliquod aliud tranſmutat eam, quantum ſeparatio agentis & patientis facit neceſſariò, vt

non fiat actio & paſſio: ergo nec generatio. Ars autem ipſa coniungens, generat Vzifur, aut aliud in mineris metallorũ, non reperitur argentum viuum, nec ſulphur in ſua natura: ſed quoddam tertium ex his ambobus commixtum, & digeſtionem obtinens naturas, virtutes & proprietates ipſorum, vt ex eo poſſit generari vnumquodq; metallorũ ſecundum ipſius compoſitionis diuerſitatem, & digeſtionis & loci. Quicunq; ergo ignorat radices minerarum, & ſimplices & compoſitas, ignorat radices & principia naturæ: ergo & artis. Non ergo adhæret huic arti, niſi eam primitus inueſtiget. Et hoc innotuit Auicenna in ſua epiſtola capitulo de Medicina ſumpta ex animalibus, comparans operationẽ artis figuratiuæ, ad operationem naturæ, dicẽs: Et inuenimus aquam animalium: hoc eſt, ſicut argentum viuum, quod eſt in mineralibus, & elemẽtum ipſorum: hoc ſit ſulphur & arſenicum, quod eſt in mineralibus, & Elixir aggregatum ex eis, ſicut Elixir quod eſt in mineralibus. nomen hoc eſt largius, & melius, & abundantius operans, & ſublimius, &c.

CAPVT XXV.

De ſimilitudinibus generationis fœtus ex ſpermate & ſanguine menſtruo, & auis ex ouo, comparando generationem auri, ex ſulphure & argento viuo, & lapis philoſophorum ad generationem ipſorum.

Qvia locus ſumptus à ſimili & proportione in arguẽdo in qualibet arte, & ſcientia familiaris eſt, & manifeſtum conferre videtur: Ideo generationem auri à natura, & ab arte, ex ſulphure & argento viuo, prædictam generationem fœtus ex ſpermate, & ſanguine menſtruo intendimus proporcionabiliter explicare, vt ex his omnia quæ diximus, à ſimili roboremus. Erunt aũt proportiones naturales veraces, nouæ, & inauditæ. Dicimus igitur, ꝙ principia generationis fœtus ſunt duo, ſcilic. ſperma & ſanguis menſtruus, quia in omni generatione eſt neceſſarium agens & materia. Ma-

ria. Materia aũt & agens non incidunt, ut patet ex ſecundo Phyſ. Sperma autem eſt agens, & ſanguis menſtruus eſt materia, ut patet ex quindecimo, & 16. de Animalibus. Et ut dicit Auerrois ſecundo Colliget. Et quia omne agens cum introductione formæ ſimul ſeparatur à materia, nec ſubijcitur pro materia generati: igitur ſperma ſeparabitur ab illa ſimul cum introductione formæ. Quòd autem ſanguis menſtrui ſit materia generati, ſic patet, quia ex eiſdem generamur & nutrimur, & è cõuerſo, ut dicitur ſecundo Colliget, & ſecundo de Generatione & corruptione. Et 15. de Animalibus. quia igitur fœtus nutritur ex ſanguine: ergo ſimiliter generatur ex eo. Oportet ergo dicere, quòd ſperma ſit agens. Verè ergo dixit philoſophus 15. de Animal. ſc. vir dat formam & principium motus, & fœmina dat corpus & materiã. Et ſicut in lacte coagulato: ita erit quod abſcinditur à mare & fœmina. Eſt ergo maſculus operans, & fœmina patiens, ſicut eſt ſcamnum ex carpentario & ligno: non ergo erit ſperma ſicut pars generati, & erit ſicut motor & forma. & ſicut ſanitas, quæ accidit infirmo ex ſcientia medicinali, &c. Poſſumus igitur in propoſito dicere, quòd ſicut ſtannum eſt ex carpentario, ſicut ex efficiente, & ex ligno ſicut ex materia, & fœtus eſt ex ſpermate, ſicut ex efficiente, & ex menſtruo ſicut ex materia. Eodem etiam modo omnino dicimus, quòd aurum & lapis philoſophorum eſt ex ſulphure, ſicut ex efficiente, & ex argento viuo ſicut ex materia: & ſicut ſperma informat cum forma ſibi ſimili, & non aliena, & carpentarius informat lignum forma ſibi ſimili, ſcil. forma ſulphris, & non aliena. Et ideo hoc ſulphur agens extrinſecum extrahit per digeſtionẽ illud ſulphur, quod eſt in potẽtia, in argẽto viuo in actu, quòd ſulphur informat ipſum argentũ viuum forma auri, aut lapidis philoſophorũ. Et hoc eſt, quod aurũ informat, coagulat, colorat, et infixat per actionẽ illius. Et præterea aduertendũ, quòd ſperma generat ex materia cor primò, & primam virtutẽ in corde ſibi ſimilẽ, quando ſperma habet primam virtutem gene-

ratiuam, contractā ab eo, à quo deciſum eſt, et generando cor dat ſimilem virtutem generatiuā, & poſt ſeparatur ab eo, & derelinquit ipſum ſolitarium: quia cor poteſt de cætero generare alia omnia ſibi ſimilia per virtutem primam introductam in ipſo à ſpermate: quia ſperma poſtquam generauit cor iam totū ſuum opus peregit, nec eſt de cætero neceſſarium ad generationē. Non ſolùm aūt in corporib. animatis anima ſenſibili, ſed etiam animatis anima vegetabili hoc idem patet. Poſt ſeminationem enim determinata periodo germinant ſemina per virtutē generatiuam inſitam in ipſis, & in quibuſdam aſcendunt ſemina diuiſa ſuper terminum in ipſa generatione: & in quibuſdam manent in terra, & iſta ſemina adhærent germini: quia ſimilem virtutem generatiuam quam habebāt intus, duxerunt in ipſis germinibus, & germina obtinuerunt eam: euanuit virtus, quæ prius fuit in ſeminibus, poſtquam opus ſuum totum peregit: propter quod illa germina ſunt, & permanent per ſe ſufficientia ad generationē ſucceſſiuè abſque ſeminibus, ex quibus generata ſunt. Ideo generant folia, flores, & ſemina in circulo, ſicut iſta ex quibus originem contraxerunt. Omnes etiam res quæ generantur, & in ſua ſpecie multiplicantur, non generantur niſi à ſibi ſimilibus in natura, tanquam à principijs et radicibus ſuis ſecundum modum quem diximus. Eſt ergo germen ſicut cor generatum & ſeparatum à ſemine ſuo, in quo eſt tota virtus ſeminis generatiua omnium membrorum plantæ, & partium eius ſecundum exigentiā ſuæ ſpeciei, vt in corde embrionis generato à ſpermate. Eodē modo dicimus, quòd ſulphur extrinſecum generat ex argēto viuo ſulphur quoddam, quod eſt ſicut cor, & primā virtutem generatiuā introductam in ipſo à ſulphure extrinſeco abſq; eius præſentia: quia ſulphur extrinſecum iam totū opus ſuum peregit. Sicut ergo ſperma poſt generationem cordis non habet aliquid efficere de cætero: quia iam introduxit formam, & etiam quia impoſſile eſt duo agentia concurrere æqualiter ad eundem effectum: ſic & ſul-

& ſulphur extrinſecum ſimiliter ſe habere debebit. Ergo ſulphur extrinſecum, poſtquam introduxit in actu ſulphur intrinſecum argenti viui, quod eſt ſicut cor & forma argenti viui, debent ſimiliter ſeparari. Conformamus autem hoc per Philoſophum 16. de Animalibus, qui dicit: Creatur autem cor prius à ſpermate, aut membrum conueniens cordi, quod erit principium generationis corporis totius, etc. Et poſt hoc dicit: Et propter hoc in creatione apparet cor prius inter omnia alia membra in actu, & manifeſtum eſt ſenſui, & ſimiliter rationi, quando conceptum ſuſtentatur ex ſemine maris, & ſuperfluitate fœminæ, & fuerit ſolitarium, debet regere ſe, ſicut qui exit à domo patris, &c.

Ex dictis eſt ſciendum, quòd ſicut non eſt neceſſe, quòd primum mouens tangat ſuum mobile continuò: ſed ſufficit, quòd iam tetigerit, vt patet in ſagittatore & ſagitta. Sic eſt de ſpermate: Et ille, à quo deciſum eſt ſcilicet corde, quod generauit ſperma, & corde, quod generat membra fœtus. Vnde dicit Philoſophus 16. de Animalibus: Sicut accidit rebus quæ ſunt per ſe, quòd primum mouens mouet, non quia eum tangit corpus, eſt omnino alterius corpus: ſed quia iam tetigit in præterito. Ita eſt illud, ex quo eſt ſperma, & non tangit poſt hoc. Vnde ibidem ante hoc dicit: Non differt dicere, ſperma facit hoc, vel nihil à quo eſt ſperma. Eodem modo dicimus in ſulphure & argẽto viuo: quia poſtquam ſulphur extrinſecum tetigit argentum viuum, & creauit in argento viuo ſulphur ex ipſo, in quo eſt virtus prima generandi & informandi aurum, non eſt neceſſe, vt de cætero tangat ipſum, ſed ſufficit, quòd iam tetigit in præterito: Ideo dignum eſt, vt hoc extrinſecum ſeparetur, ſicut perpetuum à corruptibili.

Amplius ſubtiliter aduertendum eſt, quòd ſperma, quando eſt fortis et temperati caloris, tunc eſt potens digerere materiam completè: quia non poteſt fieri completa digeſtio, niſi per calorem completum, ſicut indigeſtio per calorem dimi-

nutum. Ergo cum ſperma fuerit vincens & potens, bene digerere materiam, ſcilicet cum ſit ſicut motor, & operans aſſimulabit ſibi communi neceſſario: ergo generabit maſculum, cum ſperma ſit ex maſculo. Et quia omnis corruptio & alteratio eſt contrarium, tunc quia ſperma non poterit vincere, & digerere bene materiam propter penuriam caloris, non poterit creare fœtum, ſecundum ſimilitudinem formæ ſuæ: ergo erit alterata ad contrarium. Et quia fœmina contrariatur mari, neceſſariò creabit fœminam: quia ſperma eſt ſicut operans, & Mercurius ſicut patiens: propterea accidit, quòd mares calidiores fœminis: quia caliditas attribuitur agenti. Sic eodem modo dicimus de ſulphure & argento viuo: nam quando ſulphur eſt bene potens digerere argentum viuum ex completa, actione caloris: tunc ſulphur aſſimilabit ſibi argentum viuum, & faciet ipſum aurum: & quando ſulphur eſt ipſum digerens, eſt citrinum. Ideo aurum eſt citrinum: & maſculum, & completè digeſtum. Cum autem ſulphur non poterit bene digerere argentum viuum ex indigentia caloris: tunc non erit alteratio ad contrarium. Ergo ſulphur non aſſimilabit ſibi argentum viuum: ergo non fiet aurum, ſed argentum, & hoc argentum eſt album, ſicut argentum viuum, & eſt ſicut fœmina, & completè digeſtũ: & hæc eſt cauſa albedinis argenti, & citrinitatis auri. Vnde ſicut fœmina eſt mas occaſionatus ſecundum philoſophum in libris præallegatis Auri: ſic ſimiliter, quòd argentum eſt aurum occaſionatum. Eſt autem citrinitas & albedo in auro et argento, non ex vtroque: ſed ex argento tantùm quemadmodum in ouo album & citrinum ſunt ex parte fœminæ & non maris, quãuis non ſint ex argento viuo diſtincta, ſicut in ouo. Ideo dicit Philoſophus libro 17. de Animalibus: Album & citrinum in ouo non ſunt ex mare & fœmina, ſed ex fœmina tantùm.

In alijs autem metallis, quòd ſulphur, aut nondum potuit digerere bene, & vincere argentum viuum propter pauci-

tatem caloris, vt in plumbo & ſtanno: aut combuſsit nimis, vt in ære & ferro: & ideo in ipſis nondum potuit generare aurum, nec argentum, quando ſulphur non eſt vincens, nec victum omnino. Et in temperantia caloris ſulphuris poteſt eſſe, tàm in ſuperabundantia q̃ in defectu, & poteſt vtraq; in temperantia dici indigeſtio diuerſis reſpectibus, poſtq̃ op tenet medium. Ideo bene dicit Philoſophus 18. de Animalibus, ſcil. Mares & fœmina indigent temperantia caloris: quoniam omnia naturalia & artificialia non ſunt, niſi per terminum & temperantiam determinatam. Cũ calor vincit, valde deſiccat res humidas, & cum diminuitur multum, non poterit ſuſtentare humiditates, & propter hoc indiget temperantia. Si autem non fuerit ita, accidet iſtud, quod accidit rebus decoctis: quoniam ignis multus cõburit, & paucus non poteſt digerere: & propter hoc indiget mas & fœmina ad creandum filium temperantia caloris. Et huic concordat verbum Geleni in 4. de Ingenio ſanitatis, qui dicit: Omnis error duobus modis eſt, in quantitate ſcil. ſi vltimum temperamentum fuit, vel citra temperamentum. Nam idem facit plus & minus. Vnde dicimus, quòd ſolùm aurum eſt à calore temperato decoctum, & natura digeſtum: & citrinum & maſculum, & ſimile eſt argentum, & nullum aliorum hoc habere meruit.

Rurſus ne videamus ignorare intentionem verborum dictorum Ariſtotelis, dicimus, quòd quanuis ſperma ſit factor Embrionis, vt dictum eſt: tamen non eſt ſicut principale agens, ſed magis vt organum & inſtrumentum: quia anima exiſtens in ſpermate, & principale agens, & mouens mota ab anima generantis. Cum omne quòd habeat animam actu vel potentia, vel ſecundum quid, vel ſimpliciter, vt dicitur 16. de Animalibus: Et vtitur ſpermate, ſicut inſtrumento cum calido & frigido ad generationem & formationem, vt ibidem dicitur: quanuis verius ſit dicere, aliquid fieri per motum inſtrumentorum, quàm inſtrumenta, vt ibidem di-

phure per tempus caliditatem ignis menſuratam ab artifice, ſicut principale agens extrinſecum. Et hac virtus mouet ſulphur ſicut inſtrumentum, in quo eſt. Sulphur autem motum mouet argentum viuum, ſicut propriam materiam ad generationem, eo motu quo mouentur a primis, & eſt aurum in argento viuo, in ſulphure, in potentia: actu autem non. Sed eſt in argento viuo paſſiue ſicut in materia ſulphuris, actiue ſicut in efficiente. Vnde liquefactio & coagulatio, & alia accidentia fiunt à calido & frigido: forma verò efficitur ex motu inſtrumentorum motorum ſecundum ſcientiam artificis menſurantem, & miniſtrantis ea naturæ.

Dicemus denuò, quòd argentum viuum vulgare aſſimilatur menſtruo & ouis venti. Vnde ſicut ex materia abſque ſpermate non fit embrio, nec ex ouis venti abſq; ſemine maris auis generatio: quia virtus anima nõ eſt in eis, niſi ex ſpermate vel ſemine maris, vt patet ex 16. de Animalibus. Sic ex argento viuo vulgari nunquam fiet aurum, nec lapis philoſophorum abſq; ſulphure: quia non eſt in eo virtus generatiua niſi per ſulphur. Secundum hanc ergo proportionem dicimus de ſulphure, quoniam ipſum aſſimilatur ſpermati, & ſemini maris, & abſq; mẽſtruo fœminæ nõ fit generatio, quemadmodum menſtrua materia generationis & nutrimenti non eſt niſi ex fœmina. Sic ex ſulphure ſolo abſq; argento viuo nunquam fit aurum, nec lapis philoſophorum, quia in eo non eſt virtus materiæ nec nutrimenti. Et ſicut ex albo oui fit generatio pulli, & nutrimentum ex ſolo citrino: ſic ſimiliter generatio auri fit ex argento viuo, & nutrimentum eius ex ſuo citrino, ſc. ſulphure ſuo. Ergo & generatio lapidis erit ex albo, id eſt, argento viuo, & nutrimentum ex ſuo citrino, ſcilicet ſulphure ſuo occulto. Dicimus per actionem ſulphuris extrinſeci regimine artis & artificis miniſtrantis naturæ. Propterea natura ſapientiſſima in animalibus perfectis, in quibus eſt dare marem & fœminam, ſeparauit marem à fœmina, quia ad generationem temporibus congruis coniun-

guntur. In ſeminibus autem quia non ſunt corpora nobilia localiter à principio intrinſeco, coniunxit natura ex eis ſimul marem & fœminam. Ita quòd in quolibet ſemine eſt cõiuncta & indiſtincta virtus maris & fœminæ ad generationẽ fiendam. Sic ſimiliter & propter eandem cauſam coniunxit in mineris metallorum ſulphur & argentum viuum ad generationem ipſorum: ideo mineræ ipſorum omnium ſunt neceſſariò mixtæ ex ſulphure & argento viuo vulgi, cum ſint ſimul ibi generata, & mixta, & coagulata. Et ob hoc ſicut mas non generat in ſubſtantia propria, ſed in paſſiua, & oppoſita ſibi, ſiue agens & patiens ſunt coniuncta, ſiue ſeparata. Similiter ſulphur generat nõ in ſubſtantia propria: ſed in paſſiua & oppoſita ſibi, quæ dicitur argentum viuũ. Si igitur verũ quod in principio huius capituli diximus ſecundũ ſententiam Ariſtotelis, Auerrois, & Alexandri, ſcilicet quod ex eiſdem generamur, nutrimur, perficimur, & complemur, & nõ ex extraneis: ergo ex eiſdem aurum debet generari, nutriri, perfici, & compleri, & non ex extraneis. Cum ergo aurum ſit generatum, nutritum, perfectũm & completum à natura ex ſolo argento viuo ab extrinſeco ſulphure digeſto, & vltimò ab eo expoliato: ergo & lapis philoſophorum ex eiſdem debet generari, nutriri, perfici & compleri, ex quibus eſt aurum, & non ex extraneis: quia ſicut cognitio rei ſumitur ab eſſentia & natura rei, & ſuis principijs, et non ab extraneis: ſic & operatio ipſius.

Quia ergo ex imperfectis metallis debet per hunc lapidẽ aurum generari, nutriri, perfici, & compleri per eorum mixtionem: ergo ex ſolis partibus eorum, quæ ſunt ex eiſdem vt aurum, generabitur aurum, & partes extraneæ corrumpentes ſeparabuntur ſeorſum, & tũ partes, quæ ſunt in eis, quæ ſunt ex eiſdem, vt aurum, ſunt argentum viuum. Ergo ex ſolo argento viuo generabitur aurum, & nutrietur, perficietur, & complebitur per hunc lapidem: Ergo & partes ſulphuris quæ ſunt in eis, cum ſint extraneæ & corrũpentes, ſeparabũtur ſeorſum.

orſum:quia non miſcebunt. Omnis enim res ex ſuis ſimilibus conficitur & perficitur, & completur, & non ab extraneis. Vnde philoſophus in ſecundo de Anima dicit, quòd nutrimentnm in principio eſt diſsimile à nutrito, in fine autem ſimile: ergo à ſimilibus res nutritur & perficitur, et non ab extraneis. Sic ergo patet, quòd aurum alchemicum eſt quod debet eſſe neceſſariò ex eiſdem omnino, & eodem modo generatum vt minerale, & non ex extraneis, nec modo extraneo. Qui igitur in extranis laborant, & modo extraneo à natura operantur, extranea faciunt & aliena. Similiter autem & qui in eiſdem non extraneo operantur.

Cupientes ergo per artem alchemiæ naturam ſequi, non impendent laborem in argento viuo ſolo, ſcilicet vulgi: nec in ſulphure ſolo, ſcil. vulgi: nec cum aliquibus alijs intermixtis, ſed nec naturæ, imò nec in argento viuo, & ſulphure vulgi coniunctim, quod forſan videtur mirabile: ſed in eo, in quo ſunt à natura coniuncta, quia natura præparauit arti ſicut ancillam. Coniungit autem natura ipſa à principijs generationis, ſicut in lacte butyrum, caſeum, & ſeraceum, quæ poſt digerit, & ab inuicem ſeparat, & ſequeſtrat: ſimiliter autem & ars. Similitudines autem iſtæ ſunt ſufficientes & veraces etiam ad hoc propoſitum oſtendendum, quamuis non ſint totales, quando animatorum ad inanimata non poteſt in omnibus totalibus totalis ſimilitudo adduci. Non enim generatur aurum ex auro, ſicut animal ex animali, ſed talis inueſtigatio extranea & pulchra eſt. Concludimus ergo ex omnib. prius dictis, quòd quicunq; ſapiẽs, callidus, figuras et analogias verborum, cũ omni imaginatione in hac arte inueſtigare voluerit, cũ ipſa ars ſupra naturam & rationem naturalem conſiſtit, vt prius oſtendimus, oportebit ipſum neceſſariò operibus diuinis ſupra naturam & naturalem rationem & intellectum exiſtentibus conſentire, & fidem omnimodo adhibere. Quòd ſi ſolam rationem adeptus fuerit, finem artis penitus non attinget.

CAPUT XXVI.

Eſt vltimum, in quo imponens finem tractatui conclu- dit & epilogat, vera eſſe quæ dixit.

QVia finis cuiuſlibet rei debet reſtitui ſuper ſuum principium. Ideo concludendo dicimus, quòd de hac quæſtione, opinionem hanc credimus, & tenemus: & de eſſe, & veritatem artis, ſine quo hæc quæſtio delucidari non poteſt, tenemus quod ſcripſimus, ſicut ſecundum rationem noſtrã & experientiam nondum completam perpendere potuimus, & extrahere ex libris virorum famoſorum cum difficultate non modica. Neque diximus hoc ad derogandas opiniones aliorum contrarias huic; ad quorum intellectum & ſcientias non attingemus: ſed ſecundum quòd vnuſquiſque ſecundum rationem apprehendit; ita iudicet, ſi ſit ratio ex principijs veris exigens. Propter noſtrum enim affirmare vel negare nihil mutabitur in re, vt dicit 1. περὶ ἑρμηνείας. Contrarietas autem fortè philoſophi fuit: quia iuuenis erat, & intentus inquiſitione ſcientiæ Philoſophiæ tunc; & cum olim opinatiuè negat: quia dicit veterum. Quia doctrina ſpecifica aliquo tollitur ingenio. Ego non credo poßibile. &c. Et quia prudentia non eſt in iuuentute, vt dicitur 6. Aethicorum, ſed in ſenectute, cum ipſa in lõga experientia verſetur temporis, ideo ipſam negauit. Et ſimiliter, quia eſt valde ſingularis: quia vnica tantùm per omnem modum, vt ſuprà oſtẽdimus. Et ſimiliter, quia habet rationes ad deſtruendum paratas, & plures ad conſtruendum aurum non ſic. Et ſimiliter quod eſt valde ſingularis, &c. Notandum, quòd omnis ſcientia, & omnis ars eſt de ſubſtantiuo ſuo vniuerſali, quod poteſt explicari entibus pluribus, & quaſi infinitis, vt Grammatica de conſtructione, Logica de ſyllogiſmo, naturalis de Corpore mobili. Hæc enim poſſunt applicari entibus, quaſi infinitis. Similiter de moralibus & artibus mechanicis. So-

cis. Sola autem Alchemia, quamuis ſit de ſubſtantiuo vniuerſali, & ratione eius dicatur vniuerſalis: tamen in quantum non poteſt applicari, niſi vni ſoli enti in ipſius operatione, vt omnis ſpeculatio aliorum entium omnium: ſic propter ibidem ſolum ipſa dicetur ſingularis & particularis valde cum nulla variatione. Et ideo abſq; errore ipſa eſt maximè ſubtilis. in ſpeculatiuis enim ſolis, magis diſcernimus veritatem, & minus erramus in vniuerſalibus, quàm in ſingularibus, vt patet ex primo Poſteriorum: in operabilibus autem econtrà. Vnde dicitur 1. Politicorum: Conſiderantes particulariter, magis veritatem diſcernunt: vniuerſaliter enim dicentes, ſolùm ſeipſos decipiunt. Cum igitur hæc ſcientia ſit operatiua & ſingularis, habita cognitione vniuerſalium ſuorum, oportet deuenire ad ſingularia in operatione, & tunc diſcernere veritatem, & iudicare. & non prius. Iudicare enim in operabilibus, ſecundum vniuerſalia errare contingit, ſecundum particularia autem non. Vnde dicitur 6. Æthicor. Singularium eſt prudentia, quæ fiunt cognita experientia. Iuuenis autem expertus non eſt: Longitudo enim temporis experientiam facit. Et in ſecundo Poſteriorum: Æquationes magis latent in vniuerſalibus, quàm in ſingularibus. Videtur ergo cauſa potiſſima apud eos qui errant inueſtigando artes, quæ experimento experiuntur, quãdo aſſumunt rem, & ponunt in eam vniuerſalem. Et ideo quicquid probant, non rectè probãt. Et ſicut actus & operationes omnes ſunt ſingularium, vt patet ex primo Metaph. ſic & probationes debent eſſe ipſæ, in quantum ſingularia & non vniuerſalia. Eſt ergo rectificatio talium errorum in artibus per cognitionem & diſtinctionem rerum particularium ab vniuerſalibus: non ergo poteſt dare iudicium in artibus & earum operationibus, niſi qui ſic ſcit diſcernere. Qui ergo quærit ſcire veritatem alicuius rei particularis, non ponat eam vniuerſalem, ne defraudetur & proteruiat, & ſeipſum decipiat, vt velit quærere victoriam contra veritatem. Sed conformet:

Hanc queſtionem prolixam ſic ſolenniter & exquiſitè inueſtigatam, ventilatam, diſputatam, determinatam et roboratam compoſuit & ordinauit magiſter Bonus Ferrarienſis Phyſicus ſubtilis, Anno à natiuitate Chriſti, qui tunc erat in Polæ ſalariatus de prouincia Iſtriæ, in qua conſeruit, quod de cognitione ſpeculatiua practica, & operatione illius intelligat. Defendendo autem & antiquorum authoritatibus & rationibus inhærens, & proprias ſibi adiungens. Rogo autem & adiuro vnoſquoſque in his intelligentes, ad quorum manus peruenerit hæc precioſa Margarita nouella, vt communicent ipſam viris intelligentibus ad hanc quæſtionem & artem eſurientibus, & naturalibus principijs eruditis: ab inſipientibus autem & pueris ipſam occultent, cum ſint indigni. Scripſimus prius ſimilem quæſtionem in ciuitate Cragurry in 23. Anno quàm caſſamus propter magnam excellentiam eius.

Explicit precioſa nouella Margarita, edita à Magiſtro Bono Lombardo de Ferraria Phyſico introducens ad artem Alchemiæ, compoſita anno Domini 1330. In ciuitate Polæ, in Prouincia Iſtriæ.

Jo: Pauli de Mani, et Amicorum

Jo: Pauli de Mani, et Amicorum.

PANDIMIGLIO
21 DIC. 1970
LEGATORIA - ROMA